

ת"פ 5008/07 - מדינת ישראל נגד שאול גולן

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 5008-07 מ.י. פרקליטות מחוז ירושלים נ' גולן

בפני
בעניין: כבוד השופט ד"ר אוהד גורדון
מדינת ישראל פרקליטות מחוז ירושלים -
עו"ד ל' וולפוס

המאשימה

נגד

שאול גולן על ידי ב"כ עו"ד ק' קמר ועו"ד מ'
זמיר

הנאשם

הכרעת דין
תוכן העניינים

חלק ראשון: האישום ויריעת המחלוקת

האישום

1. כתב האישום עוסק בעבירות שבוצעו כפי הנטען בידי הנאשם בתקופת עבודתו במכון מחקר אקדמי בשם "מרכז שלם" (להלן: "המכון"). בחלק הכללי נטען, כי מכון זה עוסק בתחומי היסטוריה, מחשבה דמוקרטית וארכיאולוגיה של עם ישראל וממומן מתרומות פרטיות. התורמת המרכזית נקראת "קרן תקווה". עד סוף 2004 פעל המכון באמצעות עמותה רשומה שנוסדה ב-1991 (להלן: "העמותה"). בתחילת 2005 הועבר עיקר הפעילות לחברה שהוקמה בנובמבר 2004 ונקראה "מרכז שלם בע"מ" (להלן: "חברת מרכז שלם"). נשיאה היה ד"ר דן פוליסר ומנכ"ל ישי העצמי. הנאשם עבד במכון האמור מ-1999 ועד שפוטר באמצע דצמבר 2005. משנת 2003 שימש כסמנכ"ל כספים ותפעול של העמותה, כחשב וסמנכ"ל כספים של חברת מרכז שלם וכאחראי על חשבונות הבנק של המכון המפורטים שם, בסעיפים 2 ו-3. בפרט, יצוין חשבון אחד מתוך ארבעת החשבונות שכפי הנטען נוהלו ב"Bank of America" בווינגטון, שמספרו 001933227140 (להלן יכונה: "חשבון הסנטר").

2. באישום הראשון מיוחסות לנאשם תשע עבירות של גניבה בידי מנהל, לפי סעיף 392 לחוק העונשין, תשל"ז-1977 (להלן: "חוק העונשין") ועבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד, לפי סעיף 423 לחוק העונשין. כפי הנטען, לנאשם חבר ילדות בשם אליהו שילה (להלן: "שילה"). באוגוסט 2004 נפתח בסניף בנק לאומי בירושלים חשבון בנק על שמו של שילה, שבפועל נוהל בידי הנאשם שהיה מיופה כוח ומורשה חתימה בחשבון. שמו, מספר הטלפון שלו

וכתובתו היו רשומים בחשבון זה (להלן: "חשבון שילה בלאומי"). במהלך 2004 הורה הנאשם טלפוניית להעביר, בתשע העברות בנקאיות שונות, סך כולל של 95,200 דולר מחשבון הסנטר. 94,000 דולר הועברו לחשבון שילה בלאומי. 1,200 דולר הועברו לחשבון של ניר ארבל בארצות הברית. את הכספים הוציא הנאשם מחשבון שילה בלאומי ושלשלם לכיסו הגם שלא היה זכאי לכך ומבלי שיידע את הממונים עליו. כדי להסתיר את מעשיו, רשם בכזב בספרי הנהלת החשבונות של העמותה כאילו סך \$27,196 הועבר לדניאל דונסון. בנוסף, פתח הנהלת חשבונות נפרדת תחת השם "שלם סנטר" אותה הסתיר מרואה החשבון כדי שבמהלך הביקורת הגניבה לא תתגלה.

3. באישום השני, מיוחסות לנאשם שלוש עבירות של גניבה בידי מנהל, לפי סעיף 392 לחוק העונשין, ועבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד, לפי סעיף 423 לחוק העונשין. כפי הנטען, במהלך 2004 הורה הנאשם להעביר מחשבון הסנטר, בשלוש העברות, סכום כולל של 14,400 דולר לחשבון בנק אוסטרלי השייך לשילה. משם הועברו הכספים ל"חשבון שילה בלאומי" שנוהל כאמור בישראל בידי הנאשם, וזה שלשל את הממון לכיסו מבלי שהיה זכאי לכך ומבלי שיידע את הממונים עליו. בהנהלת החשבונות של העמותה רשם הנאשם את הסכום כהוצאה עבור ייעוץ שנתן שילה בנושא בניית אתר אינטרנט למכון, הגם שהדבר היה כוזב ובלא שצורפה חשבונית או אסמכתא להוצאה זו.

4. באישום השלישי מיוחסות לנאשם עבירות רבות של גניבה בידי מנהל, לפי סעיף 392 לחוק העונשין, ועבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד, לפי סעיף 423 לחוק העונשין. כפי הנטען, בשנים 2003 ו-2005 משך הנאשם מחשבון הסנטר, באמצעות כרטיס ויזה של חשבון זה אותו החזיק בתוקף תפקידו, משיכות רבות שכל אחת מהן לא עלתה על 2,500 דולר הוא הסכום המקסימלי למשיכה בודדת. כך משך ב-2003 סך כולל של 12,279 דולר וב-2005 סך כולל של 52,940 דולר. את הסכומים נטל לצרכיו הפרטיים, מבלי שהיה זכאי לכך ומבלי שיידע את הממונים עליו. לגבי המשיכות ב-2003 נטען כי במטרה להסוות ולסגור את היתרה בכרטיס הנהלת החשבונות של העמותה רשם הנאשם בכזב כאילו הסכום זוכה כ"העברה מהוצ' יורם לחוז ארה"ב".

5. באישום הרביעי מיוחסת לנאשם עבירה של מרמה בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 415 סיפא לחוק העונשין, ועבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד, לפי סעיף 423 לחוק העונשין. כפי הנטען, לפי הנוהל הנהוג במכון שהיה ידוע לנאשם, הוא היה רשאי לצבור 36 ימי חופשה לכל היותר. בהסכם עבודה שנחתם עמו צוין כי יתרה מעבר למכסה האמורה, תמחק. ימי החופשה שנצברו ניתנים לפדיון רק בעזיבת מקום העבודה, באישור הממונים. במועד שאינו ידוע למאשימה הורה הנאשם למנהלת החשבונות הראשית של המכון גב' יהודית אדסט, שהיתה כפופה לו מקצועית, להוסיף לזכותו 36 ימי חופשה כך שיעמדו לזכותו 72 ימים, הגם שלא היה זכאי לכך. בספטמבר 2005, למרות שעדיין עבד בחברת מרכז שלם ולא היה זכאי לפדיון, הורה לגב' אדסט לשלם לו 103,077 ₪ בעבור פדיון 72 ימי חופשה ולא לרשום את הפעולה בספרי הנהלת החשבונות. הנאשם העביר את הסכום האמור מחשבון העמותה לחשבון הפרטי, ולא דיווח או הורה לדווח על התשלום בתלוש המשכורת שלו כך שלא שילם מס על הסכום, וכן נשאר רישום של 36 ימי חופש לזכותו במערכת הנהלת החשבונות.

6. באישום החמישי מיוחסות לנאשם שלוש עבירות של גניבה בידי מנהל, לפי סעיף 392 לחוק העונשין, ועבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד, לפי סעיף 423 לחוק העונשין. כפי הנטען, בימים 28.4.05, 22.5.05 ו-3.11.05 משך כספים בסכום כולל של 16,600 ₪ מחשבון חברת מרכז שלם (שהתנהל בבנק דיסקונט סניף עמק רפאים בירושלים) לצרכיו הפרטיים, לרבות מימון הוצאות משפטיות. בנוסף, ביום 8.11.05 הורה לגב' אדסט להוציא הוראה לבנק, למסור לנאשם 14,506 דולר מחשבון חברת מרכז שלם. הנאשם וגב' אדסט חתמו על ההוראה, והנאשם משך באמצעותה את הסכום אותו לקח לצרכיו הפרטיים. כל הסכומים האמורים ניטלו בידי הנאשם מבלי שהיה זכאי לכך, יידע את הממונים עליו או דיווח על ההוצאה בהנהלת החשבונות.

7. באישום השישי מיוחסות לנאשם שלוש עבירות של גניבה בידי מנהל, לפי סעיף 392 לחוק העונשין, ועבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד, לפי סעיף 423 לחוק העונשין. כפי הנטען, בדצמבר 2004 מכר הנאשם תמורת 47,000 דולר רכב ממוגן מסוג "סוואנה" (להלן: "הסוואנה") שהיה שייך לעמותה, לחברת "חדידה הסעות הקריה בע"מ". את הסכום לקח לצרכיו הפרטיים מבלי שהיה זכאי לכך וללא אישור הממונים עליו. במטרה להסוות את מעשיו ולכסות את יתרת החוב הפתוח ממכירת הרכב, רשם בהנהלת החשבונות של העמותה כי סך 47,000 דולר נזקף לכרטיס "קניות כלליות".

ההליך

8. כתב האישום הוגש בשנת 2007 וטופל בידי מותב אחר (כב' השופט ח' לי-רן). בהכרעת דין מיום 13.6.12 שנימוקיה הובאו ביום 22.7.12 זיכה בית המשפט את הנאשם מכל העבירות שיוחסו לו. המאשימה ערערה על החלטה זו, וביום 3.10.13 קיבל בית המשפט המחוזי (כב' השופטים י' נועם, ר' וינוגרד וכ' מוסק, ע"פ 13004-09-12) את הערעור וביטל את הכרעת הדין. נקבע כי ההליך יוחזר לבית משפט זה. היות שהמותב הנכבד שטיפל בעבר בתיק פרש בינתיים לגמלאות, נקבע גם כי השופט לו יוקצה ההליך יכריע כיצד לנהוג בראיות שגבה קודמו, בהתאם לסעיף 233 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: "חסד"פ").

9. ביום 18.11.13, לאחר שהתקבלו עמדות הצדדים ולנוכח הדגש שניתן בפסק הדין שלערעור על הצורך בקביעת ממצאי עובדה ומהימנות, קבעתי כי הראיות תיגבינה מחדש, ובתיק יותרו כתב האישום ותשובות הנאשם לאישום.

10. במספר לא מבוטל של ישיבות הוכחות שהתנהלו העידו, מטעם התביעה, העדים דן פוליסר, יניב בוכניק, יורם חזוני, יהודית אדסט, ענת אלטמן, ישי העצני, דוד מגני ועופר ססובר. מטעם ההגנה העיד הנאשם.

גדר המחלוקת

11. מוקד המחלוקת עוסק בשאלת סמכותו של הנאשם ליטול את הכספים הנדונים ובבעלות בהם. זאת, לצד טענות הגנה נוספות.

12. ההגנה הגיבה לאישום במספר הזדמנויות. בפני המותב הקודם נמסרה הודעה מיום 14.12.10 והשלמה בעל פה בישיבה מיום 15.2.10 (הנכללת, כך לפי ב"כ הנאשם, בתשובתו לאישום - פ/981 19.1.14). אף בפני חזרה ההגנה והתייחסה לתשובתה לאישום, בישיבה מיום 18.12.13 ובישיבות נוספות. זו תמצית התשובה:

13. כרקע להבנת העמדה יצוין, כי במסכת הראיות נזכרים תאגידים שונים. אעסוק בתאגידים המרכזיים, הגם שהוזכרו שמות נוספים שאינם רלבנטיים לעניין שלפני. לצד העמותה וחברת מרכז שלם הנזכרות לעיל ושאינן מחלוקת כי נרשמו ופעלו בישראל, עלו שמותיהם של שני גופים אמריקאים: The Shalem Center (להלן: "חברת שלם סנטר") ותאגיד נוסף בשם The Shalem Foundation (להלן: "חברת שלם פאונדיישן"). האחרונה הקימה חברת בת בשם "דה שלם פאונדיישן" (להלן: "חברת הבת דה שלם פאונדיישן") אשר החזיקה במניותיה של חברת מרכז שלם שכזכור פעלה בישראל משנת 2005.

14. עמדתה הכללית של ההגנה מאשרת את רוב משיכות או נטילות הכספים הנטענות בידי הנאשם, אך גורסת כי הנאשם פעל ברשות (ראו למשל פ/981 19.1.14 [1]). במסגרת זו הוצגה תזה עובדתית, שכפי שנראה בהמשך לא הובאה בידי הנאשם מלכתחילה, לפיה התאגידים הנזכרים לעיל היו גופים עצמאיים ונבדלים זה מזה, מהותית וארגונית. לפי תזה זו, שתכונה להלן "תזת התאגידים הנפרדים", התאגידים שפורטו בפסקה הקודמת אינם חלק ממכון אחד והם ארגונים שונים ואוטונומיים, המקיימים קשרי עבודה. הגם שבצורתה הסופית חודדה התזה רק בעדות הנאשם, הרי שבתשובה לאישום נטען כי חשבון הסנטר והכספים שבו שייכים לחברת שלם סנטר האמריקאית ולא לעמותה, וכי גורמים בחו"ל אשר שולטים בחברה זו נתנו לנאשם "יפוי כח על פי שיקול דעת בלעדי" לבצע את המשיכות מחשבון זה (שם וכן פ/942-941 18.12.13). אשר לאישומים שאינם נוגעים למשיכות מחשבון הסנטר אלא לנטילות כספים מחשבונות בישראל, נטען כי אלה בוצעו על ידי הנאשם ברשות ובתוקף תפקידו הבכיר.

15. ברוח זו אישרה ההגנה, בנוגע לאישום הראשון, כי הנאשם הורה על העברות הכספים מחשבון הסנטר לחשבונות של שילה, נטל אותם ועשה בהם שימוש לצרכיו הפרטיים. לטענתה, ההעברה בוצעה ברשות בעלי הכספים והנטילה הייתה הלוואה משילה. עוד נטען כי רישום הנהלת החשבונות על העברה לדניאל דונסון משקף העברת אמת לאותו חוקר, שאינו קשור למשיכה שברישא. הוכחש כי סך 1,200 דולר הועבר לחשבון של ניר ארבל (הודעה מיום 14.12.10; פ/212 15.2.10, פ/943-944 18.12.13).

16. גם לגבי האישום השני אישרה ההגנה כי הכספים הועברו, אך לשיטתה כתשלום עבור עבודת אמת שביצע שילה לבניית אתר אינטרנט. שילה לא הוציא חשבונית, ובמסגרת היחסים האישיים בין השניים התיר לנאשם להשתמש בכספים (פ/216-217 15.2.10). לעניין זהות הגוף עבורו עבד שילה בהקמת אתר האינטרנט הוצגו טענות סותרות, עליהן אעמוד בהמשך.

17. אף לגבי האישום השלישי לא כפרה ההגנה במשיכת הכספים. פעם טענה כי הסכום נמשך "לבקשתו של יורם, שהינו אחד מהמורשים בחשבון" והנאשם משכו משום שחלק מהכספים "מגיעים לו, במסגרת תקציב אישי ובחלקם נועדו ושולמו בפועל לגורמים אשר בעלי החשבון התירו לו לשלם" (הודעה מיום 14.12.10) ופעם כי הנאשם לא משך את הסכום לצרכים פרטיים אלא "הוא משלם בזה את הוצאות המרכז" (פ/217 15.2.10. כך גם בפ/945 18.12.13). רישום כוזב בספרים הוכחש (פ/219 15.2.10).

18. אשר לאישום הרביעי, אישר הנאשם שהורה לגב' אדסט לרשום לו 72 ימי חופשה ולבצע פדיון, ושקיבל את הסכום הנקוב. לטענתו צבר את הימים כדין, אישר בעצמו את הפדיון מתוקף סמכותו כמנכ"ל ואין זה נכון כי הנוהל במקום אסר על הפדיון (הודעה מיום 14.12.10; פ/220-221 15.2.10). עוד נטען שמדובר בסכסוך אזרחי (שם וכן פ/947 18.12.13).

19. בנוגע לאישום החמישי אישרה ההגנה את שלוש המשיכות בידי הנאשם וטענה כי הנאשם היה מורשה למשוך כספים כתקציב אישי וכן זכאי היה למימון הוצאות משפטיות בנוגע לתלונה הקשורה להתנהלותו במקום העבודה וזאת "בדומה לכל מנהל אחר בחברה". את המשיכה שבסעיף 2 ביצע לצורך תשלום מלגות לסטודנטים של חברת מרכז שלם, כשלצורך זה נהג להחזיק קופה לתשלומים במזומן. את התשלום לא הספיק לבצע והוא ממשיך להחזיק את הכספים בשל מחלוקת עם החברה ובהמתנה להכרעה בה. הרישום הכוזב הוכחש (הודעה מיום 14.12.10, פ/224 15.2.10).

20. ההגנה אישרה אף את קבלת כספי תמורת מכירת הסוואנה שבאישום השישי. עם זאת נטען כי הסכום

הוחזק בידי הנאשם כחלק מקופת דולרים במזומן של העמותה, אותה החזיק במשרדו לתשלומים לגורמים מחו"ל העובדים עם העמותה. עם פרוץ החקירה נטל הנאשם את הסכום ממשרדו לרשותו הפרטית, וזאת כדי שאחרים לא "יעלימו" אותו והוא ממתין להכרעת בית המשפט. את הרישום הנטען אכן ביצע, והוא רישום אמת (הודעה מיום 14.12.10; פ/224-225; 15.2.10; פ/948; 18.12.13).

21. בתשובה לאישום ובדגש מוגבר בסיכומי ההגנה (שנטענו בימים 16.4.15 ו-16.7.15 וב"הודעה" מיום 26.7.15) הועלו טענות נוספות. ראשית נטען כי העובדות שבמחלוקת, בדגש על הבעלות בכספים שנטל הנאשם, סמכויותיו וסמכויות מנהלי המכון לא הוכחו כדבעי. זאת, משום שיש להוכיח במסמכים ולא בעדויות בעל-פה. הדבר נגזר לשיטת ההגנה מ"כלל הראיה הטובה ביותר" ומדיני התאגידים. המאשימה, כך נטען, לא הציגה מסמכים להוכחת העובדות האמורות הגם שיכולה הייתה לאתרם, באמצעות חיקור דין בארצות הברית. נטען שיש לזקוף מחדלים אלה ואת הימנעות המאשימה מהבאת ראיות לזכות הנאשם.

22. ההגנה הוסיפה והפנתה טענות כלפי בעלי תפקידים אחרים במכון, בדגש על עדי התביעה. זאת, בטענה לפיה שימוש בכספי המכון לצרכים ולהטבות פרטיות היה מקובל ומכך משתמעת הסכמתם "במפורש או מכללא של הבעלים" בכספים לעשייה זו וכן מוכח שהנאשם פעל בהתאם ל"מנהג המקום". יצוין שההגנה הציגה בתשובה לאישום כי "אין טענתנו 'הוא גנב כמו כל הגנבים האחרים'. מקובל עלינו שזו אינה טענת הגנה" (פס' 4 להודעה מיום 14.12.10). למרות זאת, בסיכומי ההגנה הוצגה טענה לאכיפה בדרנית, שלובה בטענה לפיה לא ניתן לסמוך על דבריהם של עדי התביעה נוכח מעשים פסולים שביצעו. נטען אף כי העובדה שהעדים לא התלוננו על משיכות הכספים בזמן אמת מעידה על הסכמתם לנטילתם, וכי העובדה שתלונתם הוגשה בחלוף תקופה מראה שמדובר בתלונת כזב אשר נועדה למנוע מהנאשם לחשוף בפני חבר הנאמנים את מעשי השחיתות שהעדים ביצעו. פירוט נוסף של טיעוני ההגנה במישור המהימנות לרבות טיעון זה יובא בהמשך הכרעת הדין.

23. עוד נטען להשפעה פסולה של המתלוננים בהליך, אנשי המכון שיוצגו בידי עו"ד נדב העצני, על המאשימה. זאת, בדגש על שתי הפרקליטות שטיפלו בהליך ואשר עמדו לפי ההגנה "בקשר סימביוטי" עם המתלוננים. הדבר זיהם, לשיטת ההגנה, את ההליך ומצדיק ביטול של כתב האישום. תוצאה זו ראויה גם, לשיטת ההגנה, נוכח מחדלי המאשימה והקושי שנגרם לנאשם מביטול הכרעת הדין הקודמת והחזרת ההליך לבית משפט זה.

24. מישור אחרון של טענות עסק בבית המשפט. נטען כי בית המשפט המחוזי שגה משלא כלל בהחלטת הערעור הוראות מדויקות לגבי הראיות אותן על בית משפט זה לגבות, וכאשר הפנה לסעיף 233 לחסד"פ שלשיטת ההגנה לא ניתן לעשות בו שימוש בעת החזרת תיק מערכאת ערעור.

עוד נטען כי ערכאה זו חרגה מסמכותה כשהחליטה, לאחר פסק הדין בהליך הערעור, לגבות מחדש את הראיות, שכן לא היתה זו הנחיית בית המשפט המחוזי שדרש השלמות ולא גביה של הראיות כולן מה שמהווה לשיטת ההגנה "משפט חוזר" ו"סיכון כפול". ההגנה הוסיפה וטענה, כי בית משפט זה אינו ראוי לסטות מקביעות הכרעת הדין הראשונה שניתנה בידי כב' השופט לי-רן, בדגש על שלילת מהימנות עדי התביעה וקבלת הטענה בדבר הוכחת העובדות במסמכים. עוד סבורה ההגנה כי בית המשפט נתן עדיפות לתביעה בניהול ההליך ובכלל זה נטען שלא ניתן להגנה לחקור את הפרקליטות שטיפלו בהליך, את רשם העמותות ואת עו"ד נדב העצני. לבסוף נטען, כי אין להידרש לראיות שלא נכללו בחומר החקירה שנאסף טרם הגשת כתב האישום, שלא הוצגו במקור או שאינן רלבנטיות.

מהלך הכרעת הדין

25. נוכח טיבה של יריעת המחלוקת, תערך סקירת הראיות בשני שלבים. תחילה, בחלקו הבא (השני במספר) של המסמך, תסקרנה הראיות הנוגעות לטענה שבמוקד הפער בין הצדדים, לפיה קיבל הנאשם הרשאה לנטילת הכספים מתוקף מעמדו בתאגידים השונים. זאת בקשר ל"תזת התאגידים הנפרדים" לפיה התאגידים הנדונים הם ארגונים נפרדים, ומי ששלט בהם התיר לנאשם לעשות בכספי התאגידים לפי שיקול דעתו. במסגרת זו אוסיף ואבחן את אמינותן ומהימנותן של הראיות שהוצגו. בחלק השלישי, על בסיס המסקנות שתגובשנה, יערך דיון באישומים הקונקרטיים שאז גם תוצגנה התייחסות העדים השונים לכל אחד מן האישומים. חלקה הרביעי של הכרעת הדין יוקדש לדיון בטענות נוספות.

חלק שני: תזת התאגידים הנפרדים וסמכויותיו של

הנאשם

ראיות התביעה

דן פוליסר

26. העד דן פוליסר (להלן: "פוליסר") שימש לעדותו כנשיא המכון. אפתח בדיון במהימנות עדותו. העדות נמשכה לא פחות משש ישיבות שלרובן הוקדש יום דיונים שלם. הדבר אפשר התרשמות יסודית מן העד. פוליסר "בילה" על דוכן העדים שעות ארוכות, ולמרות הקושי הכרוך בכך השיב בצורה יסודית, בהירה וישירה לכל אשר נשאל. בין היתר בלט רצונו לדייק בפרטים שמסר, שבא לידי ביטוי בניסוח התשובות.

ה"בילוי" הפך מאתגר עוד יותר נוכח החקירה הנגדית. זו הייתה ממושכת ונוקבת, כך בלשון המעטה, ולא חסכה במאמצים על מנת לפגום במהימנותו של העד. ההגנה הטיחה בו האשמות למחדלים ו"גניבות" שכביכול ביצע (לשימוש במונח ראו פ/1262 1.6.14), חזרה וניסתה להציג סתירות בדבריו, ולא אחת השתמשה בטכניקות לגיטימיות יותר או פחות בניסיון בולט "להוציאו מכליו". בשל ריבוי המקרים אסתפק בדוגמאות ספורות מאחת הישיבות, היא ישיבת 26.5.14, תוך ציון כי התנהלות זו חזרה על עצמה לאורך הישיבות השונות. העד נאלץ להתמודד עם שאלות ואמירות המופנות אליו בצעקות (למשל פ/1274, פ/1338) ותוך שהשואל ניצב בצמוד אליו לאורך חלקים מן הישיבה. לעד הופנתה לשון פוגענית כגון "למה אתה מנפח את המוח? מה אתה מנפח לי את המוח?" (פ/1333); "מה זה הקשקושים האלה שהוא מוציא מהפה שלו?" (פ/1334); הפניית אצבע לעברו במילים "תפסיק להתחצף אלי" (פ/1335); "יאללה מסית שכמוך, מה אתה רוצה להסית?" (פ/1338) "תמשיך להסיט את השופט נגד הנאשם" (פ/1342. הטעות במקור). עוד חזרה ההגנה והטיחה בעד לאורך הישיבות השונות טענות למעשים פסולים שביצע. בהמשך אדון בטענות אלה ואראה, כי אין בהן לפגום במהימנותו של העד. פוליסר הינו אדם שקט ומתון, וניכר היה כי ההאשמות, הצעקות

והביטויים האמורים גורמים לו אי נוחות. דרך כלל ולאורך שעות של חקירה שמר על שלווה רוחו תוך הפגנת ריסון, אך בנקודות בודדות איבדה. למשל, לאמירת ב"כ הנאשם "אל תפריע לי כבוד הנשיא המנומס, אל תפריע לי באמצע דברי בסדר?" השיב "זה תלוי בכמות השקרים שלך" (פ/1323). דובר אפוא בסיטואציה לא פשוטה עבורו, שאתגרה את רגשותיו ושלטתו העצמית. לכך יש להוסיף כי לאורך עדותו כולה נקטעו דבריו של פוליסר בדרכים שונות, לרבות הערות ביניים והתנגדויות בתדירות גבוהה, עד כי לא אחת התקשה העד לאורך זמן להשלים את המשפט ונאלץ, בתום ההפרעה, לשוב ולשחזר את חוט מחשבתו.

למרות התנאים המורכבים בהם מסר את עדותו המשיך העד, לאורך הישיבות, לענות לשאלות בצורה עניינית וישירה, תוך הקפדה על דיוק עובדתי ועל הצגת טיב זכרונו את העובדות השונות, ולא סטה בצורה מהותית מגרסתו. בכך יש כדי לחזק את התרשמותי ממהימנות הדברים שמסר.

למרות החקירה הנגדית המדוקדקת, לא עלה בידי ההגנה להצביע על פערים בגרסתו של פוליסר הנוגעים לנושאים שבמהות. נהפוך הוא, דבריו קוהרנטיים ואחידים והם משתלבים, כך נראה בהמשך, בתמונת הראיות הכוללת. זאת, לרבות במוצגים שהוגשו ובדבריהם של עדים מהימנים נוספים בדגש על מר ישי העצני ומר יורם חזוני וכאשר לא בוססה סיבה להניח כי החליטו לעשות יד אחד כנגד הנאשם או תאמו גרסאות כוזבות ביניהם.

גם טענת ההגנה, כי המניע של עדי התביעה לרבות פוליסר להפללת הנאשם היה חששם שהנאשם יחשוף בפני חבר הנאמנים של המכון מעשים פסולים שביצעו העדים בכספי המכון, לא יכולה להתקבל. בהמשך הכרעת הדין ייוחד פרק לדיון בטענה ל"מעשים פסולים" ונראה, כי אין בה ממש. רובה עוסקת בהטבות שניתנו באופן גלוי ומדווח, ועל דעת חבר הנאמנים. ההגנה לא הציגה כל ראיה, דוגמת זימון מי מחברי חבר הנאמנים לעדות, כדי לסתור זאת ולבסס את טיעונה. יש לציין גם שאחד "הקושרים" לפי ההגנה, יורם חזוני, שימש בעצמו בחבר הנאמנים. על רקע כל אלה, לא ניתן לקבל את המניע המוצע ואת הטענה להפללה בכזב.

מאמץ זמן ניכרים השקיעה ההגנה בחקירה של העד לגבי משפטים אלה ואחרים מתוך הודעותיו במשטרה. אלא, שלמרות פניות שלי להגנה בעניין זה, בחרה ההגנה שלא להציג לעיוני את ההודעות (למשל פ/1166 1.5.14 ותשובות הסנגור שם לפיה הוא בוחר משפטים מסוימים מן ההודעות; פ/1244 26.5.14 ותשובת הסנגור שם "אי אפשר להגיש הודעות של עדים. נקודה"). כך נותרו טענותיה לסתירות שבמהות בין עדותו של מר פוליסר ובין חקירתו במשטרה, ולכך שבחקירת המשטרה הפגין בורות בנתונים בניגוד לבקראות שהציג בבית המשפט, בלתי מבוססות. הניסיון להחליף את הצגת ההודעות במעין "מבחן זיכרון" שערכה ההגנה לעד תוך שביקשה ממנו להיזכר בחלוף שנים בתכני החקירה ובהיקף המידע שמסר לחוקריו, או הטיחה בו משפטים ומונחים ספציפיים והוא נדרש לעיין במהירות בהודעותיו ולאתר האם אמר את הדברים אם לאו (למשל פ/1134 ש' 29 1.5.14), איננו שלם. שיטה זו מועדת לטעויות נוכח הדרישה מן העד למסור תשובה מהירה תוך עיון כאמור וכל זאת במהלך חקירה נגדית אינטנסיבית כמתואר לעיל. בנוסף, היא אינה מאפשרת לבית המשפט לבחון את הדברים במקור ולראות, למשל, האם העד נשאל במשטרה אודות הנושאים הנדונים, האם הזכיר את המידע הרלבנטי בשלבים אחרים של החקירה, או להתרשם מהיקף התשאל בחקירת המשטרה ומידת ירידתו לפרטים הרלבנטיים. בחירתה של ההגנה בשיטה זו במקום להציג את ההודעות לעיון בית המשפט מדברת בעד עצמה, כניסיון מלאכותי "לעצב" פגמים בגרסת העד. כך גם סירובה, עת איתר העד בהודעותיו תשובות רלבנטיות שלו, לאפשר לו להקריאן לבית המשפט (פ/1256-1258 26.5.14). על רקע כל אלה, לא ניתן לקבל את טענות ההגנה לפערים כאמור. אוסיף ואפנה, בהקשר זה, להסבריו ההגיוניים של העד לפיהם התמקד בחקירותיו בנושאים מסוימים תוך שידע כי מתלוננים אחרים מטעם המכון התייחסו למעשים נוספים המיוחסים לנאשם, לרבות דו"ח שערך ר"ח בוכניק ושלשטת העד סיפק למשטרה את המידע הנחוץ ועורך דין ששכר כדי לעמוד בקשר עם המשטרה (למשל

פ/1133, פ/1137, פ/1175, פ/1179; פ/1272, פ/1277 (26.5.14). כשנשאל האם מסר בהודעותיו מידע על המעשים מושא כתב האישום השיב שעסק ברכיבים של מה שבהמשך הבשיל לכדי אישום (פ/1249-1250, 26.5.14 1263-1265). גם טענה זו לא ניתנת לבחינה בשל ההחלטה שלא להגיש את ההודעות. לסיכום, לא בוסס כי מדובר במקרה של "כבישת" טענות שבמהות.

לא נעלם מעיני, כי בדומה ליתר העדים בהליך זה העובדה שפוליסר העיד בעבר בפני כב' השופט לי-רון, או נחשף לגרסת הנאשם בקווים כלליים (פ/1324-1325 1.6.14) עשויה היתה להשפיע על עדותו. אלא, שגם התממשותה של אפשרות זו לא בוססה בידי ההגנה, שלא עימתה את פוליסר, ולא הציגה בפני דוגמאות קונקרטיות לסתירות מהותיות בדבריו בהשוואה לעדותו ב"גלגול" הקודם (למעט בנושאים ספורים שבשוליים - ראו פ/1323 26.5.14). להיפך, ההגנה טענה באופן גורף כי השוואת עדויות עדי התביעה שנמסרו בעבר, לעדויותיהם בפניי, מעלה כי אין "כל הבדל מהותי" בין העדויות הקודמות לנוכחיות וכי "עדי התביעה ממילא לא הוסיפו מאומה על מה שנאמר ב'סבב' הקודם" ("הודעה לבית משפט" מיום 6.4.15, עמוד שני). ראו גם ההתייחסות לעדותו של פוליסר ב"גלגול" הקודם כפי שתובא בחלק הרביעי להכרעת הדין ולפיה גרסתו המהותית נותרה אחידה. עוד יצוין כי גם ב"גלגול" הקודם של הליך זה העיד פוליסר לאחר שהעיד הנאשם וכעד הזמה, במתווה לא שגרתי שיושם בהסכמת הצדדים. על רקע כל אלה איני סבור כי יש בסוגיה זו למנוע היסמכות על דבריו. פוליסר אף מסר בהוראת הפרקליטות הודעה נוספת ביום 1.1.14, לאחר ה"גלגול" הראשון, אך ההגנה לא הציגה גם הודעה זו, או סתירות קונקרטיות בינה לבין קודמותיה, וכך לא נסתר הסברו של העד כי דובר בהשלמת חקירה עניינית (פ/1230 26.5.14).

הוספתי ונתתי דעתי לדברי העד, לפיהם מנוהלת תביעה אזרחית כלפי הנאשם, בהשתמשו בלשון רבים בגוף ראשון (פ/1345 26.5.14). פוליסר סיפר כי עו"ד ממשרדו של עו"ד העצני המייצג את המכון בהליך האמור נכח בדיונים במשפט הפלילי (פ/1350, שם). הדבר מצריך זהירות בבחינת עדותו של פוליסר, בשל העניין שעשוי להיות לו בתוצאות ההליך שלפניי. ועם זאת, עצם קיומה של תביעה מצדו של מתלונן אינו פוגם בהכרח במהימנותו. כפי שהוצג, התביעה עוסקת בהתרחשויות מושא הליך זה ולא נטען כי לעד סכסוך אחר או מניע בשלו יחליט לטפול אשם בכזב על הנאשם. במקרה דנן, נוכח ריבוי האינדיקציות למהימנותו של העד כמפורט לעיל, לא מצאתי בעצם קיומו של הליך אזרחי בסיס לשלילת אמינות דבריו.

ההגנה הקדישה חלק מחקירתו הנגדית של מר פוליסר להראות, כי לא ביצע בעצמו, פיסית, את רישום התאגידים השונים או את פתיחת חשבונות הבנק שלהם. לכן, לטענתה, לא ניתן להיזקק לעדותו באשר למהות אותם תאגידים והבעלות בחשבונות. אין לקבל טענה זו. עדותו של פוליסר אמינה, והולמת את מכלול הראיות. מדובר במי ששימש כנשיאו לאורך שנים של המכון שגופים אלה היוו חלק ממנו, דבר המעוגן במסמכים (כמסמכי רשם העמותות נ/6ב שפוליסר מוזכר או חתום עליהם בתוקף תפקידו. ראו למשל רשימת מקבלי השכר הגבוה לשנת 2002 - מסמך 1328030; רשימה מקבילה לשנת 2003 - מסמך 1328018; דו"ח בדיקה של ר"ח דחוח-הלוי ושות' המתאר את המבנה הארגוני ובעלי התפקידים, עמ' 4-5, מסמך 1328002). פוליסר לא רק נשא בתפקיד בכיר אלא היה מעורב פעיל בפן הכספי והתקציבי, נשיא חברת שלם פאונדיישן שחבר הנאמנים שלה שלט במכון ואשר הקימה באמצעות חברת הבת דה שלם פאונדיישן את חברת מרכז שלם (לתמיכה ראו מסמך מינויו לנשיא החברה, נ/36), איש קשר מרכזי עם תורמים למכון לרבות התורמת המרכזית "קרן תקוה" (פ/990 23.3.14), מורשה חתימה בחלק מחשבונות הבנק ומי שחתם על הוראות לבנקים להעברת כספים ומינוי מורשי חתימה (פ/993 23.3.14). שוכנעתי כי ידיעתו אודות מהותם של הגופים והחשבונות הנדונים היא ידיעה שמקורה בעשייה, ולא בשמועות. סביר בהחלט כי נושא תפקיד ניהולי בכיר במכון מחקר לא ייגש בעצמו לבנק לפתיחת חשבון, או לרשם החברות לצורך רישום תאגידים שיפעלו במסגרת

אותו מכון. אין בכך לגרוע מדיעתו לגבי החלטות שקיבל והוראות שנתן ואשר בוצעו באופן האמור, או מקבילות המידע שהוא מוסר. בנוסף, העד הפגין בקיאות רבה בפרטי הגופים השונים שפעלו בקשר עם המכון (ראו הדיון להלן בגופים האמורים וכן פ/996 23.3.14; פ/1168 1170 1.5.14 לענין חשבונות חברת שלם פאונדיישן). על רקע כל אלה אני מוצא אותו מקור אמין וקביל למידע שמסר.

במכלול השיקולים, מצאתי להסתמך על עדותו של דן פוליסר.

27. זו תמצית הדברים שמסר: הוא תיאר כיצד היה, בשנות התשעים, בין מקימי עמותת "מילתא" יחד עם יורם חזוני ויהושע ויינשטיין. בשנת 1994 או 1995 שונה שם העמותה ל"מרכז שלם" והיא הפעילה את המכון, שהוא בין מייסדיו והפעילים בו. פוליסר תיאר את תפקידיו הבכירים במכון לאורך השנים, לרבות כהונה כנשיאו מאביב 2002 ועד 2013. בכך עסק במשרה מלאה ובין היתר היה אחראי על מינוי המנכ"ל ויתר הבכירים וכן על הפעילות ועל קבלת החלטות בארגון. אשר לנאשם העיד כי הלה התקבל לעבודה במכון בשנת 1999, עבד תחת ישי העצני ששימש כמנכ"ל המכון, ובתקופה הרלבנטית לאישום (בשנים 2003-2005) שימש כסמנכ"ל תפעול וכספים והיה מופקד על ביצוע מדיניות פיננסית ותקציבית. לשם כך הוסמך כמורשה חתימה ברוב חשבונות המכון, לרבות חשבון הסנטר. על המדיניות שביצע הוחלט בוועדות הכספים וההיגוי בראשן עמד פוליסר, ובצוות הניהול שהוא היה בין חבריו. לפעולות משמעותיות נדרש הנאשם לאישור המנכ"ל ולעיתים גם הנשיא (פ/995, 999, 23.3.14 1000; פ/1310-1311 1.6.14). סמכויותיו של הנאשם לרבות השימוש בזכויות החתימה בחשבונות הבנק ובכרטיסי האשראי שניתנו לו הוגבלו למדיניות ולתקציב שנקבעו, והוא לא היה רשאי לחרוג מהן, למשוך כספים לצרכים אישיים, לקחת מזומנים של המכון לביתו או לבצע פרויקטים ותשלומים ללא רשות הממונים עליו (פ/1084 2.4.14, פ/1253 26.5.14, פ/1340-1341, 1.6.14 1353-1355).

28. פוליסר הוסיף והתייחס לתאגידים השונים אליהם מתייחסת "תזת התאגידים הנפרדים" של ההגנה. העד הבהיר כי מדובר ביישומים משפטיות של המכון, שהיו חלק מפעילות המכון ובשליטתו, וכי הוא עצמו היה מעורב באופן פעיל בהקמתן. בשנות התשעים החל המכון לפעול במסגרת העמותה. בשנת 1998 הוחלט להרחיב את הפעילות לארצות הברית ולצורך זה נפתחה נציגות של המכון בווינגטון ונרשמה חברת שלם סנטר האמריקאית. חשבון הבנק שלה היה חשבון הסנטר. פוליסר הבהיר כי חשבון זה לא היה בבעלות גורמים נוספים או אנשים מחבר הנאמנים (פ/1408-1408 1.6.14). פוליסר היה מעורב במהלך כולו ובכלל זה היה מבין מקבלי ההחלטה האמורה, גייס את בעלי התפקידים בנציגות שנפתחה בווינגטון וביקר בה (פ/978 ופ/983 23.3.14, פ/1160 1.5.14). פוליסר חזר והדגיש כי התאגיד האמריקאי היה נציגות של המכון וחלק ממנו ובכלל זה נרשם, לצד הכתובת בווינגטון, בכתובת המכון בירושלים. השם "שלם סנטר" נבחר עבור התאגיד בהיותו תרגום לאנגלית של שם המכון "מרכז שלם" (פ/987 23.3.14), דוחות שהגיש התאגיד נשאו את חותמת העמותה, תאריך ייסודה (בשנת 1991) ובעלי תפקידים מקבילים לאלה של המכון בישראל (פ/987-990), הכספים שבחשבונו של התאגיד היו כספי המכון, ובין היתר נהגה העמותה (כזכור, באותן שנים פעל המכון בישראל באמצעותה) לדווח עליהם לרשם העמותות הישראלי (פ/996 23.3.14). הוצגה לפוליסר טענת ההגנה, שתדון גם בהמשך, לפיה נציגות זו נסגרה בשנת 2000 והוא הכחיש והסביר שפיזית נסגר ב-2001 משרד שנפתח בארצות הברית (ומכאן האמירה אודות "סגירת הסניף" בדו"ח הכספי של העמותה לשנת 2001/9, בעמ' 6), אך הנציגות וחשבון הבנק שלה המשיכו להתקיים (פ/1373-1376 1.6.14).

29. יצוין כי לתמיכה בטענות העד אודות התאגיד שלם סנטר הוצגו המסמכים ת/2 ות/3 הנחזים להיות דוחות שהגיש התאגיד בשנים 2003 ו-2005 בארצות הברית, ועליהם פרטיו ונתונים נוספים. ההגנה הקדישה טענות רבות למניעת הסתמכות על מוצגים אלה, בין היתר בטענה כי הם התווספו במהלך ההליך שלפני. לא נעלם מעיני הקושי

שבעמדתה, כאשר בד-בבד מעלה היא טענה הפוכה (שתדון בחלק הרביעי של הכרעת הדין) לפיה יש להוכיח את פרטי התאגידים לא בעדויות אלא במסמכי התאגיד מארצות הברית. למרות קושי זה, ומטעם אחר שעניינו בכך שהמסמכים ת/2 ות/3 לא הוצגו במקור או כרשומה מוסדית אלא כצילום, שעה שההגנה טוענת לזיופם ולא התאפשר לה לנסות ולהוכיח זאת בחקירת עורכר, מצאתי שלא לתת משקל למסמכים אלה בהחלטתי. עוד לא הסתמכתי על ת/1 שכולל תרשימים שהציג העד כדי לסייע בהבנת תיאוריו את מבנה המכון, ושאינם בבחינת ראיה עצמאית. עם זאת, גם בלעדי מוצגים אלה קיימים תימוכין בשפע לעדותו של פוליסר, בעדויות נוספות ובמוצגים, כפי שיובא בהמשך חלק זה של הכרעת הדין. כדוגמא, אפנה לדין שיערך בפרק "סוגיית 'הסניף' בארצות הברית", ואשר מראה כי בניגוד לטענת ההגנה וכפי שהעיד פוליסר, הפעילות בחו"ל באמצעות חברת מרכז שלם לא הפסיקה בשנת 2000.

30. אשוב לדבריו של פוליסר. הוא הוסיף וסיפר על התאגיד שלם פאונדיישן (אליו התייחס לעיתים בתרגום כ"קרן שלם") שהוקם בארצות הברית בשנת 1997 על-ידי אנשי המכון כצינור להעברת כספי תרומות מארצות הברית למכון ולאפשר לתורמים זיכוי ממס. פוליסר שימש כנשיא התאגיד (פ/1313 1.6.14) וכנזכר לעיל הוצג מסמך בנושא. חבר הנאמנים של התאגיד שלם בפעילות מרכז שלם, תחילה בצורה בלתי פורמלית, ומשנת 2004 בהחלטה פורמלית שאז הקים התאגיד האמריקאי חברת בת בישראל, היא חברת הבת דה שלם פאונדיישן, ותחתיה חברה "נכדה" שהיא חברת מרכז שלם. גם לנושא זה תימוכין, בין היתר בעדות הנאשם שלא חלק על המבנה התאגידי בהקשר זה. עם הקמת חברת מרכז שלם הועבר אליה רוב פעילות המכון, הגם שאת העמותה החליטו אנשי המכון להותיר משום שהייתה לה הכרה כמוסד ציבורי לצרכי תרומות, הכרה שטרם התקבלה עבור חברת מרכז שלם (פ/991 23.3.14). פוליסר חזר והדגיש שהיה מעורב פעיל בהחלטות ובמהלכים אלה. את הנאשם רשמו ברישומי העמותה כמנכ"ל, וזאת "מסיבות טכניות. היינו צריכים לאשר מנהל אחד בעמותה, כאשר רוב המנהלים עברו לעבוד בחברה, אז מסיבות טכניות החלטנו להשאיר שם את שאול גולן וכדי שאף אחד לא יתבלבל לגבי שרשרת קבלת ההחלטות, שני חברי הוועדה של העמותה באותה תקופה היו ישי העצמי ואני, זאת אומרת אותם בוסים שהיו לו לפני שהקמנו את החברה והעברנו את רוב העובדים, אותם שני הבוסים המשיכו להיות הבוסים" (פ/1110 2.4.14). פוליסר הוסיף והתייחס לגוף אחר בשם "קרן תקווה" שלהבדיל מיתר התאגידים היה ישות עצמאית, ובבחינת התורם העיקרי של המכון. כפי שנראה בהמשך, הנאשם תיאר קרן זו באופן זהה. לאחר שקרן תקווה העבירה כספים לחשבונות המכון לא שלטה בהם עוד, אך חברה קיבלו דיווח על השימוש בכסף משום ששלושת חברת חבר הנאמנים המרכזיים שלה ישבו גם בחבר הנאמנים של התאגיד שלם פאונדיישן (פ/990, פ/996 23.3.14).

31. אשר לנאשם ציין פוליסר, כי היו לו זכויות חתימה הן בחשבון הסנטר והן בחשבון התאגיד שלם פאונדיישן בניו יורק. זאת, לצד פוליסר, המנכ"ל ישי העצמי ויתכן שאחרים (פ/1001-1002 23.3.14). הנאשם היה מחויב לדווח על הוצאות כספיות ל"בוסים" שלו שהם פוליסר וישי העצמי ולוועדת הכספים, כשבשלב מאוחר יותר העביר פוליסר את הדוחות הכספיים גם לחבר הנאמנים. פוליסר שלל את תזת הנאשם, כי הנאשם קיבל הרשאה מחבר נאמנים כלשהו בארצות הברית למשוך כספים לפי שיקול דעתו מחשבון הסנטר. במסגרת זו הסביר, כי החשבון האמור שייך למכון והוסיף כי לחבר הנאמנים של המכון (שפעל דרך חברת שלם פאונדיישן) לא היה קשר ישיר לחשבון (פ/1002 23.3.14).

אלה דבריו של מר פוליסר בסוגיות הכלליות. הוא הוסיף והתייחס לאישומים הקונקרטיים. כפי שצוין לעיל, דיון פרטי באישומים יערך בהמשך, ובמסגרת זו יובאו דבריו אלה.

ישי העצני

32. עד זה העיד כי שימש כמנכ"ל המכון (להלן: "העצני"). גם בעניינו אפתח בדיון במהימנותו. אף הוא נדרש להיחקר לאורך שעות ארוכות, שנפרסו על פני ארבע ישיבות ותוך שעיקר הזמן הוקדש לחקירתו הנגדית, דבר שאפשר לי להתרשם בצורה יסודית מן העדות. לאורך הישיבות העיד בצורה ישירה ובהירה, וניכר שהוא עושה מאמץ לדייק בתשובותיו. מאמץ אשר, נוכח מאפייני החקירה, לא היה פשוט.

לא שוכנעתי כי למר העצני סיבה לטפול אשם בכזב על הנאשם. הוא העיד, והדבר לא נסתר, כי עבודתו במכון נפסקה שנים רבות לפני עדותו (בשנת 2007) וכי אין לו עוד קשר לפעילות המכון. עוד העיד כי הוא איננו צד לסכסוך האזרחי שבין המכון לבין הנאשם ואין לו כל עניין בתוצאות ההליך הפלילי (פ/1486-1487/27.10.14). התרשמתי מכנותן של אמירות אלה. בנוסף, הדברים אותם מסר הולמים במהותם את מכלול הראיות לרבות את דברי העד פוליסר בו עסקנו לעיל, והעד חזוני שעניינו יידון בהמשך.

בהקשר זה יצוין שהעצני מסר, והדבר לא נסתר, כי אין לו קשר קרוב או רציף עם פוליסר או חזוני. לא רק שלא הוצגה ראייה לתיאום גרסאות ביניהם, למניע שיהיה למי מהם להפליל את הנאשם על לא עוול בכפו או לקשר ביניהם להעיד כנגדו, אלא שמן הדברים שהוצגו לעד בחקירתו הנגדית עולה כי תקופת העבודה המשותפת של בכירי המכון לוותה גם במתחים. כך מספר תכתובות ששלח חזוני לפוליסר לאורך שנת 2005 (לרבות בחודש אוקטובר, בו נחתם מכתב הפסקת העבודה של הנאשם ת/6) בהן הוא מתנגד להמשך העסקתו של המנכ"ל העצני תוך מתן סיבות רבות לפיטוריו והבעת דעה בדבר "חוסר תפקודו כמנכ"ל" (תרגום מאנגלית. נ/24-26). אלמנטים נוספים במישור זה יוצגו בהמשך, בעת הדיון בעדותו של חזוני. כשהוצגו הטענות לעד העצני ונטען כי ביקש את סיועו של הנאשם כנגד חזוני, לא שלל זאת והוסיף "יכול להיות בהחלט. הייתה פוליטיקה באותה תקופה, פוליטיקה כבדה בתוך הארגון" (פ/1317/29.10.14). אף הנאשם העיד שהעצני סיפר לו על רצונו של חזוני לפטר (פ/1698/3.12.14). מתחים אלה כמו גם פניית העצני לנאשם, לצד העדר קשר רציף מזה שנים בינו לבין חזוני או פוליסר, מוסיפים ומרחיקים את האפשרות לפיה עשה העצני יד אחת עם השניים כנגד הנאשם עד כדי תיאום גרסאות ומסירת עדויות שקר נגדו הן בזמן הגשת התלונה והן בחלוקה קרוב לעשור, בהליך שהתנהל בפני. כפי שהוסבר לעיל, איני מקבל גם את הצעת ההגנה למניע שהיה לפוליסר, להעצני ולחזוני לטפול אשם על הנאשם כדי למנוע "חשיפת מעשים פסולים" בפני חבר הנאמנים.

במאמץ לגרוע מאמינותו של מר העצני הטיחה בו ההגנה טענות שונות לכישלונם בעבודתו כמנכ"ל המכון ולמעשים פגומים ("קומבינות" בלשונה) שלו ושל יתר בכירי המכון תוך גזל כספי התורמים. זאת, בצירוף רמיזות חוזרות ומרתיעות לפיהן הדבר "יבדק בכל מיני מקומות", "על ידי מי שצריך לחקור דברים כאלה" "עוד מעט הרשויות יבדקו גם את זה" (פ/1452, 1458/27.10.14; פ/1360/29.10.14). פרטי הטענות יידונו בהמשך, בפרק שייחוד להן, ונראה כי אין בהן לגרוע ממהימנות העד. עוד יצוין שלא הוצגה ראייה להגשת תלונה כנגד מי מעדי התביעה, למרות השנים הרבות שחלפו מאז ההתרחשויות הרלבנטיות. זאת, בעוד שההכרזות אודות כוונת הנאשם להתלונן נגדם המשיכו לכל אורך ההליך.

ההגנה הוסיפה והטיחה בעד את תזת הנאשם בניסיון חוזר ועיקש לקבל את אישורו לרכיב. תגובותיו של העד להטחות אלה היו תגובות אותנטיות של פגיעה וכעס למשמע הדברים. העצני הינו אדם ישיר, שלא אחת נתן ביטוי לתחושותיו. לתזת הנאשם הגיב "הוא מציג פיקציה והאבסורד זה שאנחנו צריכים להגיד שזה לא פיקציה... מאוד מאוד כואב לי הנרטיב השקרי הזה שאתה מנסה לבנות... זה הדבר היחידי שמרגיז אותי כי אני הרי מנותק ממרכז שלם" (פ/1478/27.10.14). את ההאשמות כלפיו דחה בתוקף (לדוגמה פ/1452/27.10.14) ומשהוטחו בו שוב ושוב מחה "אני לא מבין מה אתה רוצה... אתה רוצה תשובה? אתה רוצה להכתוב לי? אתה רוצה שאני אתחלף עם אדון שאול גולן שגנב

כספים ממרכז שלם? מה אתה רוצה?" (פ/1246 29.10.14).

בנוסף, אותן שיטות ששימשו לחקירת קודמו יושמו גם בעניינו של עד זה, מה שהקשה ביותר על מסירת העדות. דבריו נקטעו שוב ושוב בהתנגדויות והערות ממושכות שניכר כי קטעו את חוט המחשבה של העד (להמחשה ראו ישיבת 27.10.14, פ/1252 ואילך). כקודמו, אף אליו הופנו אמירות, לעיתים בטונים גבוהים, בלשון שאינה חסה על העד. אסתפק בדוגמאות המשקפות את התנהלות החקירה הנגדית לאורך הישיבות: אמירות כגון "מר מנומסי" (פ/1491 27.10.14), "תפסיק עם ההצגות שלך" (פ/1494 27.10.14), "אם לא הייתי מייצג אותו והייתי סתם יושב פה על הספסל הייתי ממש מלגלג על מה שאתה אומר" (פ/1335 29.10.14), "אתה יודע כל ההתפתלויות שלך לא עוזרות לך" (פ/1329 29.10.14), "תשתדל להרים את הידיים שלך פחות כי רואים שאתה נורא מזיע בבית השחי" (פ/1353 29.10.14), "למה אתה רועד? אל תדאג... אז שב בשקט הכל יהיה בסדר" (פ/1351 29.10.14). אציין שלא זיהיתי "התפתלויות", הזעה או רעד של העד. עוד אפנה לאמירות כלפיו לאחר שסיפר כי רעייתו חלתה במחלה ממארת (פ/1246 29.10.14).

העדות נמסרה אפוא בתנאים מורכבים, לאורך מספר ישיבות. ניכר היה שהאלמנטים המפורטים לעיל והימשכות העדות פגעו בעד והקשו עליו. לעיתים הבלג, ולעיתים לא נותר חייב והשיב לעורך הדין (למשל פ/1246 29.10.14). תנאים אלה מחזקים את התרשמותי מן העדות. לאורכה ועל אף הקושי הרב במסירתה נותר העצני נאמן לגרעין הקשה של גרסתו, והקפיד לבחון את הטענות שהוצגו לו בידי ב"כ הנאשם ולשלול את מה שאינו מסכים לו. אופי זה של עדותו נטע בקרבי רושם מוצק אודות אמינות הדברים שנמסרו.

זאת ועוד, גם בעניינו של מר העצני לא ביססה ההגנה טענתה כי העובדה שמסר עדות ב"גלגול" הקודם של הליך זה או קרא אותה או את הודעותיו טרם מסר את עדותו בפני (פ/1437 27.10.14) גרעה מאמינותו. בכלל זה לא הציגה סתירות קונקרטיות ומהותיות בין גרסתו בעדות הקודמת ובין גרסתו הנוכחית. כפי שצוין לעיל, לעיתים אף טענה ההגנה להיפך, כי אין הבדלים מהותיים בין העדויות שמסרו עדי התביעה ב"גלגול" הראשון של הליך זה, ובין העדויות שמסרו בפני.

על רקע כל אלה, מצאתי לתת אמון בעדותו של מר העצני. אוסיף כי איני מקבל את הטענה לפיה משום שלא ביצע בעצמו כל פעולה ופעולה, למשל בחשבונות הבנק, הוא איננו בגדר מקור אמין למידע שמסר. המידע שמסר הינו בבחינת ידיעה אישית, פרי עשייתו היום-יומית לאורך תקופה כמנכ"ל העומד בראש ארגון. בנוסף, כפי שהעיד, לאחר שהתגלו המעשים המיוחסים לנאשם ניהל את מהלך הבדיקה מטעם הארגון, הזמין את ר"ח בוכניק לבצע בדיקה, העמיד לרשותו את מסמכי הארגון ואף נטל חלק, למשל, בבדיקה של המשיכות השונות מחשבון הסנטר (פ/1505-1507 18.11.14).

33. זו תמצית הדברים שמסר מר העצני בעדותו: הוא תיאר כיצד, בסוף שנות התשעים ולאחר ששנתיים קודם הצטרף למכון, מונה כמנכ"ל שלו, בכפיפות לנשיא דן פוליסר וליוזם חזוני. המכון עסק בפעילות אקדמית של חינוך סטודנטים, תרגומי ספרים בתחום ההגות המדינית, הפעלת מחלקת מחקר של חוקרים שקיבלו מלגות והוצאת כתב עת בשם "תכלת". זאת, לצד מערכות תומכות של משאבי אנוש, שיווק, כספים, אירועים ומחשבים. המכון מומן מתרומות כש"קן תקווה" הייתה תורם מרכזי, וגיוס הכספים נעשה בידי חזוני ופוליסר (פ/1333 ו-1453 27.10.14). תורמים של המכון הרכיבו את חבר הנאמנים ששימש בפועל לקביעת האסטרטגיה של המכון.

34. בדומה לפוליסר, תיאר העצני כי המכון פעל תחילה באמצעות העמותה וכן את ההיסטוריה שלה,

שרלבנטית פחות לענייננו. בהמשך הוקמו גופים משפטיים נוספים אשר, כך הדגיש, הם חלק מארגון אחד שהוא שימש כמנהלו הכללי. חברת שלם סנטר נרשמה בארצות הברית והיוותה זרוע של המכון הישראלי, שטיפלה בפעילות של מכירות שהתנהלה שם (פ/1284 27.10.14, פ/1276-1277 29.10.14). חברה זו פתחה את חשבון הסנטר והחזיקה בו (פ/1482 18.11.14). כפוליסר, גם העצני הסביר כי הרישום ב/9 על "סגירת סניף העמותה" בארצות הברית בשנת 2000 מתייחס למשרד שנפתח שם ולא לחברה עצמה, שהמשיכה להתקיים גם לאחר סגירת המשרד (פ/1526, 1529 18.11.14).

העצני הוסיף כי משחבר הנאמנים של המכון, אשר פעל בצורה לא פורמלית, חפץ בזיקה משפטית למכון, הוקמו חברת מרכז שלם (אליה התייחס כ"מלכ"ר", פ/1288-1289 27.10.14) והישות האמריקאית שלם פאונדיישן בכפיפות לחבר הנאמנים (פ/1343 27.10.14). המסמך נ/36 מראה כי העצני נרשם כבעל תפקיד בחברה זו. עם הקמת חברת מרכז שלם פוצלה פעילות המכון, ומיעוט הפעילות נותר בעמותה (פ/1806 6.11.14).

35. אשר לנאשם העיד מר העצני, כי הלה התקבל על ידו ועל ידי פוליסר וחזוני לעבודה כמנהל כספים ובהמשך גם כמנהל תפעול. הנאשם מונה בידי צוות הניהול כאחראי על מערך הכספים של המכון לרבות על מנהלת החשבונות יהודית אדסט ועל תשלומים, ספקים ומערך המחשב. הנאשם אף הורשה להשתתף בישיבות הצוות (פ/1260, 1264-1266 27.10.14).

העצני הכחיש בתוקף כי הנאשם רשאי היה לפעול בחשבון הסנטר לפי שיקול דעתו בלבד. הוא עמד על כך שהחשבון היה שייך לישות משפטית של המכון, היא חברת שלם סנטר, והכיל כספי תרומות שגויסו עבור המכון בידי פוליסר וחזוני. הנאשם היה כפוף אליו ולמנגנון קבלת ההחלטות במכון ולא היה רשאי לפעול בכספים אלה כראות עיניו (פ/1333-1334 27.10.14). בדומה שלל את התזה לפיה הנאשם רשאי היה במסגרת עבודתו במכון להתקשר עם ספקים ללא אישור והבהיר, כי התקשרויות עם ספקים ותשלומים הוגדרו מראש על ידו, ורק לאחר שאישר את ההוצאה היה הנאשם "סוגר" את העסקה, וכי הוצאות בסדר גודל משמעותי היו חייבות באישורו של העצני ובאישור צוות הניהול (פ/1260-1265 29.10.14, פ/1713, 1723 6.11.14). מדבריו עלה גם כי הנאשם טיפל בנושאים כגון רישום התאגידים השונים שפעלו במסגרת המכון, והעד אישר שפעל לפי עצת הנאשם ואינו יודע לומר האם נרשם אצל רשם העמותות בתפקיד מנכ"ל העמותה (פ/1655-1656 6.11.14). אך ראו במסמכי רשם העמותות נ/6ב אזכורי העד כמנכ"ל ברשימת מקבלי השכר הגבוהה לשנת 2002, בכתב יד - מסמך 1328030; או בדו"ח בדיקה סופי של ר"ח דחוח-הלו ושות' המתאר את בעלי התפקידים, עמ' 5, מסמך 1328002).

36. העצני הביע אכזבה קשה מן הנאשם, שלדבריו "אני סמכתי עליו והוא רימה אותי... הוא היה יד ימיני" (פ/1715 6.11.14), הסתיר מהעצני את המעשים שביצע, ומעילתו התגלתה רק בדיעבד לאחר שפוסטר מסיבות אחרות ולאחר שנשכר רואה-חשבון לבצע בדיקה (פ/1351-1347, 1378 27.10.14; פ/1718-1729 6.11.14). לא אחת ציין כי הפקיד בידי הנאשם, ששימש כסגנו, תחומי עשייה, סמך עליו ונמנע מלבדוק אותו בזמן אמת, ובהמשך גילה כי הנאשם מעל באמונו "הוא היה השומר. ומי ישמור על השומרים? שם היה ממש כשלון" (פ/1490 18.11.14).

אף העצני הוסיף והתייחס למעשים הפרטניים מושא האישומים השונים. דבריו בנושאים אלה יובאו בהמשך, במסגרת הדיון באישומים.

יורם חזוני

37. עד זה (להלן: "חזוני") היה ממייסדי מכון המחקר "מרכז שלם" בתחילת שנות התשעים ופעל בו מאז

ולאורך שנים. בין היתר שימש כחבר בחבר הנאמנים של התאגיד שלם פאונדיישן ובהמשך כנשיא המכון. אציין שגם תיאור זה נתמך במסמכי רשם העמותות נ/6. לאחר הפסקה בין השנים 2002-2005 בהן נותר בחבר הנאמנים, חזר לשמש כמנהל אקדמי לאורך שבע או שמונה שנים עד לפרישתו מן המכון בשנת 2012 (פ/1312, 1323, 1406-1407, 4.11.14).

אף לגבי חזוני לא מצאתי סיבה לפקפק במהימנות עדותו, או להניח כי ההלימה שבין דבריו ובין דברי יתר העדים הנזכרים לעיל היא תוצר של תיאום עדויות כוזבות. לאלמנטים שצוינו בהקשר זה במסגרת הדיון במהימנות עדויותיהם של העצני ופוליסר יש להוסיף, כי אף חזוני סיפר כי עזב את מכון שלם זמן משמעותי לפני עדותו וכיום כמעט ואין לו קשר עם המכון. נטען בפניו כי עזב "בטריקת דלת ובכעסים ובטענות מאוד קשות נגדם" והוא השיב "לא בטענות קשות, בחילוקי דעות...אני לא אהבתי את הכיוון התכני אידאולוגי של המוסד החדש" (פ/1339-1340, 4.11.14). עוד לא הכחיש כי בזמן אמת העלה טענות קשות כנגד תפקודו של ישי העצני כמנכ"ל, לא התרשם מרמתו המקצועית, ביקש מפוליסר להעבירו לתפקיד אחר והדבר אכן בוצע עד שהעצני פוטר (פ/1453-1460, 4.11.14 וכן לעיל הדיון בנ/24-26). נתונים אלה מוסיפים ומרחיקים את הטענה לחבירה של חזוני, העצני ופוליסר לצורך הפללת הנאשם בכזב, ומחזקים את אמינות הדברים שמסר חזוני נוכח השתלבותם במכלול הראיות.

בנוסף, גם לגבי חזוני לא הוצגה סיבה בשלה יחפוץ ברעתו של הנאשם עד כדי הפללתו בדברי שקר. עדותו נמסרה בצורה ישירה והחלטית, והגם שבנקודות ספציפיות הקהו את זכרונם במעט השנים שחלפו מאז האירועים הרלבנטיים (כך למשל טען תחילה שהעצני ופוליסר היו בין מייסדי המכון, ובהמשך תיקן וציין שהצטרפו לחבורה המייסדת בשלב מאוחר יותר - פ/1312, 1352-1354, 4.11.14) הרי שבנקודות המהותיות לדיונו סיפק תשובות ברורות, נחרצות ועקביות. ניכרה בקיאותו בהתנהלות המכון אותו ליווה ואף ניהל כאמור מהקמתו ולאורך שנים. זאת, הן בפן האקדמי והן בפרטים הכספיים והניהוליים, בדגש על גיוס הכספים מן התורמים אותו ביצע לאורך שנים באופן אישי. עוד סיפר כי היה מעורב בפתיחת חשבונות בנק של המכון (ראו למשל פ/1313, 1335, 4.11.14, פ/1510-1512, 6.11.14).

בדומה לעדים הקודמים, גם לגבי חזוני הקדישה ההגנה שעות של חקירה נגדית בניסיון "לחשוף" מה שהוצג כפגמים בהתנהלותו בזמן כהונתו במכון. בפרק שיוקדש לכך אתיחס לטענות ואראה, כי אין בהן לגרוע מאמינות עדותו. עוד יצוין שגם לגבי עד זה לא הראתה ההגנה כיצד חשיפתו לתוכן עדותו ב"גלגול" הראשון של הליך זה, אותה לא הכחיש (פ/1364-1365, 1368, 4.11.14; פ/1612-1613, 6.11.14), השפיעה על עדותו בפניי. במסגרת זו, לא הציגה ההגנה סתירות שבמהות בין עדויותיו.

על רקע כל אלה, אני מוצא להיסמך על דבריו של העד.

38. הדברים שבמהות אותם מסר חזוני אודות הסוגיות שבמוקד המחלוקת משתלבים בתיאורי קודמיו. הוא תאר את מהלכי הקמת המכון שהוא עמד במרכזם, אופי פעילותו ומטרותיו האקדמיות (פ/1345-1346, 1312-1313, 4.11.14). אשר לקרן תקווה סיפר, כי זו מוחזקת בידי תורמים שתרמו כסף למכון ושהוא אשר שכנע את אנשיה לתרום למכון לאורך שנים (פ/1327, 1335, 4.11.14). בסוף שנות ה-90 ותחילת שנת 2000 הקרן מימנה את רוב תקציב המכון (פ/1370-1371, 4.11.14). חזוני גייס תרומות גם מתורמים נוספים כשבשיא דובר על סכום כולל של כעשרה מיליון דולר, מחציתו מקרן תקווה (פ/1492-1493, 6.11.14).

39. אף חזוני התייחס ליתר התאגידים הרלבנטיים תוך הדגשה כי הם חלק מן המכון ונשלטו על ידו. לגבי העמותה סיפר, כי זו הוקמה לפני הקמת המכון בשם "מילת"א", ובהמשך הוחלפה ב"מרכז שלם ע.ר." (פ/1358).

4.11.14. חזוני עצמו הקימה (פ/1434 4.11.14). בהמשך ולאחר הקמת חברת מרכז שלם, העמותה לא "קיימה חיים עצמאיים" (פ/1337 4.11.05). גם לחברת מרכז שלם התייחס כחלק מן המכון ובין היתר ציין כי לאחר חזרתו לעבודה במכון בתחילת 2005 נרשם כעובד שלה (פ/1337 4.11.05). התאגיד שלם פאונדיישן (אליו התייחס כ"קרן שלם") הוקם על ידי העד בניו-יורק. הוא תיאר תאגיד זה במילים "זה הבורד שלנו" (4.11.14 1435-1436), בדומה ליתר העדים שצינו כי גוף זה הוקם כדי לקשור פורמלית בין חבר הנאמנים לבין המכון. אציין כי במקום אחר התבקש על ידי ההגנה להתייחס לגוף בשם "Shalem Fund", השיב שאינו מכיר גוף כזה ושיער כי מדובר ב"צינור" להעברת כספים ולא בתאגיד אמתי (פ/1599 6.11.14).

חזוני הוסיף וציין כי "מרכז שלם" נרשם גם כתאגיד זר בארצות הברית ונוהלה שם פעילות, לרבות תשלום משכורות וחשבוניות. לא ניתן אלא להסיק כי בתיאור זה התכוון לחברת שלם סנטר. בתגובה הטיחה בו ההגנה כי ישנם תאגידים רבים, שאז השיב "אנחנו ניהלנו אותם בתור ארגון אחד" (פ/1498 6.11.14).

בהקשר זה בלט, בחקירתו הנגדית של חזוני, כי ההגנה נמנעה מלהציג את "תזת התאגידים הנפרדים" ואת הטענה לסמכויות הגורפות שניתנו לנאשם לאישורו. הימנעות זו בולטת נוכח עדותו של חזוני לפיה לאורך שנים, לרבות בתקופה הרלבנטית לאישום, היה מבין חברי חבר הנאמנים, עמד בקשר קרוב עם התורמים הזרים וגייס את כספי המכון, נוכח קו ההגנה לפיה מי מהתורמים מינה את הנאשם כמוציא ומביא בתאגידים "הנפרדים" ואפשר לו להוציא מכספיהם לפי שיקול דעתו, ונוכח התשובה לאישום שאף נקבה בשמו של חזוני כמי שהורה על חלק מן המשיכות מחשבון הסנטר (ראו לעיל התשובה לאישום השלישי). כל אלה הופכים את חזוני לבר-סמכא שעשוי היה לכאורה לאשר את תזת ההגנה. הימנעותה מלבקשו לעשות כן מדברת בעד עצמה.

40. לבסוף, גם הנתונים שמסר חזוני אודות בעלי התפקידים המרכזיים במכון הולמים את תיאורי קודמיו. כך אודות תפקידיהם של פוליסר והעצני (למשל פ/1387, 1406-1407, 4.11.14), וכך אודות הנאשם ותחומי אחריותו, כאשר מדבריו עלה בין היתר כי הנאשם עסק בנושאים כספיים וארגוניים כגון פתיחה וניהול של חשבוניות בנק, ובמערך התאגידים במסגרתו פעל המכון (פ/1497, 1510-1512, 1599 6.11.14). אשר לשאלה האם ניתנה לנאשם הרשאה לבצע את הפעולות מושא כתב האישום אציין, כי חזוני התייחס למעשי הנאשם כ"מעילה" שלא התגלתה בזמן אמת (פ/1459-1460 4.11.14).

בדומה לעדים הקודמים, גם דבריו של חזוני בנוגע לאישומים הקונקרטיים ישולבו בהמשך הדיון.

ענת אלטמן

41. עיקר עדותה של ענת אלטמן (להלן: "אלטמן") נוגע לאישומים קונקרטיים ולכן יובא בהמשך. ועם זאת, יש לה חשיבות גם למחלוקת הכללית. אלטמן העידה, כי היא עובדת במכון מאז שנת 2000 בתפקידים שונים, לרבות מנהלת שיווק, מנהלת תפעול ומשאבי אנוש (פ/1248-1249 4.11.14). ההגנה לא הציגה כל ראיה לסתור או נימוק הולם שלא לקבל את עדותה (וראו דברי ב"כ הנאשם בפ/1458 4.11.14, ש' 18). אף אני לא מצאתי כזה, והתרשמתי מעדה שהשיבה לנשאל בצורה מלאה וכנה. דבריה הולמים את מכלול הראיות ואני מוצא להיסמך עליהם.

42. מישור ראשון בו קיימת רלבנטיות לעדותה של אלטמן לסוגיות הכלליות שבמחלוקת עוסק בתיאור תפקידו ומעמדו של הנאשם. זאת, לא כטענתו כמי שעל פיו יישק דבר במכון, אלא כטענת העדים שדבריהם נסקרו לעיל כמי ששימש בתפקיד של סמנכ"ל תפעול ומונה בין היתר על ענייני כספים. גם אלטמן נקבה בתואר זה לתיאור תפקידו של

הנאשם (פ/1294 4.11.14) ופרטה כי אישר התקשרויות עם ספקים, חתם על חשבוניות וביצע את התשלום בפועל, אך זאת לפי החלטות של מנהלי המחלקות שהיו ממלאים בקשות תשלום ומעבירים לחתימתו (פ/1293-1294 4.11.14). עוד הבהירה כי למכון היו נשיא ומנכ"ל, וכי מנהלה הישיר היה ישי העצמי (פ/1278, 1289 4.11.14).

43. מישור שני ומרכזי עוסק ב"תזת התאגידים הנפרדים" אותה הציגה ההגנה בפני אלטמן בחקירתה הנגדית בניסיון לקבל את אישורה, אך נתקלה בהכחשה. העדה הבהירה, כי הגם שנשארה לעבוד באותו מכון לאורך שנים קיבלה תחילה תלוש משכורת מן העמותה, ולאחר מכן מחברת מרכז שלם, כי לא היה הבדל בין השניים וכי עבודתה בוצעה בארגון אחד (פ/1287-1288 4.11.14). עוד סיפרה כי לגופים בארץ ובחו"ל היה נשיא אחד, מנכ"ל אחד ומנהלת שיווק אחת (פ/1289 4.11.14). לשאלה, האם אתר האינטרנט שהקימה הכיל אינפורמציה הקשורה לפעילותו של מרכז שלם בארץ (וזאת בניסיון לבדל את הגופים שנרשמו בארצות הברית), השיבה "כל הפעילות בארץ והפעילות הכללית של מרכז שלם" (פ/1290 4.11.14). החקירה הנגדית המשיכה ברוח זו והעדה נשאלה האם נכנסה לאתרי האינטרנט של התאגידים הזרים. אלטמן השיבה בפליאה "על מי אתה מדבר?... אין להם אתר אינטרנט משלהם". כשנשאלה כיצד היא יודעת זאת השיבה "כי מרכז שלם זה מרכז שלם. על מה אתה מדבר?". היא אישרה ששמעה על הגופים האמריקאים שלם סנטר ושלם פאונדיישן, אך עמדה בשלה "הדברים האלה אמורים להיות בתוך האתר... של מרכז שלם" (פ/1299-1300 4.11.14). ראו גם פ/1259 ש' 3). עוד יצוין כי ניסיון ההגנה להציג חוסר ידיעה של העדה בהסתמך על תשובותיה לשאלה האם נכנסה לאתרים של התאגידים הזרים אינו יכול להתקבל, משאף לגרסת הנאשם אתרים שכאלה לא "עלו לאוויר".

44. לו אכן דובר, כטענת הנאשם, בתאגידים עצמאיים הנפרדים מן המכון ואשר מקיימים עמו שיתופי פעולה מקצועיים, ושהופקדו בידי תחת "כובעים" שונים, סביר היה כי העדה אשר עבדה במכון לאורך שנים במגוון תפקידים תגיב בצורה שונה הן לגבי "תזת התאגידים" והן בתיאור מעמדו של הנאשם. תגובותיה מדברות בעד עצמן ומתיישבות עם יתר הראיות המפריכות את תזת ההגנה.

רו"ח עופר ססובר

45. הלה שימש כרואה-חשבון חיצוני של המכון בשנים 2000-2005 והועסק בידי העמותה (פ/1392 22.10.14). עדותו נמסרה בצורה ישירה ותמציתית. לא מדובר במי שנגע לסכסוך שבין הנאשם למכון. הטענה לפיה שימש כ"שכיר חרב" בידי בכירי המכון שהסתייעו בו כדי להפליל את הנאשם נטענה בעלמא, ובהתעלם משניים: ראשית, מכך שעבד בשירות המכון מספר שנים לפני שהתגלע הסכסוך הנדון. ושנית, בכך שפוטר בידי המכון שנים מספר לפני שהתייצב לעדות לפני (פ/1509 22.10.14). לא הוצגה כל סיבה אחרת שלא לקבל את עדותו. התרשמתי מכנות דבריו ואני מוצא להיסמך עליהם.

46. עדותו של רו"ח ססובר (להלן: "ססובר") מספקת נקודת מבט נוספת המשתלבת בנתונים שהציגו יתר העדים ומציירת תמונה שאינה עולה בקנה אחד עם "תזת התאגידים הנפרדים" של ההגנה. ססובר העיד כי במהלך השנים הנזכרות לעיל עבד מול אנשי המכון בדגש על הנאשם ועל מנהלת החשבונות יהודית אדסט שעדותה תיסקר בהמשך (פ/1401 22.10.14), וערך את הדוחות הכספיים של המכון בהתאם לנתונים שהנאשם ואדסט מסרו לו לרבות מסמכי הנהלת חשבונות שכללו את מסמכי המערכת של המכון, מאזני בוחן, כרטסות ואישורי יתרות. הדוחות שערך כללו, במסגרת הפעילות הכספית של המכון, גם את פעילותה בחו"ל של חברת שלם סנטר וחשבון הבנק שלה. ססובר העיד כי הנתונים שהועברו לו מיזגו את החברה וחשבון הסנטר כחלק מהנהלת החשבונות של המכון כולו, כי ראה וכי

נמסר לו בידי הגורמים מולם עבד שחברת שלם סנטר היא סניף בארצות הברית של המכון "מרכז שלם" וחלק מיישום אחת שהיא המכון. עוד הוסיף שמעולם לא התבקש להכין דוחות נפרדים לגופים השונים (פ/1400, 1450, 1503, 22.10.14). כשטענה בפניו ההגנה כי טעה כשהכניס את נתוני חברת שלם סנטר לדוחות המכון משום שלא היתה שייכת למכון, שלל את הטענה. הוא הסביר, כי בין היתר נסמך על נתוני הנהלת החשבונות של חברת שלם סנטר שהועברו אליו, והוסיף כי בהנהלת החשבונות נוהל חשבון "ח"ז ארה"ב" שתיעד את ההעברות הכספיות בין חלקי המכון בישראל לאלה שבחו"ל (פ/1424, 1468-1471, 22.10.14).

47. ססובר התבקש להתייחס גם לדו"ח הכספי של המכון לשנת 2004, והשיב כי מסמך שהוצג לו בקשר לכך הינו טיוטה של הדו"ח האמור, וכי בשנת 2005 וטרם עזיבת הנאשם את עבודתו לא השלים את הכנת הדו"ח לשנת 2004 משום שלא קיבל את הנתונים הנוגעים לפעילות בארצות הברית ומשום שנתונים אלה היו חייבים בדיווח כחלק מן הפעילות הכספית של המכון. עוד סיפר שהנאשם מסר לו, בסוף 2005, שהסניף בארצות הברית נסגר ולכן אין יתרות בחשבונותיו (פ/1412, 1449, 22.10.14). אלא שבהמשך, בשנת 2006 ולאחר עזיבת הנאשם, הועברו אליו כרטסות חשבונות חברת שלם סנטר לתקופה הרלבנטית ואז השלים את החסר בעריכת הדו"ח תוך שכלל את נתוני החברה במאזן המכון. מכאן קיומן של שתי גרסאות של הדו"ח לשנת 2004 בחומר הראיות (נ/21, ת/36, פ/1410, 1415-1417, 1422-1423, 1490, 1513, 22.10.14).

48. דבריו של ססובר מספקים אפוא נדבך נוסף למסקנה לפיה חברת שלם סנטר הייתה חלק מן המכון, וכספיה בחשבון הסנטר היו כספי המכון. לא נעלם מעיני שססובר, בכנות, אישר לשאלות ההגנה שלא בדק את מסמכי התאגיד או תדפיסי חשבון הבנק ושהניירת עליה נסמך מתעדת פעילות כספית, ולא בהכרח בעלות וזיקה בין הכספים לבין התאגיד (פ/1473-1472, 1505, 22.10.14). אלא, שאין בכך לגרוע ממשקל אמירותיו. זאת, ראשית, משום שססובר נסמך על מסמכי הנה"ח ונתונים שנמסרו מן המכון, בידי הנאשם עצמו ויהודית אדסט, לרבות למשל אישורי יתרות של חשבון חברת שלם סנטר (פ/1512, 22.10.14). אין זה סביר כי טעה בהחלטתו לכלול בדוחות המכון את הפעילות בארה"ב, מבלי שלאורך שנות עבודתו העיר לו על כך מי מאנשי המכון לרבות הנאשם שהיה מופקד על העבודה מולו. אמירות הנאשם לססובר אודות טיב הפעילות בחו"ל כולל האמירה הכוזבת בדבר סיומה בסוף 2005 הן אף בבחינת ראיה עצמאית, לפי סעיף 11 לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971. שנית, עדותו של ססובר אינה עומדת לבדה וכוחה בהשתלבותה במכלול הראיות ההולם את המסקנה האמורה. העובדה כי הדוחות הכספיים של המכון כללו את הפעילות בחו"ל ונערכו בידי ר"ח שנשכר בידי העמותה אשר הפעילה את המכון, והעובדה כי רואה החשבון מצא לעכב את השלמת הדוח לאחת משנות המס משום שלא קיבל את הנתונים על הפעילות האמורה, מתווספות ליתר האלמנטים שהוצגו בגיבוש המסקנה לפיה פעילותו בחו"ל של התאגיד שלם סנטר הייתה חלק מפעילות המכון ולא זו של ארגון נפרד.

נוכח דברים אלה נחלשת נפקותה של המחלוקת בין הצדדים, האם טיוטת הדו"ח לשנת 2004 אושרה בישיבת האסיפה הכללית מיום 1.12.05 המתועדת בפרוטוקול נ/42 (כטענת הנאשם - פ/1716, 3.12.14, נ/21) או האם, כטענת פוליסר, הוא התבקש בידי הנאשם לחתום על הפרוטוקול מבלי שנכח בישיבה. יושם אל לב כי נ/42 הוגש בכפוף לעדות עו"ד גזיאל שחתום עליו אך הלה לא הובא לעדות, וכי לפי תוכן המוצג הישיבה נערכה בשיחה טלפונית. ועם זאת, אף אם מסיבה כלשהי נחתמה בשגגה הטיטה הרי שעורכה העיד, ולא מצאתי סיבה לפקפק בדבריו, כי תוכנה אינו שלם ונסמך על מידע שמסר הנאשם ושהתברר בדיעבד כמוטעה. זו הנקודה הרלבנטית לענייננו.

אציין כי חוות דעת שכתב ססובר (ת/37) תדון בהמשך, שכן היא נוגעת בעיקר לאישום ספציפי.

יהודית אדסט

49. עדה זו שימשה כמנהלת החשבונות של המכון, ובשנים הרלבנטיות עבדה בכפיפות לנאשם. עדותה מורכבת יותר מזו של קודמיה. לאחר בחינה, בשל מאפייניה שיפורטו עתה ונוכח התרשמותי ממנה בשלוש הישיבות לאורכן נפרשה, איני סבור שניתן להסתמך על עדות זו. זאת, למעט בנקודות הנוגעות בפעולות רישום טכניות שבוצעו בידי העדה.

50. עדותה של גב' אדסט (להלן: "אדסט") הושפעה מן השילוב שבין שני מאפיינים. תחילה, העדה לא הסתירה את הזדהותה עם עניינו של הנאשם ותחושתה כי נעשה לו עוול בהעמדתו לדין. היא סיפרה שאמרה דברים ברוח זו לפרקליטה שניהלה את ההליך (פ/1293-1294, 17.6.14). ניכר שבקרה משקעים של ממש כלפי אנשי המכון, והיא סיפרה כי לא רצתה לעזוב את עבודתה אך עשתה כן תקופה קצרה לאחר פיטורי הנאשם, תקופה שהיתה עבורה, בלשונה, "איומה" ובמהלכה פוטרו רבים שהשתייכו ל"מחנה" הנאשם (פ/1336-1337, 1321, 17.6.14).

בפני עצמן אין בתחושות אלה של העדה לפגום במהימנותה, אלא שלאורך העדות הן באו לידי ביטוי בקשב רב להגנה, שניכר היה כי השפיע על תכני העדות. בכלל זה שינתה תשובות ולחילופין הסתייגה ממתן תשובה בהתאם להערות שהשמיע ב"כ הנאשם, ובהמשך הפגינה נכונות לאשר שלל אמירות שהציגה בפניה ההגנה במהירות, מבלי לדקדק בנשאל ותוך אישור נתונים שהיא עצמה סתרה בהמשך.

51. בחקירתה הראשית של אדסט ניכר ניסיונה שלא להזיק לנאשם בתשובותיה. חקירה זו לוותה בהתנגדויות והערות תכופות של ההגנה לשאלות התביעה, ולאחר שאלה נדחו, הגיבה העדה בהסתייגויות ברוח אותן הערות ממענה לשאלות בסיסיות, דוגמת מי היו מנהלי המכון בו עבדה, מה היה טיב תפקידו של הממונה עליה - הוא הנאשם, או מי היה ממונה עליו (למשל פ/1238-1240, 1268, 12.6.14). מנגד, חקירתה הנגדית אופיינה באישור חוזר ונשנה של נתונים שהציג בפניה הסנגור ואשר נוגעים לידיעות המשתרעות הרבה מעבר למישור הבסיסי לגביו היססה קודם לכן לענות. זאת, לרבות אישור מצגים בדבר מבנה המכון, סמכויות הנאשם ופעולותיו, תפקידים שמילא בתאגידים בחו"ל ועוד.

מתכני התשובות ומאופן מסירתן התרשמתי, כי העדה נטתה לרצות את השואל ולא הקפידה לדייק בדבריה ובזיכרונה את הפרטים. לא אחת אף סתרה את דבריה שלה במהלך האישור המהיר. פעמים, כפי שיודגם בהמשך, הופנו אליה שאלות הבהרה ומתשובותיה התחוויר שקודם לכן אישרה נתונים שאינם מדויקים. פעמים אף פנתה לנאשם כדי שיאשר את הנתונים שהציגה (פ/1285 ש' 9, פ/1339, 17.6.14).

52. בנוסף, יש לבחון את עדותה של אדסט בשים לב לנקודת המבט המצומצמת הגלומה בה אודות הסוגיות הנמצאות במוקד המחלוקת. להבדיל מעדי תביעה ששימשו כמנהלי המכון ונהנו מפרספקטיבה רחבה על התנהלותו, אדסט עבדה בתפקיד של הנהלת חשבונות ובכפיפות לנאשם. מעדותה עלה כי בזמן אמת לא השתתפה במהלכי הניהול (פ/1240, 12.6.14, פ/1266-1267, 17.6.14) וניזונה מן הדברים שמסר לה הנאשם, לרבות אודות תנועות הכספים והעסקאות הניצבות מאחורי הרישומים והפעולות שהורה לה לבצע. אדסט לא הסתירה את גישתה, לפיה העדיפה שלא לשאול מדוע הנאשם מורה לה לבצע פעולות ורישומים, וחזרה וציינה כי לא סברה שמתפקידה לברר זאת. היא הסתפקה בעצם ההוראה וביצעה אותה (למשל פ/1296, 1316, 12.6.14, פ/1281, 17.6.14; פ/1252, 9.16.14). כך, לעדה הייתה נקודת מבט תחומה בהיקפה, של מי שהתמקדה ברישומי הנהלת החשבונות תוך ציות להוראות הממונה עליה מבלי להוסיף ולחקור ומבלי שהייתה לה היכרות רחבה עם הארגון, תהליכיו, או פעולות הנאשם מושא האישום.

למרות נקודת מבט זו, לא נמנעה העדה בחקירתה הנגדית מלאשר מעל דוכן העדים נתונים שהציגה בפניה ההגנה ואשר עסקו בהיבטים רחבים כגון המבנה הארגוני של המכון, היקף וטיב הפעילות של התורמים לו, הגדרות התפקידים בדגש על סמכויותיו של הנאשם, ואף חיווי דעה אודות תקינות פעולות. זאת, מבלי שהוסבר מקור ידיעתה אודות נתונים אלה. כאמור, כאשר הוצגו שאלות הבהרה התגלה כי האישור שנתנה העדה קודם לכן אינו נובע מידיעתה את הפרטים.

53. אמחיש התנהלות זו במספר דוגמאות.

דוגמה ראשונה עוסקת בתשובות העדה בשאלת קיום נוהל במכון שאפשר לעובדים לצבור עד 36 ימי חופשה, ובשאלות האם הנאשם היה כפוף לנוהל זה ומדוע קיבל את פדיון הימים מושא האישום הרביעי.

התייחסותה של אדסט לנושא, בחקירתה הראשית, החלה באישור קיומו של הנוהל, תוך שבאותה נשימה תארה כיצד הורה לה הנאשם להוסיף למאזנו ימי חופשה ולפדותם עבורו: "היה שלב שבאופן עקרוני הנוהל היה שהיה הצטברות של ימי חופש עד 36 יום, ובאיזשהו שלב שאול ביקש ממני להוסיף ימי חופש ואני הוספתי אותם במערכת המשכורת... ואז אני הוספתי פדיון חופש למשכורת שלו" (פ/1281 12.6.14). בהמשך חזרה ואשרה את קיומו של הנוהל, הגם שאמרה שאינה זוכרת מתי נכנס לתוקף והאם כלל את כל העובדים. כדי להבהיר נקודה זו, נשאלה בידי ב"כ המאשימה האם היא מכירה עובדים שהנוהל לא חל עליהם או נתקלה בעובדים כאלה במהלך עבודתה. העדה השיבה בשלילה (פ/1293-1294 ש' 5 12.6.14). כזכור, אדסט טיפלה בתקופה זו בפדיון ימי החופשה של הנאשם, כך שמתשובותיה עד לשלב זה של החקירה עלה שהנאשם היה כפוף לנוהל ושפדיון ימי החופש בוצע בניגוד לו.

אלא, שאז העירה ההגנה בנוכחות העדה שורת הערות, שחזרו והדגישו כי "היא אומרת שהנוהל הזה יצא רק בנקודת זמן מסוימת אז השאלה האמתית צריכה להיות האם לאחר שיצא הנוהל חרגו ממנו?". למרות שהוריתי לעדה להשיב לשאלת התביעה האם הכירה עובדים שהותר להם לצבור מעל למכסה, חזר ב"כ הנאשם והעיר "היא אמרה שמנקודת זמן היה נוהל ולכן השאלה צריכה להתחלק, האם לפני שהיה נוהל או אחרי שהיה נוהל", ושוב "באיזה תקופה אדוני?... בתקופה לפני הנוהל או אחרי הנוהל?". בשלב זה החליטה העדה לשנות מדבריה, והשיבה לשאלת התביעה במילים "אני לא זוכרת מתי נכנס הנוהל אז אני לא יכולה לענות" (פ/1294 12.6.14). לאחר שהערתי להגנה על התנהלותה, ניסתה התביעה בשנית ושאלה את העדה האם בשנתיים שלפני עזיבתה את המכון הכירה עובד שהותר לו לצבור מעל ל-36 ימים. ההגנה המשיכה בשלה: "השאלה מתי היה הנוהל", וכך גם העדה: "אני לא יכולה לענות על התשובה הזאת. נכון, אני יודעת שמחפשים, בואו נגיד ככה, התשובה כנראה היא". ביקשתי מהעדה לענות, והיא הגיבה "אני לא חושבת שזה בסדר לשאול אותי". לאחר הערה נוספת של ההגנה ("מה שהעד אומר כנראה, אם הוא לא יודע אז הוא לא יודע") נסוגה אדסט סופית מתשובתה הראשונית "אז אני לא זוכרת" (פ/1295 12.6.14).

54. בחקירה הנגדית, שעל מאפייניה עמדתי לעיל, שינתה העדה את גרסתה בסוגיה. כשההגנה טענה בפניה שבכל פעם שעובד פרש סוכמו עמו הפיצויים באופן אישי ושרבים קיבלו יותר מ-36 ימי חופש, השיבה "זה מאד יוכל להיות כן" (השגיאה במקור-א.ג.). מספר שאלות לאחר מכן כבר אישרה את המצג שהניח בפניה ב"כ הנאשם לפיו "לעולם זה נקבע ספציפית כלפי כל עובד ולא משהו אוטומטי שמחייב" וזאת גם בהתייחס לתקופה בה לשיטתה כבר נכנס הנוהל לתוקף. עוד הוסיפה שהנוהל היה "לגבי אנשים מסוימים" ואישרה אמירות של ההגנה לפיהן "היוצאים מן הכלל היו יותר מהכלל" והחלטה על כך הייתה בעיקר בידי הנאשם (פ/1235-1236 19.6.14). בהמשך שוב שינתה טעמה וטענה שהנוהל חל רק לגבי עובדים חדשים (פ/1238 19.6.14). בדומה, בעוד שבחקירה הראשית שללה, ובהמשך לא זכרה, כי עובדים קיבלו פדיון שמעבר ל-36 ימים, הפעם השיבה בחיוב לשאלות הסגור אשר הציג בפניה שמות ספציפיים של עובדים שכנטען קיבלו פדיון שכזה עם הפסקת עבודתם. על האופן בו אישרה את השאלות שהוצגו

לה ניתן ללמוד מאחת מתשובותיה בנושא זה: "אני לא זוכרת אבל זה לא מפתיע אותי, ואם אתה אומר שזה היה, זה היה" (פ/1252-1253 19.16.14).

גם אמירתה של אדסט בחקירה הראשית, לפיה בהוראת הנאשם הוסיפה ימי חופשה למשכורתו ופדתה אותם עבורו, עברה תפנית בחקירה הנגדית. הפעם הסכימה עם ההגנה כי הנאשם צבר כדין את ימי החופש האמורים, כי היה זה הבסיס לחישוב סכום פדיון החופשה, וכי עצם עריכת חישוב הפדיון על ידה משמעו כי הנאשם לא היה כפוף לנוהל האמור (פ/1240-1243 19.6.14). בד-בבד ומבלי להסביר מדוע, אמרה כי ראתה בהוראת הפדיון של הנאשם עניין יוצא דופן ושאינו שגרתי, הגם שהיו מהלכים בלתי שגרתיים רבים (פ/1252 ש' 20 9.16.14).

55. התנהלות זו של העדה חזרה על עצמה לאורך החקירה, כשניכר היה שאינה מרוכזת בתשובותיה וממהרת לאשר את הנשאל. אדגים זאת בדוגמה נוספת. ההגנה הציגה בפני העדה מאזן בוחן וטענה כי למנהלי המכון ניתנו הלוואות לשכירות דירה "נכון שזה מה שמשתקף ממאזן הבוחן?". העדה השיבה במהירות בחיוב. נוכח התרשמותי מדרך מסירת התשובה פניתי לעדה ושאלתי האם כך מופיע במסמך שהוצג לה. אז השיבה בשלילה, והתחוויר שבמסמך לא נרשמה מטרת ההלוואה ושהעדה לא זוכרת האם זו ניתנה למטרת שכירות אך "זה נשמע לי הגיוני" (פ/1276-1277 19.6.14).

56. עתה אעבור להתייחסותה של העדה לסוגיות הכלליות שבמחלוקת. גם אלה ממחישות מדוע לא ניתן להסתמך על תשובותיה.

כך בסוגיית היקף הרשאת הנאשם לעשות בכספי המכון, כנגזרת של תפקידו. העדה פתחה את חקירתה הראשית בהתייחסות לנאשם כ"חשב" במכון, שהיה ממונה עליה. כשנשאלה מה היה טיב תפקידו, ובעקבות התנגדות של ההגנה שנדחתה, טענה שאינה אמורה לדעת זאת (פ/1238 12.6.14). בדומה, שוב לאחר התנגדות שנדחתה, טענה שאינה יכול לומר מי היה ממונה על הנאשם שכן לא נכחה בישיבות ההנהלה. עם זאת, כשנשאלה מי היו מנהלי המכון נקבה בשמותיהם של חזוני, העצני ופוליסר ולא בזה של הנאשם (פ/1240-1241 12.6.14).

בחקירתה הנגדית, מאידך, הוצג לה שהנאשם היה "סוברני, הוא מחליט, הוא הבוס, הוא קובע, ואיש לא משנה מהחלטותיו" והיא השיבה בחיוב (פ/1272 17.6.14). על דברים ברוח זו חזרה גם בהמשך, כשאשרה טענה לפיה לנאשם היתה סמכות "לעשות את הכל בכספים". לשאלת הבהרה הוסיפה ואשרה, כי הנאשם היה רשאי אף לרכוש לעצמו רכב בכספי המכון ללא אישור של איש (פ/1294-1296 17.6.14). מגמה זו המשיכה כאשר אשרה אמרה לפיה הנאשם לא רק שהיה מקביל ליתר המנהלים, אלא החזיק בסמכות עדיפה עליהם: סמכות להעסיק עובדים ולשלם להם (פ/1308 17.6.14). זאת אמרה הגם שאשרה כי בחקירת המשטרה סיפרה שלא ידעה "מה ההסכם שלו איתם" (פ/1247 19.6.14). כשנשאלה האם הנאשם היה נשיא חברת שלם סנטר השיבה תחילה "מי שאול?", מיד לאחר מכן ענתה "כן", ואז "אני לא זוכרת... זה הגיוני, כן". הסנגור טען בפניה כי ראתה זאת במסמכים והיא השיבה "אהה, אוקיי". כשפניתי לעדה וביקשתי לדעת מהי תשובתה, נסוגה: "אני לא זוכרת זה האמת... אבל יכול להיות שזה היה רשום שמה" (פ/1309 17.6.14). באופן דומה אשרה שורת שאלות של ההגנה לפיהן לאחר הקמת החברה הנאשם היה מנכ"ל העמותה והמנהל היחיד שלה, בעוד שהעצני, חזוני ופוליסר כבר לא היו בתמונת הניהול והנאשם לא היה זקוק לאישורם לפעולותיו (פ/1247-1249 19.6.14). כששאלתי אותה כיצד היא יודעת זאת השיבה כי התבססה על רשימת מקבלי המשכורות ואת התשובה הבאה "לא. מה שאני אמרתי עכשיו שאני לא יכולה להגיד שהם היו צריכים, אני מבחינתי אני לא הייתי צריכה לראות שום החלטה שזה או מהעמותה או מהחברה, לראות האם הם החליטו שצריך לעשות את זה... מבחינתי אני לא הייתי צריכה לראות את זה. זה מה שאני אמרתי עכשיו". גם לשאלה האם תשובותיה הקודמות אודות

ניהול העמותה מתייחסות לתשלום המשכורות השיבה בחיוב "אני חושבת שזה, שעל זה נשאלתי". למרות זאת לא נמנעה מלאשר במהירות שאלת המשך של ההגנה, בה הוצג בפניה כי החברה והעמותה היו שתי מערכות נפרדות "לכל דבר ועניין" (פ/1250-1251 19.6.14). בשל תמונה לא אחידה זו מצאתי להפנות לעדה, בסוף עדותה, שאלה נוספת בנושא, שאז חזרה לנקודת המוצא וטענה כי ניהול החברה והעמותה נעשה בידי צוות הניהול ו"אני לא הייתי אומרת ששאל גולן היה המנהל היחידי על העמותה ומה שנעשה בעמותה זה רק היה, הוא היה המחליט היחיד. אני חושבת שכולם היו מעורבים בזה... לא הייתי אומרת ששאל גולן היה היחיד להחליט" (פ/1283-1284 19.6.14). אשוב לאמירות אלה בהמשך.

57. סוגיה נוספת שבמוקד המחלוקת עוסקת ב"תזת התאגידים הנפרדים": מהות התאגידים השונים וחשבונות הבנק שלהם, כחלק מן המכון או כארגונים מהותיים נפרדים. לעניין זה, מסרה העדה בחקירתה הראשית כי ביצעה את רישומי הנהלת החשבונות של העמותה, חברת מרכז שלם וכן של חברת שלם סנטר האמריקאית - כאשר רישומיה של חברת שלם סנטר כללו את הפעילות בחשבון הסנטר (פ/1248, 1258, 1266, 1313 12.6.14, כרטסות חברת שלם סנטר ת/18, ת/19). עוד סיפרה כי תפקידה היה לוודא התאמה בין העברות הכספיים בין שלושת החשבונות של הגופים האמורים ובהתאם לערוך רישומים בספרי הנהלת החשבונות, וכי היתה לה גישה לנתוני החשבונות הללו באמצעות האינטרנט (פ/1268, 1272 12.6.14). הוגשו תדפיסי חשבון הסנטר ת/17, והעדה אישרה כי הוציאה אותם לשם מעקב אחר התנועות במערכת הנהלת החשבונות, והוסיפה כי כל המשיכות מהחשבון צריכות להיות מתועדות בכרטסות שניהלה ת/18 ות/19 (פ/1302, 1319 12.6.14). עוד הוסיפה כי מורשי החתימה בחשבון חברת מרכז שלם היו היא, הנאשם ואחרים ממנהלי המכון שאינה זוכרת, כי בחשבון העמותה חתמו על שיקים חזוני, פוליסר, העצני והנאשם, וכי בחשבון הסנטר היו שני מורשי חתימה: הנאשם וישי העצני, הגם שנדרש רק אחד כדי לחייב את החשבון (פ/1269, 1271 12.6.14). בנוסף הזכירה החלטות של המכון, משיקוליו, לשלם באמצעות תאגיד זה או אחר מבין התאגידים המדוברים, כגון תשלום לחוקר דניאל דונסון שבוצע במזומן כאשר התשלום נרשם בכרטסת חברת שלם סנטר האמריקאית וזאת משום שלדונסון לא היה אישור עבודה בישראל ולכן לא ניתן היה לרשום את התשלום בכרטסת העמותה, הכסף שולם לו במזומן ונרשם בכרטסת חברת שלם סנטר האמריקאית (פ/1317-1318 12.6.14).

58. כל האמירות הללו תומכות בתמונה של מספר תאגידים השייכים למכון ומשמשים אותו, תוך שעובדת המכון, אדסט היושבת בירושלים, מרכזת את רישומי הנהלת החשבונות של כל הגופים [2] ומתאמת בין החשבונות השונים. אלא, שבחקירתה הנגדית, תוך שהיא חוזרת ומאשרת במילה או שתיים את שאלות הסנגור, סתרה העדה את עצמה.

כך השיבה בחיוב, למשל, לשאלה לפיה היחיד שהיה מורשה חתימה בחשבון הסנטר היה הנאשם (פ/1281, 1308 17.6.14). זאת, בניגוד לחקירתה הראשית בה אמרה שגם העצני היה מורשה חתימה בחשבון זה. עוד אישרה בחקירה הנגדית שאלה לפיה לא ידעה אם חברת שלם סנטר היתה שייכת למכון "מבחינה מרכזית פורמאלית" (שם), וכי "בעל הבית" של הכספים בחשבונות בחו"ל היתה קרן תקווה (פ/1287 17.6.14). בהמשך אישרה, תחילה, שלמטרה מסרה כי חברת שלם סנטר הוקמה על ידי העמותה ושימשה את המכון בישראל לביצוע פעולות בחו"ל כהעסקת אנשי מחקר והדפסת ספרים ושכך ידעה בזמנו, ומיד לאחר מכן אישרה את שאלת הסנגור לפיה "מה שאמרת לי היום קודם, על הפרדות הקיימות בין הגופים ובין חשבונות הבנקים, זאת המציאות" (פ/1290 17.6.14). יש לציין כי לפני שאלה זו ההגנה הציגה לעדה אמירות על הפרדות כספיות וחשבונאיות בין הגופים, ולא אודות היותם ארגונים נפרדים מבחינת פעילותם המהותית (פ/1274-1277, 1281-1286 17.6.14), ואילו כאן הוצגה לה אמירה המתעמתת עם אמירתה בחקירה אודות מהות המכון ותאגידיו. אלא, שהעדה מיהרה לאשר גם אמירה סותרת זו, מבלי לדקדק. בדומה, הוצגה

לאדסט כעובדה אמירה (המצויה במחלוקת) לפיה סניף של העמותה בארצות הברית שאינו שלם סנטר נסגר ב-2000 ומאז הופרדו מערכות הנהלת החשבונות, ולמרות שמתשובותיה עלה שאינה זוכרת מהלך שכזה, לא נמנעה מלאשרו (פ/1300-1301 17.6.14).

גם בנושא זה, כשהופנתה לעדה שאלה ישירה אודות טיב ההפרדה שבין העמותה לחברה, חזרה לנקודת המוצא שטרם החקירה הנגדית. אצטט שוב את תשובתה: "אני חושבת שההבדל בין שני הגופים היה הבדל משפטי...הניהול של שני הגופים נעשה על ידי כולם. זאת אומרת זה לא, אני לא הייתי אומרת ששאל גולן היה המנהל היחיד על העמותה ומה שנעשה בעמותה זה רק היה, הוא היה המחליט היחיד. אני חושבת שכולם היו מעורבים בזה". עוד הוסיפה שלדיעתה משכורות עובדי העמותה והחברה נקבעו בישיבות ההנהלה "לא הייתי אומרת ששאל גולן היה היחיד להחליט" (פ/1283-1284 19.6.14).

59. דוגמאות אלה מאפיינות את העדות כולה. מדובר בעדות רוויית פערים, שנמסרה ללא הקפדה על דיוק הדברים, תוך נכונות לאשר שלל נתונים גם מבלי שהיו זכורים או ידועים לעדה, הגם שחרגו ממסגרת הפרספקטיבה שלה כעובדת במכון ותוך השפעה בולטת של הערות ההגנה על תוכן העדות. איני סבור כי עדות שכזו יכולה לשמש לקביעת ממצאים בהליך משפטי. לא אוכל להיסמך עליה.

חריג לכך הינו הפן הטכני של עבודת ניהול החשבונות שביצעה אדסט. הנתונים שמסרה אודות הרישומים שביצעה בספרי הנהלת החשבונות והכרטסות, חלקם בהוראת הנאשם, ובדיקותיה את חשבונות הבנק, נתמכים במוצגים שהוגשו לרבות כרטסות התאגידים ופילטי החשבונות ואינם במחלוקת של ממש (כאשר גם הנאשם בעדותו לא חלק עליהם). הם אף אינם חשופים לסכנה שהוצגה לעיל, לעיוותים הגלומים בהתייחסות העדה לנושאים שמעבר לנקודת המבט התחומה של העבודה שביצעה. לכן, אקבל את דברי העדה בהיבט זה התומכים ברישומים ובפילטים שהוצגו, אך על יתר דבריה לא אוכל להיסמך.

60. עד כאן סקירת עיקר עדויות התביעה. בהמשך הדברים אגע בעדות נוספת, של החוקר דוד מגני, הנוגעת פחות לסוגיות המרכזיות שבמחלוקת, וכן בחוות דעתו ובעדותו של ר"ח יניב בוכניק.

גרסת הנאשם

61. בניגוד לקו האחיד העולה מפרשת התביעה כמפורט לעיל, הציג הנאשם גרסה משתנה ורוויית פערים בה, ככל שחלף הזמן, הלכו והתפתחו "תזת התאגידים הנפרדים" והטענה בדבר היותו בר סמכא בתאגידים השונים להוציא כספים לפי שיקול דעתו הבלעדי וללא כפיפות לאיש. כפי שנעשה בנוגע לראיות התביעה, הסקירה הבאה תתמקד בנושאים אלה, כאשר דבריו של הנאשם בנוגע לאישומים הספציפיים יידונו בהמשך.

חקירות הנאשם במשטרה

62. חקירתו הראשונה של הנאשם (ת/33 מיום 10.1.06) נפתחה בתשובות שהן שונות באופן מהותי מן התזה והטענה הנזכרות לעיל. הנאשם לא טען שם כי הוא מנהל העמותה, כי יתר התאגידים הם ארגונים נפרדים מן המכון או כי הוא בעל סמכות לעשות בכספיהם מבלי לתת דין וחשבון למנהלי המכון. נהפוך הוא, הנאשם הציג עצמו כמי שעובד ב"מרכז שלם" משנת 1999 כסמנכ"ל כספים ותפעול האחראי על הפעילות התפעולית. תשובותיו עסקו אך במכון

(ובלשוננו שם: "המרכז") ועלה מהן כי הוא אינו מנהל את המכון או מקבל ההחלטות העיקרי בו. כך סיפר כי ב"מרכז" 70 עובדים ורק שבעה מהם כפופים אליו, והוסיף שהתקציב שבאחריותו הוא כמיליון ₪ בשנה (סכום שברי כי הוא נתח קטן מכלל תקציב המכון. ראו למשל עדות הנאשם בפ/1649-1650 3.12.14, עדות חזוני פ/1492-1493 6.11.14). עוד סיפר כי התקשרות עם ספקים מבוצעת בהחלטה של מנהלת המחלקה הרלבנטית, שלאחר התקשרות עם הספק "נותנת לי הוראת תשלום מאושרת לתשלום מהתקציב שלה. היא לא צריכה אותי..." (ש' 12). לישי העצמי התייחס בתור "המנכ"ל" (ש' 23) וציין שהעלאות שכר מתבצעות בהחלטת צוות הניהול המונה את חזוני, העצמי, פוליסר, הנאשם ומיכל מואב (ש' 33).

כשהתבקש הנאשם להשיב אילו חשבונות בנק יש למכון, כלל בתשובתו את כל התאגידים לגביהם טען, בהמשך גרסאותיו, כי הם אינם חלק מאותו מכון ממש. זאת, תוך פירוט חשבונות כל אחד מהתאגידים:
"ש. כמה חשבונות בנק היו למרכז ואיפה.

ת. ישראל, בנק הבינלאומי סניף כנפי נשרים של העמותה מרכז שלם... בנק דיסקונט סניף עמק רפאים של חב' מרכז שלם בע"מ מסוף 2004. דה שלם פאונדיישן בע"מ בדיסקונט סניף עמק רפאים חשבון לא פעיל. ארה"ב, זה ישות אחרת לא קשורה לעמותה הרשומה ולא לחברה והם מתנהלים עפ"י חוקי ארה"ב ואין לאף אחד מפה זכויות שמה, חשבון בברנשטיין זה נקרא SF זה חשבון של "דה שלם פאונדיישן USA", ובבנק אופ אמריקה, עוד ישות "דה שלם פאונד" זאת חברה שאני לא יודע איפה החשבון שלה. יש "דה שלם סנטר" (השגה במקור- א.ג.) בבנק אופ אמריקה ועכשיו יש את הקרנות שמעבירות לנו כסף, אחת זה "קרן תקווה ניו יורק" ויש קרן אני חושב HPS שהעבירו ליורם חזוני ולא לנו" (ש' 39-45).

63. ההגנה טוענת כי את האמירה המתחילה ב"זה ישות אחרת..." יש לפרש כטענה לפיה הגופים בארצות הברית נפרדים מהמכון, ברוח "תזת התאגידים הנפרדים". איני מקבל זאת. ראשית, משום שהנאשם נשאל אילו חשבונות "היו למרכז" וכלל בתשובתו שורת חשבונות וגופים מבלי לאבחן מי מהם או לטעון שהגופים האמריקאים אינם שייכים למרכז, כפי שהוא טוען כיום. זאת, בעוד שבסוף הציטטה האמורה ידע לאבחן את קרן תקווה ו-HPS ולספר שקרנות אלה "מעבירות לנו כסף". כפי שנראה, גם בהמשך איבחן הנאשם קרנות אלה והציגן כעצמאיות מן המרכז, להבדיל מיתר התאגידים אליהם התייחס, ואזכיר כי גם עדי התביעה עשו כן.

זאת ועוד, סמוך לאחר הציטטה הנזכרת לעיל נשאל הנאשם מי היה אחראי על כל חשבונות הבנק עליהם סיפר בציטטה זו, ובתשובה נקב בשמותיהם של מנהלי המכון: "ישי העצמי, שאול גולן, דניאל פוליסר, אלו היו מורשי חתימה וגם יורם חזוני על החשבונות גם בחו"ל וגם בארץ, גם מיכל מואב. חוץ מברנשטיין ששם זה דניאל פוליסר ועוד שני אנשים". עוד סיפר שכל אחד ממורשי החתימה יכול היה לבצע העברות בנקאיות בחשבונות הללו, כשבארצות הברית נדרש מורשה חתימה אחד לביצוע העברה בעוד שבארץ נדרשים שניים (ש' 47-51). כשנשאל האם העביר כספים בין החשבונות השיב בחיוב, כשהוא מציג לשון הנראית כהוראות שקיבל, דבר המתיישב עם כפיפותו למנהלי המכון: "תעביר מ-SF לבן אדם מסוים... יש בשלם פאונדיישן כסף תעביר לדיסקונט כדי למלא אותו" (ש' 61).

מכאן, שבשלב זה של החקירה ייחס הנאשם את כל החשבונות, לרבות "חשבון הסנטר" שבבנק אופ אמריקה, למכון "מרכז שלם" ולא טען כי מי מהחשבונות אינו מכיל את כספי המכון, כי התאגידים המחזיקים בהם הם ארגונים נפרדים, או כי למנהלי המכון פוליסר, העצמי או חזוני אין גישה לכספי מי מהגופים האמורים בעוד שהנאשם הוא המחליט היחיד מה יעשה בכספים אלה. מתשובותיו עולה תמונה אחרת, של מי שעובד במכון אחד אשר מונה מספר תאגידים וממלא בו תפקיד מסוים תוך כפיפות לאחרים. לכן, את האמירה המתחילה ב"זה ישות אחרת..." אין אלא להבין כמתייחסת להפרדה המשפטית בין הגופים ולמקום התאגדותם.

64. בגרסה זו של הנאשם חלה תפנית בהמשך החקירה, כאשר נשאל לגבי אליהו שילה. תשובותיו בנושא זה יסקרו בהמשך, במסגרת הדין באישומים שעובדותיהם נוגעות לשילה, אך לענייננו די לציין כי הנאשם השיב בשלב זה ששילה היה שכיר במכון. כשנשאל מי שכר אותו לעבודה, ענה "אני. לבד. כן. יורם חזוני מביא את אשתו ואחיו, אני מורשה חתימה יחיד לעשות כל דבר ועניין במרכז שלם בע"מ. אם אני רוצה לתת לך בלי פתק מליון דולר, אני אתן לך מליון דולר, כל דבר ועניין..." החוקר הצביע בפניו על הסתירה בין דברים אלה לבין אמירותיו הקודמות והוא השיב "לא. אני מורשה חתימה יחיד לעשות כל עניין ופעולה בעמותה, בתקציב שלי, מה שאני רוצה. זה על דעת ההנהלה, שיוציאו לך את מסמכי העמותה, זה ע"י האסיפה הכללית שאני מורשה יחיד". בדברים אלה טמונים ניצניה של גרסת ההגנה הסופית, הגם שהם שונים ממנה שכן גם בשלב זה טרם טען הנאשם כי הוא סוברני ואינו כפוף להנהלת המכון ולא העלה את תזת התאגידים הנפרדים.

65. בחקירתו השניה מיום 11.1.06 (ת/32) שוב הציג הנאשם את המכון כארגון הכולל מספר גופים משפטיים המאוגדים במקומות שונים: "מרכז שלם בנוי ממספר חברות כאשר יש את החלק האמריקאי זה ישויות אמריקאיות לכל דבר ועניין ואין להן נגיעה לישראל. ויש את הישויות הישראליות" (ש' 7). עוד פירט כי שיקולי המכון הם שהובילו לפתיחתה של חברת מרכז שלם בסוף 2004: "כדי להעביר לשם משכורות ועובדים בכירים ע"מ להימנע מדיווחים על משכורות לרשם העמותות" (ש' 9), בעוד שהוא נותר עובד העמותה ומנהלה וכן מורשה חתימה בה ובחברת מרכז שלם (ש' 25-29). הוא פירט את מורשי החתימה בחשבונות בארצות הברית ובמסגרת זו ציין כי המורשים בחשבון הסנטר, שהוא חשבונה של חברת שלם סנטר המאוגדת בארה"ב (ש' 81) הם העצני, ג'ורג' ויינשטיין והנאשם. הנאשם סיכם, שוב, פירוט זה של התאגידים השייכים למכון תוך אבחנה בינם לבין הקרנות החיצוניות: "שלם סנטר מורשי החתימה הם... אלה החברות בארה"ב. קרן תקוה עצמאית לחלוטין, יש לה חבר נאמנים שלה. הם מעבירים כל רבעון לפי התקציב שנקבע כסף לSF או ישירות למרכז שלם בארץ" (ש' 18-24). גם בהודעה זו, התייחסותו של הנאשם היא לעבודתו בגוף אחד, הוא מכון "מרכז שלם". במסגרת זו ציין כי פוטר מן ה"מרכז" (ולא מן "העמותה" או מן "החברה" וממילא שלא מגוף כלשהו בארצות הברית - ש' 31) וטען שהפרשי שכר מגיעים לו מן ה"מרכז" (ש' 58). גם הפעם התייחס למנהלי המכון פוליסר והעצני כממונים עליו, הציג את העצני כמנכ"ל המכון (ש' 36) וטען שבזמן אמת ביקש למשוך לכיסו את הפרשי השכר והעצני הוא שאישר זאת בלשון "תעשה מה שאתה רוצה רק אני לא יודע" (ש' 52-56). עוד הוסיף כי את סכומי ההפרשים משך מחברת שלם סנטר האמריקאית (ש' 66), דבר שמוסיף ומדגיש את שייכות חברה זו וחשבון הבנק שלה למכון, שלדברי הנאשם הוא הגוף שחב לו את הסכומים. בדומה, כאשר טען ששמר אצלו קופה דולרית "של ארה"ב" לצורך תשלום לסטודנטים, המשיך וטען כי בקופה זו יש "61000 דולר של המרכז" (ש' 126-131. ההדגשה הוספה).

66. גם בקשר להודעה זו, מנסה ההגנה להפיק תועלת מאמירות של הנאשם אודות היותו מנהל העמותה ומורשה חתימה בחשבונה. אלא, שנוכח מכלול הדברים לא ניתן להבין את אמירותיו בשלב זה של התפתחות גרסאותיו כעוסקות בעמותה כגוף נפרד מיתר התאגידים, שהנאשם הוא בר הסמכא המרכזי בו או בכספיו. עוד אציין (היות שבהמשך חלה התפתחות בנושא זה), כי לאורך הודעותיו התייחס הנאשם לחבר נאמנים אחד של המכון (למשל ש' 34) וגם בנושא זה איבחן בין הקרנות החיצוניות לבין המכון והבהיר כי לקרן תקוה חבר נאמנים משלה (ש' 23). הוא לא טען את שנטען על-ידו בהמשך בבית המשפט, כי לחברות האמריקאיות חברי נאמנים נוספים משלהן.

67. תפנית נוספת בעמדת הנאשם חלה כאשר נשאל, באותה חקירה, מדוע לקח כ-241,000 דולר מן המכון. תחילה השיב, כנזכר לעיל, שמשך אותם מחשבון הסנטר כהפרשי שכר שמגיעים לו מן המכון (ש' 66-67). החוקר חזר ושאל מדוע משך כספים העולים על ההפרשים שנטען כי מגיעים לו, ובתגובה השיב לגבי חברת שלם סנטר כי "SC שלי,

אני מורשה חתימה יחיד שם בלבדי והשארתי שם את הכסף הזה עפ"י החלטה שהיתה בשנת 2003 בבנק אופ אמריקה לכל מיני מטרות שחבר הנאמנים לא ידע מהם. אני מורשה חתימה, בבנק ובעצם אני יכול לעשות שם מה שאני רוצה בזכות... זה חשבון ששמו בו כספים לכל מיני מטרות כמו לשלם עבור הדירות של יורם וזה הפרשים בתקציב של השכר שלי... אלה אינם כספי העמותה או החברה... תגיד שלא היה לי סמכות, אני אומר שהיתה סמכות כי אני הייתי מורשה חתימה ואחראי בפועל על כל התשלומים של חברה זו שהיא לא קשורה ועצמאית לחלוטין" (ש' 69-79). המדובר באמירה מורכבת, שמחד טמונים בה ניצני עמדת הנאשם שהוצגה בהמשך בבית המשפט, בטיעון לפיו חברת שלם סנטר היא "של" הנאשם בהיותו מורשה חתימה בחשבונה ורשאי לפעול בו כרצונו. זאת, הגם שכפי שנראה להלן הטיעון בבית המשפט פותח הרבה מעבר לכך וכלל, למשל, טענה שהנאשם הינו נשיאה של חברת שלם סנטר. מאידך, כוללת האמירה הנ"ל גם "שאריות" של העמדה הקודמת לפיה כספי חשבון חברת שלם סנטר, הוא חשבון הסנטר, הופקדו בו מכספי המכון, בהחלטת מנהלי המכון ומשיקוליהם, וקישור בין הכספים שמשך הנאשם מחשבון זה לבין הפרשי שכר שלטענתו חב לו המכון (ראו גם ש' 81-84). יצוין שבאותה חקירה סיפר הנאשם גם שבכספים אותם משך מחשבון הסנטר השתמש לצרכיו הפרטיים (למשל ש' 118).

68. גרסת הנאשם בחקירותיו שונה אפוא מהותית מן התזה שהוצגה בהמשך בבית המשפט. יש לציין כי בעדותו בבית המשפט ובסיכומיו העלה הנאשם טענות אודות חקירתו, לפיהן לא התאפשר לו ליטול תרופות לפני החקירה והחוקר רשם דברים שלא נאמרו על ידו. זאת, הגם שלא הוצגה בקשה לפסול את ההודעות כראיה. לאחר בחינת הטענות, אני סבור שיש בהן להשפיע על משקל הדברים שמסר בהודעותיו. התייעוד בהודעות אלה מפורט, כמו גם התשובות הנמסרות ואשר מעידות על הבנה של הנשאל והתייחסות עניינית. הנאשם אף אישר שהתייעץ עם עורך דינו ולפי עצתו ענה לכל שאלות החוקרים (פ/3.12.14 1728). הוא לא הציג דוגמאות קונקרטיות לאי-רישום דברים בידי החוקר (וגם בפני החוקר דוד מגני, בחקירתו הנגדית, לא הציגה ההגנה את הטענה). זאת, למעט טיעון לפיו בניגוד לרישום בהודעה הדו"ח שערך יניב בוכניק לא הוצג בפניו שכן במועד זה טרם הוכן, ומיד לאחריו טענה סותרת לפיה החוקר הוציא מסמכים מדו"ח בוכניק והציגם שאז הנאשם טען שהם מזויפים (פ/3.12.14 1732-1733). ממילא שהנאשם לא התכחש לעיקרי הגרסה שמסר, עליה נשענת ההכרעה.

69. בחלוף למעלה מחודש וחצי, ביום 5.3.06, נחקר הנאשם בשלישית (ת/31). הגם שאישר שנודע לו על הזימון לחקירה כשבוע קודם לכן (ש' 129) ושנועץ בעורך דינו, סירב לענות לשאלות החוקרים בטענה שעורך דינו בחו"ל ויעץ לו לא לשתף פעולה עד שישוב לצורך התייעצויות נוספות (ש' 1-7). ניסיונות החוקר לברר עמו נושאים מהותיים שבהמשך הפכו לאישומים נגדו, כגון פדיון ימי חופשה, נטילת כספי מכירת הסוואנה, נטילת כספים מושא האישום החמישי, העסקת אליהו שילה ועוד, הניבו חרס.

בדומה, גם בחקירתו הרביעי מיום 20.4.06 (ת/30) נמנע הנאשם מלהשיב לשאלות. הפעם טען כי הוא עושה כן משום שגרסאותיו לא נבדקו ומשום שהמשטרה מנסה להפלילו.

בעדותו בבית המשפט חזר הנאשם על הסברים אלה לאי-שיתוף הפעולה עם חוקריו. הוא הוסיף שנמנע מלענות לשאלות משום שפרסום החקירה בעיתונות פגע בשמו הטוב (פ/3.12.14 1734). בהסברים אלה אין משום נימוק הולם לחוסר הנכונות לספק תשובות לנושאים שבמוקד החקירה, וכיום במוקד האישום. בהתנהלות זו של הנאשם בחקירותיו השלישית והרביעית יש כדי לחזק את ראיות התביעה נגדו (ראו ע"פ 9141/10 סטואר נ' מדינת ישראל, פס' ק' 28.4.14). כל הפסיקה הנזכרת בהכרעת הדין פורסמה ב"נבו", אלא אם יצוין אחרת)). זאת, בשים לב לטיב הסוגיות שהוטחו בו ושנמנע מלהשיב להן וכן לתזה המפורטת אותה בחר להציג בהמשך, בעדותו בבית המשפט ולאחר שנחשף למכלול הראיות, ואשר שונה מהותית מן הנתונים אותם הסכים למסור בשתי חקירותיו הראשונות.

עוד יש בהתנהלות זו למנוע קבלת טענות שהעלה הנאשם בעדותו ובסיכומיו, לפיהן החוקרים לא אפשרו לו להתייחס לפרטי האישומים נגדו (למשל פ/1637 ופ/1686 4.12.14).

התשובה לאישום

70. זו נסקרה בראשית הכרעת הדין ולא אחזור על הדברים. אציין רק כי בסוגיות המרכזיות השיבה ההגנה שהנאשם פעל בחשבון הסנטר השייך לחברת שלם סנטר לפי יפוי כח שקיבל מגורמים בחו"ל השולטים בחברה זו (ולגבי האישום השלישי: לבקשתו של חזוני), כשחלק מהכספים שהעביר או משך מחשבון זה שימשו לצרכיו הפרטיים וחלק "הוצאות המרכז". אשר לנטילות מכספי העמותה והחברה נטען שהן בוצעו ברשות, בתוקף תפקידו הבכיר בחברה ובעמותה ולצורך הוצאות לגיטימיות.

עדות הנאשם בבית המשפט

71. הנאשם העיד לאורך שלושה ימי הוכחות. בעדותו כשל להציג גרסה אחידה ומשכנעת. דבריו לקו בסתירות שבמהות והוא חזר והתקשה להציג הסברים הולמים לשאלות שבמוקד יריעת המחלוקת. הפערים באמירותיו היו רבים. להלן תוצגנה סוגיות מרכזיות, שתמחשנה את חוסר היכולת להיסמך על הדברים שמסר.

72. בעדות זו עברה טענת הנאשם שינוי נוסף וחודדה בצורתה הסופית הנסמכת על "תזת התאגידים הנפרדים". במסגרתה, טען הנאשם כי התאגידים השונים: העמותה, חברת מרכז שלם, חברת שלם סנטר וחברת שלם פאונדיישן הם ארגונים נפרדים זה מזה, ואינם חלק ממכון מחקר אחד. הם ניהלו פעילות מהותית עצמאית, וגם הנפשות הפועלות בהם היו שונות. בלשונו: "אין קשר מהותי, אין קשר במהות שלו, יש שיתוף פעולה כן? יש שיתוף פעולה כמו נגיד אוניברסיטת תל אביב ואוניברסיטת חיפה, יש שיתוף פעולה, מחקרי, זה, אבל במהות גם האנשים הם שונים" (פ/1644 ש' 5 3.12.14) וכן "אין ארגון בשם מרכז שלם. מרכז שלם זה כינוי" (פ/1795 12.2.15). הנאשם הוסיף והציג עצמו כמי שפעל בתפקידים בכירים בתאגידים השונים ונהנה מסמכות ומעצמאות מוחלטת לעשות בכספיהם לפי שיקול דעתו ומבלי שהיה כפוף למי ממנהלי המכון, קיבל מהם הרשאה לפעול בכספי התאגידים או נדרש לדווח או לתת להם דין וחשבון על החלטותיו ופעולותיו ("אף אחד לא היה ממונה עלי בשום הוצאה בשום תאגיד" - פ/1642 4.12.14). במהלך העדות אף טען, לראשונה, ששימש כנשיאה של חברת שלם סנטר. על טענות אלה מבוסס עיקר קו ההגנה, לפיו הכספים שנטל הנאשם אינם כספי המכון אלא כספי התאגידים "הנפרדים" וניטלו ברשות מכוח סמכויותו האמורות באותם תאגידים.

73. חלקים נרחבים בטיעונים אלה של הנאשם הם, אפוא, "כבושים", כאשר למעט ההסברים שנסקרו לעיל בנוגע להימנעות הנאשם מלשתף פעולה עם חוקריו ושכאמור אינם משכנעים, לא הוצג הסבר כלשהו מדוע נכבשה תזת ההגנה המרכזית עד לשלב מאוחר. זהו שיקול ראשון הפועל כנגד ייחוס משקל של ממש לטיעונים האמורים (על משקלה של עדות כבושה ראו למשל ע"פ 1645/08 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 10 (3.9.09)).

זאת ועוד, כפי שיומחש עתה הנאשם לא הצליח לדבוק גם בתזה המתוארת לעיל, ולאורך עדותו חזר וכשל באמירות המבהירות כי אין בה ממש, כי התאגידים השונים הם חלק מפעילות של מכון אחד, וכי הוא עצמו לא הוצב כבר-סמכא לעשות כהבנתו בכספיהם או לנהלם.

74. את הטענה להיותו בר-סמכא כאמור בנוגע לעמותה, השתית הנאשם על החלטה של האסיפה הכללית

של העמותה מינואר 2000 למנות מספר מורשי חתימה מטעמה, ובהם הנאשם (פרוטוקול ישיבת האסיפה מיום 2.1.00, ת/5 ו-30). לשיטתו, הדבר נבע מהצלחתו בעבודה וחזוני בישר לו כי הוא מורשה חתימה מול הרשויות "ללא חתימה של אף אחד". הסמכה זו משמעותה, כך לשיטת הנאשם, כי "אני לא כפוף לאף אחד, אני מורשה חתימה..." וכי הוא מוסמך להחליט על דעת עצמו להוציא כל הוצאה כספית בכל סכום שהוא, בלי שהוא מחויב להיוועץ במנהלי המכון חזוני, העצני או פוליסר, ללא אישורם ובכפיפות אך ורק למטרות העמותה. כשנשאל האם לשיטתו הוסמך אף לרכוש בניין מכספי המכון ללא אישור של מנהליו, השיב בחיוב (פ/1598-1594, 3.12.14 1603). חובת הדיווח היחידה בה חב, לטענתו, הייתה לאסיפה הכללית של העמותה ולתורמים (למשל פ/1667 4.12.14). הנאשם אישר כי בשלב כרונולוגי זה שימש כסמנכ"ל כספים ותפעול בעוד שחזוני היה נשיא והעצני שימש מנכ"ל, אך גרס שדובר בתארים בלבד ובפועל לא היה כפוף למי מן השניים או לפוליסר שהפך בהמשך לנשיא: "לא הייתי כפוף אליהם בשום דבר, לא היה לי שום כפיפות, לא הייתי צריך לשאול אותם שום דבר, לא הייתי צריך להתייעץ איתם כפי שאמרת, היינו צוות ניהול" (פ/1614 3.12.14). מינואר 2005 עם הקמת חברת מרכז שלם הפך למנכ"ל העמותה (פ/1609 3.12.14).

75. הבקיעים בגרסה זו ניכרו כבר בשלב החקירה הראשית, וביתר שאת בחקירה הנגדית. תחילה אעסוק בחקירה הראשית בה, תוך כדי הצגת תזת התאגידים הנפרדים, חזר הנאשם וכשל באמירות שחשפו קשר בין הגופים השונים כחלק ממכלול אחד של פעילות המכון. אמירותיו הוסיפו וסתרו את טענותיו-שלו בדבר הסמכויות הגורפות שניתנו לו באותם תאגידים.

החקירה הראשית

76. אפתח בהתייחסותו של הנאשם לחברת מרכז שלם. זו, כך סיפר, הוקמה כדי לפתור בעיה שנגעה לחובת הדיווח לרשם העמותות על משכורתו של חזוני כאחד מחמשת בעלי השכר הגבוה בעמותה, ולאיסור להעסיק קרובי משפחתו בעוד שרעייתו הועסקה בעמותה "רשם העמותות אמר אני לא מסכים" שאז "נוצר הצורך איך פותרים את הבעיה שלא יהיה פיקוח של הרשם על בני משפחה ודברים כאלה. הלכנו למספר עורכי דין" ולפי עצה שנתן עו"ד נאמן לפוליסר ושהועברה לאישור התורמים בחו"ל הוקמה חברה הנשלטת בידי חברה בחו"ל ושמטרתה מציאת פתרון חוקי לתשלומים שאינם מותרים לעמותה (פ/1618-1617, 3.12.14 1634). מדברים אלה, של הנאשם עצמו, עולה כי חברת מרכז שלם הוקמה בידי אנשי המכון ומשיקולי המכון, כדי לפתור קשיים שעלו מהפעלת המכון בידי העמותה עד לאותו שלב. יש בכך לסתור את התזה לפיה חברת מרכז שלם היא גוף עצמאי ונפרד מבחינה מהותית מן המכון.

כך גם אמירת הנאשם לפיה אל חברת מרכז שלם, עם הקמתה "העברנו אליה פעילות... את הפעילות של המחקר וכל זה העברנו אליה והשארנו בעמותה רק חלק מהפעילות... רוב העובדים עברו לחברה... חוץ ממני ועוד כמה שאנחנו נשארו" (פ/1620 3.12.14). הנאשם הוסיף שכ-85% מעובדי העמותה עברו לחברה עם הקמתה, והתקשה להסביר כיצד הוא ממשיך לטעון כי החברה היא גוף נפרד במהות פעילותו מן העמותה: "תראה כבודו, 85% מעובדי הדסה יכולים לעבור לשערי צדק, אם הדסה נסגר, זה לא אומר" (פ/1644 ש' 13 3.12.14). בדומה, גם לגבי חברת הבת דה שלם פאונדיישן (שכזכור נרשמה בישראל והיתה "חברת בת" של חברת שלם פאונדיישן האמריקאית ו"חברת האם" של חברת מרכז שלם) סיפר, כי זו הוקמה משיקולי המכון, לצורך הקמת חברת מרכז שלם ובשל עמדה של רשם העמותות שדרש הפרדה בין החברה המוקמת לבין העמותה. עוד סיפר שהעצני, פוליסר ושרה קרמר נרשמו כדירקטורים של חברה זו (פ/1611 3.12.14).

מתשובות הנאשם עלה אפוא כי המבנה התאגידי האמור וה"הפרדה" בין חברת מרכז שלם לבין העמותה, לרבות רישומו

של הנאשם כמנכ"ל העמותה עם הקמת החברה, הוא מבנה שנועד לעקוף את הקשיים האמורים שעלו מהפעלת המכון באמצעות העמותה. לשון אחרת, המבנה התאגדי נוצר משיקולי המכון, מבלי לשנות את מהות הפעילות: "היו לנו עורכי דין שאמרו לנו בפירוש זה אבי גרא, זה כל מיני יועצים מהרשם וזה, החברה והעמותה זה התאגדות שונה, הפיקוח שלהם שונה גם, אתם לא יכולים שיהיה קשר ביניהם, החברה נרשמה בכתובת מסוימת עם בעלים מסוימים, העמותה הבעלים שלה זה חברי העמותה. אני נשארתי בעמותה כמנהל העמותה כדי שיהיה הפרדה" (פ1619-1620 3.12.14). עוד סיפר הנאשם כי מנהלי המכון שובצו בעמדות מפתח בכל אחד מהתאגידים: העצני ופוליסר נרשמו הן כחברי ועד העמותה והן כנשיא וסגן נשיא חברת מרכז שלם, כשמשכורתם שולמה בידי חברת מרכז שלם בשל איסור לתת הטבה לחברי ועד מכספי העמותה (פ1673 3.12.14, פ1740 4.12.14).

כל אלה סותרים את טענת הנאשם להפרדה מהותית בין העמותה לחברה. הנאשם עצמו חזר לאורך עדותו ומעד בלשונו תוך שהתייחס לשתיים כחלק ממכון אחד. כך, למשל, סיפר כי חזוני, שהפסיק להיות נשיא ב-2002 (עת הופעל המכון בידי העמותה בלבד) "חזר" לעבודה ב-2005 עם הקמת חברת מרכז שלם ורצה לחזור לתפקיד הנשיא אך חבר הנאמנים שלל זאת (פ1675 3.12.14). דוגמה אחרת היא טענת הנאשם, מחד, כי העמותה אינה קשורה בחבר נאמנים כלשהו (פ1643 ש' 26, 3.12.14 1711) ומאידך כשנשאל מהם המעשים של פוליסר שחבר הנאמנים לא ראה בעין יפה, ציין תשלום עבור ברית מילה והלוואה מכספי העמותה (פ1677-1676 3.12.14).

77. תמונה דומה מאפיינת את התייחסותו של הנאשם לחברת שלם פאונדיישן האמריקאית, כגוף עצמאי מן המכון. הנאשם טען שקיבל מעורכי הדין של הנדבנים שליטתו עומדים בראש החברה "מנדט כמזכיר לפתוח את החברות פה בארץ" (פ1626 3.12.14, נ/34, נ/35). במקום אחר סיפר שהתבקש בידי בא-כוח חבר הנאמנים עו"ד גסק לפעול בארגון-מחדש של מבנה חבר הנאמנים, שכעולה מן הראיות פעל באמצעות חברה זו. יצוין כי אלמנטים אלה בטיעוני הנאשם מתקבלים על הדעת, שכן עדים נוספים כגון חזוני הזכירו כי במסגרת תפקידו במכון עסק הנאשם ביצירת מבנה התאגידים של המכון, לרבות פתיחת חברות בישראל הקשורות בחברת שלם פאונדיישן האמריקאית. עוד יצוין, שבפנייה של פוליסר לעו"ד גסק (נ/35) התבקש האחרון להחיל את ההסמכה האמורה לא רק על הנאשם, אלא על פוליסר, העצני והנאשם. אלא, שהנאשם הפך בעדותו הסמכה תחומה זו שניתנה לו בתוקף תפקידו כמנכ"ל במכון, לבסיס לטיעון לפיו בעלי השליטה בחברת שלם פאונדיישן נתנו לו סמכות רחבה יותר, לעשות בכספי החברה לפי שיקול דעתו. במסגרת זו הציג עצמו כמי שהיה מקבל החלטות סוברניות לממן מכספי החברה האמריקאית את חברת מרכז שלם וגם מבצע את ההעברות, וזאת בסכומים ניכרים: "לא אלפיים דולר, 1,200,000", ובשנה בה פעל בחברה - סכום של 4.5 מיליון דולר (פ1648-1647, 1650-1651 3.12.14). הוא אף היה רשאי שליטתו להעסיק עובדים בחברה האמריקאית, קבע את שכרם, וכן החליט על הטסת חוקרים "אני יש לי חשבון בנק דה-שלם פאונדיישן בניו יורק, כרטיס אשראי, פנקס צ'קים, הכל שאול גולן מורשה חתימה" ואם למישהו טענות על הנעשה באותו חשבון "שיבוא אלי". עם התקדמות העדות, הלכה הטענה וחודדה לכדי אמירה לפיה הנאשם הוא שהפעיל את התאגיד הנדון (פ1640-1641, 1651 3.12.14, ראו למשל פ1641 ש' 1).

78. לטענות אלה לא הוצגו תימוכין. אין להן זכר בתכתובות שהוצגו כתמיכה לטענת הנאשם, נ/33-35, שעוסקות בהסמכה לצורך טיפול במבנה התאגידים שהוקם מטעם המכון. בנוסף מהמסמך נ/36 של חברת שלם פאונדיישן עולה כי ביום 16.3.04 במקביל למינוי הנאשם כמזכיר, מונה דן פוליסר לנשיאה של החברה וישי העצני לעוזר הגזבר. תפקיד המזכיר אותו קיבל הנאשם מוגדר בתקנות החברה (נ/37 עמ' 14) בהתמקד בעריכת תיעוד של אסיפות חבר הנאמנים. בנ/35 מתייחס עו"ד גסק לתפקיד זה כהסמכה לחתום על מסמכים ולבצע פעולות הדרושות לפתיחת החברה בישראל. במסמכים האמורים אין בסיס לטיעון לפיו מינוי הנאשם כמזכיר גרר עמו הסמכה גורפת לעשות בכספי

התאגיד לפי שיקול דעתו, או להפעיל את התאגיד. כפיפותו של הנאשם לפוליסר עלתה גם מהתייחסותו לבקשה הנזכרת לעיל, שהופנתה אליו בידי עו"ד גסק. הנאשם סיפר, כי פנה לפוליסר בבקשה שיכתוב לעורך הדין במחאה (פ/1638 3.12.14, פנייתו של פוליסר לעו"ד גסק נ/35). התמיהה מדוע ביקש זאת מפוליסר דווקא, ולא עשה זאת בעצמו כ"מוציא ומביא" באותה חברה או פנה ישירות לבעלי השליטה מתוקף היחסים הקרובים עמם להם טען, נותרה ללא הסבר. מדובר ב"מעידה" נוספת של הנאשם הממחישה את טיבם האמתי של תפקידו וסמכויותיו, בכפיפות לנשיא המכון.

79. אין זו דוגמה יחידה. לאורך העדות לא היו תשובותיו של הנאשם אחידות בשאלת כפיפותו למנהלי המכון. לעיתים, כמצוטט לעיל, טען לעצמאות כמנכ"ל העמותה ולכפיפות אך לגורמים כגון חבר הנאמנים. , מנגד סיפר כי בתלונה שהוגשה נגדו ובהשעייתו בעקבותיה טיפלו מנהלי המכון: "אמרתי למה אתם עושים את זה, תלכו למשטרה, אין לי בעיה... לא, בינתיים נשעה אותך מהעבודה זה היה בדיוק בתקופת החגים" (פ/1705-1706 3.12.14).

80. סוגיה נוספת הינה היסוסיו של הנאשם, כאשר התבקש לתאר את מהות הפעילות של הגופים בארצות הברית בהם, לטענתו, כיהן בתפקידים בכירים. בתשובותיו ניכר היה כי בקיאותו מצומצמת ועוסקת בעיקר בפן הכספי והתפעולי. כשנדחק לפינה, השיב ב"כותרות" שייחסו לכל אחד מהגופים השונים את אותם תחומי פעילות בהם עסק המכון, כגון העסקת חוקרים והפעלת משלחות סטודנטים. בתשובותיו אף כשל וכרך את פעילות הגופים השונים זו בזו כחלק מפעילות אחת של המכון.

81. כך, כאשר התבקש לפרט מהי פעילותה המהותית של חברת שלם פאונדיישן, לא ידע לפרט מעבר ל"חוקרים בארצות הברית גם כן". דוגמה שנתן, של הטסתו של נתן שרנסקי לארצות הברית, נעשתה תוך שימוש בלשון הכורכת גם את העמותה, בניגוד לתזה אותה הציג: "אני לא יכול מהעמותה אז אני מטיס אותו מדה-שלם פאונדיישן... הוצאות נסיעה, הכל, שילמתי משם". לו אכן דובר בגופים שאינם קשורים זה לזה, לא נהיר מדוע יעסוק הנאשם באפשרות לשלם עבור נסיעת שרנסקי מכספי העמותה. דבריו ממחישים שדובר ב"קופה" אחת שכספיה חולקו בין מספר חשבונות. בהמשך הוסיף הנאשם וטען ששרנסקי זומן לבקשת יו"ר חבר הנאמנים "רצינו לנחם אותו לעצמנו". כשנשאל מי רצה כאמור, השיב "מרכז שלם רצה לנחם" וכשסנגורו חזר על השאלה ענה, כי חברת מרכז שלם (הרשומה כידוע בישראל) היא שרצתה זאת. אז הוצג בפניו כי טען שאינו ממלא כל תפקיד בחברה זו, והוא השיב "אני מורשה חתימה בבנק... אני אבל גם המזכיר של חברת אם בתור אורגן, אני בכוונה לא עובד שם כי יש לי תפקיד בעמותה". בשלב זה שינה את תשובתו וגרס שאת ההחלטה לזמן את שרנסקי להרצות קיבלו "בארצות הברית... לעבודה אחר כך הבאנו כבר פה כעובד" (פ/1641-1642). רצף תשובות זה מציג חוסר יכולת של הנאשם לתאר את פעילות חברת שלם פאונדיישן אותה לדבריו "הפעיל", לצד כריכת התאגידים השונים בישראל ובארצות הברית כחלק מפעילות מהותית אחת של הזמנת מר שרנסקי להרצאה והעסקתו כחוקר במכון, וכן שימוש בחשבונות התאגידים השונים למימון הנסיעה לפי שיקולי המכון. בדומה, כשתאר הנאשם ישיבה של חבר הנאמנים, לשיטתו של חברת שלם פאונדיישן האמריקאית, סיפר כי לא רצה לנסוע אליה משום שפטר. ויוזכר: לשיטתו פטר מן המכון ולא מהחברה האמורה (פ/1712 3.12.14).

82. היסוסיו של הנאשם המשיכו כשסנגורו שאלו כמה פעמים נפגש עם התורמים האמריקאים. הנאשם השיב תחילה שאינו זוכר, והמשיך בשורת תשובות מהן עלה לבסוף שלא ערך פגישות עבודה עם התורמים והסתפק בהתכתבות בדוא"ל עם יו"ר חבר הנאמנים, מזכירתו ועורכי הדין (פ/1648-1649 3.12.14). יצוין שבהמשך העדות חשף הנאשם שאינו יודע לכתוב באנגלית (פ/1809 12.2.15). הדבר מוסיף ומקשה לקבל את הטענה, לפיה תורמים אלה הסמיכו את הנאשם להפעיל את התאגיד ולשלט בכספיו.

83. תמונה זו הוסיפה ואפיינה גם את התייחסויות הנאשם לחברת שלם סנטר האמריקאית. אף לגביה טען, כי

היתה ארגון עצמאי שאיננו חלק מן המכון (פ/1732-1736 4.12.14). הוא עצמו, כך גרס, היה מוסמך להחליט להוציא מכספיה לפי שיקול דעתו. במסגרת זו סיפר אף כי משך מחשבון הסנטר השייך לחברה זו את שכרו של חוקר בשם דונסון משום שהלה היה עובד של שלם סנטר (פ/1656 3.12.14). אז נשאל מה הקנה לו סמכויות לשלם סכומים מטעמו של תאגיד זה, ובתשובה טען לראשונה "אני הפרזידנט של השלם סנטר".

84. הנאשם לא הציג מסמכים המתעדים את מינויו לנשיא חברת שלם סנטר וזאת, לטענתו, משום שהותירם "במרכז שלם, הם לא רצו להביא לי" (פ/1657 3.12.14). גם כאן עולה תמיהה, כיצד האזכור היחיד לזהות נשיאה של החברה האמריקאית שהיא לשיטת הנאשם ארגון נפרד מן המכון, שמור דווקא במכון הנמצא בישראל. כשנשאל הנאשם בהמשך האם ברשותו מסמך כלשהו בו מופיע שמו כנשיא שלם סנטר, השיב בשלילה ומסר הסברים שקשה לקבלם, לפיהם משרדי החברה נמצאים בווישינגטון ו"באותו זמן לא עבדתי על שלם סנטר... אז לכן בבית אין לי מסמכים" וכי לאחר עזיבתו את המכון לא יכול היה לצאת מהארץ ולא ביקש אישור מהתאגיד בחו"ל שכן "כבר סגרו לי את כל הברזים... אין. גם לא יתנו לי" (פ/2040 12.2.15).

85. בהמשך תשובותיו ניסה הנאשם לגמד את האמירה המשמעותית בדבר היותו נשיאה של חברת שלם סנטר, בטענה שבחברה זו לא היתה פעילות רבה. הוא נשאל מי מינה אותו לנשיא, והשיב כי הוא חושב שמדובר בעורכת דין נוספת של הבעלים, בשם ברדמן "הם שלחו לי טפסים שאני הפרזידנט של שלם סנטר" (פ/1658 3.12.14). עוד הסביר כי הפעילות בחברת שלם סנטר הצטמצמה בעקבות הרחבת הפעילות של חברת שלם פאונדיישן (פ/1659 3.12.14), שאז קיבל את המסמכים מעורכת הדין. אציין כי גם באמירה זו כשל הנאשם בצינו יחסי גומלין בפעילות המהותית של שתי החברות האמריקאיות, בניגוד לטענתו שלו להפרדה ביניהן. ראו גם נ/34 - הודעת דוא"ל בה מתייחס עו"ד גסק למהלך של העברת פעילות בין שתי החברות. עוד הוסיף הנאשם וטען שבמסגרת תפקידו "אני הקמתי שם מערך שיווק, משרדים, הכל" ואף פיטר עובדים ויזם הקמת אתר אינטרנט לחברת שלם סנטר (פ/1660 3.12.14; פ/1603-1604 4.12.14).

86. תוך כדי הצגת תזה זו חזר הנאשם וכשל באמירות המבהירות את הקשר המהותי של חברת שלם סנטר לכלל פעילות המכון. כך סיפר, כי לאחר הקמתה של חברת שלם סנטר שונה בהתאם שם העמותה: "השם מרכז שלם שונה בעקבות השם של שלם סנטר פה בארץ... השם של העמותה הוא תרגום בעצם של דה-שלם סנטר" (פ/1623-1624 3.12.14). הנאשם לא הסביר כיצד מתיישב אקט זה עם ההפרדה לה טען בין שני ארגונים. אמירה נוספת העלה הנאשם כשנשאל בנושא אליהו שילה. בניסיון להסביר את התשלומים לשילה כהעסקה של האחרון בהקמת אתר אינטרנט, טען הנאשם שמאז תחילת עבודתו (של הנאשם) בעמותה הוא היה אחראי על מערך המחשבים "במרכז שלם ב-99" וכי בשנים 2003-2004 העלה יזמה: "כאשר התחלנו לעבוד גם בחוץ לארץ, לעשות אתר שיהיה באנגלית וכולל גם ברוסית וצרפתית". תשובה זו מציגה את חברת שלם סנטר כזרועו של המכון בחו"ל, בשנים בהם אף לגישת ההגנה לא היה למכון "סניף" אחר מעבר לים. מיד עם אמירת התשובה "חידד" הסנגור עבור הנאשם את הסוגיה ("התחלת לדבר על הארץ... האם היתה לך נגיעה לנושא זה גם בחו"ל") שאז שינה הנאשם מטעמו וטען שהאתר אותו יזם נגע אך לפעילות בארצות הברית (פ/1590-1591 4.12.14).

87. פן נוסף של אמירות הנאשם הציג את חשבון הסנטר, השייך לחברת שלם סנטר, כחלק מחשבונות המכון ושהשימוש בו (או בחשבונות התאגידים האחרים) נעשה לפי צרכי המכון ובהחלטת נושאי התפקידים בו, בדגש על הנאשם. כך סיפר הנאשם כי משך כספים מחשבון הסנטר (השייך לחברת שלם סנטר) כדי לשלם לסטודנטים שהגיעו לישראל. כשנשאל מדוע לא שילם מחשבונות העמותה או חברת מרכז שלם, לא השיב את התשובה ההולמת את תזת ההגנה: כי הסטודנטים לא הוזמנו על ידי גופים אלה ולכן לא קיבלו מכספיהם. במקום זאת, השיב באופן הכורך את

ההחלטה בשיקולי המכון: "אי אפשר, יש לנו חוות דעת של... אלוני שאנחנו לא יכולים, זה עבירה על חוקי העבודה" שכן "סטודנטים רק אם אתה מוסד אקדמי ואנחנו לא היינו כזה. למרות שרשום פה שאנחנו מוסד אקדמי, לא היינו מוסד אקדמי" (פ/1661 3.12.14). ראו גם פ/1640-1641 4.12.14). דוגמה נוספת שהציג לשימוש בחשבונות הגופים השונים בהתאם לשיקולי המכון עסקה בהוצאותיו של חזוני בתקופה בה לא קיבל משכורת מן העמותה. הנאשם אישר שהשתמש בכספי חשבון הסנטר לתשלום ההוצאות, כגון רכישת ספרים למחקרו של חזוני והוסיף כי "אם הוא היה נוסע לחבר הנאמנים הייתי מוציא את זה מדה-שלם פאונדיישן, מכל, תלוי לאן הוא נוסע. אפילו באופן אוטומטי כבר יהודית היתה עושה את זה, לא אני" (פ/1636 4.12.14).

88. אלמנט משמעותי נוסף אותו אישר הנאשם הוא כי מנהלת החשבונות של המכון, יהודית אדסט, ערכה את הנהלת החשבונות של ארבעת הגופים הישראליים והאמריקאים, ואף הגיש מאזנים שערכה (נ/39, פ/1661-1663 3.12.14). כשהועלתה בפניו התהיה מדוע בעלי תאגידים אמריקאים, שלטענתו נפרדים מן הגופים בישראל, בוחרים להפקיד את הנהלת החשבונות שלהם בידי מנהלת חשבונות בישראל אשר הועסקה בידי המכון, השיב תחילה כי הדבר נעשה משיקולי נוחות ובהמשך כי "זה לא מתנהל כך בארצות הברית" (פ/1664-1668 1670 ש' 17 3.12.14). וראו שם התייחסות הנאשם לתזה שהציג בפניו בא-כוחו לפיה אדסט טיפלה רק בפעילות שנגעה לישראל. יצוין שבחקירתו הנגדית הוסיף הנאשם כי אדסט קיבלה שכר רק כעובדת חברת מרכז שלם (פ/1833 12.2.15), דבר המחדד את התמיהה מדוע ערכה את הנהלת החשבונות של יתר התאגידים "הנפרדים" ללא תמורה. את הנושא חתם הנאשם באמירה נוספת בניגוד לתזת ההגנה, המבהירה כי לא דובר אך בפעולה של אדסט כאינדיבידואל אלא בפעילות הנהלת חשבונות שריכז המכון, ובלשונו: "בנוסף לחברה ולעמותה ניהל מערך הכספים של המרכז שתי מערכות חשבונאיות נפרדות נוספות עבור הסנטר והפאונדיישן" (פ/1668 ש' 25).

89. בדומה לתשובותיו בנושא חברת שלם פאונדיישן, גם כשהתבקש הנאשם לתאר את פעילות התאגיד שלם סנטר בו לטענתו שימש כנשיא, השיב בהיסוס שחשף חוסר ידע. כשנשאל מיהן הנפשות הפועלות בתאגיד, התחמק: "יש תורמים מסוימים וזה משתנה כל הזמן, כמו עמותה פה בארץ. חברי עמותה פה בארץ לפני עשר שנים או היום אני לא מכיר אף אחד ממה שרשום בזה, זה משתנה, התורמים, מי שמכניס כסף" (פ/1624). אז הוסיף כי אותם תורמים פועלים גם בשלם פאונדיישן (שם, ש' 29, ראו גם פ/1625 ש' 11). אשר לפעילות המהותית של חברת שלם סנטר השיב תחילה, כמוזכר לעיל, שכמעט ולא היתה בה פעילות. בהמשך, כשניסה להסביר מדוע לטענתו הזמין מאליו שילה הקמת אתר אינטרנט בסכום של כמאה אלף דולר עבור החברה, הרחיב דווקא בתיאור הפעילות תוך שימוש ב"כותרות" המוכרות מיתר התאגידים: הבאת משלחות סטודנטים וכן "הפעלנו שם חוקרים, סמינרים והכל" (פ/1666 ש' 21, 3.12.14; פ/1590 4.12.14). ניסיון לקבל פירוט נוסף הניב תשובות לקוניות דוגמת התייחסות לספר של החוקר מורגנשטרן שתורגם לטענתו בידי החברה כ"משהו בנושא דת", קושי רב בהסבר על פעילות האתר ("הייעוד הספציפי שלו היה בעיקר להתעסק בנושא באנגלית, כל מה שקשור לאנגלית") והתערבות של ב"כ הנאשם שהובילה לזניחת ניסיון הבירור. בהמשך ענה הנאשם שחברת שלם סנטר עסקה "בזעיר אנפין של מה שקורה בישראל" ושבאתר פורסמו חוברות מתורגמות של כתב עת שהוציא המכון "היינו מוציאים אותה גם פה וגם בארצות הברית". אז חשף שהחוקר הנזכר לעיל, מורגנשטרן, קיבל מלגה מהעמותה בארץ ו"כשרצינו לתרגם את הספר שלו תרגמנו את זה בארצות הברית". כשהתבקש לסכם במה עסק האתר של חברת שלם סנטר השיב "לשים שם את כל החומרים האלה, לקחת גם מפה, גם מישראל ולעשות לינקים של מה שקורה בכל היישויות שיש בכלל בישראל, בחו"ל, בכל הפעילות הזאת שיש, סמינרים להכניס, כל מיני... כל יישות שקשורה, יש לנו שניים עשר יישויות אז אם יש קשר לשלם פאונדיישן אם עשו איזה סמינר אז ליצור קשר" (פ/1591-1602 4.12.14).

ממהלך ממושך זה ניכר היה, כי הנאשם אינו מצוי בפרטים ומהסס בתשובותיו, דבר שאינו מאפשר לקבל כי שימש כנשיאה של חברת שלם סנטר. כישלון להציג ולו דוגמה אחת לפעילות עצמאית של החברה, תוך שהוא חוזר ומתייחס לפרויקטים של המכון, מדבר בעד עצמו וסותר את "תזת התאגידים הנפרדים".

90. עוד לגבי חברת שלם סנטר, בניסיון לשוות משנה-משקל לתיזה בדבר היותו המוציא והמביא בחשבונות החברה ולהרחיק את חשבון הסנטר מן המכון, כשל הנאשם בסתירות שבמהות. כך טען בעדותו כי היה מורשה החתימה היחיד בחשבון הסנטר (פ/1633 ש' 7 4.12.14). קודם לכן, בהודעתו ת/32 כמובא לעיל, ציין שהעצני וג'ורג' ויינשטיין היו מורשי חתימה באותו חשבון, לצדו. לא מדובר אך בהשמטה, אלא בסתירה לטענתו לפיה למנהלי המכון לא הייתה דריסת רגל באותו חשבון. בנוסף טען הנאשם בחקירת המשטרה כי בחשבון הסנטר הופקדו כספים בהחלטת מנהלי המכון ושמשיך ממנו הפרשי שכר שהגיעו לו מן המכון, ואילו בעדותו טען שהוציא מהחשבון כספים רק עבור פעילויות של חברת שלם סנטר (שם). גם זאת, בניסיון להרחיק את החשבון האמור מן המכון.

91. מישור נוסף בו ניכר ניסיון כוזב של הנאשם להפריד בין הגופים השונים היו תשובותיו הסותרות בעניין קופת מזומנים שהחזיק לטענתו ברשותו, לצורך תשלום לסטודנטים שהגיעו מארצות הברית לישראל. בחקירת המשטרה, כמצוטט לעיל, טען כי הקופה הכילה כספים "של המרכז". בתשובה לאישום נטען, בניסיון להסביר את משיכת המזומנים שבסעיף 2 לאישום החמישי, כי זו בוצעה למטרת תשלום לסטודנטים של חברת מרכז שלם וכי למטרה זו החזיק הנאשם את קופת המזומנים. בהסבר לאישום השישי נטען בתשובה לאישום שכספי מכירת רכב הסוואנה הוחזקו בידי הנאשם בקופה, ששימשה לצורך תשלום לגורמים מחו"ל שעבדו עם העמותה. ואילו בעדות הנאשם נטען, כי הקופה מכילה כספים של חברת שלם סנטר וכי הנאשם ערך במסגרת זו "התחשבנויות" עם תאגידים נוספים: שילם מהם לסטודנטים שהגיעו מטעם חברת מרכז שלם וכנגד משך כספים מחשבון החברה והשיבם לקופה של חברת שלם סנטר (פ/1683-1685 4.12.14). עוד הוסיף לקופה את כספי מכירת רכב הסוואנה של העמותה וכנגד העביר לעמותה כספים מחשבון חברת שלם סנטר (פ/1689 4.12.14). אשוב ואפנה גם לציטטה שהובאה לעיל בה טען הנאשם כי לא ניתן היה לשלם לסטודנטים מכספי העמותה שכן "זה עבירה על חוקי העבודה" ו"סטודנטים רק אם אתה מוסד אקדמי ואנחנו לא היינו כזה. למרות שרשום פה שאנחנו מוסד אקדמי, לא היינו מוסד אקדמי" (פ/1661 3.12.14). ראו גם פ/1640-1641 4.12.14).

בחקירה הנגדית טען הנאשם תחילה שמשיך הכספים הנדונים באישום החמישי מחשבון חברת מרכז שלם לצורך תשלום לסטודנטים. אז הוצג לו שטען שסטודנטים הגיעו רק מטעם התאגידים בחו"ל. תחילה ניסה להתחמק מתשובה ולטעון "חוקרים באו. כל מיני". בהמשך אישר שהסטודנטים היו קשורים בתאגידים האמריקאים והשיב שאדסט ענתה על כך, שאינו זוכר ושיתכן שהסטודנטים הגיעו דרך חברת שלם פאונדיישן האמריקאית. גם אז התקשה להסביר מדוע משך את הכסף לתשלום להם מחשבון חברת מרכז שלם "שילמתי להם מהשלם סנטר נדמה לי. מהקופה הדולרית והחזרתי לקופה הדולרית. אני משהו כזה זוכר". הנאשם נאלץ לאשר שאין בתשובתו הסבר הולם, משום שהסטודנטים לא "שייכים" לחברת מרכז שלם ממנה נמשך הכסף, ושוב טען שנדמה לו שאדסט ענתה לשאלה זו (פ/2021-2022 12.2.15).

הגרסה הלא-אחידה בנושא הטיפול ב"קופת המזומנים" לא מאפשרת לקבל את ההסברים למשיכה ולהעברה הנדונות לעיל (שהן חלק מן האישומים החמישי והשישי), דבר שיידון בהמשך. לענייננו בשלב זה, יש בהעברות הכספים מתאגיד אחד לשני בידי סמנכ"ל הכספים של המכון, הוא הנאשם, להוסיף ולחדד כי חשבונות התאגידים השונים היו חשבונות המכון והכסף - כספו של המכון.

92. בהקשר זה נחשף אף אלמנט נוסף של כזב שבגרסת הנאשם. בחקירתו טען, כמפורט לעיל, כי המכון חב לו כספים ולכן לא החזיר את הסכומים במזומן שנמצאים אצלו (לטענתו באותה קופה). אלא, שבבית המשפט ועם חידוד "תזת התאגידים הנפרדים" נקלע למצוקה, שכן טען כי הקופה מכילה כספים השייכים לחברת שלם סנטר ואילו הסכסוך האמור התגלע מול אנשי המכון שלשיתו אין להם נגיעה לחברה זו. בניסיון להסביר מדוע בכל זאת הוא ממשיך להחזיק את הכספים ברשותו קרוב לעשר שנים טען, תחילה, שאינו מחזיר את הכספים משום שישנה תביעה שהגיש על חובות כלפיו אשר מתבררת בבית הדין לעבודה, ובכוונתו לנהוג בכספים בהתאם להחלטת בית הדין. כשנשאל מי חב לו כספים נקב, תחילה, בשמותיהן של העמותה, שלם סנטר ושלם פאונדיישן ניו יורק. אלא, שכאשר נשאל האם תבע את שלם סנטר ושלם פאונדיישן, התברר כי לא עשה כן "אני אתבע אותם בתביעה אזרחית אחרת" וכי ההליך בבית הדין לעבודה נוגע רק לעמותה ולחברת מרכז שלם (פ/1687-1688 4.12.14). בחקירתו הנגדית חזר על הטענה בדבר כוונה לתביעה עתידית, וענה לתהייה מדוע בהעדר תביעה בפועל נטל אליו כספים השייכים לחברת שלם סנטר במילים "מה זה אכפת לך?" "עובדה. לקחתי אותם אליי" "אני שם אותם אצלי. לא אמרתי שאני לוקח אותם כדי לבזבז אותם" (פ/12.2.15 2027-2028). עוד נאלץ לאשר שלקח אליו את הכספים עוד לפני פרוץ הסכסוך עם אנשי המכון והתקשה להסביר את העיתוי ("ככה" "לא יודע. הרגשה" - פ/12.2.15 2023-2024).

93. הסברי הנאשם אינם סבירים בהתחשב בשנים הרבות שחלפו מאז נטל את הכספים. האופן בו נמסרו לא היה משכנע, וניכר היה כי לטענה בדבר כוונה לתבוע בעתיד את החברות האמריקאיות בחלוף כעשור אין רגליים. זאת, משום שאין ממש גם בטענת הנאשם כי מילא בחברות אלה תפקידים נפרדים מתפקידיו במכון, שהיא הבסיס לטיעון לפיו החברות חבות לו שכר על תפקידים אלה. בשל כל אלה, התהייה מדוע נטל הנאשם את הכספים בזמן אמת ומדוע הוא ממשיך להחזיקם ברשותו הגם שלשיתו הם שייכים לחברת שלם סנטר, נותרה בעינה. מסיבה זו לא ניתן לקבל שהחזקת הכספים נעשית כ"עכבון" במסגרת תביעה משפטית - נושא אליו אחזור במסגרת הדיון באישומים הספציפיים. בנוסף, בהקשר דנן מוסיף נושא זה וחושף את הכזב שבניסיונות הנאשם "לייצר" הפרדה מלאכותית בין החברות האמריקאיות לבין המכון.

94. לבסוף, לאורך חקירתו הראשית חזר הנאשם ומעד באופן נוסף הסותר את "תזת התאגידים הנפרדים". זאת, בשימוש בלשון רבים ובמונח "מרכז" או "מרכז שלם", שבהקשרה העידה על החלטות של אנשי המכון בקשר להקמת הגופים ולפעילותם ולשליטתם באותם גופים. מספר דוגמאות הוצגו לעיל (למשל ציטטות לעיל לפיהן "כשרצינו לתרגם את הספר שלו תרגמנו את זה בארצות הברית" או "לא היינו מוסד אקדמי"). דוגמה נוספת באה לעולם כשנשאל האם למעט שלם סנטר, שלם פאונדיישן ומספר גופים שוליים יותר שהזכיר בתשובותיו ישנם גופים נוספים בחו"ל שקשורים במילה "שלם". הנאשם השיב בלשון רבים המבהירה שליטה של אנשי המכון בגופים הנזכרים לעיל להבדיל מקרנות השייכות לתורמים שהן גופים עצמאיים: "לא, הם לא קשורים למילה שלם אבל יש קרנות שתורמות אבל אלה לא גופים שאנחנו שולטים בהם או שיש להם קשר" (פ/1628 ש' 29-30). ההדגשה הוספה). מאמירה זו, שכאמור הוצגה בידי הנאשם גם בחקירת המשטרה, עולה כי להבדיל מן הקרנות האמורות, התאגידים שלם סנטר ושלם פאונדיישן נמצאים בשליטת המכון. בדומה, כשנשאל מי מימן את הספר שפרסם חזוני ושילם את משכורתו, השיב "מרכז שלם... מרכז שלם שילם לו את המשכורת" (פ/3.12.14 1690).

95. חקירתו הראשית של הנאשם הציגה, אפוא, גרסה לא אחידה ומהוססת אשר, לצד הצגה מאוחרת ולא משכנעת של "תזת התאגידים הנפרדים" והטענה לסמכויות גורפות שניתנו לנאשם באותם תאגידים בצורתן הסופית, הציגה מעידות רבות שסתרו תזות אלה. בלשונו שלו חשף הנאשם את טיבן של טענותיו המרכזיות, כבדיות המנסות להעצים את החלוקה המשפטית והחשבונאית שבין תאגידים שונים השייכים למכון, לכדי תיאור לא משכנע של ארגונים

עצמאיים, נפרדים זה מזה ומן המכון. לאורך העדות ניכר היה כי הנאשם עצמו לא הסתגל לחלוטין לתזה שהציג, וחזר וכשל באמירות המבהירות כי דובר במכון מחקר אחד שפעל במבנה הכולל מספר תאגידים וזאת משיקוליו. רושם דומה הותיר ניסיונו לייחס לעצמו סמכויות גורפות לפעול בכספי אותם תאגידים ואף "להפעילם" או לעמוד בראשם, ללא כפיפות למנהלי המכון. זאת, מבלי שידע לפרט אודות פעילותם המהותית של התאגידים ותוך הצגת התייחסויות שמבהירות דווקא את כפיפותו לאותם מנהלים.

החקירה הנגדית

96. רושם בלתי משכנע זה הלך והתעצם בחקירתו הנגדית של הנאשם. לשאלות ב"כ המאשימה הקצין הנאשם את טענותיו, תוך שהוא כושל בהסבר הפערים שבדבריו וחוזר וסותר את עצמו.

97. במסגרת זו התקשה להסביר אמירות שונות שמסר בחקירת המשטרה ואשר חושפות את הקשר שבין חשבון הסנטר לבין המכון. למשל, כשהוצג לו שבחקירה טען כי בהחלטה משנת 2003 של אנשי המכון הופקדו כספים לחשבון זה למטרות כגון תשלום לחזוני, השיב הנאשם כי הוא לבדו קיבל את ההחלטה להפקיד כספים בחשבון. כשהוזכר לו שבחקירתו טען שמטרת ההעברה היתה רצון מנהלי המכון להסתיר את הכספים מחבר הנאמנים, התחיל בהכחשה "למה להעלים?" והמשיך בהסבר לא אחיד לפיו ישנם מספר חברי נאמנים^[3], טען שחברת שלם סנטר הוקמה בשל רצון "פה מהארץ" שלא להחזיר כספים לחבר הנאמנים "אמרו אנחנו נפתח עוד גוף בארצות הברית", ומיד סתר עצמו וטען ש"שני חברי נאמנים שקשורים לשלם פאונדיישן" הם שפתחו את החברה ללא ידיעת יתר הנאמנים. אז טען שתשובותיו אלה התייחסו לגוף בשם שלם פאונד. לשאלה נוספת השיב (כפי שטען בחקירה הראשית) שהוא מורשה החתימה היחיד בחשבון הסנטר, וכשהוצג לו שבחקירתו אמר שגם העצני ו-ויינשטיין מורשי חתימה, השיב "טעיתי שם" ושיתכן כי התבלבל (פ/1775-1766 12.2.15). גם כשהוצג לו שטען בחקירה כי היה רשאי לשלם מחשבון המכון "בלי פתק מליון דולר" טען לבלבול "אני התכוונתי לשלם סנטר" (פ/1778 12.2.15).

98. בדומה נשאל הנאשם מדוע, אם הגיעו לו (כך לפי הודעותיו) הפרשי שכר מן העמותה, סיפר בחקירתו מספר פעמים כי משך אותם מחשבון הסנטר שלשיתו אינו קשור לעמותה. בתגובה סתר את הדברים שמסר בחקירה: "לא. זה לא קשור. יש לי גם הפרשים שמגיעים לי גם משלם סנטר". זאת, הגם שאישר שלא נקבע לו שכר בחברת שלם סנטר ואושר רק חשבון הוצאות של כ-2000 דולר. כשנדרש לשוב ולהסביר, שינה את גרסתו בשנית: "מגיע לי הפרשי שכר שאני השארתי... בזמנו, הפרשי שכר בעמותה" ואז "לא משכתי משלם סנטר... אני לא ידעתי שאני אמרתי לו את זה", "לא משכתי. אני מסביר לך, הוא הראה לי משהו. יש לך פה חוז משיכות. אני לא ידעתי מה זה. אמרתי לו, אם מגיע לי. אם משכתי, אז משכתי על חשבון השכר שלי. אני לא ידעתי על מה שהוא מראה לי בדיוק" (פ/1926-1923 12.2.15). כשהמשיכה החקירה בכיוון זה, התלונן הנאשם כי השאלות אינן נוחות לו, וסיכם כי מחשבון הסנטר "לא משכתי שום משיכה אישית". אז הוצג לו שבחקירת המשטרה טען כי מחשבון זה משך כספים שלו ובזבז אותם, ובתשובה טען ששאלות החוקר עצבנו אותו וכי לא סיפר לחוקר שהכסף מיועד לסטודנטים כי לא היה לו כוח להסביר זאת (פ/1931-1929 12.2.15).

99. אשר לסמכויותיו בעמותה הוצג לנאשם כי בחקירה טען שהוסמך לפעול במסגרת תקציב מוגבל שיוחד לו, ובאישור ההנהלה. הפעם השיב כי "התקציב שלי זה כל התקציב" של העמותה, וזאת בהיותו מורשה חתימה. לאחר שאישר שישנם מורשי חתימה נוספים טען כי גם הם יכולים היו לפעול בכספי העמותה, אך "הם לא יכלו לקנות, אפילו כוס קפה, בלי אישור שלי" (פ/1783-1782 12.2.15). יוזכר שבהודעתו ת/33 טען אחרת: שכל מנהלת מחלקה יכלה

להתקשר עם ספק ולתת הוראת תשלום "היא לא צריכה אותי". הפעם הציג עצמו כשולט בכספי העמותה, וציין כי הדבר נכון גם לשנים שלפני הקמת החברה ורישומי כמנכ"ל העמותה, וזאת משום שכבר משנת 2000 שימש כמורשה חתימה בעמותה. הסמכה זו אפשרה לו, לשיטתו, לבצע רכישה של בניין "יכולתי לקנות גם מטוס". כשנשאל האם היה עליו לשכנע את יתר חברי צוות הניהול לבצע את הרכישה השיב "לא, אני אומר להם" וכי יכול היה גם להודיע להם בדיעבד לאחר ביצוע הרכישה (פ/1790-1787 12.2.15).

100. ברוח זו טען הנאשם גם כי בעוד שיתר משכורות העובדים נקבע בידי צוות הניהול, את שכרו-שלו קבע בעצמו, כשהמגבלה היחידה לכך הייתה כפיפות לאסיפה הכללית ודיווח לתורמים. יודגש כי הנאשם טען שקבע את שכרו מאז שמונה למורשה חתימה בעמותה - היינו, מאז שנת 2000 (פ/1919-1917 12.2.15). אז עומת עם אמירתו בחקירת המשטרה לפיה תקציב שכרו לשנים 2003-2005 נקבע בצוות הניהול והשיב "זה בדיוק מה שאמרתי לפני כמה דקות. שאני, אף אחד אחר לא עשה את התקציב". התובעת המשיכה והקשתה על הנאשם, שניסה להתחמק: "כשאני אומר צוות ניהול, אבל זה אני בניתי אותו". הובהר לו שהכוונה אינה לבניית התקציב אלא לאישורו. תשובתו היתה מהוססת: "ישבנו כצוות ניהול, לא כאנשים שרבים אחד עם השני. אמרתי לך, הביאו רשימות. אני עשיתי את כל המשכורות. אני הכנתי אותם". אז נשאל מדוע היה צורך בהיוועצות בצוות לגבי שכרו בשנת 2005, שהרי לשיטתו אותה עת הוא כבר היה מנכ"ל העמותה ומנהל יחיד שלה. הנאשם לא ידע לספק תשובה טובה והסתבך באמירות בלתי מדויקות לפיהן בזמן הכנת התקציב לשנת 2005 לא ידע על הקמת החברה (פ/1921-1920 12.2.15). בדומה נשאל מדוע, אם שימש כמנכ"ל הקובע את שכרו, סיפר בחקירת המשטרה כי ביקש את אישורו של העצמי למשיכת הפרשי שכר שהגיעו לו מן העמותה. גם לעניין זה לא סיפק תשובה הולמת (ראו פ/1922 12.2.15).

101. כשנדרש להסביר את נסיבות הפסקת עבודתו במכון אישר הנאשם כי ועד העמותה (בו, כך לדבריו, כיהנו העצמי ופוליסר) הוא שהחליט על כך, ומיד סייג עצמו וטען כי מכתב ההסכמה על פיטוריו (ת/6) עליו חתומים השניים וכן חזוני הוא "מכתב בין חברים" וכי לא הייתה להעצמי, לפוליסר ולחזוני סמכות לפטרו ולבטל את סמכויותיו (פ/1934-1932 12.2.15). למכתב זה אשוב בהמשך. עוד בניסיון למזער את מעורבותם של העצמי ופוליסר בעמותה, המשיך הנאשם והכחיש כי השניים היו חברים ב"ועד מנהל" של העמותה. אלא, שכאשר הוצג לו נ/42, פרטוקול האסיפה הכללית בו מונו השניים לחברי הוועד המנהל, נאלץ לאשר זאת וטען כי דובר בתפקיד של פיקוח (פ/1839-1837 12.2.15). כשהבין כי שאלות התובעת חותרות לבירור כפיפותו למנהלי המכון, המשיך הנאשם והכחיש כי כרטיסי האשראי של חשבונות התאגידים השונים בהם החזיק, בוטלו "לא. המשטרה לקחה אותם" (פ/1934 12.2.15). זאת, הגם ששתי ישיבות קודם לכן מסר בעצמו כרטיסי אשראי לתיק בית המשפט והסביר שהוא עושה כן משום שאינם פעילים (פ/1654 3.12.14). פוליסר מסר כי מנהלי המכון ביטלו את הכרטיסים עם גילוי המעילה - פ/1048 2.4.14, פ/1180 1.5.14. כשהדבר הוצג בפניו טען "זה של ארצות הברית", הכחיש שידע כי הכרטיסים בוטלו וטען שיכול היה להמשיך ולהשתמש בהם (פ/1935 12.2.15).

למרות כל אלה, ולמרות שאישר גם כי העצמי ופוליסר מילאו תפקידי ניהול וכי שכרם היה גבוה משמעותית מזה שלו, המשיך הנאשם ודבק בטענה לפיה לא היה כפוף לאיש. עוד התקשה להסביר מדוע ערך טבלת מדרג שכר לשנת 2005 לבעלי התפקידים הבכירים במכון (נ/20), הגם שלשיטתו הם כבר עזבו את העמותה וכיהנו בתאגיד נפרד ועצמאי, היא חברת מרכז שלם. תשובותיו בנושא לא היו ממין העניין ונעו בין "זה נייר עבודה" לבין "זה כל מיני חישובים" (נ/20, פ/1878-1871 12.2.15).

102. בד בבד להקצנת "תזת התאגידים" בטענה לפיה אין ארגון בשם "מרכז שלם" וכי כל תאגיד נפרד ממשנהו, מפוקח בידי חבר מנהלים משלו ומנוהל בידי הנהלה נפרדת (פ/1795 12.2.15), התקשה הנאשם להסביר מדוע לא

הבדיל בתשובות שמסר לחוקר המשטרה בהודעתו הראשונה בין החברה לעמותה, ומסר מידע כולל לגבי ה"מרכז". תחילה השיב שלא הבין מה החוקר שאל אותו, בהמשך שראה בכך עניין לא מרכזי "זה כמו שנו, היה שואל אותי, אכלת סנדביץ' היום? כן, אכלתי סנדביץ' עם חביתה. אז להגיד לו מלחם מלא..." ולבסוף שדובר בנושא סבוך מכדי להסבירו: "אני חושב שגם פה אפילו משפטים עדיין לא הבינו את ההבדל בין מרכז של, שלם, שלם סנטר. שלם פאונדיישן. אז את רוצה שאני אסביר לאדון זה?" (פ/1862-1861 12.2.15). כשעומת עם אמירתו מת/33 שצוטטה לעיל בה פרט את הגופים והחשבונות של המכון ונשאל מדוע כלל בכך גם את חשבון הסנטר וייחס את כל התאגידים והחשבונות למכון "מרכז שלם", הציג תשובות שלא ממין העניין. בין היתר טען שלא היה צורך להסביר לחוקר, כי לא נראה לו שהחוקר הבין מהו המרכז, וכי השתמש במונח "המרכז" ככינוי בלבד ומשום ש"סליחה, אני גם אומר הבית. אני לא אומר הבית ברחוב זה וזה". (פ/1891-1889 12.2.15). בדומה, כשהוצג לנאשם שבחקירתו התייחס להעברת כספים על ידו מחברת שלם פאונדיישן בארה"ב לחברת מרכז שלם בישראל בלשון ציווי החושפת את כפיפותו "תעביר מ-SF לבן אדם מסוים... יש בשלם פאונדיישן כסף תעביר לדיסקונט כדי למלא אותו" (ש' 61), ענה שאת הציווי "אני אומר לעצמי תעביר לעצמך" (פ/1893 12.2.15).

103. נקודה משמעותית נוספת אותה לא הצליח הנאשם להסביר היא מדוע, נוכח "תזת התאגידים הנפרדים", גררו פיטוריו מן המכון בישראל גם הפסקה מקבילה של כהונתו במשרות הבכירות בהן שימשלטענתו בתאגידים האמריקאים. הוא טען שכאשר חבר הנאמנים למד על פיטוריו מהעמותה, הוא ביטל את זכויותיו בחברת שלם פאונדיישן "באופן טבעי". כשנשאל מי הודיע לו על כך היסס, אישר שלא קיבל הודעה מסודרת ואימץ את זכרונו: "לא, לא, לא. לא. מי אמר לי שביטלו? אמר לי בחור מקרן, קרן אביחי. שעובד עם אה, קרן תקווה. קרן אביחי זו הקרן... והמנכ"ל שמה, דני דניאלי, שהוא אמר אתה נמצא בצרות... לא קיבלתי הודעה" (פ/1936-1935 12.2.15). כשנשאל האם, אפוא, הוא עדיין נשיא חברת שלם סנטר והמזכיר של חברת שלם פאונדיישן השיב "אני לא בקשר", לא ידע לומר מתי הפסיקה כהונתו וטען שהדבר לא עניין אותו בשל בעיות במשפחתו. עם זאת אישר שמאז פיטוריו מהמכון לא עבד בפועל בחברות האמריקאיות "כי אף אחד לא רצה לדבר איתי". כשנשאל כיצד ידע להפסיק לעבוד באותן משרות בכירות השיב "כיוון שאני יודע מי האנשים הפועלים שמה. זה הגופים הפועלים, אני מכיר את האנשים". בהמשך הציג הסבר נוסף לפיו הפסיק לעבוד בחברת שלם סנטר "כי אני עסוק במשטרה", וכן שהפסקת פעילותו בכל הגופים במקביל נבעה מכך שהתורמים "לא רוצים להיכנס לכל הבעיות האלה" וכי ידע זאת משיחה עם מזכירתו של אחד מהם (פ/1939-1934 12.2.15). ההפסקה המקבילה של פעילות הנאשם בכל הגופים, וחוסר היכולת של הנאשם להציג לה הסבר אחר, ממחישים בצורה מובהקת כי הגופים השונים ועבודת הנאשם בקשר אליהם היו חלק ממכלול אחד של פעילות המכון ועבודתו שלו במכון.

104. עירוב הפעילות שבין התאגידים עלה גם מתשובות הנאשם לגבי החוקר דונסון. תחילה טען שהחוקר עבד בחברת שלם סנטר. כשהוצג לו מדרג השכר בחברת מרכז שלם ל-2005 בו מופיעים תשלומים לדונסון (נ/18) השיב שבמרץ 2005 החוקר עלה לארץ והחל לקבל משכורת מהחברה בישראל, וזאת לאחר שהנאשם הציע לו לעבוד בעריכת העלון "תכלת". אז הוצג לנאשם שלטענתו הוא עצמו לא מילא כל תפקיד בחברה בישראל וכיצד הציע לדונסון לעבוד בה. בתגובה חזר בו וטען שלא הציע זאת "אני לא אמרתי לו את זה". כשנשאל האם דונסון פרסם את המחקר שביצע עבור חברת שלם סנטר, לא ידע לענות (פ/1881-1878 12.2.15).

105. עירוב הפעילות הומחש בתשובות נוספות בהן חזר הנאשם, בדומה לחקירתו הראשית, והסביר את מהלך הקמת חברת מרכז שלם בצורה ממנה עלה שדובר במבנה משפטי אשר נוצר משיקולי המכון. הנאשם שב על ההסברים לפיהם החברה הוקמה בשל ביקורת של רשם העמותות על פעילות העמותה, וזאת לפי פנייתו של פוליסר לחבר

הנאמנים. 85% מפעילות המכון עברו לחברה, כמו גם רוב העובדים ותפקיד נשיא המכון (לעדוהו לא היה נשיא נפרד לעמותה). בעמותה נותרו 8 עובדים בהם הנאשם וזאת "כדי שלא יהיה בעצם עמותת צינור... היא אסורה על פי החוק" וכדי שלא להפסיד את האישור שניתן לעמותה לפי סעיף 46 לפקודת מס הכנסה (פ/1833-1836 12.2.15). עוד נאלץ לאשר, כפי שכבר צוין, כי העצני ופוליסר מונו לועד המנהל של העמותה, וכשנשאל מדוע למנות דווקא אותם השיב כי זו החלטת האסיפה הכללית (פ/1841 12.2.15).

106. זה המקום להדגיש קושי נוסף בגרסת הנאשם. הוא הציג עצמו כמי שניהל בפועל את העמותה ורשאי היה לפעול בכספיה לפי שיקול דעתו הבלעדי, ללא כפיפות להעצני, פוליסר או חזוני. לדבריו, קיבל סמכויות אלה מן האסיפה הכללית של העמותה וזו בדיווח רק לה ולתורמים.

אלא, שמתשובותיו עלה כי העצני, פוליסר וחזוני היו גם חלק מן האסיפה הכללית: במקום אחד אמר שאסיפה זו מנתה את מקימי העמותה (שחזוני ביניהם פ/1610 3.12.14), ובמקום אחר פרט את שמות החברים באסיפה, לרבות העצני, חזוני ופוליסר (פ/1841 12.2.15). דבריו נתמכים בפרוטוקולי ישיבות האסיפה הכללית נ/10 ונ/42 עליהם חתומים העצני ופוליסר. הדבר מרוקן את טענת ההגנה מתוכן, שכן אף אחד מן השלושה לא אישר כי הסמיך, כחבר האסיפה, את הנאשם לפעול בכספי המכון מבלי לתת לשלושה דין וחשבון. בעדויותיהם, כמפורט לעיל, הכחישו השלושה תזה זו והבהירו כי הנאשם היה כפוף למנהלי המכון ולאישורם לפעולותיו.

זאת ועוד, על החלטת האסיפה הכללית משנת 2000 הממנה את הנאשם ואחרים כמורשי חתימה (ת/5, נ/30), אותה הציג הנאשם כבסיס לטענתו לפיה הוסמך לפעול בכספים בצורה סוברנית כאמור, חתום יהושע ויינשטיין כיו"ר האסיפה והיא אושרה בידי עו"ד יוסף ריכטר כיועץ משפטי של העמותה. הנאשם לא הביא מי מהם לעדות כדי לתמוך בטענתו אודות טיב ההסמכה שקיבל באותה החלטה.

107. התמונה העולה מדברי הנאשם עצמו היא, אפוא, כי מנהלי המכון איישו את הועד המנהל של העמותה וזו היו חברים באסיפה הכללית, ובמקביל איישו את עמדות הניהול בחברת מרכז שלם ועמדות מקבילות בחברות האמריקאיות. תמונה זו הולמת את חומר המוצגים וכן את עדויות עדי התביעה. לעניין זה יצוין שהנאשם אישר כי פוליסר היה גם נשיאן של חברת שלם פאונדיישן האמריקאית וכן של חברת הבת דה-שלם פאונדיישן, וכי גם העצני מילא בהן תפקיד בכיר (פ/1854-1850 12.2.15, ההחלטה של חברת שלם פאונדיישן למנותם הוצגה כנ/36), וכאמור לעיל אישר בחקירתו הראשית כי פוליסר שימש כנשיא חברת מרכז שלם והעצני כסגנו. רישומו של הנאשם כמנכ"ל העמותה נעשה, לדבריו שלו, משום שכללי ניהול העמותות לא אפשרו רישום של אותם אנשים כ"נושאי משרה" בעמותה. הדבר מחזק את המסקנה אודות מבנה תאגידי-משפטי וחשבונאי שנוצר למטרות המכון ולא שינה את מהותו כמכון מחקר אחד, או את הירארכיית בעלי התפקידים בו.

108. לכך אוסיף, כי בדומה לחקירתו הראשית בנוגע לתאגידים האמריקאים, גם כאשר התבקש הנאשם לפרט את מהות פעילותה האקדמית של העמותה, השיב בצורה מהוססת שחשפה העדר ידע. תחילה הזכיר את שמו של החוקר מייקל אורן, אך כשהוצג לו שהזכיר את אורן גם כמי שהועסק בחברת שלם סנטר לא הכחיש זאת. כדוגמה שניה הזכיר מחקר ארכיאולוגי לגילוי ארמון המלך דוד, אך לא זכר את שם המחקר שפורסם, הציג הסבר לקוני של מהות המחקר וכשנשאל על מנגנוני הפיקוח האקדמיים על המחקר לא ידע להשיב (ראו תגובותיו בפ/1843-1844 12.2.15). הדבר לא מאפשר לקבל, כי שימש כמנהלה הכללי של העמותה.

109. בדומה, התבקש הנאשם לתאר את פעילותה המהותית של חברת שלם פאונדיישן האמריקאית ושוב

התקשה לעשות כן "לא... היו חוקרים והיו גם סטודנטים שבאו לפה. לא, היו חוקרים. שישבו בארצות הברית וגם באו לפה... כל, כל מיני..." (פ/1846 2.12.15). מתשובותיו עלה כי הוא אינו בקי כיצד היה גוף זה מחליט לקבל הצעות מחקר מסוימות ולדחות אחרות, או מבקר את עבודת החוקרים. לאחר מספר ניסיונות אישר "לא התעסקתי עם זה וגם לא, האמת כבודו, לא קראתי את... זה האמת. לא, לא התעסקתי עם זה" (פ/1855-1856 12.2.15).

110. הבאת הסטודנטים חזרה על עצמה כשהתבקש הנאשם לפרט את פעילותה של חברת שלם סנטר, אותה לטענתו הפעיל וכן שימש כנשיאה. כשנשאל מי ראיון את הסטודנטים לצורך קבלתם לתכנית, לא ידע לומר, וכשהשאלה חזרה על עצמה השיב "היו לי כל מיני לשכות שירות שעשו כל מיני דברים". כשנשאל מי חיבר את החוברת "אג'ור" שלטענתו פורסמה בידי החברה השיב "מה זה משנה?... כל מיני מחברים". כשנשאל במה עסקה החוברת השיב "יהדות. זה יהדות, כל מיני" ולמעט שני חוקרים לא ידע לנקוב בשמותיהם של כותבי מאמרים או לציין במה עסקו מחקריהם "זה לא, לא. זה, זה היה... דבר קטן. זה לא היה דבר גדול". הנאשם לא ידע לומר אילו ספרים תורגמו בידי החברה וכיצד החליט איזה ספר לתרגם, וענה בהיסוס בולט (פ/1799-1802 12.2.15). הנאשם לא ידע גם לפרט מי בישראל קיבל את הסטודנטים שנשלחו לטענתו בידי אותה חברה, היכן ישבו ומי הרצה בפניהם. הוא הציג אמירות הכורכות דווקא בין הגעתם לבין התאגידים בישראל, לפיהן הסטודנטים קיבלו מכספי שלם סנטר שכן לא יכלו לפי החוק לקבל משכורת בעמותה, וכי גב' גילת מזר שהרצתה בפניהם היא עובדת העמותה (פ/1916 12.2.15). גם כשהתבקש להסביר לאילו תכנים נועד האתר של "שלם סנטר" אותו הזמין משילה בעלות של כמאה אלף דולר, כשל הנאשם במתן תשובה סבירה: "היה, אני רציתי להכניס לשמה חומרים של... תמונות. אה, אה, אה, תרגומים מסוימים. גם... או קיי? זה מה שהוא היה צריך לעשות. לקחת חומרים להכניס אותם לתוך האתר". כשנשאל באילו תרגומים מדובר השיב שאינו זוכר וביקש לענות בישיבה הבאה (פ/2003-2004 12.2.15).

111. הרושם לפיו אין ממש בטענת הנאשם כי שימש כמוציא-ומביא בתאגידים האמריקאים, התחזק נוכח אמירותיו לפיהן אינו יודע לכתוב באנגלית (פ/1809 12.2.15), כי ישב במשרדי העמותה בישראל למרות שלחברת שלם סנטר היה משרד בווישינגטון, וכי לא קיבל שכר באיזה מן התאגידים האמריקאים (פ/1830-1831 12.2.15).

112. לבסוף, בניסיון לאפיין את פעילות שלם סנטר חזר הנאשם והזכיר את ספרו של מייקל אורן אותו, כזכור, ציין גם בעת שניסה לתאר את פעילות העמותה. כשנשאל מדוע החליט לקדמו השיב שהתייעץ עם "אנשים מפה, חוקרים מפה... עם מייקל אורן עצמו" ושהעצני, חזוני פוליסר ויתר אנשי המכון עזרו לו. אז נשאל כיצד הדבר מתיישב עם טענתו להפרדה בפעילות המהותית של התאגידים, וענה: "תראי, אני. אני מוכן להגיד אני מייצג. את מבינה? אני גם מייצג אותם שם. הלוא, זאת חברה מייצגת כזאת" (פ/1803 12.2.15). ההדגשה (הוספה). המדובר באמירה משמעותית, שיש בה מידה רבה של חזרה מתזת ההגנה אודות הפרדה מהותית בין פעילות התאגידים ושמירת קרבת מאוד לדברי עדי התביעה לפיהם חברת שלם סנטר היתה זרוע של המכון המייצגת ופועלת בשמו בארצות הברית.

113. מהלך נוסף של נסיגה מעמדות ההגנה חל בהמשך החקירה הנגדית. זאת, בנוגע לטענת הנאשם שהועלתה לראשונה בעדותו לפיה קיים חבר נאמנים נפרד לכל תאגיד, וכי אין קשר בין העמותה לבין חבר נאמנים כלשהו. כאשר נשאל מדוע התייחסו עדי התביעה לחבר נאמנים של המכון שעה שלשיטתו התאגידים הזרים נבדלים מן המכון, השיב "כי חבר הנאמנים הזה קובע" וכי אנשי העמותה והחברה בישראל פונים אליו "שיגייסו להם תרומות. שיתקצב אותם" עוד הוסיף כי "בשלב מסוים, חבר הנאמנים הזה הפך להיות כפעיל. כמחזיק בחברה... פה. בשנת 2004" "חבר הנאמנים הוא, הוא כמו חברי עמותה". זאת, תוך הבהרה שכוונתו לחבר הנאמנים של שלם פאונדיישן (פ/1814-1815 12.2.15). בכך שינה הנאשם את גרסתו ו"יישר קו" עם טענות עדי התביעה אודות קיומו של חבר נאמנים ספציפי שפיקח על המכון ומשנת 2004 קיבל לבוש פורמלי באמצעות התאגיד שלם פאונדיישן. בדבריו אלה הוסיף הנאשם וגרע

מ"תזת התאגידים הנפרדים".

ממצאי בנוגע לעדות הנאשם

114. זו לא הציגה מצג אמין. הטענות שהועלו בה להפרדה מהותית וארגונית בין התאגידים לבין עצמם ולבין המכון, ולהסמכת הנאשם לעשות בכספיהם ללא כפיפות למנהלי המכון, הוצגו בצורה "כבושה" ובלתי משכנעת, תוך שהנאשם עצמו חוזר וסותר אותן ומתקשה לספק הסברים לפערים שבדבריו. במידה רבה המחישו דבריו שלו דווקא את אופן פעילותו של המכון באמצעות המבנה התאגידי הנדון, כשכספי המכון מפוזרים בין חשבונות התאגידים והמכון משתמש בהם לפי שיקוליו. מדבריו עלתה גם כפיפותו למנהלי המכון, ואופי עיסוקו שהתמקד בפן הכספי והתפעולי ללא טיפול בפעילות המהותית האקדמית של המכון, ומכאן חוסר יכולתו לתאר תחומים אלה.

115. המסקנה היא, כי על בסיס מבנה התאגידים שהוא עצמו היה מעורב ביצירתו במסגרת עבודתו במכון, יצר הנאשם פיקציה המנסה להעצים את ההפרדה הרישומית, החשבונאית והמשפטית לכדי מצג של מספר ארגונים נפרדים זה מזה. מהלך כוזב דומה נוסף מצוי בניסיונו של הנאשם להתבסס על מינויים וסמכויות תחומות שניתנו לו במסגרת עבודתו, כמורשה חתימה בעמותה או כמזכיר חברת שלם פאונדיישן, וכן את רישומו כמנכ"ל העמותה שאף לשיטתו נעשה בשל אילוצי המכון עם הקמת חברת מרכז שלם, ולטעון שבכך הוענקו לו סמכויות גורפות להפעיל את הגופים השונים ולעשות בכספיהם לפי שיקול דעתו הבלעדי וללא כפיפות למנהלי המכון. אופיה הבדוי של תזה זו עלה מעדות הנאשם עצמו, עד שנאלץ לחזור בו מחלקים ממנה כמפורט לעיל, וכן מבחינתה אל מול מכלול הראיות.

חומר המוצגים הנוגע לסוגיות שבמחלוקת

116. בחומר המוצגים שהוגש, לרבות בידי ההגנה, ראיות לקשר מהותי בין התאגידים השונים הנדונים כחלק מפעילות אחת של המכון, וכן לתפקידו של הנאשם כמנכ"ל כספים ותפעול של המכון. רוב המוצגים הרלבנטיים הוזכרו במהלך הדיון בדברי העדים השונים. אציג אינדיקציות נוספות:

117. הסכם מיום 30.10.05 (ת/6) בחתימת פוליסר, העצני, חזוני והנאשם מתעד סיכום "בין מרכז שלם לשאול גולן" (כך כותרת המסמך), שנערך במסגרת פיטורי הנאשם מעבודתו במכון. המסמך רווי אינדיקציות רלבנטיות, לרבות שימוש חוזר במילה "מרכז" או "מרכז שלם" כגוף בו מסיים הנאשם את עבודתו (ולא ב"עמותה" או חברה כלשהי). בכלל זה התחייב הנאשם באותו מסמך להעביר "למרכז שלם" מכתב המצהיר על העדר תביעות או תקופת הודעה מראש של חודשיים "של עבודה במרכז". עוד סוכם שם כי עד לעזיבתו הנאשם "יוגדר מעתה כמנכ"ל כספים (ולא תפעול)" וימשיך לעסוק בתחומים בהם עסק "הן לגבי כספים והן לגבי היחסים מול הרשויות בהם הוא טיפל עד כה", דבר המלמד על הגדרת תפקידו קודם לעריכת המסמך. ראו גם ההתייחסות ל"הנהלה" בסעיף 5.

הנאשם ניסה בעדותו לגרוע ממשמעותו של מסמך זה, בטענה לפיה מדובר בהסכם "בין חברים". טענה זו אינה הולמת את תכנו וצורתו של המסמך, מה עוד שקודם לכן אישר הנאשם שועד העמותה החליט על פיטוריו (פ/1934-1932). 12.2.15).. מנגד, הסברי פוליסר והעצני כי דובר במסמך עליו חתמו כמנהלי המכון ובו הוסכם על תנאי סיום עבודת הנאשם (פוליסר פ/1003 23.3.14; העצני פ/1355, 1376-1377 7.10.14) הולמים זה את זה, את הנסיבות שאינן במחלוקת אודות עזיבת הנאשם את עבודתו בעקבות תלונה על הטרדה מינית, וכן מתיישבים עם תוכן המסמך ואופן עריכתו.

מאפיינים דומים קיימים במכתבם של פוליסר והעצני שדרשו מהנאשם להתרחק מהמכון (ת/7, פוליסר פ/1004 23.3.14) ובמכתב ת/38 בחתימת הנאשם, בו הצהיר על העדר תביעות כפי שהתחייב במסמך ת/6 תוך שימוש באותה לשון העוסקת ב"מרכז" כמקום בו מסיים הנאשם את עבודתו (העצני פ/1377 27.10.14, פוליסר פ/1003-1004 23.3.14). טענות הנאשם לזיוף מסמכים אלה הועלו ללא בסיס (פ/1718 4.12.14) ואחת מהן נשענה על ההפרדה בין העמותה לחברה שכאמור קשה לקבלה (פ/1740-1741 4.12.14).

מנגד, מסמך אחר אותו הגיש הנאשם, נ/41 הנחזה להיות מכתב שכתב הנאשם לפוליסר ביום 23.10.05, מעורר חששות מבוססים יותר באשר למשקל שניתן לייחס לו. זאת בשלם לב לכך שהוצג לראשונה בפרשת ההגנה, מבלי לעמת את פוליסר עמו ולמרות שההגנה חקרה את פוליסר בכל נושא, קטן כגדול, לאורך ישיבות רבות. גם תוכן המכתב מעלה סימני שאלה, ובין היתר נזכרת בו הפרדה ארגונית ברוח "תזת התאגידים הנפרדים" וטענה כי הנאשם הינו מנהל העמותה (בפיסקה השניה) - טענות שזכרן לא בא ביתר המסמכים הנזכרים לעיל אשר נחתמו בידי הנאשם ימים ספורים לאחר התאריך הנקוב על אותו מכתב. טענות אלה חודדו בידי הנאשם, כאמור, רק בשלב מאוחר בהרבה. אינני סבור שמסמך זה יכול לעמוד מול ריבוי הראיות מנגד וכי ניתן, נוכח סימני השאלה האמורים, להסתמך עליו.

118. היות התאגידים השונים חלק ממבנה ארגוני אחד של המכון מומחש אף הוא במוצגים. הנתון לפיו מנהלת החשבונות של המכון, יהודית אדסט, ביצעה את הנהלת החשבונות של כל הגופים לרבות חברת שלם סנטר ושלם פאונדיישן, אינו במחלוקת. הוא נתמך בתדפיסי חשבון הסנטר ת/17 אותם הדפיסה לדבריה לצורך מעקב אחר התנועות הכספיות (פ/1302 12.6.14), בכרטסות חברת שלם סנטר ת/18 ות/19 בהן הזינה נתונים (פ/1313 12.6.14), ובמאזני בוחן שהגישה ההגנה של ארבעת התאגידים הנדונים, שכולם ערוכים בשפה העברית (נ/39).

119. מספר מוצגים מוסיף ומעיד על היקף סמכויותיו האמתי של הנאשם ומקומו במכון. ת/20 ות/21 מציגים העברות בנקאיות מחשבון הסנטר של חברת שלם סנטר (אדסט פ/1320-1321 12.6.14), כשהנאשם חתום עליהן כ"חשב" (ולא כ"נשיא" החברה האמורה, כטענתו). כך גם על גבי בקשות התשלום ת/22 (פ/1329 12.6.14). יצוין כי בקשת תשלום מקבילה בעברית, שנשאת את הכותרת "מרכז שלם" (חלק מת/27) ערוכה בצורה דומה. מסמך נ/2 מגלם, כך טען הנאשם, הוראה של פוליסר אליו להסתיי בדיווח הכספי הוצאות מסוימות (פ/1685-1686 3.12.14). אמיתות הטענה תדון בהמשך, אך לענייננו הדבר ממחיש את כפיפות הנאשם לפוליסר. גם העובדה שפניית רואה החשבון המבקר מטעם רשם העמותות אל העמותה ביום 2.6.05 (נ/5) נענתה בידי פוליסר והעצני כחברי הוועד המנהל (נ/6 מיום 28.8.05) ולא בידי הנאשם, שוללת את טענת האחרון כי אותה עת כבר עברו השניים לפעול בחברת מרכז שלם והוא נותר מנכ"ל העמותה ומנהלה היחיד. במסמך נוסף שהגישה ההגנה (נ/22), התבשר המכון על תרומה של "קרן תקווה" והתבקש לחתום כדי לאשר את תנאי התרומה. המסמך מופנה לפוליסר, וחתום בשם המכון על ידי העצני כ"Executive Director". העצני מתואר כמנכ"ל המכון גם בהודעות דוא"ל ששלח חזוני לפוליסר ושהוגשו בידי ההגנה כנ/24-26. בהקשר זה אישר חזוני שהייתה לו ביקורת על תפקוד העצני כמנכ"ל וכי פנה לנשיא, הוא פוליסר, שרק לאחר תקופה ולאחר פיטורי הנאשם קיבל לשיטתו את הטענות והעביר את העצני מתפקידו (פ/1457-1460 4.11.14). כל אלה ראייתיות לזהות הדמויות שניהלו את המכון בתקופה הרלבנטית. תמונה זו משתלבת אף בהפרכתה של "תזת התאגידים הנפרדים" שכן אותן דמויות שובצו בתפקידי מפתח של התאגידים השונים שפעלו במסגרת המכון: לעיל נדון שיבוצם של העצני ופוליסר בוועד המנהל של העמותה, בהנהלת חברת מרכז שלם ובחברת שלם פאונדיישן. לכך אוסיף כי קיים פרוטוקול חבר המנהלים של חברת הבת דה שלם פאונדיישן בחתימת העצני כמנכ"ל, לפיו הוחלט לבקש ויזות עסקיות "עבור העובדים" פוליסר, העצני והנאשם (ת/4. ראו אישור הנאשם בפ/1738 4.12.14).

120. אינדיקציות נוספות מצויות במסמכי רשם העמותות שהוגשו בדיסק (נ/6). ברשימת מקבלי השכר הגבוה

לשנת 2001 (מס"ד 1328064) כלל לא מופיע הנאשם. ברשימות לשנים 2002-2004 (מס"ד 1328030, 1328018, 1327968) הוא מופיע, במקומות בהם פורטו בעלי תפקיד, כ"סמנכ"ל" תפעול או כספים, ועלות שכרו נמוכה משמעותית מזה של העצני ופוליסר ולעיתים אף מזה של הדובר ואחד החוקרים. ברשימה לשנת 2005 (מס"ד 1327950), שנה בה לדבריו כיהן הנאשם כסמנכ"ל העמותה, הוא מופיע עדיין כסמנכ"ל כספים ותפעול בעלות שכר דומה לזו של השנים הקודמות (כאשר פוליסר והעצני אינם מופיעים במסמך שכן כמסבר לעיל קיבלו שכרם מחברת מרכז שלם שהוקמה באותה שנה).

121. כל אלה תומכים בעדויות עדי התביעה ושוללים את תזות הנאשם אודות הפרדה מהותית וארגונית בין התאגידים, ואודות מהות תפקידו והסמכויות שניתנו לו.

סגירת "הסניף" בארצות הברית

122. בנסיון לבסס את "תזת התאגידים הנפרדים" הוסיפה ההגנה וטענה כי אין לקבל שחברת שלם סנטר היתה חלק מן המכון. זאת, משום שהמכון פעל באמצעות עמותה שקיבלה אישור לפי סעיף 46 לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש], המאפשר לתורמים לעמותה זיכוי במס. לפי הטענה, הדין לא מאפשר לעמותה הנהנית מאישור שכזה לפעול גם בחו"ל, ומכאן שהפעילות בחו"ל אינה חלק מהעמותה. כתמיכה לטענה מוצגת אמירה בדו"ח השנתי של העמותה לשנת 2001 (נ/9, בעמ' 6), לפיה סניף העמותה בארצות הברית נסגר בנובמבר 2000. על רקע זה ומשום שחברת שלם סנטר המשיכה לפעול מעבר למועד זה טען הנאשם, כי חברה זו אינה הסניף שנסגר אלא ארגון נפרד, שפעל במנותק מהמכון לאורך שנים.

123. איני יכול לקבל טענה זאת. הטעם הראשון לכך הוא, כי המסמכים מראים אחרת. התיעוד שהוצג אינו מסתיים בדו"ח העמותה לשנת 2001 עליו נסמכת הטענה. בדו"ח לשנת 2002 (מסמך 1328023 בדיסק מסמכי רשם העמותות נ/6, רשימה ח') מופיעה שוב סקירה של הוצאות ה"סניף" בחו"ל, לרבות הוצאות שכר ומכאן שפעילות המכון בחו"ל המשיכה וכי לא ניתן לראות באמירה מן הדו"ח לשנת 2001 משום הוכחה לסיומה בנובמבר 2000.

124. שנית, מכלול הראיות שפורט לעיל מוכיח, מעל לספק, כי חברת שלם סנטר הייתה חלק מן המכון. המדובר, כמפורט לעיל, בראיות במישורים שונים, עדויות ומסמכים, המתקבצות לכדי מסקנה אחידה. איני סבור כי האמירה הבודדת בדו"ח לשנת 2001, שכאמור לא ניתן לייחס לה משקל רב, יכולה לעמוד כנגד שלל הראיות. אמירה זו הוסברה בידי פוליסר והעצני, כמובא לעיל, כסגירה של משרד משיקולי עלות ולא כהפסקת הפעילות (פוליסר פ/1373-1376 1.6.14; העצני פ/1526, 1529 18.11.14). חשוב מכך, לעיל הוצגו הסברים לאופן עריכת הדוחות בידי מי שערכם - רו"ח ססובר. אזכיר כי בעדותו, אותה מצאתי אמינה, מסר שבשנים 2000-2005 הכין את הדוחות הכספיים של המכון, וכי כלל בהם גם את הפעילות בחו"ל במסגרת חברת שלם סנטר, כחלק מהנהלת החשבונות של המכון ובהתאם לנתונים שקיבל מאנשי המכון (בדגש על הנאשם ועל אדסט) לפיהם חברת שלם סנטר הייתה חלק מן המכון. ססובר הוסיף והסביר כי את טיוטת הדו"ח לשנת 2004 לא השלים תחילה, שכן הנאשם מסר לו שהסניף בארצות הברית נסגר ואין יתרות בחשבונותיו, אלא שלאחר עזיבת הנאשם הועברו אליו מסמכי הנהלת חשבונות שהראו כי הפעילות בחו"ל המשיכה ואז השלים את החסר, כלל את נתוני חברת שלם סנטר במאזן המכון והגיש את הדו"ח. להפניות, פירוט ודין בטענות ההגנה כנגד עדותו ראו לעיל הדיון בעדותו של ססובר. עדות זו, המשתלבת כאמור במסמכים הקיימים (לרבות עצם קיומן של שתי גרסאות לדו"ח לשנת 2004), מוסיפה ושוללת את היכולת לראות באמירה הבודדת בדו"ח לשנת 2001 כהוכחה להפסקת פעילות של המכון בחו"ל או להיותה של חברת שלם סנטר

ארגון נפרד מן המכון.

125. אינני סבור כי לצורך ההכרעה בהליך זה, הליך פלילי הנוגע לנאשם, נדרש לקבוע האם המכון חרג מן הכללים המחייבים אותו בכך שהפעיל את חברת שלם סנטר. ישנם פנים לכאן ולכאן, ובכלל זה העובדה כי המכון, משלב מסוים, החליט לפעול לא רק באמצעות העמותה שלה אישור לפי סעיף 46 האמור, אלא במבנה תאגידי רחב יותר הכולל את חברת מרכז שלם שלה לא ניתן אישור שכזה. המכון אף עבר בהמשך, כפי שפורחב בהמשך, ביקורת מצדו של רשם העמותות ותיקן ליקויים שנמצאו עד שהניח את דעתו של הרשם. לענייננו, בין אם צודקת ההגנה כי הפעילות בחו"ל באמצעות חברת שלם סנטר חרגה מן הכללים, ובין אם לאו, הרי שאין בכך לשלול את העובדה שבוססה בראיות ובעדויות בדבר עצם קיומה של פעילות זו. לכן, אין בטיעון זה של ההגנה כדי לבסס את "תזת התאגידים הנפרדים".

על דלות פרשת ההגנה

126. לעיל נסקרו העדויות והמסמכים המרובים המפריכים את טענות הנאשם בסוגיות המרכזיות שבמחלוקת. מולן, בלט בהעדרו חוסר מוחלט של ראיות אמינות לתמוך בטענות הנאשם. לא הוצג ולו מסמך אחד בו הוא מופיע כ"נשיא" חברת שלם סנטר כטענתו, מיופה כוח מטעם נדבן זר לפעול בחשבון הסנטר לפי שיקול דעתו הבלעדי, או מסמך בו מישהו (כגון מי מחברי חבר הנאמנים) מתייחס אליו כמוציא ומביא במכון או באחד התאגידים הנדונים. על אף שההגנה טענה באותו הקשר "יש לנו מסמכים, אנחנו נראה את זה לשופט" (פ/1309 ש' 12 17.6.14), הדבר לא נעשה. אוסיף ואפנה לדיון שנערך בפס' 84 לעיל אודות הסבריו הבלתי משכנעים של הנאשם לכישלונו להציג מסמכים מהסוג האמור.

127. בנוסף, איש לא הובא לעדות מטעמו של הנאשם, מן המכון או מחוצה לו. הגם שפירט את שמותיהם של הנדבנים שלטענתו ישבו בחברי הנאמנים של התאגידים הזרים, העסיקו אותו והעניקו לו סמכויות גורפות (פ/1796-1798, פ/1847 12.2.15), לא מצא לזמנם. בכלל זה לא זומן מר ברי קליין, שלטענת הנאשם היה מבעלי התאגיד שלם סנטר ויכול היה לכאורה לתמוך בתיאורי הנאשם אודות תפקידו וסמכויותיו בתאגיד זה ועצמאיות התאגיד (פ/1604 4.12.14). עוד לא הובא לעדות אליהו שילה, שהוצג כחברו הטוב של הנאשם ושרלבנטי למספר אישומים (ראו דיון בעניין אי-זימונו במסגרת הדיון באישומים הראשון והשני להלן). הנאשם לא זימן אף לא איש מעובדי המכון, שיכלו לכאורה לתמוך בטענתו אודות העדר כפיפותו וסמכויותיו הגורפות. אפנה גם לאמירות ההגנה בדבר האפשרות לזמן את עו"ד ריכטר, שלטענתה הוחלף בידי אנשי המכון בעו"ד נדב העצני בשל קרבתו של האחרון למנכ"ל המכון (פ/1397 4.11.14), או בדבר זימונו של עו"ד גזיאל לתמוך בטענה לאישור הדו"ח הכספי לשנת 2004 (פ/1718 3.12.14). דגש מיוחד יש לתת להימנעותה מהעדתו של עו"ד נדב העצני, שפרטיה יידונו בהמשך. בסופו של דיון הסתכמה פרשת ההגנה בעד אחד, הוא הנאשם, בבקשה שנדחתה להעיד את התובעות שטיפלו בהליך, ובחזרה של ההגנה מבקשותיה להעיד את עו"ד העצני וגורמים מרשם העמותות.

128. אמנם חובת ההוכחה על התביעה, אך העדר גורף זה של ביסוס לטענות הנאשם הינו בולט. בפעילות המכון ובקשר אליה נטלו חלק אנשים רבים. לו היה הנאשם, כטענתו, מי שחלש על התנהלות זו (במספר תאגידים) והיה סוברני להוציא הוצאות בסדרי גודל של מיליונים, ניתן היה לצפות שיוכל לזמן מי שיתמוך בטענותיו.

העדר ראיות הגנה בולט במיוחד נוכח התרשמותי לפיה הנאשם אסף ושמר בקפידה על מסמכים משנות עבודתו במכון. הוא ידע להציג, למשל, רישום של פוליסר בכתב יד על טיוטת דיווח (נ/2), מספר תכתובות דואר אלקטרוני בין מנהלי

המכון שחלקן תיעדו הוראות שניתנו לו בידי מנהליו במהלך עבודתו ולחלק אחר הוא עצמו כלל לא היה שותף (נ/3, נ/7, נ/8, נ/24-26, נ/28 ועוד), או פרוטוקולים של חברת הבת דה-שלם פאונדיישן באסיפת חברת מרכז שלם (נ/49, נ/50). כל אלה מתקופת עבודתו. עוד הציג מסמכים שאסף לאחר עזיבת המכון, כגון דיסק רשם העמותות נ/6. ניכרת היתה, במהלך הדיונים, בקיאותו בפרטי המסמכים. הוא התייצב לדיונים עם קלסרי מסמכים שהכין ולא אחת העביר במהלך דיון מידע ומסמכים לעורך דינו ואף תיקן עדים שמסרו פרטים שגויים אודות המכון, נושאי התפקיד בו ותאגידיו.

על רקע זה, אינני יכול לקבל את טיעונו לפיו אי הצגת מסמכים אותנטיים לתמיכה בטענותיו, ואי היכולת לזמן ולו עד אחד שיאמת טענות אלה, הן תוצר של הסכסוך עם המכון ומניעת גישה למשרדיו עם פרוץ הסכסוך. המסקנה היא כי אי יכולתו לתמוך בטענותיו נובעת מכך שהן חוטאות לאמת.

סיכום ביניים - תזת התאגידים וסמכויות הנאשם

129. לסיכום חלק זה של ההכרעה, אני דוחה את תזת התאגידים הנפרדים ואת טענות ההגנה בדבר סמכויות הנאשם. אני קובע, כי התאגידים השונים לרבות התאגיד שלם סנטר היו חלק מארגון אחד, הוא המכון. הכספים שהוחזקו בחשבונותיהם היו כספי המכון. בכלל זה, בחשבונו של התאגיד שלם סנטר, הוא חשבון הסנטר, הוחזקו כספים של המכון.

יצוין שהנאשם לא חלק שחשבון הסנטר הוא חשבונו של התאגיד שלם סנטר. כבר בחקירת המשטרה סיפר כי חשבון זה והכספים שבו שייכים לתאגיד הנדון (ת/33 ש' 39-45; ת/32 ש' 81). כך חזר וציין גם בעדותו בבית המשפט (למשל פ/1656, פ/1660-1661 3.12.14; פ/1632-1635, 1642 ש' 23 4.12.14; פ/1923-1926 12.2.15). אין בסיס ראיתי לטענה לפיה בחשבון זה הוחזקו כספים השייכים לארגונים או לאנשים נוספים, וכי אלה התירו לנאשם לפעול בכספים לפי שיקול דעתו.

עוד אני קובע כי הנאשם שימש כסמנכ"ל במכון, בכפיפות למנהליו העצמי ופוליסר, ולא מילא תפקידים נוספים וסוברניים בתאגידים עצמאיים. הנאשם לא נהנה מחירות לפעול בכספי המכון, לרבות כספי חשבון הסנטר, לפי שיקול דעתו הבלעדי ומבלי לתת דין וחשבון למנהליו. הנאשם אף לא קיבל את אישור מנהליו למשיכות הכספים השונות שביצע מחשבונות המכון בישראל ובחו"ל כמפורט בכתב האישום.

על בסיס מסקנות אלה אעבור לדון באישומים הפרטניים.

חלק שלישי: דיון באישומים

האישומים הראשון והשני

130. אלה מעלים סוגיות משותפות ולכן יידונו יחד. שניהם עוסקים בהעברות בשנת 2004 של כספי המכון לחשבונות הבנק של אליהו שילה, חברו של הנאשם, בדגש על חשבון שהתנהל בבנק לאומי (ושכזכור יכונה בהכרעת הדין "חשבון שילה בלאומי"). המדובר בסך של 94,000 דולר שהועברו בהוראת הנאשם בחלוקה לתשע העברות שונות

מחשבון הסנטר לחשבון שילה בלאומי, כך לפי האישום הראשון. לפי האישום השני, הורה הנאשם להעביר בשלוש העברות סך כולל של 14,400 דולר לחשבון בנק באוסטרליה השייך לשילה, ומשם לחשבון שילה בלאומי. נטען שהנאשם משך כספים אלה מחשבון שילה בלאומי ללא אישור הממונים עליו או ידיעתם, ולא למטרות המכון אלא לשימוש הפרטי. עוד נטען שהנאשם גרם לרישום כוזב במסמכי הנהלת החשבונות של המכון, כדי שהגניבה ללא תתגלה.

131. הנאשם אישר, כאמור, כי הכספים הועברו מחשבון הסנטר לחשבון שילה בלאומי וכי משך אותם מן החשבון לצרכיו. לטענתו הדבר נעשה בהסכמת בעלי חשבון הסנטר וזאת בשים לב לטענתו כי המכון אינו הבעלים של הכספים בחשבון. עוד טען שהכספים שהועברו לשילה היו תשלום עבור עבודת אמת שביצע האחרון לבניית אתר אינטרנט. הנאשם טען כי משיכת הכספים על ידו מחשבון שילה בלאומי הייתה הלוואה משילה, ברשותו של האחרון. בעדותו הסתבר שחלק מהמשיכות בוצע באמצעות שיקים לפקודת הנאשם ורעייתו. עוד עלה כי הנאשם נהנה מחופש פעולה בחשבון שילה בלאומי והחזיק בייפוי כח של שילה, בשיקים של החשבון אשר נשאו את כתובתו של הנאשם והיה מורשה חתימה בחשבון (ראו פ/1622-1623 4.12.14, פ/12.2.15 2008, ת/41-43, יפוי כח נ/51).

132. נוכח עמדה זו של הנאשם, די בקביעותי עד כה כדי לבסס את מעשה הגניבה של אותם כספים. שכן, במסגרת זו נקבע כי התאגיד שלם סנטר הוא חלק מן המכון, וכי חשבון הסנטר שהוא חשבון של תאגיד זה מכיל את כספי המכון ונשלט על ידו. נדחתה תזת ההגנה שניסתה להפריד את שלם סנטר מן המכון ולטעון כי בעלי חשבון הסנטר הם גורמים אחרים. עוד נדחתה הטענה שהנאשם מילא תפקיד עצמאי בשלם סנטר, או קיבל הסמכה נפרדת לפעול בכספיו ללא כפיפות למנהלי המכון.

משאין מחלוקת שהכספים הועברו לחשבון שילה בלאומי מחשבון הסנטר, משבוסס כי בעל הכספים הוא המכון ובהעדר הרשאתם של מנהלי המכון להעביר את הסכומים או ידיעתם על ההעברות לשילה (על כך יורחב בהמשך), הרי שהנאשם העביר סכומים אלה לחשבון שילה בלאומי ומשם לכיסו ללא הרשאה של בעל הכספים.

מסקנה זו, לפיה הנאשם ביצע את העברות הכספים כחלק ממהלך של גניבת כספים מהמכון בו עבד, מוסיפה ומתחדדת עם בחינת הראיות הספציפיות לאישומים הנדונים. זו מעלה חוסר יכולת לקבל את ההסבר שמסר הנאשם להעברת הכספים: כתשלום עבור עבודה שביצע שילה. אופיו הפיקטיבי של הסבר זה בולט לעין.

133. הנאשם עצמו לא הצליח להציג גרסה אחידה ואמינה בנוגע לעבודה שביצע כדי לומר שילה תמורת אותם כספים. בחקירתו הראשונה טען ששילה, שהוא חברו משנות התיכון, עבר כשכיר ב"מרכז" (כזכור, אותה עת טרם חודדה התזה להבחנה בין תאגידי המכון) מאפריל 2004 עד אוקטובר או נובמבר 2004. שילה, לדבריו, ישב בתקופה זו ב"בית נתיב" השייך למכון, שכרו החודשי עמד על 12,500 דולר ו"הוא היה צריך להקים את כל האתרים של מרכז שלם" תמורת מאה אלף דולר. שילה אף הספיק לבצע את המיפוי, המיתוג והשלד של האתר "ואח"כ מנהלי המחלקות לא רצו כי זה היה יותר מדי 'זוהי' אני לא זוכר בדיוק". כשנשאל מי שכר את שילה וקבע את שכרו השיב הנאשם כי עשה זאת בעצמו והוסיף שהתשלומים לשילה בוצעו בהעברות בנקאיות (ת/33, עמ' 3-4). בחקירתו השניה, כשהוצג לו שמנהלי המכון לא מכירים את שילה, השיב כי הם "לא מחוברים למציאות, הוא עבד שם חודשים, ישב בקומה התחתונה בבית נתיב, היו לו שיחות עם ענת אלטמן מנהלת השיווק, דנה ברודי, דן בליק ואילת מזר". לטענתו בחקירה זו, סך מאה אלף דולר שולם לשילה לפי מפתח שכר של 12,000 דולר לחודש, כשהסיכום עם שילה נערך בעל-פה וללא הסכם בכתב. עוד הוסיף כי ההעברות לחשבון שילה בלאומי בוצעו לבקשתו של שילה, וכי הנאשם החזיק בשיקים של חשבון זה בהם פעל לפי בקשות שילה וכן משך הלוואות לעצמו ברשותו של שילה. לדבריו "משכתי את הכספים לשימוש פרטי ואני אחזיר לו במרץ". הנאשם אישר שהורה למנהלת החשבונות לרשום חלק מההעברות לשילה על שמו "כי היו שלי חלק".

אמרתי לה מה ששלי תרשמי עליי. רציתי להעלים כספים מאישתי" (ת/32 ש' 94-117).

134. בהמשך חקירותיו במשטרה נמנע הנאשם לענות לשאלות, ובין היתר לשאלות שנגעו לתשלומים לשילה לרבות כשהוטח בו שהסכום ששילם לשילה מופרז, שעובדי המכון בשמם נקב בחקירה ת/32 לא מאשרים את טענותיו (ת/31 ש' 75-92) או לבקשת החוקר למסור את מספר הטלפון של שילה (ת/30).

עד לשלב זה טען הנאשם, אפוא, כי שילה הועסק כשכיר במכון בשכר חודשי, ביזמתו שלו ולפי הסכמה בעל-פה.

135. בפתח ההליך, בתשובה לאישום, טענה ההגנה כי העבודה של שילה בוצעה "עבור המרכז על פי עבודה ששכר אותו לבצע הנאשם עצמו שהיה מנכ"ל בעמותה ובעל סמכויות לשכור שירותים של אנשים, לקבוע את שכרם ולשלם להם בדיוק כמו כל מנכ"ל אחר בחברה". עוד נטען ששילה "לא שלח את החשבוניות עדיין" עבור עבודה זו (פ/216 15.2.10).

136. בעדותו של הנאשם עברה גרסתו תהפוכות מספר וגילתה פערים שבמהות. שילה הפך, הפעם, משכיר של המכון המשתכר כ-12 אלף דולר לחודש, לספק חיצוני שנשכר להקים אתר אינטרנט, בתקציב של מאה אלף דולר לפי חישוב של מאה דולר לשעה (פ/1606 4.12.14). עוד בניגוד לעבר, טען הנאשם בעדותו כי שילה הוציא חשבוניות עבור הכספים שקיבל, אך אלה נשלחו לכתובתה של "שלם סנטר" בארצות הברית (פ/1610 4.12.14). כשהוצגה לו הסתירה אל מול תשובתו לאישום השיב כי "זה מה שהעורך דין אמר" ושניתן לזמן את שילה (פ/1999 12.2.15).

137. גם עמדת הנאשם באשר לזהות הגוף עבורו עמד שילה לטענתו להקים את האתר לא הייתה אחידה. תחילה טען, נקודה בה נגענו לעיל, שבמסגרת עבודתו בעמותה הנאשם עצמו עמד בראש מערך המחשבים "במרכז שלם ב-99" וכי בשנים 2003-2004 העלה יזמה: "כאשר התחלנו לעבוד גם בחוץ לארץ, לעשות אתר שיהיה באנגלית וכולל גם ברוסית וצרפתית". לפי דברים אלה, האתר נועד לשרת את המכון. אלא, שלאחר שאלה מתקנת מצד סגורו ("התחלת לדבר על הארץ... האם היתה לך נגיעה לנושא זה גם בחו"ל") שינה הנאשם מטעמו וטען ששילה נשכר להקים אתר עבור חברת שלם סנטר האמריקאית שהנאשם, לטענתו, שימש כנשיאה (פ/1590-1591 4.12.14). בהמשך טען, במקום אחד, כי שילה נדחה בידי מנהלת השיווק של המכון ענת אלטמן כמי שיקים אתר למכון, שאז העסיקו הנאשם בפרויקט נפרד של הקמת האתר עבור חברת שלם סנטר (פ/1986 12.2.15). אלא, שלאחר שהוצגו לו דבריו בחקירת המשטרה לפיהם שילה החל בפועל לעבוד בהקמת אתר ל"מרכז" וביצע מיפוי, מיתוג ושלד, חזר בו הנאשם וטען ששילה הועסק גם בהקמת אתר למכון, וגם בהקמת אתר לשלם סנטר: "הוא התחיל לעשות גם הוא עשה לי גם במרכז שלם... ואחר כך הוא עשה עבודה בשביל, שלם סנטר" (פ/1993 12.2.15).

138. כשהתבקש הנאשם לתאר את הפרויקט, לרבות הצורך בהקמת אתר לחברת שלם סנטר בעלות של כמאה אלף דולר, השיב בהיסוס בולט והתקשה לספק מענה שלם לשאלה. אפנה לסקירה שהוצגה לעיל בפס' 89 ו-110, של תשובותיו לשאלות במה נועד האתר לעסוק ובמה עוסקת החברה בשבילה נועד. דובר במהלך ממושך של ניסיון לברר את התשובות עם הנאשם. האופן בו השיב, תוך שהוא מספק רק כותרות של "חומרים", "תמונות" ו"תרגומים" ואינו יודע לתארן בפירוט, ולבסוף מבקש להשיב בישיבה הבאה, היה בלתי משכנע והותיר רושם של מי שמתאמץ למלא בדיה בתוכן.

139. סוגיות נוספות אליהן התבקש הנאשם להתייחס יצרו רושם דומה. כך ניסיונותיו להסביר מדוע שילה ישב לטענתו במשרדי המכון בישראל שעה שהקים, שוב לטענתו, אתר לחברה אמריקאית ("זה סתם מקום ישיבה... והאינטרנט אפשר לעבוד באינטרנט, אבל זה נוח לו" - פ/1994 12.2.15). כך גם כאשר נשאל האם שכרו של שילה

שולם בסכומים קצובים, והשיב "כל פעם זה היה לפי משהו אחר... לפי מה שהוא דיווח לי שהוא עשה שעות" (פ/1621-4.12.14). דיווחים מעין אלה לא הוצגו. הנאשם אף לא סיפק, בעדותו, מענה לשאלה כיצד איש מאנשי המכון שהעידו לא ראה את שילה עובד בפועל במקום. מצדו, דבק בטענה לפיה שילה הגיע למספר חודשים לישראל ועבד במכון, בבית נתיב ובחדר המחשבים ברחוב הצפירה ואף אסף חומרים מעובדי המכון (פ/1607, 1610, 1619-1620-4.12.14).

140. סימני השאלה בעדותו של הנאשם התחדדו, כשנשאל האם העבודה הושלמה והאתר שהקים שילה החל לפעול ברשת האינטרנט. במקום אחד השיב כי אינו יודע האם האתר "עלה לאוויר" וזאת משום שבשלב זה סיים את תפקידו (פ/1619-1620-4.12.14). במקום אחר השיב ששילה הקים את האתר "היה דיסק", מסר כתובת אתר אינטרנט שרכש לטענתו, אך טען שאינו יודע אם האתר "עלה לאוויר". אז נשאל כיצד לא בירר זאת לגבי אתר עבורו שילם סכום של מאה אלף דולרים. הנאשם השיב "האתר לדעתי כבר לא עלה". החקירה המשיכה בניסיון לברר כיצד אינו יודע האם העבודה שהזמין הושלמה, שאז שינה הנאשם את גרסתו וטען שהפסיק ביזמתו את העבודה "אני לא ראיתי את האתר עצמו. כי עצרתי את זה. קבענו, כי כבר הקמתי כבר חברה וכל זה". כשנשאל מה הקשר בין הקמת חברה (ככל הנראה חברת מרכז שלם) לבין הפסקת עבודה על אתר שנועד לשיטתו לתאגיד אמריקאי הנפרד מהמכון, השיב באופן סתמי: "כי זה מה שרציתי לעשות" (פ/12.2.15 1988-1989).

141. גרסת הנאשם בנושא שילה, בדומה למכלול עדותו, היא אפוא בלתי אחידה, רוויית פערים שבמהות ובלתי משכנעת. הנאשם לא הציג דבר שיתמוך בגרסתו, דוגמת העתק חשבונית של שילה או דיווחיו על שעות העבודה. יוזכר שלטענת הנאשם שילה הוא חברו, ואין סיבה שלא יקבל מידיו מסמכים אלה אם היו קיימים. לעבודה הנדונה לא נותר זכר, כשהסברי הנאשם לפיהם לא ערך הסכם בכתב בנוגע לעסקה בהיקף של מאה אלף דולרים, הסבריו הסותרים בשאלה האם שילה הוציא חשבוניות, וחוסר יכולת להציג תוצר כלשהו של עבודה זו לרבות הפערים בדבריו בשאלה האם האתר "עלה לאוויר" מדברים בעד עצמם.

הנאשם אף לא זימן לעדות את שילה. הוא טען כי שילה שוהה בחו"ל אך ציין כי ישוב לישראל במאי 2015 (פ/2010-12.2.15), מועד בו נשמע חלק מן הסיכומים אך טרם הסתיים ההליך וההגנה לא הגישה כל בקשה בנושא. בסיכומיה אף טענה כי אין קושי לזמן את שילה "הוא בא לארץ כל הזמן, הוא ישראלי. הוא עובד באוסטרליה" (פ/2060 ש' 14-16.7.15). הנאשם לא זימן גם את ברי קליין שלטענתו היה מבעלי חברת שלם סנטר וידע על יזמת הנאשם כנשיא החברה להקים עבורה אתר (פ/1604-4.12.14), את החוקרת איילת מזר שלטענתו ישבה ליד שילה כשזה עבד על האתר ב"בית נתיב", או עובדת נוסף בשם דנה ברודי שמסרה לשיטתו חומרים לשילה להכנת האתר (פ/1607, 1610-4.12.14).

142. את הסברו של הנאשם אין לקבל לא רק בשל הפערים שבו וחוסר ראיות לתמוך בו אלא, בנוסף, גם נוכח הראיות שהוצגו במשפט. אלה מראות כי ההסבר האמור הינו בדיה. משנדחתה "תזת התאגידים הנפרדים" של הנאשם ונקבע שחברת שלם סנטר היא חלק מן המכון, נותר לבחון האם שילה עבד בהקמת אתר עבור המכון כפי שטען הנאשם בגרסאותיו המוקדמות. אלא, שאיש מאנשי המכון לא אישר זאת, והוכח כי חברה אחרת היא שעסקה בהקמת האתר. בסוגריים אציין כי הדבר מאפשר להבין מדוע, לאחר שנחשף לתוכן הודעותיהם של עדי התביעה, התפתחה גרסת הנאשם ל"תזת התאגידים" בניסיון לטעון ששילה עבד עבור גוף אחר.

נשיא המכון בשנה הרלבנטית, העד דן פוליסר, ציין כי הכיר את שילה אך כחבר של הנאשם, שביקר במשרדי המכון. לעדותו שילה לא היה ברשימת מקבלי המשכורות של המכון ובזמן אמת שמו כלל לא עלה כמי שביצע עבודה כלשהי.

עבור המכון. טענת הנאשם לחוסר מעורבות של פוליסר בהקמת האתר ולהחלטה עצמאית שלו לשכור את שילה לא יכולה לעמוד מול דבריו של פוליסר. הלה הבהיר כי השתתף באופן אישי בדיונים לשכירת ספק שיקים את אתר האינטרנט, כי הוצאה בסדר גודל של מאה אלף דולר הייתה חייבת להיות מאושרת במסגרת תקציב המכון ובוועדת הכספים שהוא עמד בראשה, וכי בהקשר זה לא שמע דבר אודות שילה כאדם שיקים אתר עבור המכון או יבצע משהו בשירותו ((פ/1059, 1064, 1065, 1076, 1081, 1083 2.4.14)). ניסיונות ההגנה לקעקע את דבריו של פוליסר בנושא, למשל בשאלה האם בדק שמא החשבוניות שהוציא שילה הגיעו לסניף בארצות הברית, לא צלחו ולעניין זה אפנה לקביעות המהימנות באשר לעדות פוליסר שהובאו בחלק השני של הכרעת הדין.

143. גם ישי העצמי, ששימש כמנכ"ל המכון, סיפר שבזמן אמת לא שמע על שילה כעובד או ספק של המכון, ושכמנכ"ל היה צריך לדעת על ספק המקבל מאות אלפי שקלים. עוד שלל הטענה כי לנאשם הייתה סמכות לשכור ספקים ולקבל החלטות בסכומים שכאלה על דעתו, ללא ידיעת מנכ"ל המכון ואישור צוות הניהול. הדבר משתלב בקביעותי לעיל אודות מעמדו של הנאשם במכון וכפיפותו למנהלי המכון. העצמי הוסיף כי מי שטיפלה בפועל בהקמת האתר עבור המכון היא ענת אלטמן, וכי למכון יש אתר אינטרנט אחד בלבד הכולל גם את פעילותו בחו"ל (פ/1429, 1433-1435 27.10.14; פ/1260, 1290 29.10.14).

144. לעדויותיהם של העומדים בראש המכון הצטרפה זו של ענת אלטמן, שבעת הרלבנטיות שימשה כמנהלת השיווק של המכון ושגם את דבריה, כמבואר לעיל, מצאתי לקבל. לעדותה יזמה את שדרוג אתר האינטרנט הקודם של המכון לצורך שיווק ספרי המכון, פעילויותיו וכתב העת "תכלת". צוות הניהול הפקיד בידיה את קידום הפרויקט להקמת האתר החדש, יחד עם שרה קרמר (פ/1249, 1254 4.11.14). מדובר אפוא בעדה שהיא מקור ישיר למידע אודות פרויקט הקמת האתר. לעיל, במסגרת הדיון בטענותיו הכלליות של הנאשם, הוצג חלק מתכני עדותה. אלה נוגדים את תזת הנאשם ומבהירים את כפיפותו לנשיא ולמנכ"ל המכון ואת התמקדותו בפן התפעולי והכספי של הפעילות. עוד ציינה אלטמן, כמפורט שם, כי אתר האינטרנט בהקמתו טיפלה עסק בכלל פעילות המכון לרבות פעילותו בחו"ל באמצעות התאגידים הזרים, בעברית ובאנגלית, מסרה את כתובת אתר האינטרנט והוסיפה לשללה כי לתאגידים אחרים משלהם (ראו פ/1259, 1299-1300 4.11.14). עדותה סותרת אפוא את טענת הנאשם, לפיה הוא אשר הטיל על אלטמן לטפל בהקמת אתר, וכי האתר נועד לצרכי הגופים בישראל בלבד ועסק בשיווק מגזין "תכלת" בעברית (פ/1619 4.12.14).

אלטמן הוסיפה לשללה בעדותה את האפשרות ששילה הקים, או נשכר להקים אתר אינטרנט עבור המכון. היא סיפרה שהיא וגב' קרמר עסקו בבחירת הספק להקמת האתר, וכי לאחר בחינת ספקים שונים בחרו בחברה בשם "סייברסרב" (פ/1254 4.11.14). דבריה נתמכים בהסכם התקשרות שהוצג בין המכון לבין "סייברסרב", בו הוסכם שתמורת שירותיה להקמת אתרים עבור "מרכז שלם", הוצאת שלם ומגזין "תכלת" תקבל סך של 20,252 דולר (ת/40). יש לציין כי מדובר בסכום נמוך בהרבה מ-100,000 הדולרים ששולמו, לטענת הנאשם, לשילה עבור הקמת אתר דומה. כן יצוין שהנאשם חתם על ההסכם עם "סייברסרב" וכשהדבר הוצג לו בחקירתו הנגדית נאלץ, בחוסר רצון בולט, לאשר זאת (פ/1983-1985 12.2.15). עוד תארה אלטמן כיצד ביקש הנאשם שתפגוש בשילה שהיה מכר שלו מאוסטרליה וכי הגיעה לצורך זה מחופשת לידה. בפגישה הראה לה שילה אתרי אינטרנט שהקים והיא התרשמה כי אינו מתאים לפרויקט הנדון והודיעה על כך לנאשם (פ/1258 4.11.14). עם שובה מהחופשה לא ראתה יותר את שילה. בניגוד לטענת הנאשם בחקירתו, לפיה שילה עבד במקום כחצי שנה, השיבה "לא ראיתי אותו ולא ידוע לי שהוא עבד שם" (פ/1309 4.11.14).

145. כל אלה מחייבים לדחות את הסברי הנאשם ללקיחת הכספים מחשבון הסנטר והעברתם לחשבון שילה.

בלאומי, כתשלום לשילה עבור עבודה שביצע להקמת אתר אינטרנט. איש ממנהלי המכון, וכן מי שעסקה בפרויקט הקמת האתר, לא אישר את הדברים. בפועל, בוסס כי חברה אחרת עסקה בהקמת האתר. לא בכדי, אפוא, לא הוצג הסכם התקשרות עם שילה או חשבונית שהלה הוציא עבור המכון, ואיני מקבל את הסברי הנאשם בנושא זה. הנאשם עצמו הציג שלל גרסאות בסוגיית שילה ובין היתר התאים את דבריו ל"תזת התאגידים" שכאמור לא ניתן לקבלה והציג הסברים סותרים בניסיון למלא את החללים בגרסתו. הנאשם לא רק שעשה שימוש בחשבוניותיו של שילה כצינור לצורך גניבת הכספים, אלא שהוסיף והעצים נתון זה לכדי תזה כוזבת אודות מהות ההעברות.

על רקע כל אלה, איני מקבל כי הכספים שהועברו לפי האישומים הראשון והשני לחשבון שילה בלאומי ישירות או דרך חשבון נוסף של שילה באוסטרליה, ומשם לידי הנאשם, הועברו כתשלום לשילה עבור עבודת אמת שביצע. אעבור לניתוח העבירות המיוחסות:

עבירות הגניבה בידי מנהל באישומים הראשון והשני

146. להוכחתן נדרש להראות, ראשית, כי הנאשם נטל במודע ממון של אחר במרמה וללא תביעת זכות בתום לב, כשהוא מתכוון בשעת הנטילה לשלול את הכספים שלילת קבע, ולחלופין כי החזיקם כדין ושלח בהם יד במודע ובמרמה, לשימושו הפרטי (סעיף 383 לחוק העונשין). מעשה שכזה פוגע בערך המוגן שבהגנה על הקניין. חומרת המעשה מודגשת בכך שהנטילה היא של כספים השייכים למכון שהורכב מתאגידים ושהנאשם שימש כנושא משרה בו (סמנכ"ל). בכך יש פגיעה בערך נוסף, השואף לגונן על יחסי האמון המיוחדים שבין המנהל לבין הגוף בו הוא משמש, ומכאן האישום בעבירה של גניבה בידי מנהל לפי סעיף 392 לחוק העונשין (ע"פ 7641/09 הירשזון נ' מדינת ישראל פס' 43 (4.7.11)).

147. הנאשם לא הכחיש את נטילת הכספים לכיסו במודע, ולא טען שבכוונתו להשיבם למכון. הוא עשה כן במסווה כוזב של תשלום לשילה עבור עבודה שלא ביצע, דבר המקיים את יסודות המרמה והעדר תביעת זכות בתום לב (שם, פס' 44). עוד מצאתי כי הכספים שייכים למכון וניטלו שלא ברשות או בידעת מנהליו, וכי הנאשם שימש כנושא משרה במכון, בעל תפקיד ניהולי. היסוד הנפשי, בדגש על כוונת שלילת הקבע עולה הן מעמדתו האמורה לרבות אמירתו בחקירה לפיה לקח את הכספים לשימושו הפרטי, והן מניסיונו הכוזב לעטות מסווה של לגיטימיות להעברות הכספים. כל אלה מבססים את עבירות הגניבה בידי מנהל, בשני האישומים (שמונה עבירות באישום הראשון ושלוש באישום השני, נוכח מספר ההעברות הכספיות שבוצעו מחשבון הסנטר).

148. חריג לכך היא הטענה בסעיף 3א לאישום הראשון לפיה, בנוסף להעברות לחשבון שילה בלאומי, הורה הנאשם להעביר סך 1,200 דולר לחשבונות של ניר ארכלי בארצות הברית. המאשימה לא הציגה ראיות שיבססו כי הנאשם נטל כספים אלה לכיסו או כי ההעברה לא נעשתה לצרכי המכון. הנאשם גם לא אישר את הנטען בנוגע להעברת הכספים לארכלי (תשובתו לאישום מיום 14.12.10, פס' 12). לכן, יש לזכות את הנאשם מגניבת סך 1,200 דולרים שהועברו כנטען לחשבונות של ארכלי.

עבירות הרישום הכוזב במסמכי תאגיד באישום הראשון והשני

149. להוכחתן נדרש להראות, בהקשר הנדון, כי הנאשם כמנהל ועובד במכון (שהורכב מתאגידים) רשם או גרם לרישום פרט כוזב במסמכי הנהלת החשבונות, או נמנע מלרשום פרט שהיה עליו לרשמו וכל זאת בכוונה לרמות (סעיף

423 לחוק העונשין). הדגש הינו על יצירה מכוונת, במעשה או במחדל, של מצג נתונים שאינו תואם את המציאות (ע"פ 2910/94 יפת נ' מדינת ישראל פס' 252 (28.2.96)). "גרימה לרישום", כך חשוב לציין בענייננו, כוללת גם מצבים בהם הנאשם הורה לפקיד אחר של התאגיד לבצע את הרישום (ת.פ. (מחוזי תל-אביב) 40138/08 מדינת ישראל נגד אברהם הירשזון, דינים מחוזי 2009 (54) 1489, פס' 167 (8.6.09)).

במישור זה, טענות המאשימה בכתב האישום אינן זהות בשני האישומים, ולכן אדון בהם בנפרד.

150. אתחיל מן האישום השני. בהקשרו, בוסס מעל לספק כי הנאשם גרם לרישום כוזב במסמכי הנהלת החשבונות של המכון וספציפית במסמכי התאגיד "שלם סנטר", לפיו הכספים הועברו לשילה עבור ייעוץ בנושא הקמת אתר אינטרנט.

כאמור, בוסס כי שילה לא סיפק שירות מעין זה למכון כך שבירי כי הרישום כוזב. עוד הוכח כי הנאשם הוא שגרם לרישום זה. תחילה, משום ש"סיפור הכיסוי" הבדוי של ייעוץ מצדו של שילה יכול היה להגיע רק מן הנאשם, ששילה הוא חבר ילדות שלו, שנהנה מחופש פעולה בחשבונות ושנטל את הכספים מושא הרישום לכיסו כך שהיה לו אינטרס לשוות להעברות מסווה לגיטימי. הנאשם אף העלה את "סיפור הכיסוי" בהמשך, בחקירתו ובהליך בפני, דבר המחזק את המסקנה האמורה. ליהודית אדסט, שעסקה בפועל ברישומי הנהלת החשבונות, לא הייתה סיבה להמציא "סיפור כיסוי" מעין זה בנוגע לכסף שלא נטלה לעצמה ולאדם (אליהו שילה) אותו אינה מכירה. אדסט העידה שכלל לא פגשה את שילה, ולכל היותר ראתה אותו בחדרו של הנאשם (פ/1324-1325 17.6.14).

מן הראיות עולה, כי אדסט היתה כפופה בעבודתה לנאשם ששימש כאמור כסמנכ"ל התפעול והכספים של המכון. בין היתר מסר על כך פוליסר, שהוסיף כי הנאשם היה אחראי על ניהול ספרי הנהלת החשבונות של המכון והוא ואדסט ניהלו את הספרים (פ/1000 ש' 20-32; 23.3.14; פ/1001 ש' 11-15). אדסט עצמה העידה כי ביצעה את רישומי הנהלת החשבונות בהנחייתו של הנאשם וזאת מבלי שהעמיקה חקר (למשל פ/1296, 1316 12.6.14, פ/1281 17.6.14; פ/1252 9.16.14). היא אף התייחסה ספציפית לאליהו שילה, בציינה כי "זה היה הוראה של שאול גולן, לשלם לבן אדם", כי התשלום בוצע עבור "עבודה במחשבים" ללא שראתה חשבונית, ושערכה את בקשות התשלום ואת הרישומים בכרסוסות בהתאם (פ/1238, 1309 17.6.14, ת/20-25). כפי שפרטתי לעיל, לא התרשמתי כי עדה זו מסרה דברים בניסיון להרע לנאשם, ולהיפך. עוד נימקתי מדוע למרות הקושי לקבל את עדותה ניתן להיסמך על דברים מסוימים שמסרה ואשר עוסקים בפן הטכני של ביצוע פעולות הנהלת החשבונות על ידה בהוראת הנאשם.

151. לכך מתווספת גרסת הנאשם אשר, לאחר מהלך ארוך של ניסיון התחמקות, נאלץ לבסוף לאשר כי הרישומים בוצעו בידי אדסט לפי מידע שמסר לה. תחילה נמנע מלספק תשובה ברורה לשאלה האם הורה לה לבצע רישומי הנהלת חשבונות ככלל ובכלל זה את הרישום הנדון. בניסיון להרחיק עצמו טען שהוא לא ביצע בעצמו כל רישום, כי אין לו אחריות לרישומים והוא אך "מוסר קבלות או דברים כאלה". כשהוצג לו שהורה לאדסט לבצע את הרישומים השיב שאם אדסט אומרת זאת "אז אני אמרתי. אני לוקח אחריות עלי אני לא אברח מאחריות" ומיד סייג עצמו "אבל אני לא, היא הייתה כבר כזאת עצמאית שאני לא זוכר שאמרתי לה. יש עוד דו"ח של בר לב שלא נמסר לנו... כותב בפירוש שמנהלת החשבונות עושה את הכל לבד" (פ/1612-1613 4.12.14). תשובות דומות מסר כשנשאל ישירות על רישום ההעברות מושא האישום השני (פ/1630 4.12.14). בהמשך, בחקירתו הנגדית, אף ניסה להכחיש במפגיע כי הורה למנהלת החשבונות לבצע את הרישום "היא עושה את זה לבד". אלא שאז נשאל כיצד, אם לא מסר לה את הנתונים אודות ההתקשרות עם שילה, יכולה היתה אדסט לדעת על קיומו של שילה, לשלם לו ולרשום את הפעולות בכרסוסות. הנאשם ניסה תחילה להתחמק "היא רואה חשבון מארצות הברית. כלומר... הם ראיית חשבון", אך כשהשאלה חזרה על

עצמה נאלץ לאשר, צעד אחר צעד, כי אדסט פעלה לפי הוראות תשלום, שאלה אותו במי מדובר ולמדה מפיו כי מדובר בספק עמו התקשר (פ/12.2.15 2011-2013).

152. טביעות אצבעותיו של הנאשם בגרימה לרישום הכוזב ניכרות גם באופן הרישום. זה בוצע בכרסוסות שונות: לעיתים כתשלום עבור ייעוץ, לעיתים תשלום לשילה כספק, לעיתים כ"ח"ז ארה"ב" ולעיתים - וכאן הדגש לענייננו - תחת שם הנאשם כ"התחייבויות גולן". בחקירתו לא הכחיש הנאשם כי רישום זה בוצע בידי אדסט לפי הוראתו והסביר, כפי שכבר צוטט לעיל, כי "אמרתי לה מה ששלי תרשמי עליי. רציתי להעלים כספים מאשתי" (ת/32 ש' 117). כשהדבר הוצג לו בבית המשפט ניסה, שוב, להתחמק מהסבר. תשובותיו נעו בין "לא. לא יודע..." שום דבר. אמרתי לה תעשי, תעשי לי טובה" לבין האשמות של החוקר שלא רשם כי הנאשם ביקש ממנו ללכת. לבסוף טען הנאשם שאינו זוכר (פ/12.2.15 2016-2018).

153. כל אלה מבססים מעל לספק את המסקנה, כי הנאשם הוא שגרם לרישום הכוזב באישום השני בכך שהורה לאדסט לבצע תיעוד בהנהלת החשבונות של פרטים כוזבים אודות העברות הכספים אותם מסר לה. אשר ליסוד הנפשי, המסקנה היחידה המתקבלת ממהלך זה של הנאשם הוא כי יצר מסווה רישומי במטרה לרמות את מבקרי המכון ומנהליו וכך לטשטש את עקבות הגניבה שביצע מכספי המכון. מסווה, בו דבק לאורך שנים לרבות במהלך ההליך בפני. כל אלה מבססים את יסודות העבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד, לגבי האישום השני.

154. שונים פני הדברים בנוגע לאישום הראשון. לא מבחינה עובדתית, שכן מאותם טעמים שצוינו לעיל כאשר הראיות הן זהות למכלול העברות הכספיים לשילה שבשני האישומים, שוכנעתי כי הנאשם גרם לרישום כוזב גם בקשר לכספים שנגנבו על ידו לפי האישום הראשון, ככספים ששולמו לשילה.

אלא, שהמאשימה העלתה בכתב האישום טענה אחרת. בלשון האישום הראשון נטען כי על מנת להסוות את גניבת הכספים באותו אישום, הנאשם גרם בכזב לרישום אחר לפיו סכום של 27,196 דולר הועבר לאדם בשם דניאל דונסון. דומני כי בכך נתפסה המאשימה לכלל טעות, שכן הראיות שהוצגו אינן קושרות בין רישום התשלומים לדונסון ובין גניבת הכספים שהועברו מחשבון הסנטר לחשבון שילה בלאומי. הראיות מראות כי דונסון עבד בשירות המכון (אינדיקציה לכך מצויה בנ/18, עמוד שני, הגם שלגבי תקופה מאוחרת). הנאשם טען אמנם ששילם לו מחשבון הסנטר, אך לא באמצעות ההעברות מושא האישום הראשון (פ/1624-1625 4.12.14 , פ/1656 3.12.14), ואין ראייה שתסתור טענה זו או תקשור בין ההעברות האמורות לבין רישום התשלום לדונסון.

עוד יש לשים לב, בהקשר זה, לשוני הניכר שבין סכום ההעברה (סך 94 אלף דולר) לבין הסכום שנרשם כי הועבר לדונסון, דבר המערער את הטענה לפיה הרישום בוצע כדי להסוות את גניבת כספי ההעברה שבאישום הראשון. אף רואה החשבון בוכניק הגיע למסקנה אחרת, לפיה הרישום הנוגע לדונסון נעשה כדי להקטין את יתרת חובו של הנאשם בכרסוסת, חוב שהוא תוצאה של משיכות כספיות שביצע ישירות מחשבון הסנטר ולא של ההעברות הנדונות (ת/8 עמ' 16-18). גם מסקנה זו לא בוססה די הצורך בראיות, שכן בוכניק הסתמך בין היתר על הסכם ההעסקה של דונסון ועל מה שכינה "כרטיסי ההוצאות בהם נרשמו התשלומים" לדונסון, תוך עריכת חישוב של הפרש התשלומים (שם), אך מסמכים אלה לא הוגשו כמוצגים באופן שמאפשר לבחון את מסקנתו ולאמצה או לשלול אותה.

155. אמנם, קיימת לבית המשפט סמכות להרשיע נאשם בנוגע לעובדות המתגלות במהלך המשפט גם אם לא נכללו בכתב האישום. אלא, שבנסיבותיו הייחודיות של הליך זה, לרבות זיכוי הנאשם שבוטל בהליך ערעור, אני סבור כי שימוש בסמכות זו אינו במקומו. לרשות המאשימה עמד פרק זמן ניכר של כשמונה שנים מאז הוגש כתב האישום, לצורך

תיקונו. משהדבר לא נעשה ובשים לב לנסיבות כאמור, איני מוצא לעשות שימוש בסמכות האמורה.

156. עוד לא הוכח מעל לספק שהנאשם גרם לפתיחת הנהלת חשבונות נפרדת לתאגיד שלם סנטר כדי שהגניבה שבאישום הראשון לא תתגלה. זאת, גם בשים לב לעדותו של ססובר לפיה הנאשם מסר לו בעת איסוף המידע לדו"ח לשנת 2004 כי הפעילות בחו"ל הסתיימה דבר שהתברר ככוזב. הדבר מעלה אמנם חשד, שמא אמירה זו גובתה גם במעשים שמטרתם למנוע מרואה החשבון להגיע למידע אודות הפעילות בחו"ל. עוד בוסס כי נוהלו רישומי הנהלת חשבונות נפרדים לתאגיד מרכז שלם. אלא, שלצורך הרשעה בפלילים נדרש יותר מאשר חשד.

לא הובאו בפני ראיות המאפשרת לברר מהלך זה של פתיחת הנהלת חשבונות נפרדת, את המטרה שעמדה מאחוריו ואת הקשר הנטען בינו לבין הסוואת הגניבה הנדונה. ניתן להניח כי המאשימה כיוונה לחוות דעת של ר"ח ססובר מיום 10.8.06 שכתרתה "שחזור רישומי המעילה בספרי מרכז שלם 2003-2004" (ת/37) ושבה נכתב בין היתר כי במעבר בין יום 31.12.2003 ל-1.1.2014 "פוצל מאזן הבוחן של העמותה לשני מאזני בוחן נפרדים" האחד של "מרכז שלם" והשני של שלם סנטר וכי "לאיזון מאזני בוחן אלה יצרו במערכת הנהלת החשבונות כרטיסי קשר בשם 'חו"ז ארה"ב' בספרי מרכז שלם ו'מרכז שלם' בספרי Shalem Center". אלא, שבדיקת הכרטסת "חו"ז ארה"ב" מעלה כי זו נפתחה תחת "מרכז שלם", באופן ההולם את תיאורו של ססובר, כבר בשנת 2003 (ת/19), בעוד שהגניבה מושא האישום הראשון בוצעה רק בהמשך, בשנת 2004. מכאן האפשרות שלא נסתרה, כי פתיחת הנהלת החשבונות הנפרדת לא נועדה לצורך הסוואת הגניבה הנדונה. יצוין עוד, כי סוגיה זו לא בוררה עם אדסט בעדותה וכי לא הוצגו מסמכים נוספים לתמוך בטענת המאשימה אודות פיצול הנהלת החשבונות במטרתה להסוות את העברת הכספים לחשבון שילה בלאומי.

157. על רקע זה מצאתי לזכות את הנאשם מעבירת הרישום הכוזב באישום הראשון, ולהרשיעו בעבירה זו באישום השני.

אישום שלישי

158. זה עוסק, כאמור, במשיכות שביצע הנאשם מחשבון הסנטר בשנים 2003 ו-2005, בסך כולל של 65,219 דולרים, באמצעות כרטיס האשראי שהחזיק ובמספר רב של משיכות בשל מגבלת הסכום אותו ניתן למשוך ממכשיר הכספומט. עוד נטען, בנוגע למשיכות בשנת 2003, כי על מנת לטשטשן רשם הנאשם בספרי המכון בכזב כי הסכום זוכה כ"העברה מהוצ' יורם לחו"ז ארה"ב".

הנאשם לא כפר במשיכת הכספים. כפי שאפרט עתה, חומר הראיות מראה כי עשה כן ללא רשות הבעלים או ידיעתו ובמטרה לשלול את הכספים שלילת קבע.

159. משנדחתה "תזת התאגידים הנפרדים" ונקבע כי הכספים שבחשבון הסנטר הם כספי המכון, הרי שה"בעלים" הרלבנטי הינו המכון. הנאשם, כך נראה בהמשך, לא חלק על כך שלא קיבל את הסכמת מנהלי המכון למשיכת הכספים.

160. בנוסף, המנהלים עצמם העידו כי לא ידעו בזמן אמת על נטילת הכספים מחשבון הסנטר וממילא שלא אישרוה, וכי למדו על מעילת הנאשם בכספים רק בדיעבד, לאחר שהנאשם פוטר ורו"ח בוכניק ערך את הבדיקה מטעמו. הן פוליסר והן העצני העידו כי בזמן אמת סמכו על הנאשם כסמנכ"ל הכספים של המכון, סברו כי הוא מדווח

להם דיווחי אמת, לא בדקו את דפי החשבון של חשבון הסנטר והוטעו בשל הרישום הכוזב בהנהלת החשבונות לו גרם הנאשם (פוליסר פ/1268-1269, 1271 1.6.14; העצני פ/1484-1486, 18.11.14, פ/1378-1377 27.10.14).

בדברים אלה טמונה גם התשובה לטענה שהעלתה ההגנה, לפיה העדר מחאה בזמן אמת מצדם של המנהלים אודות נטילות הכספים שביצע הנאשם מעיד על הסכמה להן. גם אם תאורטית הייתה למנהלים גישה לנתונים הכספיים, הרי שבפועל סמכו על הנאשם ולא בדקו. תיאוריהם בנושא זה מתיישבים עם דבריה של אדסט, שסיפרה כי בזמן אמת לא נכנסו המנהלים לחשבונות הבנק ורק עם גילוי המעילה דרשו ממנה לאפשר כניסה לחשבונות באמצעות האינטרנט (פ/1313, 1334 17.6.14). הנאשם ניצל זאת, והסווה את נטילות הכספים מעיני מנהליו, בין היתר באמצעות אי דיווח להם ויצירת רישומים כוזבים. המנהלים גילו זאת רק בדיעבד, דבר שהצריך שכירת רואה חשבון מטעמם (מר בוכניק) לביצוע הבדיקה. זו הסיבה להעדר המחאה בזמן אמת, כאשר תגובת המנהלים כאשר למדו בדיעבד על הנטילות הבלתי-מורשות מראה כי לא ניתן לייחס להם הסכמה להן בעת שהתרחשו. ההגנה ציינה גם את ר"ח ססובר כמי שלא התריע, אך זה העיד שערך את הדוחות הכספיים בהתאם למידע שנמסר לו בידי הנאשם ואדסט ושתפקידו אינו להרהר אחר המידע או לערוך ביקורת. לכן, בכך שלא התריע בזמן אמת אין ללמד על תקינות המעשים (פ/1461-1459 22.10.14). יוזכר, כי הסכמת הבעלים לנטילה אשר נדרשת בעבירת הגניבה היא "הסכמה מודעת, דהיינו: הסכמה 'עניינית ואמיתית', על רקע של ידיעת המציאות והבנת משמעותה של ההסכמה" (ע"פ 7641/09 הנזכר לעיל, פס' 44). כזו לא ניתנה במקרה דנן.

161. הנאשם לא קיבל אפוא את רשות המכון ומנהליו ליטול את הכספים. בנוסף ניכר כי פעל במטרה ליטול את הכספים לרשותו לצמיתות. מסקנה זו נובעת ממספר מישורים.

162. ראשית, מכך שהנאשם הסתיר מעיני מנהליו הן את משיכת הכספים והן כי אלה הגיעו לכיסו ולא שימשו למטרות המכון. למעשה, הנאשם לא חשף עובדות אלה מעולם בפני מנהלי המכון, שכאמור למדו אודותיהן רק לאחר פיטורי הנאשם ומהבדיקה שערך ר"ח בוכניק.

163. שנית, מאמרותיו של הנאשם בחקירת המשטרה, בהן אישר שלקח את הכספים לכיסו והשתמש בהם לצרכיו. זאת, לטענתו, משום שהגיעו לו כהפרשי שכר ומכח ההרשאה שקיבל לעשות בכספי חשבון הסנטר ("אני משכתי מה שמגיע לי ע"ח הפרשים של תקציב השכר שלי" וכן "SC שלי, אני מורשה חתימה יחיד שם..."). הוא תיאר כי בחשבון הסנטר הופקדו כספים לפי החלטה משנת 2003 "שמנו בו כספים לכל מיני מטרות כמו לשלם עבור הדירות של יורם וזה והפרשים בתקציב של השכר שלי. אף אחד לא יכול לטעון מה עשיתי מארה"ב שיעצרו אותי מארה"ב". עוד טען שלא מדובר בכספי העמותה וכי תיעד ברישום כל סכום שמשך "לא העלמתי אותו, רשמתי בהנהלת החשבונות על שמי... אני אומר שהיתה סמכות כי אני הייתי מורשה חתימה ואחראי בפועל על כל התשלומים של חברה זו שהיא לא קשורה ועצמאית לחלוטין". כשנשאל מהו "ח"ז ארה"ב" אותו ניהל בשנים 2003-2004 השיב כי הרישום מתייחס לחשבון הסנטר והוסיף "אלו משיכות שאני משכתי הסברתי לך שבחשבון הזה עשינו השלמות משכורות ותקציב שלי, אלו כספים שהלכו אליי. זה רשום לא הסתרתי את זה. השתמשתי בכספים לשימושי הפרטי, זה השלמת התקציב שלי בין 150000 בממוצע לבין 80000 בפועל" (ת/32 ש' 84-65. ההדגשות הוספו). בהמשך הוסיף לגבי המשיכות מחשבון הסנטר "ביבזתי אותם, כסף שלי. משלם סנטר חשבון שלי אישי לא חייב דיווח לאף אחד, זה אזרחי ולא קשור" (ש' 119). ההדגשה הוספה). זאת ועוד, כפי שנראה בהמשך הנאשם המשיך למשוך כספים מחשבון הסנטר גם לאחר שפוטר מהעמותה. כשנשאל על כך בחקירה השיב כי עשה כן "כדי להשלים משכורות שידעתי שלא ישלמו לי וזה כרטיס SC שלי ואני יעשה בו מה שאני רוצה, הם רוצים נתווכח על הכסף אם שייך להם" (ת/32 ש' 135).

בדברים אלה אישר הנאשם כי נטל את הכספים לכיסו ועשה בהם שימוש לצרכיו הפרטיים ללא כוונה להשיבם לבעליהם. זאת, מבלי לדווח למנהלי המכון וממילא ללא אישורם. ההסברים שהעלה להתנהלותו זו יידונו בהמשך ונראה, כי אין בהם לסייע לנאשם. הציטטה האחרונה מוסיפה וממחישה כי הנאשם ביקש להסוות את המשיכות מעיני מנהליו.

164. בהמשך ההליך ניסה הנאשם להתנער מאמירות אלה, תוך שהוא מציג גרסאות שונות, "כבושות" ובלתי אחידות או אמינות למטרת משיכת הכספים על ידו. בדיוטיו בנושא זה מתווספות למכלול הראיות ומחזקות אותו.

165. כך טען, בתשובתו לאישום, כי הסכום נמשך "לבקשתו של יורם, שהינו אחד מהמורשים בחשבון" וכי הנאשם משכו משום שחלק מהכספים "מגיעים לו, במסגרת תקציב אישי ובחלקם נועדו ושולמו בפועל לגורמים אשר בעלי החשבון התירו לו לשלם" (הודעה מיום 14.12.10). אלא, שיוזם חזוני הכחיש בעדותו כי קיבל באותה שנה ובכלל בשנים 2002-2005 כספים במזומן מידי הנאשם (פ/1618-1619 6.11.14). אצין שחזוני נקט בדבריו זהירות והזכיר הלוואה שנדונה קודם לכן בעדותו, אותה קיבל לתקופה בת כחודש, הגם שצין שאינו זוכר אם דובר באותן שנים. עם זאת, התייחסותו להלוואה עסקה בסכום שהופקד בחשבון הבנק שלו ולא לתשלומים במזומן, כך שאין מדובר במשיכות בהן עוסק האישום השלישי (פ/1579 6.11.14).

גרסה זו של הנאשם נותרה על כנה זמן קצר ביותר, כאשר בהמשך תשובתה לאישום בחרה ההגנה להציג גרסה חלופית. לפיה, הסכומים לא נמשכו כלל עבור הנאשם עצמו אלא "הוא משלם בזה את הוצאות המרכז" (פ/217 15.2.10). כך גם בפ/945 18.12.13).

166. בעדות הנאשם באה לעולם גרסה שלישית. בחקירתו הראשית טען לראשונה כי משך את הכספים מחשבון הסנטר לצורך תשלום לסטודנטים שנשלחו לישראל בידי חברת שלם סנטר האמריקאית. הכספים נרשמו, לטענתו, בידי יהודית אדסט בהנהלת החשבונות של חברת שלם סנטר (פ/1661 3.12.14). בישיבה נוספת טען, ברוח "תזת התאגידים הנפרדים", כי היה מורשה חתימה יחיד בחשבון הסנטר, כי חשבון זה לא נגע לפעילות התאגידים בישראל, וכי השתמש בכספים שמשך "לפעילות של שלם סנטר... כמו דונסון, כמו חוקרים, גם הוצאות של שלם סנטר" וזאת מתוקף תפקידו בחברת שלם סנטר, כשרוב המשיכות בוצעו באמצעות שליחים. עוד בניגוד לחקירתו במשטרה טען הנאשם כי הרישום "הוצאות יורם לחו"ז ארה"ב" אינו קשור למשיכות אלה (פ/1632-1636 4.12.14).

167. לאמירותיו המפלילות בחקירת המשטרה בחר הנאשם להתכחש. לעיל (בפס' 98 להכרעת הדין) נסקר מהלך זה בעדות הנאשם, אשר הותיר רושם עז של חוסר אמינות. אזכיר בתמצית, כי בניסיון להסביר מדוע טען בחקירה כי משך דווקא מחשבון הסנטר הפרשי שכר שהגיעו לו מן המכון, ענה הנאשם תחילה כי מגיעים לו הפרשי שכר הן מהעמותה והן מחברת שלם סנטר. בהמשך נאלץ לאשר שכלל לא נקבע לו שכר בחברת שלם סנטר (וממילא שלא מגיעים לו הפרשי שכר ממנה) שאז שינה את גרסתו וטען שמגיעים לו הפרשים מן העמותה. עוד בהמשך החל להסתייג מאמירותיו בחקירת המשטרה ולטעון שלא ביצע את המשיכות: "לא משכתי משלם סנטר... אני לא ידעתי שאני אמרתי לו את זה", "לא משכתי. אני מסביר לך, הוא הראה לי משהו. יש לך פה חוז משיכות. אני לא ידעתי מה זה. אמרתי לו, אם מגיע לי. אם משכתי, אז משכתי על חשבון השכר שלי. אני לא ידעתי על מה שהוא מראה לי בדיוק" (פ/1923-1926 12.2.15). כפי שנסקר לעיל, המשך החקירה בנושא זה הניב אמירות של הנאשם כי השאלות אינן נוחות לו וכי לא ביצע כל משיכה אישית מחשבון הסנטר. כשהוצג לו שבחקירת המשטרה טען שאת הכספים שמשך נטל לכיסו השיב ששאלות החוקר עצבנו אותו וכי לא היה לו כוח לספר לחוקר שהכסף יועד לסטודנטים (פ/1929-1931 12.2.15).

168. ניסיונו של הנאשם להתכחש לאמירות המפלילות שתועדו בהודעתו אינו משכנע, ואני מוצא לדחותו.

ראשית, כפי שפורט לעיל האופן בו בוצע ניסיון זה היה מפותל, רווי סתירות והוצג מעל דוכן העדים בצורה מהוססת ובלתי אמינה. אף התכחשויות הנאשם לאמירות לא היו מפורשות ומוחלטות, כשהוא לא אומר שנרשמו דברים שלא מסר אלא, כמצוטט לעיל, ש"לא ידע" שאמר את הדברים.

שנית, ההגנה לא הציגה לחוקר שגבה את הודעות הנאשם, דוד מגני, את ההתכחשות האמורה. לא רק שבחקירתו הנגדית של מר מגני לא נטען בפניו שהנאשם לא מסר את הדברים שנרשמו מפיו או שהתבלבל כשמסר אותם, אלא שההגנה ביססה על האמירות הנדונות מחקירת הנאשם שאלות למגני בדבר ידיעותיו ופעולות שהיה עליו לשיטתה לבצע (פ/1351 22.10.14). כך נותרו טענות הנאשם בנושא בלתי מוחלטות ובלתי מבוססות. עוד אפנה לדיון בפס' 68 לעיל בטענות בדבר נסיבות חקירת הנאשם.

שלישית, גרסת הנאשם לפיה הכספים נמשכו בידי הנאשם מתוקף תפקידו בחברת שלם סנטר ולצורך פעילויות שונות של אותה חברה היא גרסה כבושה כאשר בהזדמנויות קודמות, כאמור, הציג הסברים אחרים למשיכות הכספים. לפי ההלכה הפסוקה שהוזכרה לעיל לא ייוחס, ככלל, משקל רב לגרסה המועלית לראשונה באיחור ניכר, ללא הסבר משכנע. ההסבר לפיו לנאשם "לא היה כוח" להסביר לחוקר המשטרה כי הכספים שימשו להוצאות המרכז (ומנגד, "היה לו כח" לטעון שם שהשתמש בכספים לצרכיו הפרטיים), איננו הסבר משכנע.

רביעית, משהופרכו "תזת התאגידים הנפרדים" והטענות בדבר תפקידים וסמכויות גורפות שניתנו לנאשם באותם תאגידים בדגש על חברת שלם סנטר, נשמטים גם הסברי הנאשם למשיכות שבאישום הנדון. הנאשם לא שימש כנשיאה של חברת שלם סנטר כגוף נפרד מן המכון, ולא נהנה משיקול דעת בלעדי לנהל את פעילותה וכספיה. חברה זו הייתה חלק מן המכון בו שימש הנאשם כבעל תפקיד, בכפיפות למנכ"ל ולנשיא. הכספים הנדונים היו כספי המכון וכפי שקבעתי לעיל הנאשם לא קיבל את אישור מנהליו ליטול כספים אלה. הוא אף לא טען שקיבל אישור שכזה.

כל אלה לא מאפשרים לקבל את הסבריו המאוחרים של הנאשם, למשיכת הכספים מחשבון הסנטר. מנגד, אמירותיו בחקירת המשטרה שהוצגו לעיל נאמרו בניגוד לאינטרס שלו, תוך שאישר כי משך את הכספים שלא על דעת מנהל המכון, נטלם לכיסו ובזבזם. הוא חזר על אמירות אלה בצורה עקבית מספר פעמים, בפירוט הכולל נתונים כגון מטרות השימוש בחשבון הסנטר ונקיבה בסכומים ואף מתן הסבר לאופן התנהלותו (בנטילת הפרשי השכר ובכך שחשבון הסנטר "שלו"). לכן מצאתי לקבלן.

מכלול זה של נתונים מגבש את המסקנה, כי הנאשם משך את הכספים ללא רשות בעליהם ונטלם לעצמו.

הסברי הנאשם למשיכות

169. הדיון יראה כי בעצבו את ההסברים הללו, שכאמור אינם מתיישבים זה עם זה, התבסס הנאשם על אלמנטים אמיתיים שהכיר מעבודתו במכון, כגון תשלום דמי מחיה לסטודנטים שהגיעו מחו"ל למשלחות קיץ בישראל או הסכמת מנהליו לצבור עבורו הפרשי שכר. אלא, שאלמנטים אלה לא היו קשורים למשיכות במזומן שביצע הנאשם מחשבון הסנטר, והוא השתמש בהם בצורה כוזבת כהסבר להתנהלותו. בהמשך נראה כי הנאשם ביצע מהלך דומה לגבי עבירות הנדונות באישומים נוספים.

טענת הפרשי השכר

170. כאמור, בחקירת המשטרה טען הנאשם כי משיכות המזומן שביצע היו תשלום עבור הפרשי שכר. בראיות ישנן אינדיקציות לקיומם של הפרשי שכר. כך אמירות לפיהן, במהלך העסקתו במכון ולאחר שזכה להעלאה בשכרו, ביקש ממנהליו שלא לשלם לו את מלוא השכר מדי חודש ולצבור את ההפרש לתשלום מאוחר וזאת, לפי הסברו, משיקולי מס שלו. כך טען הנאשם בחקירת המשטרה (ת/33 ש' 35, ת/32 ש' 50-56). יצוין שהנאשם טען שם שהעצני אישר לו למשוך את הכספים במשיכות חד פעמיות ובתנאי שלא ידע מכך, אך בהמשך כמתואר לעיל נזנחה טענה זו לטובת הסברים אחרים של הנאשם למשיכות שביצע מחשבון הסנטר. העצני עצמו אישר כי הסכים לצבירת הפרשי שכר, בכפוף לכך שהנאשם יציג אפשרות חוקית לביצועה מה שלא ארע בפועל. הוא הכחיש שבהמשך אישר את תשלום הפרשי השכר לנאשם (פ/1380-1379, 1417-1398, 1426 27.10.14).

171. אינדיקציות אלה לטענה בדבר הפרשי שכר לא יכולות לסייע לנאשם, בנוגע למשיכות המזומנים מחשבון הסנטר הנדונות באישום השלישי.

זאת, ראשית, משום שהמשיכות לא נעשו על דעת מנהלי המכון, שהכסף היה שייך לו. הנאשם הסתיר את המשיכות ממנהליו. והרי, אדם אינו זכאי ליטול מכספי מעסיקו ללא רשותו אך משום שלגישתו אותו מעסיק חב לו כספים.

שנית, ועיקר, אני דוחה את טענת הפרשי השכר כבסיס אמת למשיכות. מן הראיות עולה כי הנאשם דרש את הפרשי השכר מן המכון בנפרד ממשיכות המזומנים, אותן הסתיר ממנהלי המכון. המשיכות בוצעו, כזכור, בשנים 2003 ו-2005. מנגד, בהסכם הפרישה ת/6 מיום 30.10.05 שנחתם בין הנאשם לבין מנהלי המכון, הוסכם כי "הפרשי שכר שלפי בקשתו של שאול בעבר נדחה תשלומם אליו, יחושבו וישולמו לו". המנהלים העידו, כאמור, כי בזמן אמת הנאשם לא קיבל את אישורם לתשלום הפרשי שכר בדרך של משיכות מחשבון הסנטר, לא גילה להם שביצע את משיכות המזומן וממילא שלא כי "שילם לעצמו" בדרך זו את הפרשי השכר. בעת חתימת ההסכם לא ידעו על כך ולכן הסכימו לתניה המצוטטת לעיל (העצני פ/1379-1378 27.10.14). כלפי אנשי המכון התנהל אפוא הנאשם כאילו ההפרשים לא שולמו לו, ועל כן נקבע בת/6 מנגנון לתשלומם.

בנוסף, הנאשם החל בביצוע המשיכות בשנת 2003, הרבה לפני חתימת ההסכם ת/6. המשיכות אף לא דווחו בתלושי השכר שלו, כחלק ממשכורתו. כל אלה ממחישים את העדרו של קשר בין טענת הפרשי השכר לבין אותן משיכות.

זאת ועוד, אף לאחר שהנאשם הגיע לסיכום ת/6 עם מנהלי המכון אודות קבלת תשלום הפרש שכרו, המשיך הוא בביצוע המשיכות מבלי ליידע את המנהלים - וביצע בתקופה זו חלק לא מבוטל מהן. למרות שבמסגרת ת/6 כבר הוסכם על פיטוריו מהמכון, ניצל הנאשם את העובדה שכרטיסי האשראי נותרו ברשותו במהלך תקופת הביניים שעד לסיום עבודתו בפועל והמשיך לבצע משיכות בלתי מאושרות מחשבון הסנטר, תוך שהוא מגביר את תדירותן. לפי דפי החשבון של חשבון הסנטר (ת/17, נספח א' לת/8), החל מיום 31.10.05 שלמחרת חתימת ההסכם וכלה ביום 20.12.15 בוצעו משיכות בתדירות גבוהה, לעיתים יום יומית ולעיתים (למשל בימים 31.10.05, 25.11.05 או 28.11.05) מספר משיכות ביום, ממכשירי כספומט שונים^[4]. התנהלות זו מוסיפה ומעידה כי אין קשר בין טענת הפרשי השכר לבין המשיכות.

אוסף כי בחקירת המשטרה, כמצוטט לעיל, נשאל הנאשם מדוע פעל כך והשיב שביקש "להשלים משכורות" אותן חשב שהמכון לא ישלם. תשובתו זו מחזקת את המסקנה אודות היסוד הנפשי שנלווה למשיכות: לשלול את הכספים מן המכון ללא ידיעת מנהליו וללא כל כוונה להחזירם.

הסברים נוספים למשיכות: להוצאות המכון או להוצאותיו של שלם סנטר כארגון נפרד מהמכון

172. בתשובה לאישום הוצג, כאמור, ההסבר הראשון, ובעדות הנאשם ההסבר האחרון. גם הפעם מדובר בניסיונות של הנאשם להציג אלמנטים שהכיר מעבודתו במכון כהסבר לנטילת הכספים. ברי כי למכון היו הוצאות, ובכלל זה כי הובאו מטעמו לישראל משלחות קיץ של סטודנטים מארצות הברית, שקיבלו מן המכון דמי מחיה (ראו למשל העצני פ/1295-1296 29.10.14). אלא, שלא ניתן לקבל כי משיכות המזומנים מושא האישום הנדון שימשו לצורך זה.

173. לעיל הוצג רוב הנימוקים השוללים הסברים אלה למשיכות. כך הודאת הנאשם בחקירתו כי לקח את הכספים לכיסו, הצגת ההסברים הנדונים בשלב מאוחר ללא נימוק סביר, הסתרת המשיכות בידי הנאשם ממנהליו ודחיית "תזת התאגידים הנפרדים" שלא מאפשרת לקבל כי הנאשם הוא אשר קבע את פעילות חברת שלם סנטר ותשלום הוצאותיה ללא דיווח למנהלי המכון.

174. אוסיף שני נימוקים: ראשית, את הסתירה שבין שני ההסברים שבכותרת. הראשון, שהוצג בתשובה לאישום, עסק בתשלום הוצאות המכון ("המרכז"), וזאת ללא כל פירוט של סוג וטיב ההוצאות. ההסבר השני עסק, מנגד, בתשלום הוצאות של חברת שלם סנטר כגוף נפרד מהמכון. היינו, הנאשם עצמו לא דבק בגרסה לפיה השתמש בכסף לתשלום הוצאות המכון.

175. שנית, יש לתת את הדעת לאופן בו בוצעו המשיכות: לאורך חודשים ארוכים, בהזדמנויות שונות ולעיתים תכופות, במזומן ממכשירי כספומט, כולן בסכום דומה של מעט יותר מחמש מאות דולרים ולאורך תקופה ממושכת. באופן זה נמשך סכום כולל של עשרות אלפי דולרים.

לו אכן נזקק המכון לכמות גדולה של מזומנים לתשלום הוצאותיו, לרבות תשלומים לסטודנטים (או לחוקרים, כפי שטען הנאשם בהמשך עדותו), הרי שמדובר בדרך לא שגרתית להצטייד בסכומים בקנה מידה שכזה. יוזכר שלמכון היו חשבונות בנק בסניפים נגישים בירושלים, ללא כל קושי למשוך מהם סכום כסף באופן מרוכז וללא צורך לעשות כן בהגעה חוזרת ונשנית לכספומט. למשל, באישום החמישי נדונה משיכה שביצע הנאשם של מעל ל-14 אלף דולרים מאחד החשבונות הללו (ראו ת/26). בנוסף, לו ביקש המכון לממן את המשיכות דווקא מכספים שהיו מצויים בחשבון הסנטר, יכול היה להעבירם בהוראה אחת מאותו חשבון לחשבונות בישראל. הנאשם עצמו מסר שהורה על העברות של עשרות אלפי דולרים מחשבון הסנטר לחשבונות המכון בארץ (למשל ת/32 ש' 126-133). בחירתו לבצע את המשיכות ב"מנות" קטנות דרך כספומט, לאורך שנים ובמזומן מקשה לקבל, כי מדובר בתשלום של הוצאות המכון ומתיישבת עם גרסתו בחקירה ועם המסקנה לפיה ביקש (והצליח) להסתיר באופן זה את המשיכות מעיני מנהליו.

בנוסף, כפי שפורט לעיל דווקא בחודשי החורף אוקטובר עד נובמבר 2015, תקופה שאינה תקופת הקיץ של משלחות הסטודנטים (ראו למשל הרישום בנ/14 המתייחס לתכנית הקיץ שבאוגוסט) ולאחר שנחתם עמו הסכם פרישה כך שלא היה טעם מבחינת המכון ב"צבירת" מזומנים אצלו לעתיד, ערך הנאשם משיכות רבות ותכופות ממכשירי כספומט באופן האמור.

כל אלה מוסיפים ומבססים את המסקנה, כי משיכות אלה לא היו לצורך הוצאות המכון.

176. עוד נתתי דעתי לכך שיהודית אדסט אישרה בעדותה, לשאלות ההגנה, כי שולמו לסטודנטים סכומים שנמשכו בידי הנאשם מחשבון הסנטר (פ/1350-1352 17.6.14). אלא, שכפי שהוסבר לעיל בעת הדיון בעדותה איני יכול להיסמך על אמירותיה, למעט בפן הצר של העבודה הטכנית שביצעה. עדותה נמסרה ללא הקפדה על דיוק תוך

שחזרה ואישרה נתונים והערות של ההגנה גם מבלי שהיו זכורים או ידועים לה ותוך השפעה של הערות ההגנה על תוכן העדות. האמירות הנדונות נמסרו במהלך שכזה, בו השיבה בחיוב לשורת שאלות מבלי לדקדק בתשובותיה ולהסביר את מקור ידיעותיה. באותה נשימה אישרה גם מצגים שהונחו בפניה לפיהם, ברוח "תזת התאגידים הנפרדים" הכוזבת, התשלום לסטודנטים לא היה קשור למכון בישראל אלא "זה שייך לשם, זה חשבון נפרד, שהם ישלמו. ת. כן" (שם, פ/1351 ש' 20). בנוסף, אדסט העידה כי את הרישומים ביצעה לאחר שבררה עם הנאשם את מהות המשיכות (פ/1309 12.6.14). לאורך עדותה חזרה וצינה שהעדיפה לבצע הוראות לרישום ולא לחקור בטיבן (למשל פ/1296, 1316 12.6.14, פ/1281 17.6.14; פ/1252 9.16.14). כשנשאלה ישירות הוסיפה שלא ראתה מי שילם בפועל לסטודנטים (פ/1356 17.6.14). עדותה בנושא נובעת, אפוא, מדברים שלמדה מהנאשם. בשל כל אלה, אין בעדותה לסייע להגנה בביסוס "הסבר הסטודנטים".

177. מנימוקים אלה אין לקבל את ההסברים אותם הציג הנאשם למשיכות שביצע.

עבירות הגניבה בידי מנהל

178. הוכח מעל לספק כי הנאשם ביצע את המשיכות המרובות מושא אישום זה ונטל את הכספים לכיסו מבלי שהיה זכאי לכך, ללא רשות בעליהם, הוא המכון, במרמה שבמשיכות מרובות בסכומים קטנים תוך הסתרת הנטילה ממנהלי המכון ובמטרה לשלול את הכספים שלילת קבע. זאת עשה כמנהל במכון. מכאן, שבוססו יסודות העבירות הנדונות.

עבירת רישום כוזב במסמכי תאגיד

179. עת אישר הנאשם, בחקירת המשטרה, כי ביצע את המשיכות ונטל את הכספים לכיסו, הוסיף וקשר עצמו לרישום אודותיהן בהנהלת החשבונות של המכון. הוא נשאל שם "מה זה חו"ז ארה"ב שניהלת בשנים 2003-2004" והשיב "שלם סנטר זו חברה בארה"ב [...]. אלו משיכות שאני משכתי הסברתי לך שבחשבון הזה עשינו השלמות משכורת ותקציב שלי, אלו כספים שהלכו אלי. זה רשום לא הסברתי את זה. השתמשתי בכספים לשימושי הפרטי" (ת/32 ש' 80-83. ההדגשה הוספה).

180. האישום הנדון מתייחס לרישום המשיכות של שנת 2003 תחת "חו"ז ארה"ב" תוך רישום של העברה מ"הוצ' יורם" ל"חו"ז ארה"ב" כדי לסגור יתרה שנוצרה מרישום המשיכות. הנאשם, באמירה הנ"ל, לא התכחש לשאלת החוקר כי הוא ניהל את הרישום "חו"ז ארה"ב" בתקופה הרלבנטית, והוסיף וקשר בין אותו רישום לבין המשיכות שביצע ונטל לכיסו בשנת 2003.

יצוין שגם במקום אחר באותה הודעה הפגין הנאשם בקיאות באשר למקורו של רישום משיכות. כשהוצגה לו חוות דעת ראשונית של דו"ח רו"ח ברלב, השיב שלא יוכל לענות ללא מסמכים. מהמשך התשובה עולה כי הוצג בפניו מסמך "חו"ז גולן" לשנת 2005, והוא השיב "החו"ז גולן שאתה מראה לי של שנת 2005 שרשום למעלה נספח א' בדו"ח זה של שלם סנטר. SC בארה"ב אני משכתי מה שמגיע לי ע"ח הפרשים של תקציב השכר שלי" (שם, ש' 65-67). כאמור, האישום ברישום הכוזב לא נוגע לשנת 2005 אך תשובה זו מוסיפה ומבססת את הקשר שבין הנאשם לבין רישומי המשיכות.

181. בנוסף, יהודית אדסט, שביצעה בפועל את הרישומים, אישרה כי הנאשם היה הממונה עליה ועל הנהלת החשבונות (פ/1238-1240 12.6.14). במסגרת הדיון לעיל באישומים הראשון והשני עמדתי על יחסי הכפיפות ביניהם

לרבות בסוגיית פעילות הרישום אותן ביצעה בהוראות הנאשם. עוד נקבע, כאמור, כי הפן הצר בו ניתן להיסמך על עדותה נוגע לפעולות הנהלת החשבונות שביצעה בעצמה. בהקשר דן סיפרה אדסט כי עקבה אחר המשיכות שהופיעו בחשבון הבנק ו"אני עשיתי סיכום כל חודש ושאלתי אם אני לא טועה, ממה שאני זוכרת, שאלתי את שאול מה אני אמורה לעשות עם המשיכות האלו?... ואז עשיתי רישום בסוף חודש, אני לא ניהלתי את זה במשך החודש, רק בסוף החודש, ועשיתי רישום ושאלתי את שאול האם זה הולך לשם או לשם ולפי זה אני הכנסתי את זה לספרים..." (פ/1309/12.6.14). דברים אלה הולמים את דברי הנאשם בחקירת המשטרה ומראים כי הנאשם הוא שמסר לאדסט את המידע שגולם בסופו של דבר ברישומי הנהלת החשבונות.

182. לאלה מצטרפת הכרטסת "חו"ז ארה"ב" (ת/19, העמוד הנוגע ל-2003 הוא האחרון) המתעדת משיכות רבות של מזומן, ופעולה נגדית של העברה ביום 26.10.13 מ"הוצ' יורם לחו"ז ארה"ב" שכיסתה (ביתר) את היתרה השלילית שנוצרה בכרטיס עקב המשיכות. יורם חזוני הכחיש כאמור כי מדובר בפעולות כספיות הקשורות אליו. דבריו אמינים עלי ולא נסתרו, מה עוד שהנאשם עצמו לא דבק בגרסה לפיה דובר בכספים הקשורים לחזוני. כך, רישום פעולת הכיסוי אינו ביטוי אמיתי להעברת הסכומים שנמשכו לחזוני. היות שהנאשם נטל את הכספים ללא דיווח למנהליו, הוא היחיד שהיה לו מניע להוסיף ולהסוות את מהלכיו באמצעות רישום כוזב של העברה לחזוני וכך "סגירת" יתרת החובה שנוצרה בכרטסת האמורה בשל רישום המשיכות מחשבון הסנטר. הדבר מודגש בכך שהכרטסת הנדונה כוללת רק פעולות משיכה של הנאשם, ומנגד את פעולת הכיסוי. למעט המניע האמור של הנאשם אין סיבה נראית לעין, ולא הוצגה כזו בידי ההגנה, שמאן דהוא יחליט לרשום פעולה פיקטיבית דווקא בכרטסת זו, ויורה לאדסט לעשות כן.

183. בשל כל אלה, בתוספת ההתרשמות הכוללת מעדותו של הנאשם כמפורט לעיל, לא ניתן לקבל את הכחשותיו מעל דוכן העדים לפיהן לא היתה לו נגיעה לרישום הנדון והרישום אינו קשור למשיכות מושא אישום זה (פ/1632-1636/4.12.14). בדומה, ובין היתר נוכח מהלך ההסוואה שברישום ההעברה לחזוני, לא ניתן לקבל את הטענה שהעלה הנאשם בחקירת המשטרה לפיה עצם רישום המשיכות היווה דיווח אמת עליהן כך שלא הסתיר את גניבת הכספים.

184. שוכנעתי אפוא כי הנאשם הוא שגרם במודע לרישום כוזב במסמכי הנהלת החשבונות של המכון, במטרה לרמות את אנשי המכון ולהסוות את עקבות הגניבה שביצע. לכן יש להרשיעו בעבירה שבכותרת.

185. אוסיף ואתייחס לשאלה שהעלתה ההגנה בסיכומיה, מדוע לא הועמד הנאשם לדין בנוגע למשיכות שביצע בשנת 2004 ושנרשמו ב"חו"ז ארה"ב". זאת, הגם שהתייחס אליהן בחקירת המשטרה ככספים שלקח לעצמו (ת/32 ש' 80-84). כפי שצוין בהמשך, גם רו"ח בוכניק כתב בחוות דעתו ת/8, על סמך בדיקת המשיכות ורישומיהן בהנהלת החשבונות, שכספים שנמשכו ב-2004 ניטלו בידי הנאשם ללא רשות. היות שלא מדובר בנושא שנכלל בכתב האישום ולא בורר בפניי די הצורך, אמנע מקביעת ממצאים בנושא. די בקביעה לפיה גם אם נפלה שגגה באי-הכללת המשיכות לשנת 2004 בכתב האישום וגם אם בוצעו עבירות נוספות בשנה זו, הרי שהנאשם הוא שנהנה מכך ואין בכך כדי לפטור אותו מן העבירות שבוצעו בשנים 2003 ו-2005. ממילא, שנוכח הראיות שהזכרתי לעיל לא ניתן לאמץ את טענת ההגנה לפיה אי-הכללת המשיכות משנת 2004 מצביע על תקינותן ומביא גם למסקנה לפיה המשיכות מהשנים 2003 ו-2005 הן תקינות.

אישום רביעי

186. באישום זה מיוחס לנאשם כי הורה לאדסט להוסיף למאזנו ימי חופשה שלא הגיעו לו ולפדות אותם בכסף, וכי הסווה זאת ברישום כוזב. בחינת הראיות מעלה כי האישום הוכח.

המחלוקת שבין הצדדים התמקדה בשאלה, האם היה במכון נוהל שאסר על העובדים לצבור יותר מ-36 ימי חופשה ולפדותם בכסף טרם עזיבתם את מקום העבודה, והאם נוהל זה חל על הנאשם. לשיטתי, המוקד באישום זה הוא אחר. זאת, משהוכח כי הנאשם גרם להוספת כמות משמעותית של ימי חופשה למכסת ימי החופשה שלו, כאשר לא היה זכאי לתוספת זו, והוסיף ופדה את חלקם בכסף. כל זאת ללא ידיעת מנהליו או אישורם ותוך נקיטת מהלכי הסוואה שונים. לא ניתן לקבל כי מהלך מעין זה מצוי בגדר סמכויותיו והרשאתו של הנאשם כעובד במכון. מכאן פלילות המהלך: לא בשל חריגה מנוהל אלא בהיותו מהלך של גזל במרמה מקופת המכון תוך הסוואתו כפדיון ימי חופשה.

187. הנאשם לא הכחיש, בתשובתו לאישום, כי הורה לגב' אדסט להוסיף ימי חופשה ולבצע פדיון, אך טען שצבר את הימים כדין. הוספת ימי החופשה בוססה אף בעדותה של אדסט לפיה הנאשם הורה לה להוסיף ימי חופשה במאזנו במערכת המשכורת, ולבצע עבורו את הפדיון בסכום של 103,077 ₪ (פ/1281 12.6.14). אדסט לא ראתה זאת מתפקידה לשאול את הנאשם לטיב הפעולה (פ/1296 12.6.14). כפי שהוסבר לעיל, ניתן לקבל את עדותה בנקודות מעין זו, בהן היא מתארת פעולות שביצעה לפי הוראה, כאשר ביצוע הפדיון נתמך במסמכים ת/10-ת/16 אשר מתעדים את שלבי הביצוע.

188. המסמכים שהוגשו מבססים לא רק את עצם הפדיון, אלא גם כי בתקופה הרלבנטית הוספה כמות משמעותית של ימי חופשה למכסת ימי החופשה של הנאשם וכי הנאשם לא צבר כדין את הכמות הנדונה. אפרט:

189. מתלוש המשכורת של הנאשם לחודש אפריל 2005 שהוצג בידי ההגנה (נ/15) ומדו"ח היעדרות לחודש נובמבר ובו סטטוס חופשה של הנאשם (ת/16 שהוגש בהסכמה), עולה כי במהלך עבודתו זכאי היה הנאשם לצבור 1.5 ימי חופשה בחודש, שהם 18 ימי חופשה בשנה. בשולי הדברים אציין כי הדבר הולם גם את נוהל החופשה שלטענת התביעה נהג במכון ואשר הוצג, הגם שכפי שיבואר בהמשך איני סבור כי הידרשות לנוהל זה הכרחית לצורך ההכרעה.

מנ/15 עולה גם כי נכון לאפריל 2005 צבר הנאשם 46 ימים. הפדיון הנדון באישום זה בוצע בחודש ספטמבר 2005, כעולה ממסמכים ת/10-ת/15. יצוין כי גם מסמכים אלה הוגשו בהסכמה (פ/1288 12.6.14). לפי הרישומים שצורפו לת/13 (הוגשו גם כנ/16 ואדסט אישרה כי ערכה אותם - פ/1241 19.6.14) הפדיון שביצע הנאשם כנדון באישום הנוכחי היה פדיון של 42.5 ימים.

חישוב של צבירת הימים נכון לאפריל, בתוספת הימים שזכאי היה הנאשם להוסיף ולצבור עד לנובמבר (כאמור, 1.5 ימים לחודש), ובניכוי 42.5 הימים שפדה בספטמבר, מביא לתוצאה לפיה בנובמבר היה אמור הנאשם להחזיק ביתרה של 14 ימי חופש. אלא, שלפי ת/16 שאף הוא הוגש בהסכמה (פ/1292 12.6.14) החזיק הנאשם במועד זה ביתרה של 69 ימים. מכאן, שבתווך הוספו לזכותו 55 ימי חופשה מעבר לצבירה הרגילה, להם לא היה זכאי. הדבר מתיישב עם עדותה של אדסט לפיה הנאשם הורה לה להוסיף את הימים.

190. אציין שבקביעה זו נתתי דעתי לשני נתונים נוספים, הגם שאין בהם לשנות את מסקנתי. ראשית, במהלך חקירתה הנגדית וכחלק מן המהלך שאפיין אותה של אישור לא מוקפד של נתונים שהציגה בפניה ההגנה, אישרה אדסט גם אמירה לפיה בתחילת שנת 2000 הוחלפו מערכות המחשוב ונמחק רישום ימי החופשה. אלא, שלמעט אמירה זו שמן

הסיבות אותן ציינתי לעיל אני מתקשה לתת לה משקל של ממש, לא הוצגה כל ראיה לבסס אפשרות לפיה בשנת 2000 עמדה לזכות הנאשם יתרה, שהיא אשר הוספה למאזנו בהמשך. איש מן העדים לא העיד כך, ולא הוצג כל מסמך שיאמת אפשרות זו. יוזכר שחלפו למעלה מחמש שנים בין ה"תקלה" הנטענת ועד לאירועים מושא האישום הרביעי; כי הנאשם עצמו לא טען שזו הסיבה להוראה; כי הנאשם החל לעבוד במכון בשנת 1999 כך שלא יכול היה לצבור 55 ימי חופשה עד לתחילת 2000; בשל כל אלה, אין באותה תשובה של יהודית אדסט לסייע להגנה.

נתון נוסף אליו נתתי דעתי הינו תלוש המשכורת לחודש נובמבר, שהוגש כת/39. במסמך זה אין כל התייחסות ליתרת ימי החופשה נכון לאותו חודש (זאת בניגוד לאמור בפרוטוקול כאילו מופיע רישום של אפס ימים - למשל פ/1980-12.2.15). לא ניתן "לפרשו" כאילו במועד זה היתרה התאפסה. זאת, משום שהפדיון שביצע הנאשם בספטמבר היה של 42.5 ימים וכבר באפריל נרשמה לזכותו יתרה גבוהה יותר. היינו, גם ללא התוספת הפיקטיבית הייתה נותרת לזכותו יתרה מסוימת בנובמבר. לכן, העדר ההתייחסות לימי החופשה בת/39 אינו יכול לסתור את הנתונים המופיעים בדו"ח ההעדרות ת/16.

191. כך, חומר הראיות מראה כי הנאשם ביצע מהלך של הוספת עשרות ימי חופשה למאזנו, הגם שהדבר לא הגיע לו. באופן זה אפשר לעצמו ליהנות מפדיון מבלי לגרוע ממכסת ימי החופשה שלו (ואף תוך "שיפור" שלה). בצורה זו נטל לעצמו למעלה ממאה אלף שקלים מכספי המכון, וזאת ללא ידיעת מנהליו.

192. בהמשך אדון בטענת ההגנה לפיה נדרש להוכיח את עובדות האישום במסמכים ובהם בלבד. בהקשר דנן אציין כי מענה לשאלה, האם הנאשם היה מוסמך לאשר לעצמו מהלך מעין זה ללא דיווח לאיש, אינו מצריך מסמך בו יצוין כי עובד אינו רשאי ליטול מכספי מעבידו ללא רשותו. לעיל דחיתי את טענת הנאשם כי החזיק במעמד סוברני במכון, וקבעתי כי היה עובד במכון הכפוף למנהל ישיר (המנכ"ל העצמי) ולנשיא המכון פוליסר. אין זה מתקבל על הדעת, כי בגדר סמכויותיו היה ליטול מקופת המכון לכיסו סכומים שלא הגיעו לו, בהחלטתו ומבלי לדווח על כך. שני מנהליו: פוליסר והעצמי, הכחישו אפשרות זו והדגישו כי אף עובד במכון לא היה מוסמך לאשר לעצמו תשלומים (פ/1055, 1058-2.4.14).

193. הנסיבות בהן בוצע המהלך מוסיפות ומחדדות את המסקנה, כי דובר בנטילה של הכספים ללא סמכות ורשות. הן מראות, כי הנאשם נקט במספר אמצעים כדי להסוות את הנטילה ולמנוע את גילוייה.

194. כך עשה, ראשית, בעצם הבחירה במנגנון של רישום ימי חופשה לצורך הסוואת הנטילה. המהלך שבוצע אינו קשור, עניינית, בחופשה מעבודה. מדובר, כפי שהוסבר לעיל, במי שנטל את הסכום הנכבד לעצמו והסווה זאת באמצעות רישום כוזב במסמכי הנהלת החשבונות. לצורך זה דאג הנאשם ל"הגדלת" מכסת ימי החופשה מעבר לזכאותו, כך שיראה כאילו הנטילה היא מימוש של זכות שעמדה לו. הדבר מעיד על רצונו להסתיר את הנטילה.

195. רצון זה ניבט גם מכך שהנאשם לא סיפר למנהליו על הכסף שלקח, וממילא שלא קיבל את אישורם לכך. הן פוליסר והן העצמי העידו שלא ידעו על המהלך, ולא היו מאשרים אותו (פוליסר פ/1053-1052-2.4.14; העצמי פ/1378-1380-27.10.14). אינדיקציה לכך מצויה במסמך המאשר את ההעברה לחשבון של הנאשם, ת/10, ובו רوبرיקה בכתב יד לחתימתו של העצמי, שהיא ריקה ולא מופיעה עליה החתימה.

196. הנאשם לא הסתפק בהסתרה מן המנהלים. הסכם הפרישה מן המכון, עליו חתם מול מנהליו אך כחודש לאחר המהלך הכוזב מושא דיונו, כלל התחייבות לפיה יבוצע עבורו פדיון של ימי החופשה שצבר (ת/6, סעיף 7). פוליסר העיד כי הסכים לכלול סעיף זה בהסכם מתוך הבנה, כי הנאשם לא פדה עד אז ימי חופשה. העצמי מסר דברים

דומים. אף אחד מהם לא ידע שזמן קצר קודם לכן ולאחר שהוסיף למאזנו עשרות ימי חופשה, פדה הנאשם ימים בסכום של למעלה ממאה אלף שקלים (פ/1059 ש' 3-10, פ/1378 27.10.14).

197. אינדיקציות נוספות מדגישות, וזאת מעל לצורך, את חריגותו של המהלך. כך העובדה שהסכום אותו קיבל הנאשם בחודש ספטמבר 2005 לא דווח בתלוש המשכורת שלו וזאת בהוראתו. אדסט מסרה כי שאלה את הנאשם אודות כך והוא הורה לה לחכות לחודש דצמבר שאז, בשל עזיבתו, הדבר נותר "פתוח" (פ/1300 12.6.14, פ/1281-1282 19.6.14). הנאשם, מנגד, טען בעדותו שהסכום דווח בתלוש המשכורת שלו בהזכירו את התלוש לחודש נובמבר (פ/1656-1658 4.12.14). בהמשך העדות חזר בו (פ/1659) ובחקירתו הנגדית הוגש התלוש (ת/39) והסתבר שגם בו לא דווח הסכום שקיבל הנאשם.

כך גם העובדה שהפדיון בוצע לא בסיום עבודתו של הנאשם במכון, אלא במהלכה (כאמור, הפרישה סוכמה רק כחודש מאוחר יותר). מנהלי המכון טענו שהדבר לא עולה בקנה אחד עם מדיניות המכון (פ/1052-1053 2.4.14; העצני פ/1427 27.10.14, פ/1873 6.11.14) ודוגמאות לפדיון ימי חופשה עבור עובדים אחרים, שהוצגו בידי ההגנה במהלך הדיונים (פ/1651-1654 4.12.14), לא סתרו זאת משלא כללו מצבים של פדיון במהלך עבודה פעילה במכון. הנאשם טען כי לא היה איסור פורמלי לפדות ימי חופשה במהלך העבודה. בין אם הדבר נכון ובין אם לאו, הרי שפדיון בטרם סיום העבודה לא היה מהלך שגרתי. כך למשל אדסט, שוב בפן הצר של פעולות שביצעה, סיפרה שככלל ביצעה פדיון לעובדים בסיום עבודתם, הגם שלא יכלה לומר האם קרה שפדתה ימים עבור עובד פעיל (פ/1296-1297 12.6.14). אף הנאשם ציין ש"אם אדם פרש הוא קיבל את הפדיון במסגרת תנאי הפרישה שלו" (פ/1648 4.12.14).

שני אלה: ההוראה לאדסט שלא לרשום את ה"הטבה" הניכרת בתלוש המשכורת הרלבנטי; וביצוע הפדיון בצורה לא שגרית במהלך תקופת העבודה, מצטרפים לאלמנטים שהוצגו לעיל ומדגישים את חריגות המהלך ואת ההכרח (שלא מומש בפועל) בקבלת אישור לו.

198. אלמנט אחרון המדגיש את הפסול במהלך הוא ניסיונו של הנאשם להתנער ממנו בעדותו. הגם שקודם לכן אישר, כאמור, כי הורה לאדסט להוסיף את ימי החופשה, בבית המשפט וכאשר נדרש להסביר כיצד לאחר אפריל צבר כמות ימי חופש העולה בצורה ניכרת על הצבירה לה היה זכאי, התחמק. תחילה השיב כי אדסט לא טענה כך בעדותה, ובהמשך כי אדסט טענה שהוסיפה לו זיכוי של ימים משנת 2002. כשהוצג לו שלא כך טענה אלא שהנאשם הורה לה להוסיף ימים, השיב שאינו חושב שאמרה זאת, ושאינו זוכר אם ביקש ממנה להוסיף ימים אך אם אמרה זאת, זה נכון (פ/1972-1974). ניסיון לא משכנע זה להתנער מן ההוראה לאדסט ממחיש את חוסר היכולת של הנאשם לספק הסבר תמים למהלך שביצע.

העבירות שבוצעו

199. הנאשם חטא בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, כמוגדר בסעיף 415 סיפא לחוק העונשין. בהוראה להוסיף ליתרת ימי החופשה שלו עשרות ימים שלא הגיעו לו, ובהמשך במהלך הפדיון, יצר במודע מצג מרמתי לפיו מגיע לו פדיון ימי חופשה. בכך אפשר את קבלת הסכום על ידו.

אלמנט "הנסיבות המחמירות" בעבירה הנדונה לא הוגדר בחוק והותר לשיקול דעתו של בית המשפט הבוחן האם יש בנסיבות הביצוע פסול מוסרי מוגבר. הדבר עשוי להתבטא, למשל, בתחכום שבביצוע העבירה, הסכום שהועבר כתוצאה ממנה, ביצוע עבירות נוספות שנועדו לאפשר את המרמה, תפקידו של המרמה או ריבוי מעשי מרמה (ע"פ 1748/08).

פרי ואח' נ' מדינת ישראל פס' 42 (5.2.09).

העבירה שבוצעה בידי הנאשם עונה על מבחן זה. המדובר במעילה של מי שנשא בתפקיד ניהולי בכיר במכון, כסמנכ"ל כספים ותפעול, ואשר ניצל את אחריותו על מערך הנהלת החשבונות וכפיפותה של מנהלת החשבונות אדסט אליו כדי להורות לה לבצע מהלכי רישום כוזבים שמטרתם להעשיר את כיסו. עוד מאופיין ביצוע העבירה בתחום בו יצר הנאשם כסות "לגיטימית" למהלך של העברת כספי המכון לרשותו, ראשית בהוספת ימי חופשה למאזנו ושנית ב"פדיון" של חלק מהימים תוך הותרת יתרה במאזנו דבר שגורע מן הסיכון כי המהלך יתגלה. מעילתו באמון מודגשת נוכח האופן בו הונה את מנהליו, שלא נתנו את רשותם למהלך וכלפיהם המשיך והתנהל בעיצוב הסכם הפרישה כמי שטרם פדה את יתרת חופשתו. חומרת נסיבות הביצוע עולה גם מן העובדה שהנאשם ביצע עבירה נוספת של רישום כוזב במסמכי התאגיד כפי שיפורט בפסקה הבאה וזאת לצורך הצלחת מזימתו; מן הסכום הלא מבוטל שקיבל לכיסו כתוצאה מן המרמה ואשר עולה על מאה אלף ₪ (וזאת בשנת 2005); מהימנעותו לדווח על הסכום בתלוש המשכורת; ומכך שלא דובר במקרה חד פעמי אלא באחת מבין מגוון הדרכים בהן נקט כדי לגזול סכומים ניכרים מכספי המכון, כנדון באישומים השונים. כל אלה מגלים פסול מוסרי מוגבר, המבסס הרשעתו בביצוע העבירה בנסיבות מחמירות.

200. גם יסודותיה, העובדות והנפשיים, של עבירת הרישום הכוזב במסמכי התאגיד מתקיימים. כדי לאפשר את קבלת הכספים על ידו ולהסוותה גרם הנאשם, כאמור, לרישום כוזב בספרי הנהלת החשבונות של המכון, המשווה לקבלת הכספים על ידו כסות פיקטיבית של פדיון ימי חופשה.

201. על רקע קביעות אלה, איני סבור שנדרש להכריע בשאלה האם היה נוהל כתוב שאסר על צבירת יותר מ-36 ימי חופשה ופדיון במהלך העבודה כטענת התביעה, או שלא היה כזה ושני נוסחי הנוהל המצויים בראיות (נ/29) ונוסח שצורף למסמך 1327994 בנ/6) זויפו כטענת ההגנה. מסקנותי נותרות בעיני לפי שתי האפשרויות העובדתיות האמורות, בשים לב לטיב המהלך שביצע הנאשם ונסיבות ביצועו. הסיבה בשלה הנאשם לא היה זכאי לכספים אותם קיבל לא עסקה בצבירה כדן של 1.5 ימי חופשה בחודש שהצטרפה כדי כמות העולה על מכסה כלשהי. הסיבה היא שכלל לא דובר במהלך אמת של צבירת ימי חופשה ופדיון. זהו מקרה בו אדם גזל במרמה למעלה ממאה אלף ₪ והסווה זאת כמימוש של זכויותיו כעובד. מאותה סיבה, יש לדחות את טענת ההגנה לפיה מדובר בסכסוך אזרחי. התנהלות הנאשם היא בגדר עבירה על דיני העונשין.

אישום חמישי

202. זה עוסק במשיכת כספים בידי הנאשם מחשבון חברת מרכז שלם: שתי משיכות של 4,000 ₪ במזומן כל אחת שבוצעו בימים 22.5.05 ו-28.4.05, תשלום 8,600 ₪ בשיק למימון הוצאות משפטיות פרטיות ביום 3.11.05, וסך 14,506 דולר שמשך הנאשם מחשבון חברת מרכז שלם לפי הוראת תשלום עליה חתם והחתים את גב' אדסט (להלן תכונה משיכה זו "המשיכה הדולרית"). נטען שהנאשם נטל את כל הסכומים לכיסו ללא הרשאה ומבלי שבוצע רישום בגינם.

203. הנאשם אישר את משיכות הכספים השונות. יצוין כי לעניין שתי המשיכות בנות 4,000 ₪ כל אחת, הגם שהנאשם בתשובתו לאישום אישר שביצען, הרי שבחקירתו הנגדית הציג עמדה שונה לפיה אינו יודע מי ביצע את המשיכות. הדברים נאמרו בצורה לא החלטית, תוך שהנאשם לא שולל כי מדובר בו אך גורס שאין לו נתונים לבדוק זאת (פ/1668-1678 4.12.14). על רקע הבעייתיות שבשינוי גרסה עובדתית בשלב כה מאוחר, נשאלה ההגנה ישירות

בסיכומיה מהי עמדתה לגבי הוכחת המשיכות האמורות והשיבה, כי היא אינה מכחישה שהנאשם ביצע אותן ומוכנה שהדבר ייקבע כעובדה (פ/2148/16.4.15).

לכך מתווספים מסמכים המעידים על המשיכות האמורות: המוצג ת/27 כולל צילום שיק תשלום ההוצאות המשפטיות לצד טופס בקשת אישור לתשלום הסכום כאשר הנאשם חתום על טופס זה כמי שמאשר את התשלום (לעצמו), וקבלה של עורך הדין. עוד במוצג האמור טפסי הנהלת חשבונות הכוללים בין היתר כרטיס "הוצ' גולן" ובה רישום של שתי המשיכות בנות 4,000 השקלים כל אחת וכן סכום ההוצאות המשפטיות, ושני רישומי "תנועת יומן" על פעולות משיכת 4,000 ₪ בידי הנאשם לצד המילים "כסף מכספומט (בטעות)". אשר למשיכה הדולרית, המוצג ת/26 מכיל הוראת תשלום של "מרכז שלם" לבנק דיסקונט, בחתימת הנאשם ויהודית אדסט, המורה למסור 14,506 דולר במזומן לנאשם וכן את תדפיס משיכת המזומנים.

בשל כל אלה, אני קובע כי כל המשיכות באישום זה בוצעו בידי הנאשם.

204. עוד יש לקבוע כי הכספים ניטלו ללא רשות בעליהם. הבעלים הינו המכון, שכן כמפורט לעיל בוסס כי חברת מרכז שלם הייתה חלק מן המכון וחשבונה הכיל את כספי המכון. יצוין שאף הנאשם, בהודעתו הראשונה, ציין את חשבון החברה כחלק מחשבונות הבנק של ה"מרכז" (ת/33 ש' 39). מנהלי המכון העידו כי לא אישרו את המשיכות וכלל לא ידעו עליהן בזמן אמת (פוליסר פ/1114, 1116 פ/2.4.14; פ/1253 26.5.14; פ/1301, 1307 פ/1.6.14; העצני פ/1294 29.10.14; פ/1485 18.11.14).

205. הנאשם, מצדו, כשל בהצגת הסבר משכנע ותמים למשיכות הכספים. כשנשאל בחקירת המשטרה אודות המשיכה הדולרית ותשלום ההוצאות המשפטיות, סירב להשיב (ת/31 ש' 39 וש' 53). כפי שנקבע לעיל, הסבריו לשתיקה בחקירה אינם משכנעים, כאשר בחקירה הנדונה טען שהוא מבקש להיוועץ בעורך דינו שחזר מחו"ל, הגם שעמדו לרשותו שבועות מספר לעשות כן והגם שאישר שכבר נועץ בו (שם, ש' 4-7).

בעדותו טען הנאשם כי בחקירת המשטרה התייחס, למעשה, לאישום החמישי. כך טען, משום שבעת שנחקר על האישום השישי השיב, כי ברשותו סך 61,000 דולרים מכספי המכון. לשיטתו יש בכך התייחסות גם למשיכה הדולרית שבאישום החמישי. זאת, בחישוב לפיו צירוף המשיכה לתמורת כספי מכירת רכב הנדונה באישום השישי עולה כדי הסכום בו נקב (פ/1684 4.12.14).

לא ניתן לקבל טענה זו. הקושי הוא כפול: ראשית, לו היה ברשות הנאשם הסבר טוב למשיכה הדולרית היה עליו להציג כשנשאל בנושא, ולא לרמז בעקיפין אודותיו בעת שהשיב על עניין אחר. שנית, כפי שראינו לעיל בעת הדיון באישום השלישי, הנאשם בחר להציג את הטענה לפיה החזיק ברשותו מזומנים שנועדו לתשלום לסטודנטים גם בנוגע לאישום השלישי, בו מדובר בסך של למעלה מ-65 אלף דולר. הדבר משבש את החישוב האמור עליו מבוססת הטענה הנדונה.

לכן, יש בבחירתו של הנאשם שלא לענות לשאלות בנושא האישום החמישי כדי לחזק את ראיות התביעה נגדו באישום זה. אציין שלא איתרתי שאלה בחקירה בנוגע לשתי המשיכות בסך 4,000 ₪ כל אחת, ולכן קביעתי אינה נוגעת לשתי משיכות אלה.

206. גרסת הנאשם לאישום הנדון הוצגה לראשונה בתשובה לאישום. הנאשם טען שלשתי המשיכות הראשונות היה זכאי כתקציב אישי, וכי היה זכאי למימון ההוצאות המשפטיות שכן אלה נגעו לתלונה הקשורה להתנהלותו במקום העבודה וזאת "בדומה לכל מנהל אחר בחברה". את המשיכה הדולרית טען כי ביצע לצורך תשלום מלגות לסטודנטים

של חברת מרכז שלם, כשלצורך זה נהג להחזיק קופה לתשלומים במזומן (להלן: "הקופה"). עוד נטען כי את התשלום לא הספיק לבצע והוא מחזיק את הכספים ברשותו בשל מחלוקת עם החברה ובהמתנה להכרעה בה. את הרישום הכוזב הכחיש (הודעה מיום 14.12.10, פ/224 15.2.10).

207. זה המקום לציין, כי טענות הנאשם הנוגעות לקופת מזומנים המיועדת לתשלום לסטודנטים לא הוצגו רק בנוגע לאישום החמישי. במסגרת הדיון לעיל באישום השלישי ראינו שגם שם הוצג הסבר דומה, בטענה כי הכספים שנמשכו מחשבון הסנטר שימשו לתשלום במזומן לסטודנטים שנשלחו לישראל מטעם התאגיד שלם סנטר. הנאשם הציג את הטענה הנדונה גם כהסבר לאישום השישי בו אעסוק בהמשך, ובמסגרתו מיוחסת לנאשם גניבת כספים שהתקבלו ממכירת רכב "סוואנה" של המכון. לגבי האישום השישי טען הנאשם כבר בשלב החקירה, כי בארון שלו במשרד "יש לנו קופה דולרית של ארה"ב... רציתי קופה דולרית כי יש סטודנטים שצריך לשלם להם בדולרים", כי בקופה זו יש "61000 דולר של המרכז" וכי נטל את כספי הקופה לרשותו והוא אינו מתכוון להשיבו "כסף של הקופה אצלי בתיק שלי, אני לא נותן אותו... אני לא אחזיר להם אותו יש לנו מלחמה והם לא משלמים לי משכורת וחודשי עבודה, פיצויים, תשלומים לעו"ד, הם השעו אותי ואני צריך לשלם מהמרכז" (ש' 126-131. ההדגשה הוספה).

208. בבית המשפט חודד ההסבר ונטען, כי הנאשם מחזיק אצלו את הכספים מכח טענת עכבון וזאת בשל הליכים משפטיים המתנהלים בינו לבין המכון, וכי בכוונתו לפעול לפי הוראות בית המשפט בנושא. בכך מנסה ההגנה להראות שהכספים ניטלו מתוך תביעת זכות בתום לב וללא כוונה לשלול אותם שלילת קבע. לכן, אדון עתה בנושא זה, המשותף לאישומים החמישי והשישי.

טענת קופת המזומנים ונטילתה מכח טענת עכבון במסגרת סכסוך עם המכון

לא ניתן לקבל טענה זו כהסבר אמת למהלך נטילת הכספים בידי הנאשם. זאת, משני טעמים:

עיתוי נטילת הכספים

209. אף היה ממש בטענה לפיה כספי המשיכה הדולרית ומכירת רכב הסוואנה הושמו בידי הנאשם בקופה ששימשה לתשלומים לסטודנטים, הרי שטענתו של הנאשם כי נטל את כספי הקופה בעקבות סכסוך עם המכון אינה אפשרית **ברמה** העובדתית. אבאר:

210. אין מחלוקת כי קופה זו הכילה כספים שאינם של הנאשם. עם דחיית "תזת התאגידים הנפרדים", הרי שדובר בכספי המכון. הנאשם טען שהקופה הייתה, פיסית, במשרדו במכון (למשל פ/1686 4.12.14). בעיתוי מסוים החליט, כך לגרסתו, לקחת את כספי הקופה לרשותו ללא רשות בעליהם. הוא אף לא עדכן את מנהלי המכון שכך עשה. הטענה בנושא הועלתה לראשונה על ידו בחקירת המשטרה. כך תואר עיתוי הנטילה בתשובה לאישום: "משסולק הנאשם לאחר שפרצה החקירה, וכדי שלא יעלם סכום זה, הנאשם נטל אותו לצרכי שמירה בלבד, כדי שאחרים לא יעלימו אותו. הנאשם גם הודיע זאת למשטרה. הנאשם ינהג, כמובן, בכסף בהתאם לפסיקת בית משפט, בין במישור הפלילי ובין האזרחי" (הודעה מיום 14.12.10. ההדגשה הוספה).

211. הראיות מעלות כי תרחיש זה אינו אפשרי. השתלשלות האירועים שהוכחה היא כדלקמן: לאחר תלונה כנגד הנאשם מצד עובדות במכון, ביום 30.10.05, נחתם ההסכם ת/6 בחתימת העצני, חזוני, פוליסר והנאשם. הוסכם בו כי

הנאשם יפסיק את עבודתו ביום 28.2.06 והוסדרו זכויותיו: תשלום פיצויי פיטורין, הפרשי שכר ופדיון ימי חופשה. עוד הוסכם שעד להפסקת העבודה יעבוד הנאשם במרכז חודשיים נוספים, ותקופה דומה נוספת תהווה תקופת "הודעה מוקדמת". המסמך מפורט וכולל גם הגדרות תפקיד. לעניינו חשוב גם כי במסגרת זו התחייב הנאשם להעביר למכון מכתב בו הוא מצהיר כי הגיע להסכמה מרצון ואין לו תביעות נגד המכון "באשר לעבודתו במרכז, סיום עבודתו ונסיבות סיום עבודתו" (סעיף 4 לת/6). באותו יום חתם הנאשם על מכתב בנוסח זה (ת/38, ראו לעיל קביעותי בנוגע למסמך זה ולמסמך נ/41).

נכון לשלב זה טרם התגלע ה"סכסוך" שבין הנאשם לבין המכון בנושא מעילותיו בכספים. זכויותיו סוכמו עמו והוא הצהיר על העדר תביעות נוספות. פיטוריו לא נגעו לסכסוך זה, אלא לתלונות במישור אחר. מנהלי המכון, כך ראינו לעיל, העידו כי טרם גילו את נטילת הכספים הבלתי-מורשית על ידו. עוד מסרו כי בשלב זה לא התעוררה מחלוקת עם הנאשם באשר לזכויותיו וכי לא טען לסכסוך עבודה עם המכון. הטענות בנושא הועלו על ידו לראשונה, רק לאחר שהוגשה תלונת המכון למשטרה. אחת האינדיקציות לכך היא כי כרטיסי האשראי שניתנו לנאשם נותרו בשלב זה בתוקף. מנהלי המכון ביטלו אותם רק בהמשך, עם גילוי המעילה (פוליסר פ/1003-1004 23.3.14; פ/1108-1109, 1048, 1086 2.4.14; פ/1180-1181 1.5.14; העצני פ/1378 27.10.14).

ה"סכסוך" הנוגע למעילה בכספים פרץ לאחר קרוב לחודשיים. בערב יום 20.12.05, כך העיד פוליסר, נודע לו שהנאשם ניסה לערוך מהלך של השתלטות על המכון (פ/1035-1036 2.4.14). אציין כי הנאשם פטר טענה זו בעדותו כבלתי מתקבלת על הדעת, אלא שבחקירת המשטרה אמר דברים אחרים לפיהם "במהלך נובמבר 2005 לאחר שהובטח לי שלא יכפישו את שמי בנושא של הטרדה מינית התברר לי שהם עושים זאת מול חבר הנאמנים האמריקאי, הלכתי ושוחחתי עם דן פוליסר ואמרתי לו שהם פוגעים בי ולכן אני גם אפרע מהם. באופן חוקי ניסיתי להחליף את הדירקטורים במרכז שלם בע"מ. רציתי לזרוק את המנכ"ל ישי העצני... התקשרתי לאנשים וביקשתי מהם אם רוצים, זה נעשה ע"י עו"ד מיכל רוזנבאום, אמרתי לדירקטורים אם הם רוצים להיות דירקטורים... אחד מאלה, אסיף שגיב, הוגיע (צ"ל: "הודיע") להם שאני הולך לעשות את זה ואז הם הביאו חברת אבטחה, הישעו אותי ועוד כמה מהעבודה" (ת/32 ש' 41-33). פוליסר מסר דברים דומים, לפיהם עם היוודע מהלכי הנאשם ומציאת מסמכים המעידים על חשבונות שפתח בשווייץ החליטה הנהלת המכון להרחיקו. באותו לילה שלח לו פוליסר את המכתב ת/7 בו הודיע לנאשם על ביטול יפויי הכח וזכויות החתימה ואסר עליו להיכנס למבני המכון. למחרת המתין לנאשם בכניסה למבנה וחזר והודיע לו את הדברים, שאז שב הנאשם על עקבותיו. עוד החליט יחד עם העצני למנות את ר"ח בר-לב (בוכניק) לערוך ביקורת חקירתית, ולאחר קבלת ממצאיו התגלו מעילות הנאשם (פ/1041-1050 2.4.14). גם העצני תאר בעדותו התרחשות זו (פ/1347-1348, 1350-1355 27.10.14).

הנאשם עצמו, בעדותו, מיקם את פרוץ הסכסוך ביום 21.12.05 ותאר כי ביום זה הופתע לגלות שהמנעולים במשרד הוחלפו, הוצבו שומרים ונאסר עליו להיכנס למשרד ואף לקחת את חפציו האישיים. מנקודה זו ואילך, כך טען, "סגר לי את כל הברזים", טענה בה נעזר כדי להסביר מדוע אינו מציג מסמכים שלשיתו תומכים בטענותיו. גם מעצרו בגין החשדות מושא הליך זה ארע במפתיע, ביום 10.1.06 עת ישב בבית קפה עם חברים (פ/1725-1726 3.12.14, פ/2040-2041 12.2.15). כמצוטט לעיל, בחקירת המשטרה העלה הנאשם לראשונה טענה לפיה המכון "לא משלמים לי משכורת וחודשי עבודה, פיצויים, תשלומים לעו"ד" וטען שלכן נטל את כספי הקופה.

נתונים אלה שוללים את תזת הנאשם שהוצגה בחקירה ובתשובה לאישום, לפיה נטילת הכספים היתה בשל פרוץ ה"סכסוך". הנאשם טען שהקופה נשמרה במשרדו, כאשר עם פרוץ הסכסוך נמנעה מהנאשם גישה אליו. ממילא, שלא יכול היה ליטול את כספי הקופה לאחר פרוץ הסכסוך, מתוך חשש שהסכסוך יוביל לאי-תשלום זכויותיו.

212. בניסיון להתמודד עם קושי זה, שינה הנאשם את גרסתו בעדותו. הפעם טען כי "ידעתי כבר שהתחיל הסכסוך באופן רציני בימים האחרונים, כבר ראיתי שעוקבים אחרי וכל מיני דברים, אני לא טמבל אז אמרתי הם יקחו את זה ואחר כך יאשימו אותי שאני גנבתי את זה אז עדיף שזה יהיה אצלי, וגם יש לי התחשבות מול גופים שונים... אני לא אחזיר כי יש לי התחשבות, הם חייבים לי המון כסף" (פ/1687 4.12.14). המדובר בטענה כבושה וריקה, שלא ניתן לקבלה. נוכח עדותם האמינה של המנהלים הנתמכת בהסכמות עם הנאשם שתועדו בכתב בת/6 ובת/38, לפני יום 21.12.15 לא הייתה לנאשם כל סיבה לחשוב שעם הפרישה לא ישולמו זכויותיו הכספיות. הטיעון למעקבים "וכל מיני דברים" הוא עמום, לא פורט ולא בוסס. כך גם טענה להתחשבות מול "גופים שונים" או טענתו של הנאשם בחקירתו הנגדית, לפיה בחר ליטול את הכספים ממשרדו כבר ביום 18.12.14 משום ש"ככה... לא יודע. הרגשה". הוא לא ידע להסביר את מהותה של אותה "הרגשה" או מדוע לא נטל, אפוא, גם את המסמכים שטען שנמנע ממנו להציג (פ/2026-2023 12.2.15). דברי כזב אלה מוסיפים ומחדדים את הקושי שבתזת הנאשם.

213. עבירת הגניבה כוללת דרישת סימולטניות. על הנוטל את ה"דבר הניתן להיגנב" לעשות כן, בין יתר הדרישות, "כשהוא מתכוון בשעת הנטילה לשלול את הדבר מבעלו שלילת קבע" (סעיף 383(א)(1) לחוק העונשין). גם דרישה נוספת, כי לנוטל לא תהא תביעת זכות בתום לב, פורשה כמכילה קריטריון זהה לפיו "בשעת מעשה האמין הנוטל בכנות שיש לו הזכות החוקית - להבדיל מזכות מוסרית גרידא - ליטול את החפץ לצמיתות מאת האדם המחזיק בו, אם מפני שהאמין שהוא בעצמו בעל זכות ההחזקה, ואם מפני שחשב שהבעלים הסכים מראש למעשה האמור" (ע"פ 7641/09 הנזכר לעיל, פס' 44).

214. מן הדברים שהוצגו לעיל עולה, כי הנאשם לא נטל לרשותו את כספי המשיכה הדולרית שבאישום החמישי, ואת תמורת מכירת הסוואנה שבאישום השישי, בעיתוי בו היה לו בסיס לחשוב כי המכון מסרב לשלם את זכויותיו הכספיות. התרחיש שהציג, לפיו הכספים האמורים הוכנסו על ידו לקופת מזומנים שהכילה את כספי המכון ובהמשך ועם פרוץ הסכסוך עם המכון נלקחו על ידו, איננו תרחיש אפשרי. הנאשם חייב היה ליטול את הכספים לפני פרוץ הסכסוך. לא ניתן לקבל כי בעיתוי זה סבר שהוא בעל זכות חוקית ליטול את הכספים.

אמינות טענת "קופת המזומנים"

215. הדיון שנערך לעיל בשאלת עיתוי נטילת הכספים בוסס, כאמור, על טענתו העובדתית של הנאשם כי עם קבלתם הכניס את כספי המשיכה הדולרית ומכירת רכב הסוואנה לקופה במשרדו ששימשה לתשלום לסטודנטים. אלא, שגם את הטענה הזו לא ניתן לקבל. זהו נימוק שני לדחיית "טענת קופת המזומנים": גם כאן, בדומה למסקנה שהתגבשה בעת הדיון באישום השלישי, טוהה הנאשם סיפור כוזב אודות מטרת נטילת הכספים, בהתבסס על נתון אמיתי אותו הכיר מעבודתו במכון - עצם קיומם של תשלומים במזומן לסטודנטים שהגיעו למשלחות בישראל.

הכזב שבניסיון זה בולט בפערים הרבים שנפלו בגרסאות הנאשם לעניין מהותה של הקופה ולצורך בהעברת הכספים מן המשיכה הדולרית ומכירת הסוואנה לאותה קופה:

216. בחקירת המשטרה נשאל הנאשם היכן סך 47,000 דולר שהתקבל ממכירת הסוואנה והשיב שקיבל את הכסף מהקונה במזומן ושם אותו בקופה שהיא "קופה דולרית של ארה"ב. בתמורה לזה הועבר מארה"ב 47000 דולר למכירת האוטו", מחשבון חברת שלם סנטר האמריקאית לחשבון חברת מרכז שלם בישראל. לפי הסבר זה, הקופה מכילה את כספי חברת שלם סנטר ולכן, כאשר הפקיד בה את תמורת הסוואנה שהייתה שייכת לחברת מרכז שלם העביר בתמורה את הסכום מחשבון חברת שלם סנטר לחשבון חברת מרכז שלם (ת/32 ש' 129-122).

הנאשם לא הבהיר אמירה זו, שכן באותו שלב טרם חידד את "תזת התאגידים הנפרדים" ומיד לאחר אותה אמירה ציין שהסכום שבקופה הוא "של המרכז" (ש' 131). ועם זאת, ברי כי יש בה שלילה של אפשרות לפיה הקופה מכילה את כספי חברת מרכז שלם, שאחרת לא היה טעם בהעברה הכספית הנזכרת לעיל.

217. בפתח ההליך, בתשובה לאישום החמישי הוצג, כפי שנסקר לעיל, הסבר הפוך לפיו הקופה מכילה את כספי חברת מרכז שלם. הנאשם טען שם כי כספי המשיכה הדולרית שבוצעה מחשבון חברת מרכז שלם הופקדו בקופה ונועדו לתשלום לסטודנטים של חברת מרכז שלם (ולא הוחזרו לחברה זו משום שהנאשם בסכסוך עמה - ראו הודעה מיום 14.12.10).

218. לסתירה זו נוספה עמדה שלישית במספר, בתשובה לאישום השישי. אז טען הנאשם, כי הקופה הכילה דווקא כספים של העמותה מרכז שלם (ולא של אחת משתי החברות בשמותיהן נקב קודם לכן), ובלשון התשובה "סכומי כסף במזומן שנועדו לתשלומים שונים שהעמותה משלמת לגורמים מחו"ל, העובדים איתה... קופה של העמותה" (הודעה מיום 14.12.10. ההדגשה הוספה).

219. התפניות בגרסת הנאשם המשיכו בעדותו. בה טען, כי הקופה הכילה כספים שכלל אינם כספי המכון: את כספי חברת שלם סנטר האמריקאית הנפרדת לטענתו מן המכון, בהם החזיק מתוקף תפקידו כנשיא אותה חברה ואשר שימשו לתשלום לסטודנטים שנשלחו מטעמה למשלחות בישראל. בניסיון להתמודד עם הפערים בשאלת הבעלות בכספי הקופה הוסיף הנאשם והציג הסברים לפיהם ערך, על דעת עצמו, "התחשבוניות" בין התאגידים. למשל, הוספה לקופת המזומנים של כספי מכירת רכב הסוואנה, שנטען כעת כי היה רכב של העמותה, וכנגד העברה לעמותה של כספים מחשבון חברת שלם סנטר (פ/1689-1690 4.12.14).

ברוח זו ניסה גם להסביר מדוע משך את המשיכה הדולרית שבאישום מחשבון חברת מרכז שלם. בחקירתו הראשית טען כי עשה זאת משום ששילם מן הקופה השייכת לחברת שלם סנטר לסטודנטים שהגיעו מטעם חברת מרכז שלם, וכנגד משך כספים מחשבון חברת מרכז שלם והשיבם לקופה של חברת שלם סנטר (פ/1683-1685 4.12.14). אלא, שבחקירה הנגדית הוצג לו שטען שסטודנטים הגיעו רק מטעם התאגידים בחו"ל ולא מטעמה של חברת מרכז שלם שהתאגדה בישראל. תחילה ניסה להתחמק וטען "חוקרים באו. כל מיני". בהמשך אישר שהסטודנטים היו קשורים בתאגידים האמריקאים והשיב שאדסט ענתה על כך, שאינו זוכר ושיתכן שהסטודנטים הגיעו דרך חברת שלם פאונדיישן האמריקאית. גם אז התקשה להסביר מדוע משך את הכסף לתשלום להם מחשבון חברת מרכז שלם "שילמתי להם מהשלם סנטר נדמה לי. מהקופה הדולרית והחזרתי לקופה הדולרית. אני משהו כזה זוכר". הנאשם נאלץ לאשר שאין בתשובתו הסבר הולם, משום שהסטודנטים לא "שייכים" לחברת מרכז שלם ממנה נמשך הכסף, ושוב טען שנדמה לו שאדסט ענתה לשאלה זו (פ/2021-2022 12.2.15).

האופן הבלתי-אחיד בו הציג הנאשם את "טענת הקופה" הולם את התרשמותי הכללית מעדותו, ומגבש רושם מוצק של חוסר אמינות והיסוס, שלא מאפשר לקבל טענה זו כהסבר אמת.

220. חוסר אמינותה של הטענה מוסיף ועולה מראיות שהוצגו אודות עיתוי המשיכה הדולרית במזומן, של סכום שמעל ל-14 אלף דולר. זו בוצעה ביום 8.11.05 (ת/26). מדובר בתקופה שלאחר חתימת הסכם הפרישה עם הנאשם ת/6, שנחתם ביום 30.10.05. הנאשם שהה בתקופת ביניים כשהוא עומד בפני עזיבת המכון. תכניות הסטודנטים נערכו, כפי שכבר ראינו, בחודשי הקיץ, אך המשיכה בוצעה בחלוף תקופה, בחורף. הבחירה לבצע את המשיכה דווקא בעיתוי זה (ולא לפני הגעת הסטודנטים, במהלך שהייתם בארץ ולכל היותר בסמוך לאחריה), תוך שהנאשם יודע כי לא ימשיך

בתפקידו בקיץ הבא כך שאין מבחינתו צורך להצטייד במזומנים לסטודנטים שיגיעו בעתיד, מדברת בעד עצמה. במצב דברים זה גם לא הייתה סיבה למשוך מחשבונו הבנק לצורך "החזר" לקופה של כספים בהם לטענתו השתמש בעבר, שהרי אלה כספי המכון. הקושי מתחדד לאור העובדה, כי המשיכה בוצעה בתקופה במהלכה הגביר הנאשם, במקביל, את משיכותיו במזומן מחשבון הסנטר כפי שראינו במסגרת הדיון באישום השלישי.

כל אלה לא מאפשרים לקבל כי המשיכה נועדה לצרכי הקופה. המסקנה היא כי הנאשם, שפוטר מן המכון, ניצל את תקופת הביניים שעד לעזיבתו את המכון ואת העובדה שבמהלך תקופה זו לא נשללה גישתו לכספי המכון, כדי להגביר את המאמץ ליטול לעצמו מכספים אלה.

221. מכל אלה עולה, כי גם אם נהוג היה לשלם במזומן לסטודנטים, הרי שאין קשר בין נוהג זה לבין הכספים הנדונים באישומים החמישי והשישי. הנאשם לא הפקיד את המשיכה הדולרית או את תמורת מכירת רכב הסוואנה בקופה שנועדה לצורך זה. הוא נטל את הכספים לרשותו בטרם פרוץ הסכסוך עם המכון, ובעת הנטילה לא יכול היה לסבור שהמכון מסרב לשלם כספים המגיעים לו. ממילא, שלא סבר כי עומדת לו זכות חוקית להחזיק בכספים עד לבירור טענותיו בנושא כלפי המכון.

גניבת כספי המשיכה הדולרית (סעיף 2.א. לאישום)

222. בהעדר הסבר תמים לנטילת כספי המשיכה הדולרית וממילא בהעדר תביעת זכות בתום לב, בשים לב לכך שהנאשם לא יידע את מנהלי המכון על נטילת הכספים (ולא טען שעשה כן), לא קיבל את רשותם ולא השיב את הכספים מאז ניטלו ועד היום, המסקנה האפשרית היחידה היא כי בשעת נטילתם התכוון הנאשם לשלול אותם שלילת קבע מן המכון. בהתנהלות הנאשם כאמור מתקיים גם יסוד המרמה, שפורש כ"ידיעה שמדובר ברכוש הזולת ורצון להשיג את התוצאה של שליחת יד בו" או כהתנהגות ה"לוקה ב'אי-יושר' על פי אמת מידה ערכית אובייקטיבית" (ע"פ 7461/90 הנזכר לעיל, שם). מכאן, ונוכח תפקידו במכון, הרי שהנאשם ביצע עבירת גניבה בידי מנהל של אותם כספים.

שתי משיכות של ₪ 4,000 כל אחת (סעיפים 1.א.1. ו-2.א.1. לאישום)

223. בנושא זה מצאתי לזכות את הנאשם. זאת בהתעורר ספק אשר למטרתן של משיכות אלה.

224. הנאשם אישר כי ביצע את המשיכות אך טען בתשובתו לאישום שהיה זכאי להן כתקציב אישי. להבדיל מיתר חלקי האישום החמישי, לעניין זה לא מדובר בגרסה כבושה שכן לא מצאתי שהנאשם נשאל בחקירתו אודות משיכות אלה. בעדותו לא ידע הנאשם, כאמור לעיל, להתייחס למשיכות או להסביר את מטרתן (ראו תשובותיו בפ/1682-1681 (4.12.14).

225. פוליסר שלל הטענה כי הנאשם היה מוסמך להוציא כספים של המכון להוצאות אישיות (פ/1253 (26.5.14). אין ספק כי הדבר מעלה חשד, בשים לב לתשובה לאישום. אלא, שלא שוכנעתי מעל לספק כי המשיכות הנדונות בוצעו בידי הנאשם מתוך כוונה לשלילת קבע. הן נרשמו בכרטיס האישית שלו בהנהלת החשבונות, לצד פעולות אחרות ובמילים "שאול גולן - כסף" (חלק מת/27). בתנועות היומן המתעדות את המשיכה (חלק מת/27) צוינו המילים "שאול גולן - כסף מכספומט (בטעות)", דבר המעלה את האפשרות כי דובר בשגגה שדווחה כך על ידי הנאשם להנהלת החשבונות ונרשמה בכרטיסו. לא הוצגה כל ראיה ישירה בדבר מטרתן של משיכות אלה או ביאור לתנועות

היומן. בכלל זה, לא איתרתי התייחסות של עדי התביעה לאלמנטים אלה. בנוסף, המשיכות בוצעו בחודשים אפריל ומאי 2005 ולא בתקופה שנדונה לעיל בה ניכר מאמץ מוגבר של הנאשם ליטול מכספי המכון ללא רשות.

226. כל אלה מעלים, אמנם, כי הנאשם נטל את כספי המשיכות, אך איני סבור שהוכח מעל לספק כי עשה כן במטרה שלא להשיבם. כלל האינדיקציות המפורטות לעיל, בדגש על הדיווח על המשיכות כשגגה, מעלים אפשרות בעצמה שדי בה להקים ספק סביר כי התכוון, בעת הנטילה, להשיב את הכספים.

נטילת סך 8,600 ₪ להוצאות משפטיות (סעיף 1.א.3. לאישום)

227. האירוע שברקע ההוצאה הנדונה הינו תלונה שהוגשה כנגד הנאשם בחשד להטרדה מינית של נשים שעבדו במכון, במסגרת שייט. יש להדגיש כי לא הוגש כתב אישום נגד הנאשם בנושא האמור. בעקבות התלונה נערכה בדיקה שתוצאותיה הובילו לפיטורי הנאשם (העצני פ/1348-1347 27.10.14). שכר הטרחה שולם על ידי הנאשם לעורכי דין שיעצו לו הן בסוגיית זכויותיו כלפי המכון, והן בנוגע לפן הפלילי של התלונה.

בדומה לנושא הקודם, גם הוצאות אלה דווחו בהנהלת החשבונות ונרשמו בכרטיס הנאשם. אלא, שהפעם לא מתעוררים ספקות דומים לאלה שתוארו לעיל.

228. תחילה, לגבי נטילת 8,600 ₪ השקלים בידי הנאשם לתשלום לעורכי דינו נשאל הנאשם בחקירת המשטרה ונמנע ממתן תשובה, ללא הסבר הולם (ת/31).

229. בתשובה לאישום טען, לראשונה, כי היה זכאי למימון הוצאות משפטיות כמנהל במכון. לצד "כבישתה" של טענה זו, הרי שלא הוצגה ראיה לבססה. לא נעשה כל ניסיון להראות כי מנהלי המכון היו זכאים לכיסוי הוצאות משפטיות פרטיות שלהם מכספי המכון ככלל, או בפרט כשמושא הייעוץ הינו אירוע שקשור במקום העבודה.

230. זכאות שכזו אינה מובנת מאליה. עצם הקשר של האירוע האמור לעבודת הנאשם במכון לא בוסס, ולהפך: הנאשם עצמו טען כי השיט הנדון היה יזמה פרטית שלו ושל מספר חברים לעבודה לנסוע יחד לחופשה: "פרטית כן, זה הכל, זה לא זה. אמרנו ניסע ביחד, כאילו כיף, או אילת או זה, אמרנו קרוז" (פ/1698 ש' 2 3.12.14). השאלה מדוע תלונה המוגשת בטענה להתנהלות מסוימת בבילוי מעין זה מזכה את הנאשם בתשלום ההוצאות המשפטיות מכספי המכון, נותרה ללא מענה.

231. בנוסף, בעוד שהנאשם אישר כי הרשאתו לפעול בכספים הייתה כפופה למטרותיו של מקום העבודה (למשל פ/1596 3.12.14), ברי כי ההוצאה הנדונה לא הייתה למטרות המכון. ייעוץ המוענק לאדם כאינדיבידואל החשוד בעבירה, גם אם זו בוצעה כפי הנטען אז בשיט פרטי שכלל את עובדי המכון, איננו שירות משפטי אשר ניתן עבור המכון והמכון אינו מפיק ממנו דבר. נהפוך הוא, כפי שצוין לעיל אחד מעורכי הדין שקיבלו את הכסף העניק לנאשם ייעוץ בנושא זכויותיו כנגד המכון (פ/1680 4.12.14). מדובר אפוא בייעוץ בעל אופי פרטי מובהק, שאין סיבה להניח כי המכון הסכים לממנו ואין כל ראיה שתראה כי כך היה.

עוד רלבנטית לנושא זה אמירתו של פוליסר, שהעיד כי הנאשם לא ביקש רשות להחזר הוצאות משפטיות וכי הופתע מאוד לגלות, בדעבד לאחר שהנאשם פוטר, שהלה מימן את התשלום מכספי המכון (פ/1114, 1116 2.4.14; פ/1301, 1307 1.6.14).

232. בנוסף, בעדותו נמנע הנאשם מלחזור על הטענה לפיה היה זכאי לכיסוי הוצאות משפטיות מתוקף תפקידו, והעלה הסבר אחר. כשנשאל מדוע הוציא את שכר טרחת עורכי הדין מכספי המכון השיב "מכיוון שזה קרה בעבודה אני הרשיתי לעצמי" (פ/1680 ש' 12 4.12.14). מדברים אלה עולה כי הנאשם ביצע את הפעולה על דעת עצמו, ללא אישור של מנהלי המכון לנטילה מכספיו לצורך האמור. הוא החליט לממן הוצאה פרטית מכספי המכון, וכך עשה תוך שהוא עורך ביד אחת טופס בקשה לתשלום (לעצמו), וביד השנייה חותם על אותו טופס כגורם המאשר את התשלום (ת/27).

233. נתונים אלה מוסיפים ומבססים כי הנאשם לא התכוון להשיב את הכספים למכון - והוא עצמו לא טען אחרת. לעניין זה אפנה גם לפעולה שנרשמה ביום המשיכה 3.11.05 בכרסת האישית של הנאשם (גם היא בת/27) ואשר זיכתה את הכרסת בסכום מקביל לזה שנמשך, של 8,600 ₪ בציון "הח. הוצאות-שאל". כתוצאה ממנה לא נותרה יתרת חובה בכרסת לנאשם כלפי המכון בגין המשיכה הנדונה, דבר המחזק את המסקנה לפיה לא היה בכוונתו להשיב את הכספים למכון.

כל אלה מבססים את עבירת הגניבה בידי מנהל בנוגע להוצאה בסך 8,600 ₪.

עבירת הרישום הכוזב

234. לעניין זה יש להפריד בין המשיכות השונות הנדונות באישום החמישי.

235. הן שתי המשיכות בסך 4,000 ₪ כל אחת, והן המשיכה השלישית שבסך 8,600 ₪, תועדו בספרים כמתואר לעיל. בכלל זה נרשמו בכרסת האישית של הנאשם: "התחייבויות והוצאות גולן" (הנמצאת בת/27).

236. שתי המשיכות בסך 4,000 ₪ נרשמו בצד החובה, ללא פעולת זכות מקבילה, ומכאן שנרשם כי הנאשם חב כספים אלה למכון. בנוסף, כפי שצוין לעיל יש ברישומים אינדיקציות לפיהן דווח כי המשיכות נעשו בשגגה, ולא שוכנעתי מעל לספק כי מדובר בדיווח כוזב או כי הנאשם נטל את הכספים ללא כוונה להשיבם. על רקע כל אלה, לא בוסס כי הרישומים הנוגעים לשתי המשיכות האמורות הן רישומים כוזבים ויש לזכות את הנאשם מעבירות הרישום הנוגעות להן.

237. שונים פני הדברים לגבי הרישום של הוצאה בסך 8,600 ₪. זו נרשמה, אמנם, לרבות מטרת ההוצאה. ועם זאת, החלטתו של הנאשם להשתמש בכספי המכון להוצאה פרטית, שהובילה לרישום משיכה בצד החובה של הכרסת האישית, גובתה כאמור בפעולת זיכוי באותו הסכום, בבחינת החזר הוצאות לנאשם. החזר, שהנאשם לא היה זכאי לו. הנאשם אישר שהוא שהחליט לאשר לעצמו את התשלום, ללא אישור מנהלי המכון והדבר ניכר כאמור גם בכתובים. הוא ידע - כך לדבריו שצוטט לעיל - כי מדובר בהוצאה פרטית (ולא בהחזר של כספים שהוציא למטרות המכון). למרות זאת גרם לרישום כוזב ממנו עלה לכאורה, כי הנאשם קיבל את הכספים כהחזר הוצאות לגיטימי ואינו חב עוד למכון בגינם.

238. המדובר אפוא ברישום כוזב בספרי המכון שהורכב מתאגידים, כאשר המידע שנרשם יכול היה להגיע למנהלת החשבונות רק מן הנאשם ששימש כנושא משרה במכון ושגרם כך לרישום. נוכח טיב ההוצאה והרישום, רק לנאשם יכול היה להיות אינטרס להביא לרישום הנדון. בנוסף ראו הקביעות לעיל במסגרת הדיון באישומים הראשון והשני אודות ביצוע רישומי הנהלת החשבונות בידי אדסט לפי הוראות הנאשם ובתחולתה של העבירה הנדונה על סטואציה זו. לבסוף, בוסס גם כי מטרתו של הנאשם בגרימת הרישום הייתה מטרת מרמה: להסוות את השימוש הלא מורשה בכספים

וזאת כהחזר הוצאות לגיטימי. לכן, יש להרשיע את הנאשם בעבירת רישום כוזב במסמכי המכון, בנוגע לסכום של 8,600 ₪.

239. אשר למשיכה הדולרית, זו לא נרשמה כלל בספרי הנהלת החשבונות. במוצגים קיימים רק מכתב המופנה לבנק לביצוע המשיכה ותדפיס הבנק אודות משיכת המזומנים - ת/26. כאמור, הסברי הנאשם למשיכה זו נדחו ונקבע כי נטל את כספי המשיכה הדולרית לעצמו, ללא רשות ומבלי לדווח על כך למנהליו. הנאשם לא רשם או הורה לתעד את המשיכה והנטילה בספרי הנהלת החשבונות, הגם שברי כי היה עליו לתעד שנטל את הסכום הבלתי-מבוטל לעצמו. מסקנתי זו נשענת גם על העובדה, כי העדר התייעוד משרת רק אותו, כחלק מהמאמץ להסוות את לקיחת הכספים וזאת בעיצומה של תקופה בה, כפי שראינו, הגביר הנאשם את מהלכי נטילת הכספים מן המכון.

על רקע כל אלה מתגבשת המסקנה כי מדובר במהלך של רישום כוזב בידי הנאשם (לפי החלופה בסעיף 423 לחוק העונשין העוסקת במי ש"נמנע מלרשום בו פרט אשר היה עליו לרשום"), ושמתרתו הסוואה של נטילת הכספים על-ידו מעיני מנהלי המכון ומבקרי.

240. לסיכום הדיון באישום החמישי, יש להרשיע את הנאשם בעבירות הגניבה (שתי עבירות) והרישום הכוזב ככל שהן נוגעות למשיכה הדולרית ולהוצאה בסך 8,600 ₪, ולזכותו מעבירות אלה ככל שהן נוגעות לשתי משיכות בנות 4,000 ₪ כל אחת.

אישום שישי

241. אין מחלוקת כי התקבלו אצל הנאשם, במזומן, כספי תמורת מכירת רכב ה"סוואנה" של המכון (להלן: "הסוואנה"). דובר בסך של 47,000 דולרים, מתוכם שולמו 2,000 דולרים לבועז העצני בגין תיווך בעסקה (פ/1360 29.10.14). עוד אין מחלוקת כי בסופו של דבר לקח הנאשם את הכספים לרשותו, שלא על דעת מנהלי המכון.

242. לפי טיעון ההגנה המרכזי, הנאשם שמר את כספי התמורה בקופה דולרית ששימשה, כך גרס, לתשלום לסטודנטים. עוד טען כי עם פרוץ הסכסוך עם המכון נטל את הקופה ממשדרו לרשותו וזאת בשל טענות כספיות כלפי המכון כשבכוונתו להשיב את הכספים אם כך יקבע בהליך האזרחי.

במסגרת הדיון באישום החמישי עמדתי על הקשיים הניכרים בטיעון זה, שאינם מאפשרים לקבלו. בתמצית, ראינו כי הטענה לפיה הנאשם נטל את כספי הקופה ממשדרו לביתו עם פרוץ הסכסוך אינה אפשרית שכן בעיתוי זה נחסמה גישתו למשרד, כי ניסיונות הנאשם להסביר בעדותו קושי זה אינם אמינים שכן לפני פרוץ הסכסוך לא הייתה לו סיבה להניח שזכויותיו לא ישולמו, וכי לא ייתכן אפוא כי נטל את הכספים לרשותו כאשר הוא סבור שעומדת לו טענה לגיטימית כנגד המכון.

בנוסף, נדחתה אמינות הטענה לפיה כספי מכירת הסוואנה או כספי המשיכה הדולרית שבאישום החמישי, הושמו על ידי הנאשם בקופה כאמור. תוך סקירת מגוון גרסאות הנאשם לעניין זה נקבע, כי מדובר בניסיון שווא להיעזר בנתון אמת אותו הכיר הנאשם מעבודתו - קיום תשלומים במזומן לסטודנטים שהגיעו למשלחות קיץ - כדי לטוות הסבר כוזב לכספים שנטל לעצמו. בהקשרו של האישום השישי אוסיף, כי שני מנהליו של הנאשם, פוליסר והעצני, העידו שהנאשם לא דיווח להם כי הוא משאיר אצלו את תמורת מכירת הסוואנה לצורך כלשהו לרבות לצרכי תשלום במזומן לסטודנטים, דבר המצטרף ליתר האינדיקציות לכזב שבטענה הנדונה.

243. קביעות אלה מבססות את עבירת הגניבה בידי מנהל, בהתייחס לכספי מכירת הסוואנה. עולה מהן כי הנאשם כנושא משרה במכון שהורכב מתאגידים ניצל את העובדה שמכירת הרכב בוצעה על ידו ונטל את התמורה לרשותו, מבלי שקיבל רשות לכך ממנהלי המכון שהרכב היה שייך לו. משנדחה הסברו לנטילת הכספים ומשלא טען כי עמדה לו זכאות לקבלם, אין אלא לקבוע כי נטל את הכספים לעצמו מבלי שסבר בכנות כי הוא זכאי לעשות כן. נתונים אלה מעלים גם מסקנה, לפיה הנאשם לא התכוון בעת הנטילה להשיב את הכספים. מסקנה, המתעצמת נוכח השנים הארוכות שחלפו מאז, במהלכן לא השיב את הגזל לבעליו ונוכח דחיית "טענת העכבון" כמפורט לעיל.

אוסף ואצין כי לא ירדתי לסוף דעתה של התביעה כאשר ייחסה, בנוסח כתב האישום הנוגע לאישום השישי, שלוש עבירות גניבה. העובדות מבססות עבירה אחת המתייחסת לסכום התמורה הכולל של 45,000 דולרים (התמורה בניכוי דמי התיווך שהעד העצני אישר כי שולמו).

244. את הדיון בעבירת הרישום הכוזב אערך יחד עם דיון בטענת ההגנה, לפיה רישום סך התמורה במסמכי המכון מראה שהנאשם לא גנב את הסכום ודיווח עליו למנהליו.

טענה זו לא יכולה להתקבל. הרישום נ/1 נערך, כך העיד פוליסר, במסגרת ישיבת וועדת הכספים של המכון מיום 20.12.04. מופיע בו נתון לפיו סך המכירות לשנת 2004 כולל גם תמורת רכב בסך 45,000 דולרים. יש בכך להעיד כי הנאשם עדכן את פוליסר והעצני שנכחו עמו באותה ישיבה אודות מכירת הרכב וסך התמורה. אלא, שבד-בד יש בכך להראות כי הנאשם הציג בפניהם מצג שקרי לפיו תמורת הרכב התקבלה במכון וצורפה לסך הכנסותיו. זאת, מבלי שחשף כי נטל את הסכום לכיסו. שניהם העידו כי כך הציג הנאשם בפניהם (פוליסר פ/1293-1294; 26.5.14; העצני פ/1301, פ/1351; 29.10.14).

בדומה, הרישום במסמכי הנהלת החשבונות (ת/28) מציג כי הסכום התקבל על ידי המכון. מנהלת החשבונות אדסט העידה, כי ביצעה את הרישום ואף הוציאה קבלה הגם שלא ראתה בפועל כי המזומנים התקבלו, וזאת על סמך אמירת הנאשם כי הסכום יגיע מארצות הברית (פ/1252; 17.6.14).

הכזב שברישום, לו גרם הנאשם, טמון אפוא ביצירת מצג בדוי לפיו הכספים נקלטו במכון כחלק מהכנסותיו, וזאת מבלי שחשף כי נלקחו על ידו ובמטרה להסוות זאת. מצג זה "גובה" בהעברה בנקאית של הסכום מחשבון הסנטר לחשבון בישראל.

הדבר לא רק ממלא אחר יסודות עבירת הרישום הכוזב (ומבסס גם את יסוד המרמה בעבירת הגניבה), אלא אף שומט את הבסיס לטענת ההגנה לפיה עצם הרישום מעיד על דיווח אמת של הנאשם למנהליו וקבלת הסכמתם למעשיו. דבר הרישום הכוזב מוסיף ומחזק את המסקנה, לפיה הנאשם לא התכוון להשיב את הכספים למכון.

245. לסיום הדיון באישום זה אדון בשני נושאים. ראשית, בחקירתה הנגדית, בצורה שאפיינה את כלל עדותה, אישרה אדסט שורת אמירות של ההגנה לפיהן הנאשם שמר את כספי מכירת הסוואנה לצורך תשלום לסטודנטים, נהג לשלם להם מכספי חשבון הסנטר, וביצע העברה לחשבון בישראל כדי לכסות את ההפרש (פ/1352-1355; 7.6.14). כפי שהסברתי לעיל, לא ניתן להסתמך על עדותה בנושאים מעין אלה. לקושי הכללי שאפיין עדות זו אוסיף, שקודם לתשובותיה הנדונות סיפרה אדסט כי אינה זוכרת את השיחה עם הנאשם אודות כספי התמורה (פ/1350; 17.6.14), דבר המחדד את הקושי בתשובות האמורות.

246. הוספתי ונתתי דעתי למסמך שלא נכלל בחומר החקירה והוצג לראשונה בידי ההגנה בחקירתו הנגדית של

פוליסר. המסמך נחזה להיות מזכר שכתב הנאשם לפוליסר ולהעצני ביום 19.12.04, בו דיווח להם לכאורה על מספר נושאים ובהם קבלת תמורת מכירת הסוואנה והחלטתו "להשאיר את המזומנים עבור החברה בארה"ב לתשלומים שונים..." כשכנגד העביר 47,000 דולרים "מחשבון החברה בארה"ב לחשבון העמותה... לכן המצב הוא שבעמותה התקבל כל הסכום ולחברה בארה"ב יש מזומנים אצלי".

לאחר בחינתו, ובדומה לדברים שנכתבו לעיל לגבי מסמך נוסף שהציג הנאשם, נ/41, איני סבור כי ניתן להסתמך על המסמך נ/46 כבסיס להכרעת אמת. תוכנו מעלה סימני שאלה שלא ניתן ליישבם עם אמינותו. בין היתר, בדומה לנ/41 וכפי שניתן להתרשם מן הציטטה לעיל, נזכרת בו הפרדה תאגידית ברוח "תזת התאגידים הנפרדים". זו, כך ראינו, היא תזה בדויה שחודדה בידי הנאשם רק בשלבים מתקדמים של ההליך, וודאי שלא במועד בו נכתב לכאורה אותו מזכר.

הקושי להסתמך על מסמך זה גובר נוכח העובדה שהנאשם טען בתשובתו לאישום, כפי שנסקר לעיל במסגרת הדיון באמינות טענת "קופת המזומנים", כי קופה זו הכילה כספים של חברת מרכז שלם (כך לגבי האישום החמישי). לגבי האישום השישי טען כי נטל את תמורת מכירת הסוואנה לקופה שהכילה כספים של עמותת מרכז שלם. במזכר נ/46 נרשמה טענה שונה, לפיה קופת המזומנים מכילה את כספי ה"חברה האמריקאית". לו דובר במסמך אותנטי בו החזיק הנאשם מאז שנכתב ועד שהציגו בפני פוליסר, קשה להבין מדוע ניסח את התשובה לאישום כפי שניסחה וכיצד היא מתיישבת עם תוכן המזכר.

לא לה יש להוסיף כי המסמך נ/46 נכתב במסמך רגיל של מעבד תמלילים, ואינו נושא סמליל או חתימה. שני "נמעניו", פוליסר והעצני, עת הוצג המסמך בפניהם ומבלי שידעו עליו מראש כך שלא יכלו לתאם את תגובותיהם לגביו, העלו ספקות לגבי אותנטיות המסמך והכחישו כי הנאשם מסר למי מהם שהחליט להשאיר את המזומנים האמורים אצלו לצורך תשלום לסטודנטים (העצני פ/1337, פ/1343-1344 29.10.14; פוליסר פ/1282-3, 1285 26.5.14. תשומת הלב מופנית לבקשותיו החוזרות של פוליסר לעיין במסמך כדי לעמוד על אמינותו, בעוד שההגנה בחרה להציג בפני העד בחטף). העצני הוסיף כי אינו מכיר נושא נוסף שלכאורה דווח לו בידי הנאשם באותו מזכר: הטבות שכר של העצני, פוליסר והנאשם בסכום לא מבוטל של 198 אלף דולרים (פ/1348 29.10.14).

במסגרת הדיון שנערך לעיל בטענת "קופת המזומנים" ראינו כי קיימות ראיות משכנעות ואמינות לפיהן הטענה לשמירה של תמורת מכירת הסוואנה בקופה זו היא בדויה. לכך מתווסף הרושם המהימן שהותירו עדויותיהם של פוליסר והעצני לרבות טענותיהם כי הנאשם לא דיווח להם על שמירת התמורה במזומן ברשותו וממילא שלא קיבל אישורם לכך. איני סבור כי המסמך נ/46, על קשייו המשמעותיים כאמור, יכול לעמוד מול ריבוי הראיות מנגד ולהוות בסיס להכרעה.

247. מנימוקים אלה, יש להרשיע את הנאשם בשתי העבירות המיוחסות לו באישום השישי.

חוות דעתו של רואה החשבון יניב בוכניק

248. זו הוגשה בידי התביעה, כת/8.

ההגנה סבורה, כי רואה החשבון שימש כ"שכיר חרב" בידי אנשי המכון במטרה להפליל את הנאשם בכזב. איני מקבל טענה זו. המדובר באיש מקצוע, שהעיד בפני (חקירתו הראשית ב"גלגול" הראשון הוגשה בהסכמה כת/9) והתרשמתי מכנותו וממקצועיותו. בהקשר זה אפנה גם לקביעות בפסקה 58 לפסק דינו של בית המשפט המחוזי ואציין, כי גם

בהליך לפני לא הוצגה ראיה לפיה רואה החשבון פעל במגמה לפגוע בנאשם. כפי שהוסבר לעיל, אף לא בוסס כי אנשי המכון חפצו להפליל בכזב את הנאשם וממילא שלא דרשו זאת מרואה החשבון.

ועם זאת, זהירות נאותה מחייבת להעניק לחוות דעת זו משקל מדוד. אין להתעלם מן הסכסוך שהתגלע בין הצדדים עם גילוי מעילתו של הנאשם, המשתרע גם למישור האזרחי, ומהעובדה שרואה החשבון נשכר על-ידי המכון בשכר. הגם שלא חפצו להפליל בכזב את הנאשם ובעת ששכרו את רואה החשבון טרם גילו את המעילה, הרי שברי כי חשדו בנאשם, הרחיקו אותו מהמכון תוך ביטול כל הרשאותיו וראוהו לנגד עיניהם כשביקשו את חוות הדעת. ר"ח בוכניק הגדיר את השאלה שהונחה לפתחו באופן הבא "ליתן חוות דעת זו בעניין... ומעורבותו של מר שאול גולן באירועים החריגים שהתגלו בה" (ת/8).

זאת ועוד, התביעה עצמה, כך נראה, מצאה שלא לאמץ באופן גורף את מסקנותיו של ר"ח בוכניק. הדבר עולה מהחלטתה שלא לכלול בכתב האישום חלק מממצאיו לביצוען לכאורה של עבירות פליליות נוספות, מבלי שהוצג בפני מדוע התקבלה החלטה זו. כך בנוגע למשיכות מחשבון הסנטר בשנת 2004 - עמ' 17 לת/8, או לגניבת סך כ-170 אלף ₪ בדרך של המרת נקודות שנצברו בכרטיסי האשראי של העמותה והחברה לכרטיס 'הנוסע המתמיד' האישי של הנאשם - עמ' 24.

בנתונים אלה, מבלי להטיל חלילה דופי ברואה החשבון הנכבד (ואדגיש - אין כל סיבה לעשות כן) ומשעסקין באחריות פלילית, סבורני כי ראוי לנקוט באמת מידה קפדנית וזהירה שאינה מבססת את ההרשעה על מסקנות חוות הדעת בלבד. אין בכך למנוע הסתייעות בהן כתמיכה נוספת למסקנות המרשיעות (סעיף 20 לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971. השוו: ע"פ 5582/09 פלוני נ' מדינת ישראל פס' 151 (20.10.10)). תמיכה, שהיא מעל לצורך נוכח המסקנות אליהן הגעתי לעיל ולפיהן אחריות הנאשם בוססה בדרכים אחרות.

249. עוד יש לציין, כי לא הסתמכתי על חוות הדעת כראיה לתשתית העובדתית שעמדה בפני המומחה. כידוע, אמירותיו אודות התשתית עליה הסתמך אינן הוכחה לה, ויש להוכיח את העובדות בדרכים קבילות אחרות (ע"פ 2457/98 שמן נ' מדינת ישראל פס' 11-12 (29.1.02)). במובן זה יש בחוות הדעת הנדונה ייחוד מסוים, שכן ר"ח בוכניק לא עסק רק בניתוח עובדות אלא, כלשונו, ב"ביקורת חקירתית" שכללה איסוף עובדות בדרך של איתור מסמכים וראיון עדים (עמ' 4 לת/8). חלק מהעדים מסר לו עדויות שמיעה (ראו למשל עמ' 8). זו סיבה נוספת לזהירות הנדרשת בהסתמכות על מסקנות שנוגעות, למשל, לאמירותיו של עד שלא נמסרו לפניי והובאו מפי השומע.

250. בכפוף לסייגים אלה, יש בחוות הדעת לספק תמיכה נוספת למסקנות המרשיעות שהוצגו לעיל. ר"ח בוכניק ניתח את רישומי הנהלת החשבונות של המכון ומצא כי המשיכות וההעברות שביצע הנאשם מחשבון הסנטר לפי האישומים הראשון והשלישי אינן תואמות את האופן בו נהג המכון לבצע תשלומים: בשיקים או בהעברה בנקאית, כנגד אסמכתאות ותוך רישום שונה (שלא בכרטיסי "חו"ז ארה"ב" או "התחייבויות גולן"). עוד מצא כי טענת הפרשי השכר לא יכולה להסביר את המשיכות, משלא ניתן אישור למשיכת הפרשים ונוכח אי התאמה בסכומים ואי ניכוי מס. בנוסף עמד על העדר אסמכתא לרישום בכרטיס "חו"ז ארה"ב" של העברת כספים לכאורה ליורם חזוני, בתמיכה למסקנת הכזב שברישום זה. רואה החשבון עמד גם על העדר תיעוד הולם למשיכות מושא האישום השני, ועל השימוש שנעשה בחשבונותיו של שילה. עוד איתר בספרים את מצג השווא שנוצר בהוספת ימי חופשה למאזנו של הנאשם תוך ניצולם למשיכת סכום נכבד כפדיון ימי חופשה ללא דיווח בתלוש השכר ותשלום מס. לעניין זה הוסיף כי עולה מהספרים שהנאשם ביצע פדיון משמעותי ימי חופשה ב-2002, דבר שמחזק את המסקנה לפיה הנאשם לא צבר כדין את ימי החופשה שפדה לפי האישום הרביעי. בנוסף ציין כי מניתוח רישומי הנהלת החשבונות עולה שתמורת מכירת רכב

הסוואנה הנדונה באישום השישי לא התקבלה בפועל במכון וכי בוצע מהלך הסוואה של העברת סכום מקביל מחשבון הסנטר לחשבון העמותה כדי לסגור את היתרה בספרים. לבסוף תיאר את המסמכים המעידים על השימוש האישי בכספי המכון אותו ביצע הנאשם ללא רשות לפי האישום החמישי, וכי סך כ- 14,500 דולר שנמשך על ידו מחשבון החברה נותר "פתוח" בספרי הנהלת החשבונות דבר המחזק את המסקנה שניטל לכיסו של הנאשם.

אציין, עם זאת, כי אין בחוות הדעת מענה לקשיים עליהם עמדתי במסגרת הדיון באישומים הפרטניים. כך לגבי האישום הראשון, בהוכחה לגניבת כספים שנטען כי הועברו לניר ארבל, בקשר שבין רישום תשלומים לדניאל דונסון לבין גניבת הכספים באישום זה, ובמטרת פתיחת הנהלת חשבונות נפרדת לתאגיד שלם סנטר. כך גם לגבי הקושי בהוכחת האישום החמישי, בנוגע ליסוד הנפשי שנלווה לשתי משיכות של 4,000 ₪ ושעוסק בין היתר בדרך רישומן בספרים.

251. חוות דעת נוספת ונקודתית יותר שהוצגה, ת/37 שנערכה בידי ר"ח ססובר, נדונה לעיל במסגרת הדיון בטענת הרישום הכוזב באישום הראשון. גם הפעם לא מצאתי פגם באמינות או מקצועיות רואה החשבון ואיני מקבל שנשכר כדי לפגוע בנאשם. עם זאת, מהטעמים העובדתיים שצינו שם, בצירוף הזהירות הנדרשת גם בעניינה של חוות דעת זו מסיבות מקבילות לאלה שהובאו לעיל, אין בה לסייע לתביעה.

חלק רביעי: סוגיות נוספות

252. אעבור לדיון בטענות נוספות שהעלתה ההגנה.

טענות למעשים פסולים של עדי התביעה (לערעור מהימנותם ובטענה לאכיפה בררנית)

253. חלק נכבד מזמן ההוכחות בהליך זה הוקדש לחקירות נגדיות של ההגנה את עדי התביעה בנושא שבכותרת. זאת בדגש על בכירי המכון פוליסר, העצני וחזוני. ההגנה מיצתה כל מאמץ להראות כי לא רק הנאשם אלא גם העדים חטאו במעשים פסולים ומכאן שאין להאמין לדבריהם וקיימת אכיפה בררנית בהחלטה שלא למצות עמם את הדין[5]. שעות חקירה הוקדשו להטחת האשמות ממינים שונים בעדים, לא אחת בלשון נוקבת ותוך נבירה בנבכי התנהלותם, והצהרות חוזרות ונשנות לפיהן תלונות בגין ה"עבירות" שביצעו עומדות להיות מוגשות למשטרה ולגופים נוספים.

מששך האבק, נותרו טענות אלה בממדיהן האמיתיים, כניסיונות להעצים התרחשויות שלרובן נחשף הנאשם במסגרת עבודתו, ושאינן דומות כלל ועיקר למעשי העבירה שביצע בעצמו. היות שגם בסיכומי ההגנה חזרו על עצמן ההצהרות אודות כוונה להגיש תלונות, אין אלא להסיק כי אלה טרם הוגשו וזאת בחלוף כעשור מאז סיים הנאשם לעבוד במכון. המסקנה המתקבלת מכך ברורה.

254. הקו המשותף לרוב ה"מעשים הפסולים" הוא טענה לפיה עדי התביעה נהגו פיזור בכספי המכון, נהגו מהטבות מופרזות ואפשרו לקרובי משפחתם ליהנות מהטבות דומות. הקושי המרכזי בטיעון ההגנה במישור זה הוא כי היא לא הצליחה להראות שהדבר חרג מגדר הטבה לגיטימית הניתנת כדין לנושאי משרה בכירים. זאת, בידיעת ובאישור

מנהלי המכון ומוסדותיו וכן חבר הנאמנים שפיקח על המכון ובו תורמי הממון. עצם קיומם של הסדרים כגון הענקת הלואה בתנאים מועדפים, רכישת רכב ממוגן או מימון מעבר דירה אינם פסולים מקום בו הגורם המתאים (והממון) מאשרם. מרחק רב מצוי בין התנהלות מעין זו ובין העבירות המיוחסות לנאשם שעיקרן בגניבות כספים מן המעביד ללא ידיעתו ותוך ביצוע עבירות נוספות כדי להסוות את הגניבות.

255. אין הדבר אומר, שבהתנהלות המכון לא נפלו כלל ליקויים. אלא, שלא מדובר בעבירות בפלילים אלא, לכל היותר, בסטייה מכללי ניהול עמותות שתוקנה במהרה לאחר גילוייה ושאלין בה לגרוע מאמינות העדים או להקים טענה לאכיפה בררנית. רוב הליקויים שאותרו אף אינו נוגע ל"מעשים הפסולים" להם טענה ההגנה. אסביר: לאחר עזיבת הנאשם את תפקידו נתקלה העמותה בסירוב מצד רשם העמותות להעניק לה אישור ניהול תקין, בשל ליקויים. רואי החשבון דחוח-הלוי ושות', שביצעו ביקורת מטעם הרשם ציינו, בדו"ח סופי מיום 30.4.06 (מסמך 1328002 בנ/6) מספר ממצאים לליקויים בפעילות העמותה וכן כי תגובת העמותה לדו"ח ביניים שדרש הבהרות לא התקבלה טרם הגשת הדו"ח הסופי. ההגנה נסמכה רבות על דו"ח זה, בהעלאת טענות שונות להפרת איסורים המוטלים על עמותה, בפרט כזו המחזיקה באישור לפי סעיף 46 לפקודת מס ההכנסה. אלא, שהדו"ח האמור איננו בגדר סוף פסוק.

ממסמכי רשם העמותות שהוגשו בדיסק נ/6 ומעדויות בכירי המכון עולה כי עם סיום עבודת הנאשם, שלטענת עדי התביעה מונה לטפל בסוגיית אישור הניהול התקין מול רשם העמותות והזניחה (פוליסר פ/1251-1250/1.6.14; העצני פ/1333-1335 29.10.14; פ/1663, 1666, 1670, 1765 6.11.14), ולאחר שהובהרה עמדת הרשם והוגש הדו"ח האמור של דחוח-הלוי, הטילו אנשי המכון על עו"ד נדב העצני לטפל בנושא. הלה פעל מול הרשם בהשלמת המידע שנעדר מהדו"ח האמור ואספקת מסמכים ונתונים בהתאם לדרישות ב"תכנית הבראה" שגיבש הרשם. יש להדגיש כי רשימת הליקויים שבתכנית ההבראה, לאחר שהתקבל חלק מן המידע מב"כ העמותה, מצומצמת יותר מממצאיהם של רו"ח דחוח-הלוי ומתמקדת במספר נושאים שרובם המכריע אינו נוגע כלל לאותם "מעשים פסולים" שייחסה ההגנה לעדי התביעה (ואשר יסקרו בהמשך). לענין זה ראו מכתבו של מנהל מחלקת פיקוח ובקרה עו"ד למקין לעמותה מיום 22.10.06, אליו צורפה תכנית ההבראה ורשימת ליקויים, וכן התכנית החתומה מיום 6.12.06, כולם בנ/6. בעקבות דרישות הרשם בוצעו התאמות וכן השלמה של מסמכים ונתונים בידי העמותה, כמתועד בהתכתבויות שבנ/6. אז, בתוך מספר חודשים, מצא הרשם כי הליקויים תוקנו והעניק לעמותה אישור ניהול תקין (מכתבו של עו"ד למקין לעמותה מיום 31.12.06, נ/6).

לו העלתה ביקורת רשם העמותות דבר ביצוען של עבירות או מעשי שחיתות בחסות העמותה, חזקה עליו שלא היה מסתפק בהשלמת נתונים והתאמת נהלים, ובחלוף מספר חודשים מספק אישור ניהול תקין לעמותה. המהלך שבוצע בפועל מעלה כי החריגות שאותרו לא נשאו אופי פלילי או מושחת. שביעות רצונו של הרשם ממהלך התיקון שומטת את הבסיס לטיעוני ההגנה האמורים.

256. הוכחת אכיפה בררנית כבסיס להגנה מן הצדק מחייבת את הטוען לעמוד במבחן משולש. בשלב הראשון עליו להראות כי עניינם של האחרים נגדם לא ננקטו הליכים דומה, עובדתית, לעניינו באופן המצדיק התייחסות אכיפתית מקבילה. מצב זה כונה בפסיקה "קבוצת שוויון". בשלב השני יש להראות כי אי-נקיטת ההליכים נגד האחרים היא תוצאה של אכיפה בררנית פסולה הפוגעת בתחושת הצדק וההגינות, להבדיל מאכיפה חלקית שמקורה באילוצים ענייניים. שלישית, יש לבחון מהו נפקותו הראויה של הפגם. ראו ע"פ 6328/12 **מדינת ישראל נ' פרץ** (10.9.13); ע"פ 8551/11 **סלכני נ' מדינת ישראל** (12.8.12); ע"פ 4855/02 **מדינת ישראל נ' בורוביץ** (31.3.05)

טיעון ההגנה אינו צולח את השלב הראשון. המעשים אותם הטיחה בעדי התביעה אינם דומים, במהותם ובנסיבותיהם,

למעשים שביצע הנאשם. משאין בהם עבירות בפלילים, לא נפל פגם בהחלטת המאשימה שלא להוסיף ולהעמיק בחקר הטענות כנגד המכון ואנשיו, וזאת להבדיל מהתנהלות הנאשם שהיא בגדר הפרה חוזרת ונשנית של איסורי חוק העונשין. משכך, לא ניתן לקבל את טענת האכיפה הבררנית.

257. הדיון עד כה ממצה את סוגיית ה"מעשים הפסולים". למען המחשה אדון, בתמצית, במעשים השונים. משלא הוצגו כולם בסיכומי ההגנה, לוקטו הם מחקירותיהם הנגדיות של עדי התביעה:

הלוואות ומשכורות

258. העדים קיבלו הלוואות מן המכון לצרכים שונים. נושא שחזר ועלה בהקשר זה היו הלוואות שניתנו לרכישת דירות בירושלים ומימון שכר דירה עד לרכישה. זאת, כך הסבירו פוליסר וחזוני, לצורך מעבר ממקום מגוריהם הקודם בשוב עלי שבשומרון. בשנת 2001, בעיתוי שנגע לאינתיפאדה, החליט חבר הנאמנים כי מגורי בכירי המכון מסוכנים ויש להעבירם לירושלים. אז סיפקה קרן תקווה מימון לשכר דירה בירושלים עבור המנהלים עד לרכישת דירות בירושלים. המימון ניתן לשנה ובהמשך, היות שמימון נוסף הועבר בפועל מקרן תקווה רק בדצמבר 2004, נטלו המנהלים הלוואה מהמכון לתשלום שכר הדירה עד להגעת הכספים מהקרן. מכאן גם המסמך נ/9 המתעד, כך הסביר פוליסר, הלוואה שנטל בסך של כ-107 אלף ₪ כאשר כמתועד במסמך הוא החזיר את חלקה בסך 49,750 ₪ כך שבסוף 2004 נדרש רק להשלים את ההפרש (פ/1283-1284, 1286-1287, 1306, 1.6.14).

פוליסר סיפר כי קיבל הלוואה לרכישת ביתו בירושלים והטבה שבזקיפת עלות השיפוצים כחלק ממחיר הדירה, והוא מחזירה ב"מנות" של כ-40 אלף דולר בכל חמש שנים. היא ניתנה באישור חבר הנאמנים שהיו גם חברים בקרן תקווה, דווחה בתלוש המשכורת שלו ושולם עבורה מס (פ/1211-1213, 1215-1217, 1.5.14). עוד נטל הלוואה בסכום של 100,000 דולר לצרכי שיפוצים, בתיאום עם וועדת הביקורת ותוך שבהמשך החזיר את ההלוואה (פ/1265-1266, 1303, 1.6.14 1306-1307). גם יורם חזוני סיפר שקיבל הלוואה לרכישת ביתו, עליה הוא משלם ריבית ועודנה מחזיר אותה (פ/1380, 1382, 4.11.14). הוא סיפר שנהנה גם ממימון לשכר דירה, לא מכספי המכון אלא מסכום שהעביר חבר הנאמנים בהחלטה של התורם ארתור פריד למטרה זו, לאחר קבלת ייעוץ משפטי בדבר תקינות המהלך מעו"ד בשם אמנון רפאל ותוך שהתשלום מועבר לחזוני באמצעות המכון והוא משלם מס עבור ההטבה (חזוני פ/1419-1421, פ/1324-1332, 4.11.14, פ/1563-1564, 6.11.14; העצני פ/1848-1849, 6.11.14). עוד סיפר חזוני שקיבל הלוואה או שתיים לזמן קצר, בשל בעיות ב"תזרים מזומנים" וכי החזירן (פ/1579, 6.11.14).

אף העצני קיבל הלוואה. היא אושרה על ידי וועדת הכספים של המכון, בישיבה בה העצני לא נכח ובידיעת חבר הנאמנים, והוחזרה באמצעות ניכוי שכר ותוך תשלום ריבית כשהנאשם היה אחראי על החישובים (פוליסר פ/1264, 1.6.14; העצני פ/1451, 1455-1456, 1458, 1464-1465, 27.10.14). הנאשם עצמו אישר, בחקירת המשטרה, כי נקבע מנגנון להחזר ההלוואה מתשלומים ששולמו להעצני (ת/33 ש' 36). על עדותה של אדסט בנושא, לרבות תשובותיה הלא אחידות בשאלה האם ההלוואות הוחזרו, קשה להסתמך. זו אופיינה בתשובות בלתי מוקפדות, בדומה לרושם שעלה ממכלול עדותה. עם זאת יצוין שאדסט אישרה בחקירה הראשית, ונמנעה מלשלול בחקירה הנגדית, כי רשמה את ההלוואות שקיבלו המנהלים כהטבה במשכורותיהם (פ/1347, 17.6.14, פ/1279-1280, 19.6.14).

עוד אציין כי גם רשם העמותות לא ראה בנושא ההלוואות עילה שלא לתת לעמותה אישור ניהול תקין. הגם שדו"ח דחוח-הלוי כלל התייחסות להלוואות לעובדים שונים ובהם עדי התביעה (עמ' 8 ופרק הסיכומים), הרי שתכנית ההבראה כללה אך דרישה לעדכון יתרת ההלוואה של העצני (סעיף 6. הדבר בוצע לפי מכתב מיום 7.12.06 של עו"ד מילר).

הרשם לא דרש להפסיק מתן הלוואות ולא העלה כל הסתייגות בנוגע לפוליסר או חזוני.

המדובר אפוא בהלוואות שניתנו לא רק בידיעת אלא גם ביזמת הנותן, תוך גביית ריבית והחזרי ההלוואה. מאמץ ההגנה להדגיש את היקף ההטבות איננו ממין העניין. הדגש הוא כי הטבה לבכיר הניתנת ביזמת בעל הכספים וללא פגיעה בפעילות המכון אינה מעידה על חוסר אמינות של מקבלתה, ואף אינה מהווה עבירה כך שאין בה להקים טענה לאכיפה בררנית בהשוואה לעניינו של הנאשם.

259. ההגנה הוסיפה וטענה כי משכורות העדים היו מופרזות. עצם קיומן של משכורות גבוהות אינו מסייע להגנה, כמוסבר לעיל. זאת, בפרט, נוכח עדותו של חזוני שלא נסתרה בידי ההגנה, לפיה משכורות הבכירים נקבעו בידי התורמים ואושרו על ידם בכל שנה (חזוני פ/1361-1359, 1372 4.11.14. ראו גם העצני פ/1452-1453 27.10.14). חזוני והעצני טענו גם כי משכורות הניהול במכון דומות למכונים מקבילים אחרים וכי נעשו בדיקות שכר מול ארגונים דומים כמכון הרטמן או מרכז רבין (חזוני שם. העצני פ/1492 27.10.14). גם במישור זה לא בוסס, אפוא, פגם שברמייה או הסתרה.

260. עוד נטען שחזוני קיבל משכורת עבור תקופה בה לא עבד במכון, בשנים 2002-2005. גם טענה זו לא בוססה. חזוני הכחישה. הוא סיפר שבתקופה זו לא המשיך בעבודתו במכון אלא שהה בחופשה ללא תשלום. עם זאת המשיך לכהן בחבר הנאמנים ומתוקף תפקידו זה, לצרכי פיקוח, ביקר במכון כפעם בשבוע, הסתייע בעוזרת שנשכרה למטרה זו וקיבל רק החזרי נסיעות והוצאות בתוקף תפקידו. בתקופה זו ביצע מחקר אקדמי תוך שהתפרנס ממלגה מקרן אמריקאית בשם Israel Philosophy fund להשייכת לנדבנים שגם תמכו במכון. ההגנה טענה בפניו שהקרן הייתה כיסוי לתשלום משכורות לבכירי המכון וכי המלגה הייתה למעשה משכורת עבורו. חזוני הכחיש זאת והסביר כי דובר בסכום ייעודי שהועבר בנוסף לתקציב המכון ולצורך מימון המלגה (פ/1323-1327 4.11.14; פ/1554-1560, 1569-1570, 1634, 1637 6.11.14).

261. בנוסף אישר חזוני, כי המכון שיווק ספר שכתב בשם "מדינה יהודית" והתמלוגים, שלטענתו היו צנועים, התקבלו על ידו. לא הוכח שקבלת תמלוגים בידי כותב הספר אינה מקובלת ולגיטימית, או סותרת את נהלי המכון ואת תנאי ההתקשרות בינו לבין כותבי ספרים ששיווק. יוזכר שהמכון עסק בתחומי מחקר והגות ולא בהשקעות עסקיות, כך שהסכמה שלו לממן שיווק ספר מחקרי מבלי שדרש תמלוגים היא בגדר הסביר.

רכב ה"סוואנה"

262. שעות חקירה נוספות הוקדשו לסוגיית רכישתו ותחזוקתו של רכב ה"סוואנה" הנזכר באישום השישי. ההגנה טענה שדובר ברכב יקר לרכישה בשל הוצאות מיגונו, שתחזוקתו והשימוש בו יקרים וכי שימש את העצני כרכב אישי גם לאחר שהצורך במיגון פג שכן העצני עזב את השומרון ועבר לישוב בית אריה, תוך שהדבר לא דווח לרשויות המס.

הקושי בטענה זו זהה לזה שליווה את קודמותיה. גם הפעם כשלה ההגנה להראות כי הדברים נעשו ללא אישור מוסדות המכון וללא ידיעת חבר הנאמנים. העצני וחזוני טענו אחרת: כי מיגון הרכב והמשך השימוש בו לאחר המעבר לבית אריה נעשה בהחלטות חבר הנאמנים וצוות הניהול ובשים לב לכך שגם בדרך המובילה לבית אריה היו מקרי ירי (העצני פ/1302-1303, 1306, 1309 29.10.14; חזוני פ/1413-1415 4.11.14). לעניין דיווחי השכר והמס עבור השימוש ברכב, טען העצני כי הרכב לא היה בגדר רכב "צמוד" ולא היה בשימוש הבלעדי, ושהשתמשו בו גם עובדים אחרים (פ/1310, 1313 29.10.14). טענה זו נתמכת בעדותה של ענת אלטמן שסיפרה כי נסעה ברכב הסוואנה (פ/1279).

4.11.14), וכן בעדותו של חזוני לפיה הרכב שימש להסעת כל העובדים שהתגוררו בישובים (כך שהגעתם לעבודה בירושלים הייתה כרוכה בסיכון), לרבות לאחר שבכירי המכון עברו מן השומרון (פ/1410-1411 4.11.14). ההגנה לא הציגה ראיה לסתור טענות אלה. זאת, למעט עדותה של אדסט לפיה העצני המשיך להשתמש בסוואנה, עדות שעל הקושי לקבלה עמדתי לעיל.

ממילא, שההגנה לא ביססה כי פעולתו של העצני במישור זה צריכה להשליך על מהימנותו, או כי דובר בסוגיה הדומה או מתקרבת למעשים שביצע הנאשם. לכן, גם מישור זה של טענותיה נדון לכשלון.

טענות להסתרת כספים מהתורמים

263. נטען עוד כי מנהלי המכון הסתירו מקרן תקווה, שהיתה כאמור התורמת העיקרית למכון, עודפי כספים שנצברו בסוף שנה קלנדרית בדגש על שנת 2002 וכך נמנעו מלהשיב לקרן את העודפים כפי שהתחייבו לעשות עם קבלת התרומה (הסכם נ/22). טענה זו לא בוססה. העדים דחו אותה. פוליסר עמד על כך שהסכום הוחזר ולמצער דווח כדי שיופחת מהתרומה בשנה העוקבת. העצני לא זכר, בחלוף כשנים עשרה שנים עד לעדותו בבית המשפט, לומר האם הסכום הוחזר או הושקע למטרות המכון באמצעות "קרן שמורה" בידיעת התורמים (פוליסר פ/1296-1269 26.5.14; העצני פ/1495-1505 27.10.14, פ/1241, 1351 29.10.14; חזוני (שציין שבתקופה זו לא עבד במכון) פ/1430-1433 4.11.14). דבריהם של העדים נתמכים במסמכים שהוצגו: נ/23 מתעד פניה מיום 10.4.03 של העצני לפוליסר בה הוא מזכיר כי הוא חתום על התחייבות להחזיר עודפי תקציב לקרן תקווה וכי "יש לקחת את זה בחשבון בכל פעולה שלנו בנושא". בנ/1, תרשומת ישיבה מיום 20.12.04, נרשם לצד סך 740 אלף דולר "לבדוק החזרת כספים לתקווה".

ההגנה, מנגד, לא הציגה כל ראיה לביסוס טענתה כי העודפים לא הוחזרו או דווחו. בכלל זה לא זימנה לעדות גורם כלשהו מקרן תקווה, שלכאורה רומתה. מחדל זה בולט נוכח הטיעונים שהציגה בפני פוליסר והעצני, לפיהם הנאשם התלונן בנושא זה בפני יו"ר קרן תקווה מר רוג'ר הרטוק ובפני התורם מר ארתור פריד (פ/1301, 1364 26.5.14). אלה לא זומנו על ידיה לעדות.

264. ההגנה הציגה את נ/2, שפוליסר מסר כי הוא טיוטה שערך הנאשם לקראת מסמך אשר יפרט הוצאות שנעשו בקשר לפרויקט מסוים של המכון, בחלוקה לסעיפים. פוליסר הסביר, כי על גב המסמך רשם "אני נותן בזה הוראה להסתיר את סכום ההוצאה הכספית המשפטית" לא כהנחיה לנאשם להסתיר את עצם הוצאת הכספים, אלא כהוראה לתקן את הטיטה כך שסכום ההוצאה יופיע בסעיף כללי שיכלול גם הוצאות אדמיניסטרטיביות ואחרות. הנאשם ניסח את הטיטה במקור תוך הצגת סעיף נפרד של "Legal Fees" בסך 17,842 דולר, בעוד שפוליסר סבר שתהיה זו טעות להבליט את הסעיף הזה במסמך המוצג לתורמים ושעדיף לכלול את הסכום בסעיף כללי של הוצאות אדמיניסטרציה ומשפטים. ההסבר לפיו לא דובר בהוראה להסתיר את עצם ההוצאה המשפטית מעיני התורמים אלא להציג בסעיף אחר נתמך בכך שליד הסעיף האחר רשם פוליסר בכתב ידו "Admin, Legal" (נ/2 סעיף m). פוליסר הסביר את שיקוליו בכך שהוא מנסה לפשט את המסמכים המוצגים לתורמים כדי לעודדם לתרום, ולהימנע מלהבליט נושאים שאין לו רצון לעורר בהם דיון "זה דבר ידוע ולגיטימי שכאשר מציגים משהו לתורמים כמובן עם דיווחי אמת בלבד, אם רוצים להבליט נושא ורוצים לדבר על הנושא הזה אז נותנים לזה סעיף נפרד. אם חושבים שזה חלק ממכלול יותר גדול ומוכנים לדבר על זה ולתת דין וחשבון לכל מי שירצה שמים את זה כחלק מסעיף כללי". היות שההגנה טענה כי מדובר בנסיון להסתיר את העבודה מול עו"ד נדב העצני (נושא שידון גם בהמשך), ציין פוליסר שעדכן את חבר

הנאשמים על העבודה עם עורך הדין ואף הפגישו עמם (פ/1312-1309 26.5.14). המדובר בהסברים סבירים, וזאת בין היתר בשים לב במורכבות שבניהול מכון המתקיים מתרומות. הרצון הנטען, שלא ליצור במישור זה קשיים שלא לצורך, מתקבל על הדעת. ההסבר אף לא הופרך, למשל בהצגת המסמך הסופי (כאמור, נ/2 הוא טיוטה) דבר שהיה מאפשר לבדוק האם סכום ההוצאות המשפטיות נעדר ממנו, או הועבר לסעיף הכללי כטענת פוליסר. משכך, איני סבור שיש בסוגיה זו לגרוע מאמינותו של פוליסר.

265. עוד הוצג לעדים, באופן כללי, כי עשו שימוש פרטי בכספי המכון באמצעות כרטיסי האשראי שהחזיקו או שיקים של המכון. לא הוצגו אסמכתאות לטענה זו, ומנגד העדים הכחישו אותה. פוליסר הוסיף כי הוא מדווח על הוצאות למחלקת הכספים ששומרת על תיעוד ומבררת עמו במידה שיש שאלה לגבי הוצאה (פוליסר פ/1184-1183, 1187, 1191 1.5.14; העצני פ/1471-1472, 1457-1458 27.10.14; חזוני פ/1502 6.11.14).

קבלת שירותים משפטיים מעו"ד נדב העצני

266. המכון קיבל שירותים משפטיים מעו"ד נדב העצני. ההגנה תקפה זאת, בשים לב לכך שמדובר באחיו של ישי העצני ובטענות לפיהן לא היה צורך ענייני בהעסקתו, סכום שכר הטרחה "נופח" והוסתר מעיני התורמים, ובטענה לפיה אסורה העסקת מקורבים בעמותה שלה אישור לפי סעיף 46 לפקודת מס ההכנסה.

בחנתי את טענות ההגנה במישור זה, אך איני סבור כי יש בהן לסייע לה. כזכור, איננו דנים בייעול פעילות המכון, אלא בשאלה האם בהתנהלות עדי התביעה נפל פגם המשליך על מהימנותם או מקים טענה לאכיפה בררנית. לעניין זה שוכנעתי, כי העדים פעלו בתום לב ולא מתוך חשיבה לפיה הם מבצעים מעשה אסור. בכירי המכון העידו, ועדותם אמינה עלי, כי לא ידעו על איסור על התקשרות עם קרוב משפחה, ופעלו לפי ייעוץ משפטי תוך שעורכי הדין לא התריעו על קושי כלשהו (פוליסר פ/1331, 1337 26.5.14; העצני פ/1331, 1333 29.10.14; חזוני פ/1403-1405 4.11.14). דבריהם נתמכים בכך שההתקשרות עם עו"ד נדב העצני לא בוצעה במחשכים ובמרמה, כמעשי הנאשם, אלא בצורה גלויה תוך שעורך הדין מייצג את המכון בתביעה משפטית (של המכון כנגד ערוץ "תכלת"), מול רשם העמותות כמפורט לעיל ועוד. ההתקשרות עמו נעשתה גם על דעת חבר הנאמנים, כפי העולה מעדותו של פוליסר לפיה עדכן אותם, הפגישם עם עורך הדין והם היו מרוצים מעבודתו ואישרו את המשך ההתקשרות עמו (פ/1312-1309, 1352 26.5.14) ומעדותו של חזוני שהיה מחברי חבר הנאמנים וציין שעו"ד העצני עשה עבודה טובה (פ/1403-1405 4.11.14).

איני סבור כי הכרעה בסוגיה, האם ההתקשרות עם עורך הדין הלמה את כללי ניהול העמותות או את אלה הקשורים באישור לפי סעיף 46 לפקודת מס הכנסה, נדרשת לצורך דיונו. שכן, כאמור, המוקד הינו בשאלה האם יש בסוגיה זו לגרוע ממהימנות העדים או להקים טענה לאכיפה בררנית. והרי, רשם העמותות עצמו היה חשוף למידע האמור, שכזכור עו"ד העצני הוא שייצג את העמותה מולו וחזר ופנה לרשם כמתועד בנ/6. הרשם לא הציג כל הסתייגות בנושא, לא בדו"ח המפורט של ר"ח דחוח-הלוי ולא ב"תכנית ההבראה". אישור הניהול התקין ניתן תוך שעו"ד העצני ממשיך לייצג את העמותה. די בכך להראות, כי במישור זה לא נפל פגם בעל עצמה וכי לא היתה בפני בכירי המכון אינדיקציה לדעת אודות פסול כלשהו בהתקשרות עם עו"ד העצני.

אוסף כי עדי התביעה שללו, ועדותם לא נסתרה, כי שכרו את עו"ד העצני בשל קרבת המשפחה וטענו כי הם, וחבר הנאמנים, היו מרוצים מהאופן בו טיפל בתביעת "תכלת". הם הכחישו כי פיטרו עורך-דין קודם, עו"ד ריכטר, כדי לפנות מקום לעו"ד העצני, וסיפרו שעו"ד ריכטר טיפל עבור המכון בנושאים אחרים וכי לא היו מרוצים משירותיו (חזוני פ/1393-1402 4.11.14; פוליסר פ/1331 26.5.14). אחיו של עורך הדין, המנכ"ל ישי העצני, הרחיק עצמו מקבלת

החלטות בנושא (פ/1327 29.10.14; פ/1661-1662 6.11.14). עוד סיפר כי עו"ד נדב העצני ממשיך לספק שירותים למכון גם לאחר שהוא (ישי העצני) פוטר ממנו (פ/1328 29.10.14, פ/1685 6.11.14).

עו"ד נדב העצני אף לא היה היחיד שייצג את המכון בשנים האמורות, אלא אחד מבין מספר עורכי דין שייצגו, כל אחד בתחומו, את המכון (פוליסר פ/1334-1335 26.5.14). הגידול בהוצאות המשפטיות, כך הסבירו, נבע מהצורך לממן את תביעת "תכלת" שהגיעה עד לבית המשפט העליון, כאשר עלויות התביעה תואמו מראש עם חבר הנאמנים ועו"ד נדב העצני טיפל בה יחד עם אחרים כגון משרד ש' הורוביץ (העצני פ/1690-1696 6.11.14; פ/1476-1478 18.11.14).

בנוסף, למרות ניסיונות בחקירות הנגדיות, לא הצליחה ההגנה לבסס טענותיה לפיהן שכר הטרחה שקיבל עו"ד נדב העצני היה מופרז בהשוואה להיקף פעילותו או הוסתר מחבר הנאמנים. סוגיות שהציגה למטרה זו, כגון הפרדה בדו"ח הכספי לשנת 2003 בין הוצאות תביעת "תכלת" לבין הוצאות משפטיות ומקצועיות אחרות, זכו למענה הולם וממילא אינן מוכיחות את המבוקש (פוליסר פ/1426 1.6.14).

לכן, בין אם חרג המכון מכללים הקשורים בעמותה או באישור לפי סעיף 46 לפקודת מס ההכנסה בעצם קבלת שירותים משפטיים מעורך דין שהינו קרוב משפחה של בכיר במכון, ובין אם לאו, אין בכך להעלות או להוריד. זאת, משלא בוסס כי מי מבכירי המכון ביצע, במודע, מהלך אסור במישור זה. לכן, אין בסוגיה זו לפגום במהימנותם. זאת ועוד, אף אם היה בידי ההגנה להראות שהפרו איסור במישור ניהול העמותה, הרי שהפרת איסור מעין זה, בפרט בהתקשרות עם עורך דין שהיתה גלויה, אמיתית ומתועדת, שונה בצורה מהותית מן העבירות שביצע הנאשם ואין בה להקים אכיפה בררנית.

267. לבסוף יצוין כי ההגנה נמנעה מלזמן לעדות את עורך-דין העצני כדי לעמתו עם הטענות הנדונות. במהלך ההליך הצהירה שבכוונתה לזמנו (למשל פ/1360 27.10.14) וביום 22.1.15 אף ביקשה בפועל לזמנו (יחד עם עורכי הדין למקין וגלובוס מרשות התאגידים). בהחלטה מיום 25.1.15 נעניתי לבקשה. בהמשך הוגשה בקשה מטעם עורכי הדין למקין וגלובוס לפטור אותם ממסירת עדות, וכשהתבקשה תגובת ההגנה הודיעה זו כי היא מוותרת על עדותם (הודעה מיום 17.2.15). עוד בהמשך, יומיים לפני המועד שנקבע לשמיעת עדותו של עו"ד העצני, הודיעה ההגנה כי נמלכה בדעתה והיא מוותרת על עדותו (הודעה מיום 24.2.15). זימונו בוטל.

הזדמנות נוספת נקרתה בישיבת הסיכומים האחרונה (מיום 16.7.15). ההגנה טענה, בפתח הישיבה, כי מספר מסמכים, לרבות מה שהוצג כמכתב של עו"ד העצני, נשתכחו ממנה במהלך ההוכחות וביקשה להגישם (פ/2009 ואילך). והנה, בשלב מסוים של הישיבה נכנס עו"ד העצני לאולם כצופה (פ/2020). כשהוצע להגנה להעידו על-אתר כדי לעמתו עם המסמכים ולשמוע את גרסתו, סירבה. שאלתי את ב"כ הנאשם מדוע, והוא השיב "ככה". אני לא מאמין שההצעה הזו נאמרת מתוך רצון לעזור לנו" (פ/2022). בסוף אותה ישיבה אפשרתי להגנה להגיש בקשה מנומקת להגשת המסמכים, עד ליום 26.7.15. היא לא עשתה כן.

התנהלות זו הותירה רושם חד אודות חוסר רצונה של ההגנה בשמיעת עדותו של עו"ד העצני. ברור כי עד זה יכול היה לשפוך אור על נסיבות ההתקשרות עמו, היקף שכר טרחתו ויתר הנושאים שנדונו לעיל. רתיעת ההגנה בנושא מוסיפה ומחדדת את מסקנתי אודות חוסר ביסוסן של הטענות הנדונות.

268. סוגיה אחרונה במישור זה עניינה בבקשתם של ר"ח דחוח-הלוי, במסגרת הביקורת שערכו, כי העמותה תשיב ל-73 שאלות. במכתב מיום 2.6.15 (נ/5) נתבקשה העמותה למסור פרטים בשורת עניינים. מכתב התשובה מיום

28.8.05 בחתימת פוליסר והעצני (נ/6) כולל שני עמודים ובהם מיספור התשובות בהתאם למספרן המקורי של השאלות. אלא, שהעמוד הראשון כולל תשובות לשאלות 1-8, והשני לשאלות 24-38, כך שהעמותה לא ענתה לשאלות רבות ובהן, כך הצביעה ההגנה, שאלות אודות קניית שירותים מקרובי משפחה ומשכורות להם (שאלה 11) והאם העניקה לחבריה טובות הנאה בכסף (שאלה 23). לדידה של ההגנה דובר בניסיון מכון של עדי התביעה להסתיר את "מעשיהם הפסולים" מהרשם.

הסיבה לפערים במכתב התשובה נ/6 לא הוכחה. עדי התביעה ייחסו זאת לרשלנות בטיפול של הנאשם אל מול רשם העמותות (פוליסר פ/1250-1251; 1.6.14; העצני פ/1333-1335; 29.10.14; פ/1663, 1666, 1670, 1765; 6.11.14). אמינה עלי טענתם כי הפקידו את הנושא בידי הנאשם. בין היתר סיפר הנאשם עצמו כי טיפל בנושא אישורי הניהול התקין מול הרשם (פ/1584-1592, 3.12.14 1672-1673), והכחשתו כי טיפל דווקא בביקורת של ר"ח דחוח-הלוי הופרכה משרואה החשבון ציין בדו"ח הביניים שלו כי פגש בנאשם במשרדי העמותה לצורך סיור ובירור שאלות. הנאשם נאלץ לאשר זאת (פ/1967 12.2.15). עם זאת, אין בכך לשנות מן העובדה כי פוליסר ועצני חתמו בעצמם על מכתב התשובה שהוא בגדר מסמך חלקי ושאינו בו מענה לעשרות שאלות של רואי החשבון.

אלא, שאין בידי לקבל טענת ההגנה כי דובר בניסיון להסתיר את "המעשים הפסולים" מהרשם. זאת, ראשית, משמדובר בניסיון "שקוף" למדי נוכח ה"קפיצה" הניכרת במספור התשובות בין שני עמודי המכתב ובסיום המכתב בתשובה לשאלה 38 הגם שנשאלו 73 שאלות. קשה להאמין שכותב המכתב ציפה כי בדרך זו ייתר את הדרישה מהעמותה לענות לשאלות הנדונות. שנית, משום שניסוח נ/6 באופן בו נוסח כלל אי-מענה לא רק לשאלות עליהן הצביעה ההגנה, אלא לעשרות שאלות ובהן שאלות רבות שלמכון לא היה כל קושי לענות עליהן אף לדידה. כך, למשל, שם מנהל החשבונות של המכון (שאלה 19 בנ/5), הסבר להוצאות כתב העת שפרסם המכון בשם "תכלת" (שאלות 50-52), הסבר להוצאות שיווק (שאלה 60) או הסבר להוצאות אחזקת מבנים (שאלה 71). אלה דוגמאות בלבד הממחישות כי ל"מעשים הפסולים" הנתענים אין קשר לרוב השאלות שהוצגו בנ/5 ושתשובות להן לא סופקו במכתב התשובה נ/6. ושלישית, משום שבכירי המכון החתומים על המכתב הפקידו, בהמשך, את הטיפול מול הרשם בידי עו"ד נדב העצני. והרי זו הדרך "הבטוחה" ביותר לעורר את תשומת לבו של הרשם לכך שעורך דין זה נשכר בידי העמותה. הדבר מעיד על תום לבם בהתקשרות עם עו"ד נדב העצני למרות הקרבה המשפחתית לישי העצני, וסותר את טענת ההגנה להסתרת מידע בפני הרשם.

יש לציין עוד כי עו"ד העצני, במסגרת טיפולו מול הרשם, העביר אל האחרון מידע שלא נכלל במכתב התשובה נ/6, כגון מידע על פעילות המכון בארצות הברית (מכתבו לרשם מיום 21.5.06, מסמך 1327996 בנ/6). הדבר נוטה לתמוך באפשרות לפיה אי-הכללת המידע בנ/6 לא נבע מרצון מנהלי המכון להסתיר נתונים בפני הרשם, וכן לתמוך בהסבר המנהלים לפיו ההשמטה נגעה לטיפול כושל בניסוח המכתב.

לסיכום, לא בוסס כי בשכירת שירותי עו"ד נדב העצני, בתשלומים לו או בדיווח לחבר הנאמנים ולרשם העמותות נפל פגם המעיד על חוסר אמינות של בכירי המכון, או מקים לנאשם טענה לאכיפה בררנית.

טענות נוספות

269. בדומה, איני סבור כי העסקת קרובים אחרים במכון (רעייתו של חזוני ואחיו שפוטר בהמשך), מקימה פגם

מן הסוג האמור, שיכול לסייע לנאשם. זאת, בין אם אקבל את טענתם של עדי התביעה כי לא סברו או ידעו שהעסקת קרובים אסורה וכי חזוני הפסיק לעבוד במכון בתקופה הרלבנטית (פוליסר פ/1244-1245 1.6.14; העצני פ/1682-1672 6.11.14), ובין אם אקבל את אמירת הנאשם לפיה, לצורך מציאת פתרון חוקי לקושי בהעסקת קרובים שהתעורר מהתנגדות רשם העמותות להעסקת רעייתו של חזוני, הוקמה חברת מרכז שלם וזאת לפי ייעוץ משפטי של עו"ד נאמן (פ/1618-1617, 1634 3.12.14). יושם אל לב כי הנאשם עצמו סיפק, בטענה זו, גושפנקא לתום לבם של בכירי המכון שביקשו לדידו להסדיר בצורה תקינה את העסקת הקרובים. לפי שתי האפשרויות לא נפל פגם בהתנהלות הבכירים, שיש בו כדי לפגום במהימנותם או להקים עבירה שתוכל לבסס את הטיעון לאכיפה בררנית. אציין שההגנה הוסיפה ורמזה כי רעייתו של חזוני לא עבדה בפועל ושהעסקתה היתה דרך פיקטיבית להעברת כספים אליו, אך טענה זו לא בוססה כעובדה.

270. טענה נוספת שהעלתה ההגנה נגעה לטיפול המכון בתלונה להטרדה מינית כנגד חזוני. נטען כי זו לא טופלה באותה עצמה בה טופלה תלונה דומה כנגד הנאשם. העצני הסביר כי היה שוני בנסיבות התלונות שהצדיק שוני בטיפול, כי ביצע בדיקה פנימית עם מנהלת משאבי האנוש וכן התייעץ עם עו"ד ארנה שר ופעל בהתאם להנחיותיה (פ/1520-1525 18.11.14). לא הוצגה ראיה לסתור הסברים אלה או להראות כי טיפולו של העצני בתלונה מעיד על חוסר אמינות.

271. לבסוף, הוצאה בסך של כ-400,000 ₪ לרכישת תכנה למניעת תקלות "באג 2000" ולבניית מערך מחשבים (הוצגה בפני העצני ואושרה על ידו - פ/1408-1409 4.11.14) אינה מעלה או מורידה. זאת, משברי כי הוצאה למטרות המכון, ולא נטען כי מי מעדי התביעה מעל בתפקידו בהוצאתה.

272. בסופה של סקירה זו אחזור על הנאמר במבוא: המעשים הנדונים אינם דומים כלל ועיקר למעשיו של הנאשם. אין בהם גם פגם בולט שעשוי לגרוע ממהימנות עדויותיהם של בכירי המכון בנושאי מעשיו של הנאשם.

טענות כנגד חקירת המשטרה את "מעשי" בכירי המכון

273. טענה משיקה של ההגנה גורסת כי על המשטרה היה להוסיף ולהעמיק חקר בהאשמות הנאשם בדבר מעשים פסולים של מנהלי המכון. לעניין זה יש להבהיר, תחילה, כי לא כל הסוגיות שפורטו לעיל עמדו בפני החוקרים, אלא רק האשמות מסוימות בדבר התנהלות מנהלי המכון אותן העלה הנאשם בחקירותיו (ראו ת/33 ש' 64 ו-90, ת/32 עמ' 2). עוד יצוין כי הודעות עדי התביעה במשטרה לא הוגשו לעיוני, כך שאיני יכול לבדוק האם המשטרה ניסתה לברר עמם את ההאשמות (לפי שאלה שהוצגה בחקירה הנגדית של החוקר מגני, נראה שהתשובה היא בחיוב - פ/1372 ש' 8 22.10.14). חשוב מכך, כאשר עומת החוקר מגני עם האשמות מסוימות ונשאל מדוע לא נחקרו, הסביר כי הן נבדלו במהותן ממעשי הנאשם באופן שלא הצדיק המשך חקירתן. כך, למשל, האשמה לפיה כספים הועברו לחשבוננו של חזוני שלא נחקרה משום שהנאשם מסר כי ההעברה נרשמה על שמו של חזוני כחוב למכון (פ/1342-1341, 1345 22.10.14). מגני חידד, כי ההבדל בין התנהלות המנהלים לזו של הנאשם הוא שהכספים שהועברו אליהם נרשמו על שמם כהלואאות, בעוד שהנאשם לקח כספים שלא הגיעו לו וביצע מהלכי רישום בלתי תקינים (פ/1375-1374 22.10.15). כמפורט לעיל, זו אף מסקנתי. משכך, איני סבור שהוכח כי ההחלטה שלא להעמיק חקר בטענות האמורות חרגה מגדר שיקול הדעת המסור לחוקרי המשטרה, היא בגדר אכיפה בררנית בלתי לגיטימית או כי יש בה לפעול לטובת הנאשם.

טענות כנגד הפרקליטות שניהלו את ההליך

274. אחרי עדי התביעה והמשטרה, גם הפרקליטות שטיפלו בהליך הפכו מטרה לטענות ההגנה. זו גרסה לקשרים פסולים של התובעות עם המתלוננים ובפרט עם עו"ד נדב העצני שייצגם. זאת, בדגש על הפרקליטה שניהלה אותו עד שפרשה לגימלאות. לאורך ההליך חזרה ההגנה וטענה טענות ברוח הבאה: "מידת... החוסר תקינות מלווה באמוציות אישיות מוטרפות. על ידי שתי תובעות. שעשו מעשים חמורים מאין כמותם. היא דבר שאינו רגיל ואינו שכיח. זה הביא לידי ניהול משפט פסול מכל פסול. עם מעשים חמורים מאין כמותם, שמעידים על דחף בלתי נשלט, להשיג תוצאה ויהיה מה. הקשר הסימביוטי, המוכח, בין עורכת דין אבולעפיה ואני לא יודע לגבי עורכת דין וולפוס או לגביה, לפחות היא שתקה. מעורר דאגה מאוד רבה... המתלוננים הכתיבו למדינה כתב אישום. ראיות. דרכי ניהול משפט. והתביעה... מחזיקה אחריהם באופן שמעורר תמיהה. שלא לומר כעסים" (סיכומי ההגנה, פ/2066 16.4.15).

טענות ממין זה, בפרט כאלה המופנות באופן אישי כלפי עורכי דין, מחייבות זהירות רבה בטרם העלאתן. אינני משוכנע, כי ההגנה נקטה בזהירות הנדרשת. זאת, משבסופו של הליך לא הוצגו בפני ראיות לבסס את הנטען.

275. הטענה עוסקת בפעילותו של עו"ד נדב העצני כמי שייצג את המכון ומנהליו כמתלוננים, וכנטען השפיע על התביעה. מכאן החשיבות שבהחלטת ההגנה שנדונה לעיל, לוותר על העדתו של עורך הדין ולא לעמתו עם הטענה. כמפורט לעיל, התנהלותה בנושא זה לרבות בישיבת הסיכומים הותירה רושם של חוסר רצון בשמיעת עדותו. לא דובר רק בעדות, שכן מסמך אותו חזרה ההגנה והזכירה כהוכחה לטענתה, ושתואר כמכתב של עו"ד העצני בו "הכתיב" לתביעה (כך הטענה) את נוסח כתב האישום, ניתן היה להגשה באמצעות עורך הדין לו זומן לעדות, אך ההגנה ויתרה על הזדמנות זו. בפתח ישיבת הסיכומים ביקשה להגיש את המסמך ללא עדות עורכו, בטענה שהדבר נשתכח ממנה לאורך ההליך. אלא, שכאשר נקרתה בפניה ההזדמנות באותה ישיבה, כמתואר לעיל, להעיד את עורך הדין, חזרה ונמנעה מלעשות כן. בהמשך אף נמנעה מלנצל אפשרות שניתנה לה בהחלטת מיום 16.7.15, לבקש הגשה של מסמכים.

276. העדר הזהירות המתבקשת בהעלאת הטענה מומחש גם בבקשתה של ההגנה לזמן לעדות את הפרקליטות שטיפלו בהליך, בקשה אותה דחיתי בהחלטה מיום 1.1.15. הרצון שנטען אז, להציג את המסמכים עליהם מושתתת טענת ההגנה באמצעות הפרקליטות התגלה, בסופו של הליך, כטיעון ריק נוכח הויתור בהמשך על הגשתם באמצעות עו"ד העצני. מנגד, החשש בשלו נדחתה הבקשה, פן ינוצל ההליך כדי לתקוף את הפרקליטות במישור הפרסונלי בטענות שאינן מבוססות בראיות, דבר הפוגם באינטרס הציבורי שבשמירה על פעילות מקצועית של גורמי התביעה ומניעת מצב בו יחשוש תובע מלבצע את מלאכתו, לא התפוגג ומומחש בטענה בה אנו עוסקים. להרחבה נוספת אפנה לנימוקי ההחלטה מיום 1.1.15.

277. עצם הקשר בין מתלונן או עורך דין מטעמו לבין תובע המנהל את ההליך הפלילי אינו חריג או פגום. לעניין זה ראו, בין היתר, את סעיף 8 לחוק זכויות נפגעי עבירה, תשס"א-2001. ברי שאין בקיומו של קשר מעין זה משום הוכחה להשפעה פסולה של המתלונן על התובע. השפעה שכזו לא הוכחה. זאת, גם בשים לב לכך שהעדים חזוני והעצני מסרו שקיבלו מהתביעה את פרוטוקול עדותם ב"גלגול" הקודם של ההליך ועיינו בו טרם עדותם לפני. השאלה האם מהלך שכזה חורג ממסגרת ריענון זכרון לעד טרם עדותו, אם לאו, אינה נדרשת להכרעה. זאת, משום שגם אם אניח לצורך הדיון שדובר בחריגה, הרי שאין סיבה להניח שבוצעה ממניע פסול ולא בתום לב ומשאין בה להוכיח את הנטען: השפעה של המתלוננים על שיקול דעתה של התביעה בניהול ההליך.

תיאורי העדים הרלבנטיים נוטים להראות אחרת: כי לא היה למי מהם קשר של ממש עם הפרקליטות. העד חזוני, כאשר

סיפר כי עיין בפרוטוקול עדותו, הוסיף שמעולם לא נפגש עם מי מן התובעות (פ/1612-1613 6.11.14). העד העצני, הגם שסיפר כי עיין "ברפרוף" כלשונו בפרוטוקול שקיבל מהתביעה, הוסיף כי לא סיפק למי מהתובעות מידע ומסמכים משלא נתבקש על ידן לספקם ומשום ש"אני רחוק מהעניין הזה" (פ/1485-1487 27.10.14).

לסיכום, ומשלא הוצגו ראיות לביסוסה, יש לדחות גם את הטענה לזיהום ההליך בשל השפעה על התביעה.

טענות לחריגה מסמכות בית המשפט והעדפת התביעה

278. טענות מסוג ראשון אותן העלתה ההגנה במסגרת זו, ושפורטו בפתח הכרעת הדין בפרק "גדר המחלוקת", עוסקות בשגיאות שלשיתתה נפלו בהחלטתו של בית המשפט המחוזי לקבל את ערעור המאשימה על הכרעת הדין הראשונה שניתנה בהליך זה בידי כב' השופט ח' לי-רן ולבטלה, ובהנחיות שניתנו בפסק הדין להמשך הטיפול בהליך. מובן כי ערכאה זו אינה המתאימה להעלאת טענות ממין זה. על הכרעתו של בית המשפט המחוזי לא הוגשה בקשת רשות ערעור במועד (ראו בש"פ 649/14, החלטה מיום 23.2.14), וממילא שנותרה בתוקפה. יתר הטענות עוסקות בבית משפט זה, ולכך אגש.

279. בהחלטתו האמורה הורה בית המשפט המחוזי, ראשית, על ביטול הכרעת הדין הראשונה. בשל חשיבותה להמשך הדיון, אציין כי ההנמקה להוראה זו כללה הצבעה על חסרים בהכרעת הדין, שבהעדר ממצאים עובדתיים וממצאי מהימנות בזיקה לכל אישום, לרבות באשר לרישומים שביצע הנאשם בהנהלת החשבונות; העדר הנמקה וניתוח ראיות מלאים, לרבות בעניין חוות דעתם של רואי החשבון; דחיית הקביעה לפיה נדרש לנקוט בדרכי הוכחה מתחום דיני החברות וקביעה חלופית לפיה יש להוכיח את העובדות לפי כללי המשפט הפלילי; והגבלה, במהלך שמיעת הראיות ב"גלגול" הראשון, של הבאת ראיות מטעם המאשימה לרבות בתחומי חקירתו הנגדית של הנאשם (פס' 54-63 לפסק הדין).

הנדבך השני של החלטת בית המשפט המחוזי כלל הוראה להחזיר את ההליך לבית משפט זה, להמשך ההליך ומתן הכרעת דין מנומקת. אלא, שמכיוון שכב' השופט לי-רן פרש לגמלאות נפסק כי "יהא על השופט שאליו יוקצה התיק להמשך דיון להכריע כיצד לנהוג בראיות שנגבו עד היום, בהתאם לסעיף 233" לחסד"פ.

280. עם העברת ההליך לטיפול ביקשתי את עמדות הצדדים באשר להמשכו (החלטה מיום 8.10.13). בישיבה מיום 6.11.13 ביקשה התביעה להסתמך על הראיות שנגבו ב"גלגול" הראשון של ההליך ולאפשר לה להשלים ראיותיה כמפורט שם. בהודעה מיום 12.11.13 הציגה ההגנה עמדה מקבילה (סעיף 6 להודעה). בהחלטה מיום 18.11.13 קבעתי, כי למרות עמדות הצדדים ונוכח הדגש שניתן בפסק הדין שלערעור על הצורך בקביעת ממצאי עובדה ומהימנות ובהתאם לסמכותי לפי סעיף 233 הנזכר לעיל, תיגבינה הראיות מחדש. עם זאת אפשרתי לצדדים להסכים על הגשת ראיות או פרוטוקולים [6].

281. טענות ההגנה בנושא שבכותרת עוסקות, רובן, בהחלטה זו מיום 18.11.13. ההגנה סבורה כי לא היה מקום לגבות מחדש את הראיות, ולאורך ההליך חזרה והתנגדה לכך בדרכים שונות. לשיתתה, סעיף 233 אינו מתאים לשימוש בעת החזרת ההליך לערכאה הדיונית ואינו מאפשר גביה מחדש של הראיות דבר המהווה "משפט חוזר" ו"סיכון כפול". עוד נטען כי לא הייתה זו הנחייתו של בית המשפט המחוזי.

282. יש לדחות את הטענה לפיה השימוש בסעיף אינו הולם את הסיטואציה בה אנו עוסקים. סעיף 233

לחסד"פ קובע כדלקמן:

"כל עוד לא הוחל בגביית ראיות שופט אחר להמשיך במשפט מן השלב שאליו הגיע קודמו; הוחל בגביית ראיות ונבצר משופט מסיבה כלשהי לסיים את המשפט, רשאי שופט אחר להמשיך במשפט מן השלב שאליו הגיע קודמו, ורשאי הוא, לאחר שנתן הזדמנות לבעלי הדין להשמיע טענותיהם לענין, לנהוג בראיות שגבה קודמו כאילו גבה אותן בעצמו או לחזור ולגבותן, כולן או מקצתן"

משבטלה הכרעת הדין וההליך הוחזר לערכאה הדיונית להמשיך גביית ראיות, חזר ההליך לשלב פרשת ההוכחות. היות שהשופט שדן בו פרש לגמלאות, הרי שנבצר ממנו לסיים את המשפט. בנסיבות אלה חלות הוראות הסעיף.

283. עוד איני מקבל את הטענה לפיה סעיף 233 אינו מאפשר גביה מחדש של הראיות. הדבר סותר את לשון הסעיף ותכליתו: לפתור מצבים של נבצרות שיפוטית מלהמשיך בהליך, תוך שמירה על תכלית המשפט שבבירור האמת ובשילוב שיקולי יעילות. לצורך זה העניק המחוקק לשופט המקבל לטיפולו את המשך ההליך שיקול דעת רחב. הדבר עולה מן השימוש החוזר במילה "רשאי" בנוסח הסעיף, כאשר שיקול הדעת חל הן בשאלה האם להמשיך בהליך מהנקודה בה נפסק או מכל נקודה אחרת לרבות נקודת ההתחלה, והן בשאלה האם להסתמך על הראיות שנגבו בידי המותב הקודם, על חלקן או כלל לא.

החלטתי האמורה לחזור ולגבות את הראיות לרבות שמיעת העדים עומדת אפוא בגדרי הסמכות שמעניק החוק. מן ההלכה הפסוקה עולה אף כי יישומו של סעיף 233 בדרך זו ותוך שמיעת הראיות בידי המותב המקבל לטיפולו את ההליך ונדרש להכריע בו, היא הדרך הרצויה. כך, תוך הדגשה של בית המשפט העליון את חשיבות ההתרשמות הישירה של השופט אשר מכריע בדין, מן העדים:

"ממצאי מהימנות, מקורם ברגיל, הן בהתרשמות ישירה של בית המשפט מן העדויות הנשמעות בפניו, הן בהגיונם של דברים (ראו ע"פ 8703/96 עמר נ' מדינת ישראל, פ"ד נא(4) 764, 766 (1997) (להלן: עניין עמר)). ההתרשמות הישירה נושאת חשיבות ניכרת לעניין זה, באשר התבוננות בלתי אמצעית בעדים בעת מתן העדות, ובכלל זה בתגובותיהם לשאלות שנשאלו, בשפת גופם ובאופן מסירת העדות, מהווה כלי מרכזי ב"איתור" אותות האמת ובהסקת המסקנות מהם בשאלות של מהימנות (ראו סעיף 54 לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א -1971; ע"פ 6643/05 מדינת ישראל נ' פלוני, סעיף 6 ([פורסם בנבו], 3.7.07); ע"פ 7865/01 מדינת ישראל נ' ביטון, פ"ד נו(4) 743, 739 (2002)). לעניין זה יפים דבריו של הנשיא מ' שמגר, שלפיהם: 'עניין האמון אותו יש לתת בעד פלוני הוא כמעט לחלוטין עניינם של השופטים השומעים את עדותו, הצופים בהתנהגותו והמתרשמים באופן בלתי אמצעי מתגובותיו, תנועותיו, הבעת פניו ואופן דיבורו; הסתכלות כאמור, המשולבת עם הבחינה ההשוואתית הזכירה של תוכן הדברים ושקילתם במסגרת מכלול הנתונים ההוכחתיים שלפני בית המשפט היא הדרך בה מתגבשת מסקנתם של השופטים אם אמת או שקר בפיו של העד' (ע"פ 316/85 גרינוולד נ' מדינת ישראל, פ"ד מ(2) 564, 573 (1986)).

התרשמות מן הכתובים אינה זהה להתרשמות מעדות שבעל פה, כך במיוחד כשהעדות מלווה בשאלות שמציג השופט ובתשובות שהוא מקבל מן העד ומבאי כוחם של הצדדים (השוו, בשינויים המחויבים, ע"פ 189/88 שפיטלניק נ' מדינת ישראל, פ"ד מד(3) 795, 797 (1989)). אכן, 'שמיעת האוזן מביאה היא לכלל הבנת הלב' (שם), ומן הראוי הוא כי השופט שהאזין לעדויות ממקור ראשון הוא שיכריע את דינו של הנאשם. [...] ואולם, קיימים מקרים יוצאי דופן שבהם כורח הנסיבות מחייב את בית המשפט לקבל כראיה עדות שלא נשמעה לפניו באופן ישיר, וליתן הכרעתו בהתבסס על אותה ראיה. במקרים אלה דן סעיף 233... (ע"פ 4844/09 מסעאד נ' מדינת ישראל פס' 8 ו-9 (31.5.10)). (ההדגשות הוספו).

לפי הנחיה זו, המקרים בהם יקבל בית המשפט עדות שלא נשמעה לפניו הם יוצאי דופן. היא מקבלת משנה-משקל בנסיבות דן בהן, כאמור, ניתן דגש לחוסר בממצאי מהימנות ועובדה שבהכרעת הדין הראשונה, בהחלטה לבטלה. לכך יש להוסיף, כי ההליך ב"גלגול" הראשון התנהל במתווה לא שגרתי והדבר יבואר ביתר פירוט בפסקה הבאה. על רקע זה, סברתי מלכתחילה כי לצורך הכרעה מושכלת בהליך נדרש כי אשמע את פרשת ההוכחות בעצמי. בדיעבד, ונוכח האפשרות שהדבר העניק לי להתרשם מעדי התביעה מחד ומן הנאשם מאידך, אפשרות שתראה מאוד לגיבוש הממצאים כמפורט בהכרעת דין זו, סבורני כי לא היה מנוס מכך.

284. עוד לא ניתן לקבל טענה נוספת שהעלתה ההגנה, לפיה מותב זה מחויב לקביעות קודמו בהכרעת הדין הראשונה, בדגש על קביעות מהימנות.

כך, ראשית, משהכרעת הדין הראשונה בוטלה, ובשים לב לנימוקי ביטולה לרבות בסוגיית העדרן של קביעות מהימנות מספקות ובסוגיית דרכי הוכחת יסודות העבירה.

כך, שנית, בהעדר בסיס בדין לטענת ההגנה. היא סותרת את לשונו ותכליתו של סעיף 233 הנזכר לעיל, בכך שהיא מבקשת לכבול את המותב המכריע בדין להחלטות של קודמו, בעוד שהסעיף ביקש להעניק למותב זה שיקול דעת רחב כיצד לנהוג בהליך.

וכך, שלישית, בשים לב להבדל שבין שני ה"גלגולים" של הליך זה ולהחלטת בית המשפט המחוזי שעמדה על קשיים ב"גלגול" הראשון לרבות הגבלה של הבאת הראיות. הראיות נגבו על ידי מחדש, בפירוט ובהליך ממושך במהלכו התאפשר לצדדים לחקור בהרחבה את העדים לאורך ימי הוכחות לא מועטים (למעט במקרה חריג של חקירת העד מגני שהתארכה שלא לצורך, ולאחר מספר תראות ותוספות זמן נאלצתי לקטעה). שמיעת העדויות נעשתה, בין היתר, תוך אפשרות כר נרחב להגנה לנסות ולתקוף את מהימנות העדים וכן להציג שורת מוצגי הגנה שאין מחלוקת כי לא היו בפני המותב הקודם (בהם, כך לדוגמא, דיסק מסמכי רשם העמותות נ/6 המספק מידע רלבנטי כפי שפורט לאורך הכרעת הדין). על הפערים שבין שני ה"גלגולים" ניתן ללמוד אף מדברי ההגנה, שצינה בפני כי בעדותו הקודמת לא נדרש הנאשם לפרטי האישומים הקונקרטיים וכי "המשפט לא התנהל ברמות הפרטניות האלה כמו פה" (פ/1674/4.12.14). גם המתווה בו נוהל המשפט בעבר היה שונה, כאשר בעיצומה של פרשת התביעה הוסכם לשמוע את עדות הנאשם ואז הובאו עדי תביעה נוספים, וכאשר חלק מהעדים שהעיד בפני לא נשמע או שעדותו לא הושלמה.

המחשה נוספת לפערים שבין "גלגולי" ההליך ניתן למצוא בקביעותו של בית המשפט המחוזי לפיה חקירתו הנגדית של הנאשם הוגבלה ב"גלגול" הראשון. בהליך שנוהל לפני נערכה חקירה נגדית מלאה ששימשה בין היתר לגיבוש ממצאי המהימנות בעניינו של הנאשם. היכולת להתרשם מעדות הנאשם ומהימנותו הייתה אפוא שונה בשני ה"גלגולים".

כל אלה מראים, כי הטיעון ל"כבילת" מותב זה למסקנות קודמו לא יכול להתקבל.

285. העובדה כי הכרעת הדין הראשונה בוטלה בפסק הדין של ערכאת הערעור וההליך הוחזר להמשך בפני הערכאה הדיונית, שומטת גם את הבסיס לטענות נוספות של ההגנה. כך הטענה לפיה גביית הראיות מחדש על-ידי הייתה בגדר עריכת משפט חוזר. האחרון עוסק במצב של "ענין פלילי שנפסק בו סופית" (סעיף 31(א) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984) ולא כך בענייננו. מאותה סיבה אין לקבל גם את טענת הסיכון הכפול, העוסקת במצבים בהם אדם הורשע או זוכה בעבר בגין אותו מעשה (טענת "כבר הורשעתי" או "כבר זוכיתי") ולחלופין במצבים בהם עמד, בעבר ובהליך אחר, בסכנת הרשעה (ע"פ 2910/93 יפת ואח' נ' מדינת ישראל, בעמ' 372 (28.2.96)). זאת, בעוד שבמקרה בו אנו עוסקים מדובר באותו הליך שהוחזר להמשך לאחר ביטול הכרעת הדין.

286. לבסוף אדון בטענת ההגנה לפיה בית המשפט "העדיף" את התביעה בניהול ההליך. איני יכול לקבל טענה זו ואין לי אלא להצר על הבחירה להעלותה. ההחלטה לגבות מחדש את הראיות לא נעשתה "לטובת" צד זה או אחר, שכן שני הצדדים ביקשו להסתפק בהשלמות בעוד שבית המשפט סבר אחרת וזאת מהטעמים שפורטו לעיל. אשר לאופן ניהול ההליך, להגנה ניתן כר נרחב כמתואר לעיל לבסס את טענותיה ובכלל זה קבלת מוצגים רבים מטעמה והזדמנות חריגה בהיקפה ובזמן ההוכחות שהוקדש לה לנסות ולערער את מהימנות עדי התביעה ולבסס את טענותיה. זאת, במחיר לא פשוט: לא רבים ההליכים להם מקדיש בית המשפט למעלה מעשרים ימי הוכחות מלאים. הדבר נעשה, בין היתר, בשם לב למצבו הלא שגרתי של הנאשם כמי שהכרעת דין אשר זיכתה אותו בוטלה ולמשקל היתר שיש להעניק בנסיבות אלה, לשיטתי, לרצון לאפשר לו למצות את הגנתו.

אין הדבר אומר, כי ניתן להגנה חופש בלתי מוגבל לפעול כרצונה. הגבולות שהושמו לעיתים נדרשו לצורך ניהול סביר של ההליך, וזאת משההגנה בחרה לכלכל צעדיה בדרך מסוימת שכללה בין היתר הפרעות חוזרות למהלך הדיון לרבות העלאת התנגדויות בלתי פוסקות שחזרו וקטעו את שמיעת העדויות, ודרך מסוימת בחקירת העדים שלא אחת חצתה את הגבול. לעניין הסגנון בו נעשה הדבר אפנה לפסק דינו של בית המשפט המחוזי (כב' השופט ע' שחם) מיום 2.3.15 בע"א 53310-11-14. הדבר חייב התערבות.

לביסוס טיעונה בדבר "העדפת" התביעה העלתה ההגנה טענות לפיהן לא ניתן לה להעיד עדי הגנה. אני דוחה טענות אלה. לעיל דנתי בהחלטתי מיום 1.1.15 שלא לאפשר לזמן לעדות את הפרקליטות שטיפלו בהליך, ולא אוסיף. אשר לטרוניה על כך שלא ניתן להעיד את עו"ד נדב העצני ואת גורמי רשם העמותות, אפנה לדיון שנערך לעיל בנושא זה, במסגרת העיסוק בטענות למעשים "פסולים" של עדי התביעה, ואשר ממחיש את הקושי בטענה. זאת, הן משום שההגנה ויתרה על העדויות הללו בסמוך לשיבות שנקבעו לשמיעתן, והן נוכח הרושם הבולט בדבר חוסר רצונה בהעדתו של עו"ד העצני.

בשים לב לכל אלה, אין להגנה מקום לטרוניה על "העדפת" הצד שכנגד.

טענות ראייתיות

287. טענה ראשונה של ההגנה במישור זה גורסת, כי אין להסתמך על ראיות שלא היו בחומר שנאסף בשלב החקירה, שלא הוצגו במקור או שאינן רלבנטיות.

הקושי הוא, כי למעט המוצגים ת/1-ת/3 לא הפנתה ההגנה לראיה כלשהי בטענה כי לא נכללה בחומר החקירה. כפי שנימקתי לעיל, ולא דווקא מטעמי ההגנה, הכרעת הדין אינה מסתמכת על מוצגים אלה. הדבר מיתר את הטענה. למעלה מן הצורך אציין, כי לבית המשפט סמכות להתיר לצדדים להביא ראיות נוספות בכל שלב ואף לאחר שהסתיימה פרשת ההוכחות, וכן להתיר לתביעה להביא ראיות להזים את גרסת הנאשם לאחר שנשמעה עדותו, כך שניתן היה אף להסתמך על מוצגים אלה (סעיפים 165 ו-167 לחסד"פ וכן ע"פ 951/80 קניר נ' מדינת ישראל (10.6.81); תפ"ח (ב"ש) 1130/09 מדינת ישראל נ' סומך (15.2.11)).

288. למניעת בלבול יש לאבחן בין הטענה הנדונה, ובין האפשרות כי ראיות שהוצגו בפני לא הוצגו ב"גלגול" הראשון של הליך זה. גם לעניין זה לא הציגה ההגנה דוגמאות קונקרטיות לראיות תביעה שלא היו בפני בית המשפט קודם לכן. ועם זאת איני יכול לשלול כי ישנן ראיות שכאלה, ולו בשם לב להחלטת בית המשפט המחוזי אשר הורתה על החזרת ההליך לבית משפט זה, בין היתר, לצורך השלמת ראיות מטעם התביעה אותן לא ניתן לה להציג ב"גלגול".

הראשון. מכאן, שאף אם ישנן ראיות מהסוג האמור אין בכך כל פגם.

עוד בהקשר זה אציין שלא נעלם מעיני כי לעד פוליסר נערכה השלמת חקירה ביום 1.1.14, לאחר פסק הדין שלערכור. אלא שההגנה לא הראתה, כי בהזדמנות זו התווספו אילו מן המוצגים שלפניי לחומר החקירה, או הוצג מידע שלא הופיע ב"גלגול" הראשון. בשל התנגדות ההגנה להגשת הודעות העדים לא הוגשה לעיוני השלמת החקירה וממילא לא הוכח כי במהלכה נוספו מידע או מוצגים כאמור. העד טען אחרת: כי הציג מסמכים בפני המותב הקודם שלא התקבלו, אליהם התייחסה החלטת הערעור שאפשרה לתביעה להשלים ראיותיה, וכי הוא לא הציג בפני חוקרו בהשלמת החקירה ביום 1.1.14 (פ/1328 1.6.14). גם ההגנה, כפי שכבר הזכרתי, טענה אחרת כאשר גרסה כי השוואה ל"גלגול" הראשון מעלה שאין הבדל מהותי בין עדויות עדי התביעה בעבר לאלה שנמסרו לפניי והם לא הוסיפו מאומה על דבריהם.

על רקע כל אלה, איני יכול לייחס משקל לטענת ההגנה הנדונה.

289. אמירתה האחרונה של ההגנה מקימה סימן שאלה גם בנוגע לטענה נוספת שלה, לפיה על בית המשפט לעיין בפרוטוקולי הדיון ב"גלגול" הראשון וזאת כדי לעמוד על חוסר-אמינותם של עדי התביעה.

למרות זאת, עיינתי בפרוטוקולים. לא כראיה (לעניין זה אפנה להחלטתי מיום 18.11.13), אלא כדי לבחון את טענת ההגנה אודות מהימנות העדים. ההגנה, כפי שכבר ציינתי, לא הפנתה לדוגמאות קונקרטיות מן ה"גלגול" הראשון בהן סתרו העדים דברים שמסרו לפניי או העלו דבר-מה אחר הפוגם במהימנותם. אף אני לא מצאתי פגמים מסוג זה, שיש בהם לשלול את ההסתמכות על העדויות. עוד אציין כי יש בכך להוסיף ולחזק את מסקנתי לפיה חשיפת חלק מן העדים לפרוטוקולי עדותם בעבר טרם העידו לפניי אינה סיבה שלא להידרש לעדותם.

תקצר היריעה מלתאר את העדויות כולן, ואסתפק בהמחשה הנוגעת לעד דן פוליסר. גרסתו המהותית שהוצגה ב"גלגול" הקודם מקבילה לזו שהוצגה לפניי. כך תיאורו את המכון לרבות הבהרה כי חשבונות הבנק השונים מצויים בבעלות המכון ומכילים את כספיו (פ/644 מיום 7.5.12 ואילך, פ/658, פ/663). כך גם תיאורו את הנאשם כעובד במכון הכפוף לפוליסר ואחרים (פ/669), הכחשתו כי הנאשם קיבל היתר מחבר הנאמנים לפעול עצמאית בחשבונות הבנק (פ/671-673) הסבר כי המעילה לא התגלתה בזמן אמת משום שהנאשם דיווח באופן כוזב ומנהלי המכון סמכו עליו ולא בדקו (פ/710-713), עמידה חוזרת על כך שחשבון הסנטר שייך למכון ונשלט בידי מנהליו (פ/680, 689, 698) ואף בקשה של העד (עליה חזרה התביעה בישיבת הסיכומים) להגיש סכמה המתארת את תאגידי המכון וכן מסמכים אודות הקמת הגוף בארצות הברית ומסמך בו מצוינת כתובת הגוף האמריקאי בכתובתו של המכון בישראל, אותה דחה בית המשפט (פ/643-645, פ/683-684, פ/727. יצוין שתיאור המסמכים דומה מאוד למוצגים ת/1-ת/3). אמנם, עדותו של העד לפניי הייתה מפורטת יותר, כששעות רבות הוקדשו לבחינת מהימנותו באמצעות החקירה הנגדית, אך לא ניתן לומר כי בדבריו סתר העד את הדברים אותם מסר בעבר.

כך, העיין בפרוטוקולי ה"גלגול" הקודם אינו מספק את המסקנה, לה חתרה ההגנה.

הוכחה במסמכים

290. טענה נוספת של ההגנה עניינה בדרכי ההוכחה, וזאת בשים לב ל"תזת התאגידים הנפרדים" ולטענת הנאשם כי נהנה מחופש פעולה מלא בחשבון הסנטר בהרשאתם של "בעליו" שאינם אנשי המכון, וכן מכספי המכון בהיותו מנכ"ל העמותה שאינו כפוף לאיש. לדידה של ההגנה ניתן להפריך טענות אלה רק באמצעות הצגת מסמכי התאגידים וחשבונות הבנק, וכן החלטות בכתב אשר מגדירות את סמכויות הנאשם. זאת, לשיטתה, היות שמדובר

בתאגידים ולכן יש להוכיח את הבעלות בהם בהתאם לדיני התאגידים, וכנגזרת של "כלל הראיה הטובה ביותר". כדוגמא ולצורך המחשה אזכיר את טענת ההגנה בסיכומיה, לפיה הדרך היחידה להוכיח את הבעלות בחשבון הסנטר היא באמצעות הגשת מסמכי פתיחת חשבון הבנק (פ/2068-2069).

יש לדחות טענה זו, וזאת ממספר סיבות:

291. ראשית, הטענה הנדונה, שהתקבלה בהכרעת הדין הראשונה (נ/11, פס' 14), נדחתה בפסק דינו של בית המשפט המחוזי (פס' 57). נפסק שם, כי "מקובלת עלינו עמדת המערערת כי דרכי ההוכחה הן מתחום המשפט הפלילי, לרבות דיני הראיות".

דיני הראיות בפלילים מאפשרים ככלל להוכיח את יסודות העבירה בכל ראיה קבילה, לרבות ראיות נסיבתיות ועדויות בעל פה שנמצאו מהימנות. לא עוגנה בדין דרישה לפיה דווקא בעלות בכספים תוכח אך ורק במסמכים. אף "כלל הראיה הטובה" אינו מחייב זאת, משכלל זה מתמקד בסוגיה אחרת שבהוכחת תוכנו של מסמך באמצעות הצגת המקור, ומשגם לגביו הוכרו בדין הפלילי חריגים כגון האפשרות להגיש רישום משני של תוכן המסמך בהעדר המקור (ע"פ 3974/92 **אזולאי נ' מדינת ישראל** פס' 15 (23.5.93)); ע"פ 175/10 **חנוכיב נ' מדינת ישראל** פס' 39 (28.7.11); ש' שרשבסקי "כלל הראיה הטובה ביותר" **משפטים** ד' 382).

292. שנית, הטענה משוללת יסוד. זאת, מש"תזת התאגידים" ויתר הסוגיות שבמחלוקת לא הוכרעו אך על סמך עדויות שבעל פה, אלא נוכח השילוב שבין מסמכים ועדויות.

להמחשה יש, ראשית, לחדד את טיב המחלוקת: אשר לאישומים הנוגעים לכספים שניטלו מחשבון הסנטר, הרי שהנאשם, כפי שצינתי בפרק המסקנות של החלק השני להכרעת הדין, סיפר הן בחקירת המשטרה והן בעדותו כי חשבון זה והכספים שבו שייכים לתאגיד האמריקאי שלם סנטר. כך טענו גם עדי התביעה. משסוגיה זו אינה במחלוקת, ממילא שאין צורך להוסיף ולהוכיח כי שלם סנטר הוא הבעלים של חשבון הסנטר באמצעות מסמכי הבנק בו מתנהל החשבון. הנאשם ניסה "לנתק" את קשר הבעלות שבין הכספים לבין המכון בטענה אחרת, לפיה שלם סנטר הינו גוף עצמאי שאינו שייך למכון ושהוא-עצמו שימש כמוציא ומביא בו (ולטענתו כנשיאו). טענה זו הוצגה בצורה כבושה ולא משכנעת והופרכה הן בעדויותיהם המהימנות של מנהלי המכון והן במסמכים. כדוגמאות אזכיר את תדפיסי חשבון הסנטר שתועדו בכרסות שלם סנטר אשר נערכו בידי מנהלת החשבונות של המכון (ת/17-ת/19); מאזן בוחן של התאגיד הערוך בשפה העברית בדומה ליתר תאגידי המכון (נ/39); או העברות בנקאיות ובקשות תשלום מחשבון הסנטר עליהן חתום הנאשם כחשב ולא כנשיא (ת/20, ת/21, ת/22). לפירוט מסמכים נוספים שהפריכו את תזת ההגנה במישור זה וכיצד הם משתלבים במכלול הראיות ראו החלק השני להכרעת הדין, לרבות בפרק "חומר המוצגים הנוגע לסוגיות שבמחלוקת". הדבר שולל את הבסיס העובדתי לטענה, לפיה המחלוקת הוכרעה רק על סמך עדויות.

293. אשר לאישומים הנוגעים לגניבות מכספי המכון בישראל, הרי שגם בהקשר זה לא ניתן לקבל כי נדרש להוכיח את היקף סמכויות הנאשם במסמכים. ראשית, כפי שכבר ציינתי אין צורך בהחלטה מיוחדת כדי לבסס את האיסור על הנאשם, בין אם היה עובד במכון הכפוף למנהליו (כפי שקבעתי) או מנכ"ל שאינו כפוף לאיש (כטענתו), ליטול מכספי המכון לכיסו הפרטי סכומים שלא הגיעו לו כדין. עוד לא היה ראוי להסוות את מעשיו ברישומים כוזבים. האיסורים על כך מצויים בחוק העונשין ולא נדרש מסמך נפרד של המעסיק. שנית, דבר היותו של הנאשם עובד במכון בכפיפות לפוליסר והעצני בוסס, לצד עדויותיהם האמינות של אנשי המכון, גם במסמכים. כדוגמאות אזכיר את מכתב הפיטורין של הנאשם מן המכון ת/6; המכתב ת/38 בו הצהיר על העדר תביעות; פרוטוקול האסיפה הכללית בו מונו

פוליסר והעצני לחברי הועד המנהל נ/42; מכתבם של השניים שדרשו מהנאשם להתרחק מהמכון ת/7; חתימת הנאשם כחשב על מסמכי בקשות התשלום וההעברות הבנקאיות ת/20-ת/22; ואת רשימות מקבלי השכר הגבוה במכון שבנ/6ב. לדוגמאות נוספות אפנה שוב לחלק השני למסמך זה, ובפרט לפרק "חומר המוצגים הנוגע לסוגיות שבמחלוקת".

כך, הן ברמה המשפטית והן ברמה העובדתית אין בסיס לטענה בדבר הוכחת העובדות שבמחלוקת בדרך פגומה.

טענות למחדל חקירתי ולהימנעות מהבאת ראיה

294. אלה נגזרות מן הטענה הקודמת. המחדל הנתען עניינו בכך שהמאשימה לא אספה בזמן החקירה את מסמכי התאגידים בארצות-הברית ומסמכי פתיחת חשבון הסנטר. עוד נטען כי משלא הביאה מסמכים אלה, יש לזקוף לחובתה את הכלל העוסק בהימנעות מהבאת ראיה.

יש לדחות טענות אלה. את החלטות החוקרים יש לאמוד בהתאם למידע שעמד בפניהם, כאשר בשלב החקירה טרם חידד הנאשם את "תזת התאגידים הנפרדים" ואת טענתו לבכירותו ולחופש פעולה מלא שלו בגופים ובחשבונות השונים. כפי שהומחש לעיל, בחקירותיו הראשונות (ת/33, ת/32) הציג עצמו כעובד המכון הכפוף לפוליסר ולהעצני, התייחס למכון אחד ולא למספר גופים נפרדים ופירט את התאגידים השונים וחשבונות הבנק שלהם, כחלקים מן המכון. הנאשם העלה אמנם אמירות לפיהן הוא "מורשה חתימה" לפעול בחשבון הסנטר, אך גם אז ציין שהדבר נעשה "על דעת ההנהלה" והאסיפה הכללית וכי הכספים הופקדו בחשבון הסנטר בהחלטת המכון ומשיקוליו. לדיון בהודעות ובאמירות אלה ראו את החלק השני להכרעת הדין. בהמשך חקירותיו נמנע מלענות לשאלות החוקרים (ת/31, ת/30). הטענה כי התאגיד שלם סנטר הוא ארגון עצמאי, נבדל מן המכון ונשלט בידי אחרים, או כי חשבון הסנטר שייך לאותם אחרים ולא למכון, לא הוצגה אפוא בפני החוקרים וממילא שאין פסול בכך שלא מצאו לנכון לבררה באמצעות חיקור דין או באמצעים אחרים. מאותה סיבה יש לדחות את טענת ההגנה מן הצדק אשר הוצגה בהיסמך על הטיעון למחדל חקירתי.

295. אשר לטיעון הנוגע לכלל בדבר הימנעות מהבאת ראיה, הרי שזה עוסק בראיה נדרשת ושבהישג ידו של הצד הנמנע מהבאתה (ע"פ 3873/08 **אטיאס נ' מדינת ישראל**, פס' 122 והפסיקה המובאת שם (8.9.10)). זאת ועוד, הימנעות מהבאת ראיות לא תיזקף תמיד לחובת התביעה ומשקלה יהיה תלוי בנסיבות המקרה ובתשתית הראייתית שהוצגה (ע"פ 2950/11 **חן נ' מדינת ישראל**, פס' 117 (8.5.14)). במקרה דנן בוססה שייכות התאגיד שלם סנטר למכון בראיות מקיפות, משכנעות ומספקות. מן הסיבות שתוארו לעיל, המסמכים להם טוענת ההגנה לא היו בידי המאשימה ולא הייתה לה סיבה לסבור כי יש להצטייד בהם בשלב החקירה. מטעמים אלה, אין מקום לזקוף את אי-הבאתה של ראיה נוספת בדמות מסמכי התאגיד לחובת התביעה.

יצוין, כי במהלך ההליך ומשהתבררה "תזת התאגידים" ניסתה התביעה לספק מסמכים מהסוג המבוקש (ת/2, ת/3). ניסיון מקביל נערך ב"גלגול" הקודם, בעדותו של דן פוליסר, כפי שצוין בפרק הקודם. בשני המקרים התנגדה ההגנה להצגת המסמכים, בטענה שלא נכללו בחומר החקירה המקורי ובניגוד בולט לטיעונה הנוכחי אודות הצורך במסמכים ממין זה כדי לברר את הבעלות בתאגיד.

בשל כל אלה, אני דוחה את הטיעון הנוגע לכלל בדבר הימנעות מהבאת ראיה.

הכרעה

296. באישום הראשון מורשע הנאשם בשמונה עבירות של גניבה בידי מנהל, ומזוכה מעבירה אחת של גניבה בידי

מנהל (הנוגעת לטענה להעברת כספים לניר ארבל). עוד מזוכה הנאשם מן העבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד.

297. באישום השני מורשע הנאשם בשלוש עבירות של גניבה בידי מנהל, ובעבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד.

298. באישום השלישי מורשע הנאשם בעבירות מרובות של גניבה בידי מנהל, ובעבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד.

299. באישום הרביעי מורשע הנאשם בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, ובעבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד.

300. באישום החמישי מורשע הנאשם בשתי עבירות של גניבה בידי מנהל (בהתייחס להוצאה בסך ₪ 8,600 שבסעיף 3.א.1 לאישום ולמשיכת סך 14,506 דולרים שבסעיף 2.א. לאישום) ובעבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד בהתייחס להוצאה ולמשיכה האמורות. הנאשם מזוכה מעבירה של גניבה בידי מנהל בהתייחס לשתי משיכות של 4,000 ₪ כל אחת (סעיפים 1.א.1 ו-2.א.1 לאישום) ומן העבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד ככל שהיא נוגעת לשתי המשיכות בנות 4,000 ₪ כל אחת.

301. באישום השישי מורשע הנאשם בעבירה של גניבה בידי מנהל ובעבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד.

ניתנה היום, ג' אלול תשע"ה, 18 אוגוסט 2015, בהעדר הצדדים.

[1] בשל חוסר אחידות במספור עמודי הפרוטוקול, יובאו ההפניות במסמך זה בהתייחס גם למועד הישיבה.

[2] להשלמת התמונה יצוין שהעדה סיפרה כי את הכרטסות שערכה העבירה לרואה חשבון אמריקאי לצורך דיווח לרשויות בארצות הברית (פ/1284-1285/17.6.14).

[3] אין ראייה לקיומם של מספר חברי נאמנים בתאגידים הרלבנטיים (להבדיל מ"ק"רן תקווה" שאין מחלוקת כי אינה חלק מהמכון). עדי התביעה וכן הנאשם בחקירת המשטרה התייחסו לחבר נאמנים אחד שפעל תחילה באופן לא פורמלי ובהמשך באמצעות חברת שלם פאונדיישן ופיקח על המכון. חזוני, ששימש בחבר הנאמנים לאורך שנים, תאר בפירוט את הפעילות בגוף זה וכי התווה את מדיניות המכון (חזוני פ/1370-1371/4.11.14, פ/1435-1436, פ/1448-1449).

1489, 1288-1289 פ/העצני; 1.6.14 1318 פ/ה, 23.3.14 999-1000 פ/פוליסר; 6.11.14 1603-1605 פ/ה, 4.11.14
27.10.14; הנאשם ת/32 ש' 23)

[4] לא נעלם מעיני שהתדפיסים הוגשו בהסתייגות ההגנה לעניין היותם ראיה לאמיתות התוכן, אך משהנאשם אישר את המשיכות (ובחקירתו אף אישר כי ביצע משיכות רבות לאחר פיטוריו), משאדסט אישרה שמדובר בתדפיסי חשבון הסנטר שהפיקה, ומשההגנה לא הציגה ראיה לסתור את הפירוט שבתדפיסים אני מוצא להסתמך גם על תדירות הפעולות המפורטת בתדפיסים.

[5] זאת, הגם שבראשית ההליך הודיעה כאמור כי "אין טענתנו 'הוא גנב כמו כל הגנבים האחרים'. מקובל עלינו שזו אינה טענת הגנה" (פס' 4 להודעה מיום 14.12.10).

[6] אציין כי במהלך ההליך נטען שהוראתי בנושא לא הובנה, שאז הוספתי והבהרתי כי הצדדים רשאים להסכים על הגשת פרוטוקולי עדות גם ללא הודעות העד.